

Karkerên hemû welatan û gelên bîndest yekbîn.!

NEWROZ

ATEŞİ

AYLIK TEORİK HABER YORUM DERGİSİ

SAL: 1 HEJMAR: 5 TİRMEH - TEBAX 10.000 TL.

arstir

arstir

arstir

arstir

arstir

arstir

● GÜNEŞ
BALÇIKLA
SIVANMAZ

● KÜRDİSTAN
DEVRİMİ
VE TÜRKİYE SOLU
H. İbrahim AKYOL

● BİRLİK
ÜZERİNE
DÜŞÜNCELER
B. CANİK

● ORTADOĞU
VE KÜRDİSTAN
DEVRİMİ
Hasan ASGARİ

● DİN SORUNU VE
SİYASET
Kemal ARTUÇ

● LAİKLİK
ÜZERİNE
Murat MUTLU

● MED İMP. SAHİBİ
KÜRTLER İKTİDARINI
FARSLARA NASIL
KAPTIRDI
Heredit

● DEVRİMİ
İŞÇİLEŞTİRMEK-II
Cemalettin TUNÇ

● MEM Ü ZİN VE
DEVRİMCİ
DAMARLAR
Ali BİÇER

● PROF. NADİR K.
NADİROW ile Röportaj

● DÜNDEN BUGÜNE
(RSDİP Belgelerinde
Kürdistan Komitesi
Çalışmaları)
Şeref LAŞÊR

● KANLI KAVŞAK
Günay ASLAN

● KEMALİSTAN
UGRUNA ÖLÜNECEK
"ÜLKE MİDİR?"
Ali Rıza GÖKŞEN

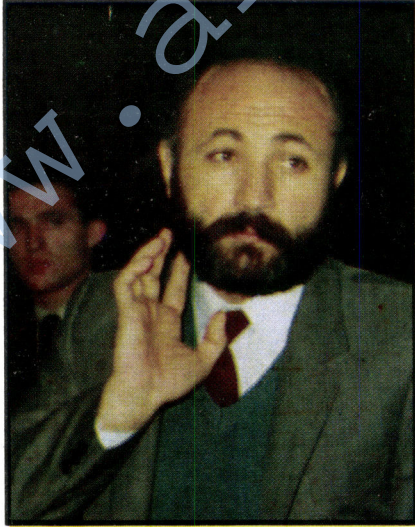
DEVİRİM ŞEHİTLERİ ÖLÜMSÜZDÜR!

KÜRT
ULUSUNUN
BAĞIMSIZLIK
YÜRÜYÜŞÜ
ZAFERLE
TAŞLANACAK,
Dr. MEHMET
EMİN AYHAN
ÖLÜMSÜZLEŞE
CEKTİR!

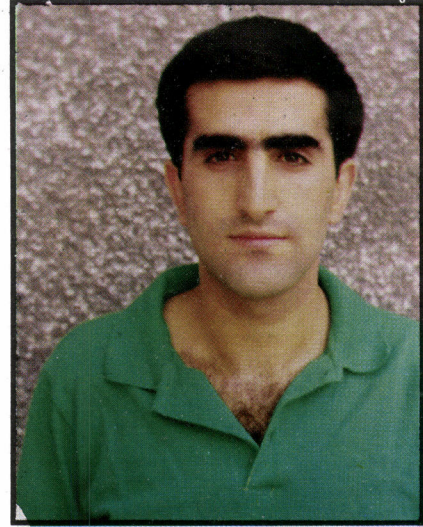

STERKÊN
RİZGARÎYE BÊ
MİRİNİN,
HEVALÊ MEYÊ
HEJA KAK
Dr. MEHMET
EMİN AYHAN
ŞEHÎT KET, BİJÎ
KURDİSTANA
SERBÎXWE!

Dr. MEHMET EMİN AYHAN
(1954.....)

WEDAT AYDIN

HAFIZ AKDEMİR

Med İletişim, Yayın, Tanıtım Sanayi ve Ticaret Limited

Şirketi adına Sahibi ve

Yazı İşleri Müdürü

Yönetim Yeri

: Hüseyin CİCİ

: Alayköşkü Caddesi Sıdika Batu

İşhanı 12 / 5

Cağaloğlu / İSTANBUL

Dizgi ve Teknik Hazırlık : Mavi Dizgicilik

Baskı

Renk Ayrımı

Kapak

Görsel Yönetmen

: Aydınlar Matbaacılık

: Oluşur Grafik

: Komel Ressamlar Grubu

: Mavi Yaratım Grubu

Abone Koşulları : Yıllık 100.000.- TL.- Yurt Dışı 50 DM.

Diğer ülkelerin abone bedelleri Alman Markına göre belirlenecektir.

Abone bedellerini Med İletişim, Yayın, Tanıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi adına aşağıdaki banka hesap numaralarına yatırıp fotokopisini açık adresinizle birlikte gönderiniz.

T: Halk Bankası Kapalıçarşı Şubesi,

Döviz Tevdiat Hesap No.: 78692910

Vadesiz Hesap No.: 39011540

Merhaba

Ülkemizde özgürlük mücadelesi olgunlaşmış gelişiyor. Sömürgeciler, uluslararası mali sermayenin de desteğini alarak KUKM'nin kazandığı mevzileri geri almak için kısa ve uzun vadeli politikalarla yurtsever-devrimci mücadeleye yükleniyor. Faşist-sömürgeci devlet yetkilileri; "şefalık", "demokrasi", "insan hakları"ndan bahsettikçe yargısız infazlar ayyuka çıkıp, gözaltından "kayıp"lar çoğalıyor. Başta Silvan, Nusaybin olmak üzere; Vedat Aydın'ın katledilişinden günümüze konralarca öldürülen insanımızın sayısı 200'e erişiyor.

Anayasa mahkemesinin en kaba ayrımcılığı artık tartışma götürmez-(ki anayasa makkesi başkanı da sonradan itiraf etmiştir) tarzda TCK 125 maddeden hükümlü Kürdistan devrimcilerini içerde tutmakla da yetinmeyerek cezaevlerindeki insanlara her türlü baskı "şefalık" adına mubah görülüyor.

Devletin, doludizgin mezalimi ortada iken, demeklerden partilere kapatmalar, devrimci demokrat basın mensuplarına imha ve baskı (ki soruşturmaya uğramayan Newroz Ateşi sayısı yok) "demokrasi" adına ve "bekası" için yapıyor.

Güney-Kürdistan'da Mayıs 92 seçimlerinin ardından Dr. Fuat Mahsun başkanlığındaki hükümet ilan edildi. Bunun ardından TC, İran, Irak, Suriye sömürgecileri ve bircümle emperyalistler koro halinde "Irak'ın bölünmez bütünlüğü", "ülkenin bölünmez bütünlüğü" nakaratını daha da haykırmaya başladılar. Bunu anlamak mümkün. Ancak sömürgecilerin Kürdü-Kürde karşı kullanma, Kuzey-Güney çatışması hesaplaşması yaratma politikasına karşı uyanık davranmak zorunluluğu vardır. Bugün halkımızın çıkarı; Bağımsızlık çizgisinden taviz vermeksizin, Ulusal Birlik ve demokrasidedir. Ulusal başkaldırını güçlendirmektir. Bunun aksi davranışlar menfidir. Ve tarih karşısında sorumluluklarını hissetmek zorundadırlar. Çünkü tarihte Kürtleri yenen yine "Kürtler" olmuştur. Bundan ders çıkarmamak traji-komik bir tekrerrit olacaktır.

Yaza girmekle birlikte işçi ve memur kesimlerinden ekonomik-demokratik gösteriler, grevler yoğunluk kazanırken, Türk halkı halen öncüsüz ve iktidar mücadelesinden çok gerilerde takibini sürdürmektedir.

Bu arada yazar kadromuza güçlü kalemlerin katıldığını müjdelemek isteriz. Bundan sonrada yeni sürprizlerimiz olacaktır. Bu sayımızda; uzun süre Türk solu içinde mücadele eden ve henüz "kayıp"lıktan kurtulan Halil İbrahim Akyol'un "Kürdistan Devrimi ve Türkiye Solunun Açmazları-1" yazısında eleştiri ve özleştirisini yayınlıyor.

Yeni yazarlarımızdan B. Canik "Birlik Üzerine Düşünceler"inin soldaki birlik çalışmalarına katkı sağlayacağı inancındayız.

Bir çok tarafın dinin "kurtarıcılığı"na, "iman" getirdiği ve müslümanlık maratonuna katıldığı bu koşullarda yazar kadromuza yeni katılan Kemal Artuç "Din Sorunu ve Siyaset" yazısıyla dinin tarihte oynadığı uyuturuculuk rolünü, Murat Mutlu ise Devrimci Mücadelede Laikliğin önemini tartışarak yazıyı tamamlamaya çalıştı.

Yazarımız Hasan Asgari, bugün her dönemden daha fazla kendini tartıştıran; "Ortadoğu ve Kürdistan Devrimi"nin önemine vurgu yaparak açmaya çalıştı.

Yezdan Hovag, tarihin babası olarak bilinen Herodot'un "Büyük Med İmparatorluğunun Sahibi Kürtler İktidarını Farslara Nasıl Kaptırdı?" tarihi belgeselini Almancadan Türkçeye siz Newroz Ateşi okurları için çevirdi ve yorumladı.

Bu sayımızda; Ali Biçer, Ahmedê Xanî'nin Mem û Zin yapıtında devrimci özü yorumladı.

Araştırma bölümünde yazarımız Şeref Laşer "Dünden Bugüne" yazısında 1917 Ekim devriminde istilacı Çar ordusunun yıkılışının ardından RSDİP (B)'nin propaganda gruplarının Kürdistan'daki politik faaliyetleri bugüne kadar tartışılmayan bir konu olması itibarıyla ilgi çekicidir.

4. sayımızda elimizde olmayarak yayınlamadığımız, yazarımız Cemalettin Tunç'un "Devrimi İşçileştirmek - II" yazısını bu sayıdan devam ediyoruz.

Geçen sayımızda Kemalizme ve sosyal-şoven etkilenmelere olan sert eleştirileriyle dikkatleri üzerine çeken Ali Rıza Gökşen, bu kez yine soruyor: "Kürdistan Ülkesinin Yiğit Evlatları; Kemalistan Uğruna Ölünecek Ülke midir?" Zafer uğruna şehitliği ya da Kemalist ufukta direktmek. Tercihiniz ikincisi ise buyrun tepe tepe kullanın, ancak sonuç mahkûmiyetidir.

Elimizdeki sayıda Prof. Nadir K. Nadirow (röportaj), Sait Aydoğmuş, Günay Aslan, Abdullah Soydan ve Şeref Menda konuğumuz oldular. Bu değerli konuklarımıza teşekkür eder, konukluklarının devamını dileriz. Yine yer darlığı nedeniyle elimize ulaşan bir kısım mektup ve yazıları yayınlamadık. Özürlü diler, bundan sonraki sayılarda değerlendirilecektir.

6. Sayıda buluşmak umuduyula.

Sunu	3
Başyazı	4
Kürdistan Devrimi ve	
Türkiye Solunun Açmazları - 1	9
Birlik Üzerine Düşünceler	15
Ortadoğu ve Kürdistan Devrimi	18
Din Sorunu ve Siyaset	26
Laiklik Üzerine	35
Büyük MED İmparatorluğunun	
Sahibi Kürtler İktidarını Farslara	
Nasıl Kaptırdı?	38
"Devrimi İşçileştirmek - II"	44
Kürdistan Ülkesinin Yiğit Evlatları	
Kemalistan Uğruna	
Ölünecek Ülke Midir?	49
Mem û Zin ve	
Devrimci Damarları	51
Dünden Bugüne (Araştırma)	55
Guftugo Li Berêz	
Profesor Nadir K. Nadirow	58
Kürtlerin Kendi Siyasal Partilerini	
Kurmaları "Gericilik" midir?	60
Kanlı Kavşak	63
Lêban û Serîhildan	64
Toba Rovî	66
Medya Tekellerine Karşı	
Farklılığın Yeri	67
Kuzey Kürdistan'da İşçi Sınıfı İle	
Köylülüğün Durumu	
ve Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde	
Oynayabilecekleri Roller -3	69
Okur Mektupları	77
Çocuk Sayfası - Rûpel ê Zarokan	80

GÜNEŞ BALÇIKLA SIVANMAZ

SEÇİMLER ÜZERİNE

7 Haziran yerel ara seçim sonuçları DYP - SHP koalisyonunun zaferi olarak ilan edildi. Basın ve yayın araçları günlerce bu zaferi kutladılar. Yeni saldırı ve katliamlar için, sömürgecilerin böyle bir zafere ihtiyacı da vardı ve kamuoyuna öyle de lanse ettiler.

Gerçekten 7 Haziran yerel ara seçimleri hükümet partileri için bir zafermidir? Geleneksel sömürgeci politika Kürdistan'da destek görüyor mu? Seçimler, halkın özgür iradesini yansıtıyormu? Demokratik bir ortamda mı yapıldı? Seçime katılan partilerin, diğerlerine göre tercihe şayan farklı Kürdistan politikası var mıdır? v. s. Bu sorulara verilecek doğru ve bilimsel cevaplar, Haziran yerel ara seçimlerinin anlamını da ortaya koyar.

Güneş balçıklı sivanamaz. T. C.'nin siyasal varlığı Kürdistan'da tükenmiştir. Klasik sömürgecilik tarihi olarak çoktan ömrünü doldurmuştur. Siyasal olarak Kürdistan'da hiçbir zaman taban bulamamıştır. 1945'ten sonra, faşizmin dünya ölçüsünde darbelenmesinden sonra Türkiye'de de çok partili bir yaşama zorunlu olarak girmiş, Kürdistan'da, sindirmeye çalıştığı bazı kesimlere Kürt egemen güçlerine, sömürgeci partilere üye olma, seçilme hakkı ve ekonomik olarak da bayilik taşarönlük düzeyinde bazı imkanlar tanıdı. İşte 1950'lerde başlayan bu politika, 1992'ye kadar, Kürdistan toplumunun binde birini bile oluşturmayan bir kesimi işbirlikçi haline getirerek sömürgecilerin Kürdistan'daki dayanağı yaptı. Bu işbirlikçilerin kendi aralarındaki sürtüşmeleri değişik sömürgeci partiler arası sürtüşme halini aldı. ANAP, DYP, SHP, RP v. b. sömürgeci partiler, Kürdistan'da, programlarıyla

değil, dayandıkları işbirlikçilerin çıkarları ve niteliğine uygun seçimde kapışır. Bu özellikle yerel seçimlerde daha da geçerlidir. Çünkü Belediyeler, siyasetin global sorunlarıyla değil, yerel yönetim ve çıkarlar ile ilgilidir. Kürt işbirlikçilerde, global sorunlarla ilgilenme hakkı ve yetkisi yoktur. Ancak Belediyeler düzeyinde söz hakları vardır.

Yerel seçimler, Türk sömürgeciliği ile Kürdistan halkı arasında, bir tercih de gündeme getirmiyor ki, devlet ve halk ikileminde, Devletin veya hükümetin zaferi olarak ilan edilsin.

Türkiye'de demokratik bir seçim bugüne kadar olmadı ve 7 Haziran yerel ara seçimleri de anti-demokratiktir. Seçimlerde, savaşıyan iki taraf halkının öz örgütü ile sömürgeci güçler çelişkinin iki kutbu, birbirine alternatif güçler arasında olmuyor, sömürgeci partiler, tek alternatif tek kutup olarak ceket altından sopa göstererek seçime gidiyorlar. Kürdistan halkının gerçek temsilcisi olan, alternatif programları olan, çelişkinin bir kutbunu oluşturan partiler, kanunen yasaklanmıştır. Savaşıyan bir taraf seçime katılmıyor, ama Kürdistan halkına ve devrimci güçlerine karşı zafer naraları atılıyor. Peşrev çeken korkak pehlivan, güreşmeden kendini galip ilan ediyor. Yenilen taraf kimdir, seçime sokulmayan siyasal çizgi ve güçler mi? Kürdistan halkı kendi siyasal örgütlülüğü ile seçime katılmadığı müddetce, seçimin bir anlamı yoktur, seçimin galibi de mağlubu da yoktur. Seçim sonuçları, Kürt halkının Türk işçi ve emekçi kitlelerin özgür iradesini yansıtıyor. Seçime katılan partilerin, demokratikleşme ve özellikle Kürdistan politikasında bir farklılık yoktur ve bir diğerine göre tercihe şayan değildir. Özellikle Kürdistan konusunda, seçime katılan partilerin, bir tek politikası vardır. "Devlet ve millet bütünlüğünü korumak" demagojisi ile geleneksel sömürgeci politikayı devam ettirmek, KUKM'ni militarist güçlerce ezmek. Partilerin Kürdistan'da politika üretme hakları ve güçleri yoktur. Çünkü Kürdistan sorunu "partiler üstü" "milli bir sorundur" milli politikaları belirleyen MGK'dir ve ordudur. İktidar Türkiye'de gizli, Kürdistan'da ise açıkca ordunun elindedir. Seçim sonuçları ne olursa olsun, T. C.'nin Kürdistan politikası değişmeyecektir. Koalisyon partilerinin, seçim öncesi esasa ilişkin olmayan, savaşın yürütülmesine ilişkin bazı önerileri bile iktidar döneminde uygulama imkanı bulamadı. Çünkü karar mercii ve Kürdistan'da icra doğrudan ordunun elindedir. Partiler, seçim, parlamento militarizmin Kürdistan'daki cilasidir. Kürdistan halkı, T. C.'nin sınırları içinde, siyasi arenada, legal partiler de parlamentoda kendisini ifade edememiş, istemlerini dile getirememiştir. Mevcut legal partiler ve parlamento Kürdistan halkını temsilden uzak ve militarist uygulamanın birer aracıdır. Savaş şartlarında, savaşın yürütücüsü olarak orduya yardımcı olmak Türk basınının ve siyasi kuruluşlarının başlıca görevidir. Bu şartlarda demokratik bir seçim söz konusu değil, sömürgecilerin katliam ve baskıları

halka zorla onaylatırması sözkonusudur. 12 Eylül militarist yönetimi de, kendisini halka zorla onaylattırdı. Bu cuntacı generallerin demokratik bir yönetimi benimsediği anlamına gelmez. Seçim sonuçları iddia edildiği gibi, sömürgeci partilerin bir zaferi değildir. Sömürgeci yapılanmanın niteliği ve uyguladığı politika sonucu, galip ve mağlup seçim sonuçlarına göre değil, T.C.'nin sürdürmeye kararlı görüldüğü savaşın sonuçlarına göre belirlenecektir. Çünkü T.C. Kürdistan'daki çelişmenin demokratik çözümünü ve dolayısıyla seçim yolunu tıkamış ve militarist yöntemleri, zulüm ve katliamı dayatmıştır. Bu nedenle, siyasal mücadelenin, galibi ve mağlubu Kürdistan halkına dayatılan savaşın sonucu belirleyecektir. Dolayısıyla tek kale oynanan seçim oyununun bir anlamı yoktur. Seçim belki bu savaşı sürdürmede sömürgecilere demogoji yapmalarına bazı imkanlar sunabilir, ama Türkiye Kürdistan ve dünya kamuoyuna kendilerini kabul ettirmeleri mümkün değildir. Hiçbir halk, "bana biraz daha zulüm biraz daha şiddet, katliam, yoksulluk açlık çektirin" demez. Çünkü mevcut partilerin bundan başka halkımıza verdikleri hiçbirşey yoktur. İradesi gaspedilen geleceğine ipotek konan, varlığı imha edilmek istenen, açlığa yoksulluğa mahkum edilen bir halk, "daha kötüsünü istiyor" yalanına kimseyi inandıramazlar.

Seçimlerde, devrimci güçler, doğru tavır koyma ve kitlelere doğru tavır benimsetmede yetersiz kaldılar. Karşı-devrimci bloğa karşı devrimci bir blok oluşturamadılar. 20 Ekim seçimlerinde HEP'in ve PKK'nin takındığı yanlış tavrın doğurduğu sonuçlar, henüz ortadan kaldırılamadı. Halkı 9 ay önce SHP saflarına çağırınlar, bu seçimlerde inandırıcı olamadılar. SHP'den kopuş nedenlerini veya SHP-HEP ittifakının gerekçesini inandırıcı bir mantıkla açıklayamazlardı. Sonuçta HEP seçimde bir varlık gösteremezken, oyları 8 ay öncesi sifıra yaklaşan SHP 7 Haziran seçimlerinde Kürdistan'da HEP'e rağmen, önemli oranda oy almıştır. HEP ve HEP'e destek veren güçler tutarlı bir politika güdemediler, SHP ile köklü bir hesaplaşma ve kopuş yapamadılar. Bazı bölgelerde SHP adaylarını desteklediler. Kendilerine göre, SHP'nin politikasını değil adayı desteklemişler, ama sonuçta, SHP'nin Kürdistan'da oylarını arttırdığını ve katliamcı politikayı halkın desteklediği demagojisini

yapma imkanını sömürgecilere sunmuş oldular. 20 Ekim seçimlerinde de, SHP'yi iktidar ortağı yapan HEP oldu. HEP, SHP'nin aracılığı ile legal alanda da bazı imkanlar yaratacağını zannediyordu. SHP HEP'i karşı-devrimci iktidarın Kürdistan'daki dayanağı yapma ve HEP aracılığı ile Kürdistan'da kitlelere ulaşmayı amaçlıyordu. Sonuçta SHP kârlı çıktı; oylarını; Kürdistan'da arttırdı. SHP aynı SHP'dir. Yanılıya düşen HEP ve ona destek sunan güçlerdi. SHP hakkında hayali umutlar beslemek bu umutları halka yaymak büyük bir hataydı ve bu hatanın sonuçlarını günümüzde ve kısa gelecekte acı bir şekilde göreceğiz. Geçmişte işlenen benzer hatalar günümüzde işlenmesi anlaşılır gibi değil. Kürtler artık birilerine yamanmak, birileri ile birlikte kendisini ifade etmek, günlük ve küçük çıkarlar uğruna geleceğini ipotek altına sokma vb. hatalarından arınmalıdır.

Gerçekten 7 Haziran yerel ara seçimleri

hükümet partileri için bir zafermidir?

Geleneksel sömürgeci politika Kürdistan'da

destek görüyor mu? Seçimler, halkın

özgür iradesini yansıtıyormu? Demokratik

bir ortamda mı yapıldı? Seçime katılan

partilerin, diğerlerine göre tercihe şayan

farklı Kürdistan politikası var mıdır? v. s. Bu

sorulara verilecek doğru ve bilimsel

cevaplar, Haziran yerel ara seçimlerinin

anlamını da ortaya koyar.

LEGAL PARTİ TARTIŞMALARI

Kürdistanlı devrimci güçler, legal imkanları, legal mücadeleyi reddetmezler. Ne varki "legal imkanlar" Kürdistan'da hiçbir zaman olmadı. Son bir kaç senedir, Kürt ve Türk halkının mücadelesi ve uluslararası bazı gelişmeler, T. C.'nin geleneksel bastırmacı katliamcı-inkarcı politikasından bazı tavizler vermek zorunda bırakmıştır. Hükümetin "Kürt realitesi"ni tanıdığını açıklaması ve Kürtçe konuşma yaşağını

kaldırması, bazı dergilerin legal çıkıyor olması, böyle bir tavizin sonucudur. Bu tavizlerin geçici mi kalıcı mı olduğu da, devrim ile Karşı-devrim arasındaki mücadelenin seyrine bağlıdır. Kürdistan'da serhildanlar olurken KUKM boyutlanırken, T. C.'nin bazı kentlerdeki dernek, dergi, sendika vs. çalışmasına göz yumması, görmemezlikten gelmesi anlaşılır bir şeydir. Bu tür çalışmalar bile, Türkiye'nin siyasal çerçevesine sığdıramıyor ve yasal bir zemin sunulamıyor. Mevcut kanunlar, ne legal devrimci bir partiye ne legal devrimci bir dergiye imkan vermiyor. Siyasi partiler yasası, SS kanunu, terörle mücadele kanunu, ceza yasasındaki bazı mücadeleler, olağanüstü hal kanunu ve başta anayasa olmak üzere birçok kanun, Türkiyeli özellikle Kürdistanlı güçlere yasal "imkanlar" vermiyor. Bugün fiilen varolan ama yasal olmayan bazı "imkanlar" Türkiye'deki özellikle

Kürdistan'daki kitle mücadelesi ve silahlı, illegal mücadelesinin yarattığı boşluklardır. T. C.'nin son yetmiş yıllık tarihine baktığımız zaman, şu taktiği görürüz. Sömürgeciler, Kürdistan'da bir ayaklanmaya veya muhalefte karşı saldırıya geçtiği zaman, önce Kürdistan'daki harekete ardından Türkiye devrimci hareketine yönelmiştir. Bugünde, Kürdistan'da kendisini üstün görür görmez, insiyatifi ele alır almaz, Türkiye devrimci hareketine yönelecek fiilen var olan "legal" boşlukları dolduracaktır. HEP, SP, bazı dernek ve sendikalar, derneklerin kapatılması "kanun icabı"dır. Türkiye'de legal burjuva partileri bile, her 10 senede bir militarizmin müdahalesine maruz kalmaktadır.

Legal partinin yaratacağı asıl tehlike, reformizm, legalizm ve teslimiyettir. Legal olanaklardan yararlanmak için kavgayı "yasal çerçeveye" oturturma çabası teslimiyete götürür. Bilinmelidir ki yasal olan herşey meşru demek değildir. Bugün yasal olan birçok kuruluş meşruiyetini yitirmiştir. Kanunlar halkın iradesine ters düşerse meşru sayılmazlar. Meşruiyeti yasalarda aramamak gerekir. İlegal bir hareket halkın istemlerine uygun bir politika benimser ve halkın desteğini alırsa meşrudur. Legal parti kapatılma korkusu ile meşruluğunu çoktan yitirmiş yasal çerçeveye kendisini mahkum ederse, oynayacağı olumlu bir rolü kalmaz. Yasalar, riskleri de göze alarak legal alanda da zorlanmalıdır.

Legal ve illegal örgütlenmeleri karşı karşıya konmamak kaydıyla, birbirini tamamlayan destekleyen bir tarzda ele alınırsa yararlıdır. Devrimci illegal siyasi hareketlere karşı tavrı almayan, devrime karşı reformizmi savunmayan, faşizme, sömürgecilğe ve emperyalizme karşı olan legal siyasi parti hiç kuşku yok ki demokrasi ve bağımsızlık kavgasına katkısı olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken nokta, devrimin ve halkın kaderinin yarın ne olacağı belli olmayan legal bir partiye bağlanmamasıdır, işçi sınıfının ve emekçi halkın kaderini burjuvazinin tayin ettiği sınırlar içine hapsedmemektir. Bu olumsuzluklara düşmeyen legal bir parti, Newroz Ateşi'nin desteğini alacaktır. Legal bir parti, illegal bir partinin uzantısı olmak zorunda değildir. Legal ve illegal mücadele, doğru bir anlayışla bütünleştirilmelidir derken, legal partinin illegal bir partinin uzantısı, yansıması olmalıdır demek istemiyoruz. Legal partinin ayrı bir programı, ayrı bir insiyatifi, taktiği olmalıdır. Legal parti oynayacağı rolü ve misyonunu yerine getirmesi için, bağımsız kişiliğe ve insiyatife ihtiyacı vardır. Ancak bu kişilik, insiyatif program ve taktiği devrimci mücadeleye hizmet etmelidir. Onun siyasi ve yasal çerçevesini belirleyen sınıf mücadelesinin, KUKM yasaları olmalıdır.

DYP-SHP koalisyon hükümeti bir taraftan demokratikleşmeden dem vururken diğer taraftan uysal kendisini yasal çerçeveye sığdırmaya çalışan partilere dahi tahammül etmemektedir. Türkiye'de iktidar militarist odakların elinde olduğu müddetçe,

parti ve hükümet programları ve vaatleri birşey ifade etmeyecektir. Türkiye'nin yasal çerçevesi her on yılda bir militarist güçlerce baştan aşağıya değiştirilmektedir. İşçi sınıfı ve Kürt halkı bu keyfi uygulamalara kendisini uyarlamak mevcut yasalar çerçevesine değilse, devrimin ve halkın çıkarlarını koruyan yasal çerçeveye uymalıdır.

Bugün SP ve HEP'in kapatılmasına sessiz kalmamak, legal mevzileri terketmemek gerekir. Devrimci bir sınıf partisi, legal ve illegal mücadele örgütlerinin toplamıdır. Legal mevzilerin terk edilmesi, illegal örgütlenmeleri izole eder, küçültür, marjinleştirir. Oysa görev ve gündem ağırdır, bunu kaldıracak büyük kitle örgütleri yaratmak gerekir.

KUZAY-GÜNEY DÜŞMANLIĞI ÜZERİNE

Güney Kürdistan devrimine, Kuzey'de kimi çevreler düşmanca en azından dostça olmayan yaklaşımlar gösterilmektedir. Güney Kürdistan ulusal direnişinde dün ve bugün ağırlıklı bir yeri olan KDP ve YNK "işbirlikçi ve hain" olarak ilan edilmektedir. Bu konuda olumlu veya olumsuz söylenecek çok şey vardır. Eleştirilerin mantığına bakıyoruz, eleştiriyi yapan güçlere bakıyoruz bize pek inandırıcı gelmiyor. Güney Kürdistan devriminin önemli zaafları vardır, önderliğin, yani Kürdistan Cephinin (Bereî Kurdistan) önemli hataları vardır. İşbirlikçi ve hain demek ayrı, hata ve zaafları eleştirmek ayrı bir konudur.

Herkes Kürtleri kullanmak, politikasına dayanak yapmak ister. Bu solda da böyledir. Ama Kürtler başkalarına dayanak olmak için değilse bağımsız bir tavır gösterdilermi hemen işbirlikçi oluyor. Doğu Perinçek, Körfez savaşında ABD'ye karşı Saddam Hüseyin'i desteklediği için, Kürtlerinde Saddam'ı desteklemesini savundu. Kürtler Saddam'a karşı ayaklanınca emperyalistlerin işbirlikçisi oluverdi. Doğu'nun ağzında "Botan-Zonguldak el ele" şiarını pek doğru olarak Güney Kürdistan içinde savundu. Fakat Basra bir Zonguldak olmadı, Arap muhalefeti Saddam'a ve ABD'ye karşı ciddi bir varlık gösteremeyince, kendi başına savaşı sürdürmek zorunda kalan, Kürtler emperyalistlerin işbirlikçisi oluverdi. Kürtler birilerini sırtında taşımak zorundaymışlar gibi, bu Arap muhalefeti değilse mutlaka ABD olacaktır.

Türkiye solu, ve Kürdistan solunda PKK ve bazı çevreler Güney Kürdistan halk ayaklanmasını emperyalistlerin bir oyunu ayaklanmaya önderlik yapan güçleri de işbirlikçi, hain olarak ilan ederken, öne sürdükleri hiçbir belge veya inandırıcı bir gerekçe öne süremiyorlar. Tutturdukları bir tekerleme "Barzani ve Talabani feodaldır, doyayısıyla işbirlikçi ve haindir." Bu cümlenin hiçbir kelimesi doğru değildir. Mustafa Kemal hareketi "anti-emperyalist,

anti-feodal milli burjuva devrimi" olarak gören SP ve benzerleri, güneyde ayaklanmaya önderlik eden Kürdistanı cepheyi işbirlikçi ve hain ilan edemezler aksi halde çifte standart uygulamış olurlar.

Kaldı ki gerçekler tersyüz ediliyor. Ayaklanmaya önderlik eden Barzani ve Talabani değildi, KOMALA örgütü idi. KDP ayaklanma taraftarı değildi ve bu nedenle ayaklanma döneminde hazırlıksızdı. Talabani Şam'da ve YNK içinde etkisiz durumda idi. 1988 katliamından sonra, yeniden komiteler kuran, illegal çalışma yapan, körfez krizi döneminde nispeten hazırlıklı olan tek örgüt KOMALA idi. Ayaklanmayı KOMALA planladı ve Komala'nın komiteleri önderlik etti. KOMALA, sosyalist bir örgütü ve aykılanmanın zamanlamasını, ABD ve müttefiklerine uygun düşen bir zamanda değil, kendileri için en uygun bir ana denk düşürmek istedi. KOMALA'nın elbette birçok hataları vardı ve dersler çıkarılmalıdır. Bu hatalar sonucu, ayaklanma ile kazanılan mevziler kaybedildi ve devrim hızlı bir inişe geçti, ağır darbeler yedi. Barzani ve Talabani devrimin güç kaybettiği, KOMALA'nın zayıfladığı bir dönemde devreye girdiler ve güçlendiler. Yenilginin faturası KOMALA'ya çıkarıldı ve bugün KOMALA YNK içinde sesi kısırıldı ve eritildi. Eğer ayaklanma ABD'nin bu oyunu ise, bu oyuna gelen ve şibirlükçi rolünü üstlenen Barzani ve Talabani değil, aksine marksist-leninist Komala örgütüdür. Söylemek istediğimiz, Barzani ve Talabani feodal oldukları için ABD'nin oyununa

gelerek harekete geçmediler. Burada eleştirinin özünü muhatabı yanlıştır. Kürt hareketleri hakkında ki yanlış önyargılardan uzaklaşmadan doğru tahliller ve doğru tavır geliştiremeyiz. Kürt hareketi, ayaklanma döneminde ve sonrasında Arap demokratik muhalefetine her türlü askeri ve siyasi destek vermiştir ve vermeye devam ediyor. Arap muhalefeti bir varlık gösterseydi herhalde bu çevrelerin eleştirileri farklı olurdu. Ama Kürtlerin uzattığı dostluk ve dayanışma eli boş kalırsa "Botan-Zonguldak" birliği gerçekleşmezse Kürtler "emperyalistlerin uşağı" oluverirler. Kürtlerin bağımsız siyasal varlığı kabul görmez. Kürtler uluslararası planda diplomatik bir ilişki kurarsa, kuşku ile karşılaşılır, hatta işbirlikçi olur, ama M.Kemal hareketi emperyalistlerle daha savaş içinde iken bile antlaşma

yapsa bile, ABD mandacılığı açıktan savunulsa bile anti-emperyalist milli bir hareket olarak görülür. Bırakın kendini uluslararası komünist hareketin bir parçası sayan KOMALA'yı, Molla Mustafa Barzani'de , Talabani'de M. Kemal hareketinden daha çok anti-emperyalisttiler. İlerici ve demokratırlar. Bunu mukayese etmek bile korkunçtur.

Burada Güney Kürdistan hareketlerini savunacak değiliz. Aksine en ağır eleştiriler tarafımızdan yapılmaktadır. Burada amacımız, çifte standart uygulayan bazı güçlerin tutarsızlığını göstermek, bazı yanlış eleştirilere işaret etmek ve yaratılmak istenilen Kuzey-Güney düşmanlığının anlamsızlığını vurgulamaktır. Güney Kürdistan'da ayaklanmanın darbe almasının ve geri çekilmesinin nedeni, Güney'li güçlere göre sosyalistlerdir, Kuzey'li güçlere göre feodallerdir. Herikisi de yanlıştır. Geri çekilmenin kendine özgü askeri, siyasi ve sosyal nedenleri vardır. Paris komünü de yenildi. Çünkü savaşta belirleyici olan askeri güç dengesidir.

Kürtler uluslararası planda diplomatik bir ilişki kurarsa, kuşku ile karşılaşılır, hatta işbirlikçi olur, ama M.Kemal hareketi emperyalistlerle daha savaş içinde iken bile antlaşma yapsa bile, ABD mandacılığı açıktan savunulsa bile anti-emperyalist milli bir hareket olarak görülür. Bırakın kendini uluslararası komünist hareketin bir parçası sayan Komala'yı, Molla Mustafa Barzani'de , Talabani'de M. Kemal hareketinden daha çok anti-emperyalisttiler. İlerici ve demokratırlar. Bunu mukayese etmek bile korkunçtur.

Şu bilinmelidir ki, Kürdistanı Cepheye önderlik eden güçler sosyalist değil ve Kürdistan sorununu Dünya Kapitalist sisteminin sınırları içinde çözmek istemektedirler. Onlara, sosyalist olmadığı için işbirlikçi demek doğru değildir. İşbirlikçilik eğilimi vardır. Her burjuva hareketinin işbirlikçi eğilimleri vardır. Şöyle bir dünya haritasına bakalım 1910'larla karşılaştıralım. Lenin, 1915'te dünyanın emperyalist devletlerce sömürgeleştirildiğini, Çin, İran ve Türkiye gibi yarı sömürgelerin de sömürgeleştirilmekte olduğunu söylüyordu. Lenin'in söylediği aynen doğrulandı. Çin İran ve Türkiye birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra parçalanıp işgal edildi ve sömürgeleşme süreci tamamlandı. Ne var ki, 17 Ekim devrimi süreci tersine çevirdi ve sömürgelerde ulusal kurtuluş hareketleri yükseldi. Sovyetler Birliği ulusal hareketleri sosyalist hareketin yedek gücü olarak görür ve destekler. M. Kemal - Rıza Pehlevi, Afgan Kralı vb. Bugün dünya haritasına bakıyoruz 164 ulusal devlet kurulmuş, Kürdistan dışında klasik sömürgecilikten eser kalmamış, ulusal soruna kapitalizmin sınırları içinde göreceli bir çözüm bulunmuş, sınıf savaşının yanında ikincil plana düşmüştür. Sosyalist sistemin var olduğu bir dönemde, sovyetlerden destek alan bu ulusal

hareketler, kapitalizmin sınırları dışına çıkmamalarına rağmen işbirlikçi hain damgasını yemediler. Sosyalist bir sistemin olmadığı günümüzde, Kürdistan Ceph, anti-sömürgeci ulusal demokratik savaşımında, sistemin dışına çıkmıyor, Kapitalizmin sınırları içinde çözüm arıyor diye hain ilan etmek çifte standarttır. Evet, kendi burjuvazimize. Kürt burjuvazisine karşı savaşımız henüz bitmedi, asıl bundan sonra, başlayacaktır. Ama onlar hala ulusal savaşta sömürgecilere karşı oynayacakları rolleri varsa, onlara karşı savaş yöntemimiz farklı olmalıdır. Hem ulusal demokratik savaşta yerini almayacaksınız, hem savaşanlara hain diyeceksiniz, bu inandırıcı bir tavır değildir. Hem işçi sınıfı hareketi olarak bir varlık göstermeyeceksiniz, motor rolü, önderlik görevini üstlenmeyeceksiniz, hem yükselen ulusal hareketi kendi yedeğinde göreceksiniz, yedeğine alma basiretini ve gücünü göstermeyince de hain ilan edeceksiniz. Bu sorumsuzca bir tavidir. Neden Güney Kürdistan işçi sınıfı hareketini örgütleyemiyorsunuz veya varolanı desteklemiyorsunuz.

KOMALA'nın erimesinde bu yanlış eleştiri ve anlayış sahiplerinin payı büyüktür.

Bugün Güney Kürdistan yönetimi uluslararası diplomatik ilişki, ticari ilişki geliştirmek zorundadır. Uygulanan çifte ambargoyu kırmak zorundadır, açlık, yerleşme, yeniden inşa, üretim, ticaret gibi sorunları çözmek ve yaşamı yeniden örgütlemek zorundadır. Bu nedenle çevre sömürgeci devletlerde dahil birçok devletle ilişki kurmak zorundadır. Bunu anlamak zor değildir. Güneyli güçlerin ilişki kurdukları devletteki devrimci muhalefete ve Kürdistan kurtuluş hareketine zarar vermemeleri kaydıyla bu tür ticari ve diplomatik ilişkiler olağan karşılanmalıdır. Bugüne kadar, Güneyli hareketlerin Suriye, Türkiye ve İran ile girdikleri ilişkilerde tersine bir tavır sergiledikleri ispatlanmıştır. Kuşkuyla yargıya varılamaz. Güney Kürdistan halkı, diğer parçalardaki KUH'lerine, Kürdistan Cephinin zarar vermesine müsaade etmez, kimsede buna cesaret edemez.

2000'e Doğru dergisinin iddaasının aksine Güney Kürdistan bir İsrail değil ve olamaz. Emperyalist ordular, Barzani ve Talabani'yi veya Kürtleri korumak için Irak'a girmediler. Aksine 1990'a kadar Kürdistan ulusal hareketine karşı Saddam'ı desteklediler. Emperyalist ordular Kuveyt, Arap Emirliklerini ve

Suudi Krallığını Saddam'a karşı korumak için bölgeye geldiler. Çekiç güç de T. C.'nin çağrısı üzerine konumlandırıldı. Korunmak istenen Kürtler değil T.C.'dir. Kürtlerin bölgelerine geri gönderilmesi T.C.'yi bir çıkmazdan kurtardı.

Kürtlerin, yıllardır savaştığı BAAS yönetimi ile onun mütefikleri olan emperyalistler İran ve Türkiye sömürgecileri arasındaki çelişkidir, savaşın yararlanmaları, mevzi kazanmaları, yanlış değildir. Devrim ve ayaklanma anı genellikle karşı devrim cephesindeki çatlakların çelişkilerin keskinleştiği andır. Bu anı doğru yakalamak mutlaka diğer tarafın işbirlikçisi olmayı gerektirmez. Lenin'de Rusya'daki ayaklanmayı böyle bir ana denk düşürdüğü için Alman ajanı olarak düşmanlarınca suçlanmıştır. Elbette Güney Kürdistan önderliği bir bolşevik önderlikle kıyaslanamaz. Güney Kürdistan önderliği burjuva bir önderliktir, emperyalist kapitalist sistem içinde yol almaya çalışıyor, işbirlikçi eğilimleri de var, ulusal istemleri karşılanırsa işbirlikçi de olabilirler. Ama henüz ulusal istemleri karşılanmamış ve anti-sömürgeci savaş için olumlu rolleri bitmemiştir. Irak çapında demokrasi savaşında önemli rolleri vardır.

Bugün Güney Kürdistan'da tam bir burjuva demokrasisi var. KDP ve YNK'ye karşı demokratik zeminde hesaplaşmanın zemini vardır. Halkına ve görüşlerinin doğruluğuna inanan herkes bu hesaplaşmanın içindedir. Söz ve karar halkındır. Kürt burjuvazisi, sömürgecilerin baskısı karşısında halkın desteğine ihtiyaç duyduğundan, anti-sömürgeci savaş sürdüğü müddetce demokratik görünmek zorundadır. Kaldı ki Kürdistan halkının özgürlük ve demokrasiye duyduğu özlem o kadar büyük ki Kürt burjuvazisi istese de bu özlemi kıramaz.

Bugün Güney Kürdistan'da tam bir burjuva demokrasisi var. KDP ve YNK'ye karşı demokratik zeminde hesaplaşmanın zemini vardır. Halkına ve görüşlerinin doğruluğuna inanan herkes bu hesaplaşmanın içindedir. Söz ve karar halkındır. Kürt burjuvazisi, sömürgecilerin baskısı karşısında halkın desteğine ihtiyaç duyduğundan, anti-sömürgeci savaş sürdüğü müddetce demokratik görünmek zorundadır. Kaldı ki Kürdistan halkının özgürlük ve demokrasiye duyduğu özlem o kadar büyük ki Kürt burjuvazisi istese de bu özlemi kıramaz.

Kuzey-Güney düşmanlığının çatışmasının Kürdistan halkına hiçbir yararı yoktur. Kuzey devrimci Güney ise hain ikilemi yanlıştır. Güney'in Kuzey'e göre ileri ve geri yönleri var. Kesin olan şu ki, Kuzey Kürdistanlı güçler ve Türkiye solu Güney Kürdistan'ı tanımıyor. Kürdistan tek bir ülkedir, Kürtlerde bir ulustur. Kuzey-Güney ikilemi siyasi mücadelede yanlıştır. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi, Kuzey-Güney ikilemine değil, sınıf temeline oturtulmalıdır. ■

Bilindiği üzere, Kürdistan sorunu son yıllarda ve özellikle günümüzde

ulusal ve uluslararası alanlarda kendisini iyiden iyiye dayattı. Kürdistan halkı ve ulusu eski dönemlerden farklı olarak bugün genişlemesine ve derinliğine, tüm Kürdistan'ı kapsayacak şekilde bir ulusal uyanışın ve özgürlük yürüyüşünün içine girmiştir. Kürt halkının bilincinde ve benliğinde özgürlük ögesi, Bağımsız-Birleşik-Demokratik

Kürdistan şiarı giderek daha bir şekilleniyor. Kürt halkı sömürgeci güçlere karşı bu temel özlemine kavuşma yolunda silaha sarılmış ve yarattığı serhildanlarda bizzat bunun tarihini yaratmış ve yaratıyor. İşte bu temel dinamizmin sayesinde ki, Kürdistan sorunu ve Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ulusal ya da bölgesel sınırları aşarak uluslararası boyutlarda gündeme gelen önemli sorunlardan biri olmuştur. Gelişen bu durum karşısında Kürdistan'ı bizzat sömürge statüsü altında tutan bölge devletleri (Türkiye, İran, Irak, Suriye) ABD ve batının emperyalist ülkeleri başta olmak üzere, dünyanın diğer bir çok devletleri "yeni" politikalar oluşturmak durumuyla karşı karşıya kaldılar.

Bölgenin sömürgeci devletleri Kürdistan'ı artık eskisi gibi yönetemeyeceklerini gören ABD ve batının emperyalist ülkeleri bu kez, soruna doğrudan el atarak, bunu kendi sistemleri içinde ve bilinen mantıkları doğrultusunda "çözme" yoluna gitmektedirler.

Elbetteki her ulusal sorun gibi Kürdistan sorununda yalnız ulusal değil, tüm uluslararası boyut ve bağlantılarıyla ele alınmadan, bu alanda genel ve özel politikalar ortaya koymadan, mevcut gelişme ve çelişkilerden yararlanmasını bilmeden,

KÜRDİSTAN

DEVİRİMİ

VE TÜRKİYE

SOLUNUN

AÇMAZLARI-I

mücadelede istikrarlı ve kalıcı başarılar elde etmek zor olacaktır. Hele Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini bir toplumsal devrim mücadelesi olarak gören ve soruna sosyalist perspektifle yaklaşan birinin yada bir siyasal oluşumun bu alanda net bir politikasının olması gerekir. Yazımızın asıl konusu bu olmadığından sorunun bu yanına sadece vurgu yapıp geçiyorum.

Konumuz açısından asıl önemli olan şudur: Kürdistan sorunu ve onun Ulusal Kurtuluş Mücadelesi bu denli boyutlanmasına karşın acaba Türk solu dediğimiz kesim ne yapıyor? Gelişen ve değişen bu durum karşısında ne gibi politikalar öngörüyor? Bu politikaları ne tarzda hayata geçirmeye çalışıyor? İşte konumuz açısından asıl önemli olan budur.

Kuşkusuz ki, Kürdistan'ın kurtuluşu Kürdistan halkının ve ona önderlik eden Marksist-Leninist bir partinin omuzları üzerinde asıl olarak yükselecektir. Fakat Kuzey-Kürdistan'ı

söz konusu ettiğimizde, Türk solu öyle bir şey yaptı ki; sonuçta, içinden çıkılması zor bir durum yarattı. Bir kere, Türk solu şu ana kadar, genel olarak Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi karşısında proleter enternasyonal tutumu bir türlü takınamadı. Yanısıra, kendisini Kürt halk ve proletaryası yerine koyarak, onun adına hareket etme yetkisini ve gücünü kendisinde buldu. Bu doğrultuda Türk solunun yaptığı çarpıtma ve yarattığı ideolojik karışıklık onu, Kürdistan toprağında doğan ya da doğabilecek her bağımsız örgütlenmeyi "milliyetçilik" yaftasıyla damgalamaya götürdü. Bu anlayışlar ve sözkonusu anlayışlar üzerinde yükselen pratik tutum

Kürdistan'da, özellikle bağımsız sosyalist örgütlenmenin önünde en büyük engellerden biri

oldu. Ne varki, toplumsal gerçek bu anlayış ve engelleri sürekli dövdü ve gelinen noktada bu anlayışların elle tutulur bir yanı kalmadığı gibi, oluşturulan engellerinde önemli ölçüde aşıldığı söylenebilir. Gerçekler inatçıdır, eninde sonunda kendisini kabul ettirir. Kürdistan'ın toplumsal gerçeği Türk solunun öteden beri süregelen politikalarını deyim yerindeyse ıskartaya çıkardı. Türk solu bu katı gerçeği görüp politikalarını yeniden ve ciddi bir şekilde gözden geçirmeleri, bu temelde yeni ve gerçekçi politikalar üretmesi yerine, hala ısrarla ya da kısmi "reformlar" la eski politikalarında diretmesi ise bir başka "inatçılık"ın ifadesidir. Türk solunun bu "inatçılığı" ise onu karakterize eden önemli özelliklerinden biridir. Ama kişi ya da grupların "inatçılığı" toplumsal gerçeğin inatçılığı karşısında ne kadar dayanabilirki!

Hemen şunu belirteyim ki; birey olarak bende uzun yıllar Türkiye Solu yelpazesi içinde yer alan bir siyasi akımla birlikte çalıştım. Birkaç yıldan beri sözünü ettiğim siyasi hareketle bağlarımı kestim. Daha sonrasında, özel ilgim ve yönelimimden ötürü şu an savunduğum anlayışlara esas olarak kavuştum.

Burada eleştireceğim görüşler, bazı temel noktalarda geçmişte benimde savunduğum görüşler olduğundan, bu eleştirilerin aynı zamanda geçmişteki görüşlerimin bir eleştirisi, bir öz-eleştiri niteliği taşıyacağına da belirlemek isterim.

Yazıda, Türk solu kavramı nitelendirmesinde bulundum. Bazı gruplar bu kavramın kullanılmasına karşı çıkıyorlar, bu kavramı kullanmakla sap ile samanın birbirine karıştırılacağını iddia etmektedirler. Bence kavramlar üzerine "büyük" tartışmalar yapmak yanlıştır. Önemli olan kavramlara kimin ne içerik verdiğidir. Türk solu kavramı Türkiyeli komünistlerden tut reformist-revizyonistlere kadar uzanır. Türk solu nasıl bir olguysa, bu yelpaze içinde yer alan farklı siyasal grup ve partilerin varlığı da bir başka olgudur. Yelpazenin içinde kimin nerde nasıl bir yer aldığı bilindikten ve soruna bu perspektifle yaklaşıktan sonra, bir kavram kargaşasının çıkmasında olası değildir.

Diğer yandan Türkiye'nin reformist-revizyonist kesimi ile "komünist", devrimci örgütleri arasında temel farklılıklara rağmen, Kürt ve Kürdistan sorunu sözkonusu olduğunda, genel Türkiye solunun (istisnalar hariç) bazı temel yaklaşımlarda ortak görüşlerde birleştiklerini de görmek gerekir. Örneğin;

Kürt ulusal sorununu Misak-ı Milli sınırları içinde görme ve ele alma. Yine, Kürdistan'da her türlü bağımsız siyasal örgütlenmeyi, "birlikte" örgütlenme adı altında yanlış değerlendirme ve bunu "milliyetçilik" olarak görme anlayışı. (Ki bunlar Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine yaklaşımda iki temel unsuru ve sorunun özünü ifade eder.) Öncelikle bu noktalarda genel 'Türkiye' solunun üzerinde birleştiği ortak görüşlerdir. Bunun, farklı biçimlerde de olsa ama 'Türkiye' solunun zimmi bir ittifak içinde olduğunu gösterir.

Diğer yetersizlik ve açmazlarının yanısıra; özellikle 'Türkiye' solunun ve onun "komünist", devrimci örgütlerinin bu alandaki temel açmazı bugünde bütün yoğunluğuyla devam etmektedir.

Türkiye'nin "komünist", devrimci organizasyonları özellikle bunların "71"lerden sonra devam edip gelen mücadelelerine baktığımızda; bütün iyi niyetlerine,

Kürdistan sorunu ve onun Ulusal Kurtuluş

Mücadelesi bu denli boyutlanmasına

karşın acaba Türk solu dediğimiz kesim ne

yapıyor? Gelişen ve değişen bu durum

karşısında ne gibi politikalar öngörüyor?

Bu politikaları ne tarzda hayata geçirmeye

çalışıyor?

mücadele çabalarına ve bu uğurda nice şehitler vermelerine karşın, neden istenilen ve yapılması gereken atılımı bir türlü yapamadılar. Burada önemli şeyler yapılmamıştır ya da 'gelişme sağlanamamış' şeklinde bir inkarcılığa ve saygısızlığa kuşkusuz ki düşülemez, düşülmemesi gerekir. Elbette bir çok şey yapılmış, Türkiye devrimci hareketi önemli kazanımlar ve tecrübeler elde etmiştir. Bu gelişmenin bir yönü. Diğer yönü ise, bunun sınıf mücadelesinin gerekleri

açısından nasıl bir anlam taşıdığıdır. Bu açıdan baktığımızda yapılması gereken atılım öncelikle nitel anlamda yapılamamıştır. Esaslı bir nitel gelişme olmadıktan yaratılan genel gelişme ve kazanımlar da devletin yoğun saldırıları karşısında dayanamamış, büyük oranda dumura uğramıştır.

Düşünebiliyormuyuz bazı guruplar kendilerini hala "parti öncesi" örgütler olarak görüyorlar ve uzun yıllardan beri gündemine aldıkları 'proletarya partisi'ni kurma görevini de bir türlü yerine getiremiyorlar. Aslında bu, traji-komik bir görünümün ifadesi olduğu gibi, ortada olan yalın bir gerçeğin anlatımıdır. Bazıları da, yakalarına 'parti' rozetini takarak, kendilerini bu traji-komik görüntünün dışında tutmaya çalışmaktadırlar. Oysa bu nesnel gerçeği yansıtmadığı gibi, varolan durumun içinden çıkışı da daha bir zorlaştırmaktadır. 'TDKP' bunun tipik örneğini oluşturmaktadır. 'TDKP' "Kürdistan Örgütü"nü yayın organı Dengê Şores'te şu satırlara rastlıyoruz.

"Bugün çeşitli milliyetlerden Türkiye işçi sınıfı devrimci siyasal öncüsünden, onun yol

göstericiliğinden yoksun değildir. Türk, Kürt ve diğer milliyetlerden öncü işçi ve devrimcilerinin oluşturduğu böyle bir parti var. Bu parti TDKP'dir" (Sayı.15, S.10)

Yaklaşım bu! 'TDKP'nin "Türk, Kürt ve diğer milliyetlerden öncü işçi ve devrimcilerinin partisi" olup olmadığını, bunu Kürdistan bölümünde kendi kolu ve uzantısı olan "Kürdistan Örgütü" kanalıyla yerine getirip getiremeyeceği, Kürdistan'da böyle bir örgütlenmenin nesnel temellerinin olup olamayacağını ve oradaki mücadeleye yanıt verip veremeyeceğini yazının ikinci bölümünde ele alacağım. Burada dikkat çekmek istediğim şu; 'TDKP'nin kendisini Türkiye ve Kürdistan'da gelişen mücadeleye "yol gösterdiği" iddiasıdır. Bugün böyle bir iddiaya kim inanabilir? Veya objektif gerçeği görmeyip, iradi bir şekilde kendisini inandırmaya çalışanlar nereye kadar gidebilir? İşte komik dediğim şey budur.

'TÜRKİYE' SOLU'NUN TARİHSEL GEÇMİŞİNE KISA BİR BAKIŞ

Simdi, Türkiye Solu'nun Kürdistan'a ilişkin mevcut politik çıkmazlarına, bu çıkmazın ideolojik, temellerine girmeden önce, onun tarihsel geçmişine ve bu aşamaya nasıl geldiğine kısa bir göz atmakta yarar var.

Hiç şüphesiz Kürdistan gerçeğini, bunun Türklere ilişkin olan yönünü sağlıklı kavrayabilmek için tarihin daha gerilerine gitmek gerekir.

Ancak bunu da ben TC devletinin kuruluşuyla ve o dönemde oluşan Türk Solu'nun durumunu bir çıkış noktası olarak ele alacağım. Türk Solu'nun TC devleti kurulmadan önce de, Osmanlı Devleti içinde, İttihat ve Terakki bünyesinde bir evrimi vardır. Aslında Kemalist hareketin bazı farklılıklarına rağmen ama yeni koşullarda İttihat ve Terakki'nin bir devamı olduğu da söylenebilir. Bu Kürdistan politikası bakımından daha çok böyledir. Kemalist hareket İttihat ve Terakki'den devr aldığı Kürdistan politikasını biraz daha sinsî ama daha çok ırkçı ve katliamcı bir şekilde uygulamıştır. Kemalizmin ve Kemalist hareket tarafından kurulan TC Devleti'nin Kürtlere ve Kürdistan tarihinde görülmemiş bir sömürgecilik koşullarının tas tamam dayatılması, Kürt halkı ve ulusunun imha edilerek ortadan kaldırılması demek olduğunu artık kim bilmez ki?

Bu olgu TC Devleti'nin kuruluşundan günümüze kadar devam edip gelen bir şeydir. Ne varki, Kemalizm kendisini solcu bir kisveye büründürerek ulusal ve uluslararası alanlarda; sosyalist dünya ya, ilerici, devrimci kamuoyuna kendisini farklı tanıtmış ve bu doğrultu da amaçladığı hedefe de ulaşmıştır.

Kemalist hareketin bu denli başarı sağlamasında 'komünist' öğelerde dahil olmak üzere bir bütün olarak Türk Solu'nun büyük rolü ve katkısı olmuştur. Türk "aydın" ve "demokrat"larının ezici çoğunluğu kayıtsız-koşulsuz Kemalizmin yanında saf tutmuş ve

onun iktidarının dümen suyuna girmiştir. Bırakalım bu kesiti, Mustafa Suphi dahi Kemalist hareketin sinsî, anti-demokratik, anti-sosyalist karakterini yeterince görememiş, onun hakkında düştüğü hayırha bir tutumla ve bu tutumun etkisiyleirdiği ihtiyatı elden bırakmış, sonuçta Kemal'in hazırladığı bir komploya arkadaşlarıyla birlikte kurban gitmiştir. Mustafa Suphi 14 arkadaşıyla birlikte katledildikten sonra, 'TKP'nin yönetimini ele geçiren Şefik Hüsnü, onu, oportünist, sosyal-şöven bir yörengeye sokmuştur. Bu dönemden, sonra 'TKP' Kemalist iktidarın borazancılığını yapmış, dahası, iktidarın Kürdistan'daki katliamlarını alkışlayarak bizzat onun suç ortağı olmuştur. İşte Türk Solu ve "Komünist"lerinin mentalitesi budur.

Elli yılı geçkin bir sürede Kemalist iktidarın ve onun resmi ifadesi olan TC Devleti'nin Türkiye'de dizginsiz bir gelişme, ve mutlak bir egemenlik sağladığını görüyoruz. "Doğu" da ise iktidar, Kürtlere dize getirmek ve onların "defterini dürmek" için katliamcı yön başta gelmek üzere sömürgeciliği bütün kurum ve kurallarıyla uygulamıştır.

Aslında bu dönemi TC Devleti ile Kürdistan'ın ulusal kurtuluş güçleri arasında bir hesaplaşma, bir mücadele tarihi olarak görmek gerekir. Çünkü Kemalist iktidar kurulduktan hemen sonra, hatta savaş içinde Türkiye Devleti muhaliflerinin "hesabını görerek" tam bir egemenlik sağlamıştır. Kürdistan'da ise durum başkadır. Kemalizmin ve Kemalist iktidarın iki yüzlü, katı sömürgeci politikasına karşı tepki duyan Kürt halkı ve ulusu, 1919'dan başlayarak 1938'lere kadar, zincirlemesine devam eden bir çok isyan ve ayaklanmalara girişmiştir. Dersim ayaklanmasını da kanla bastıran sömürgeci Türk Devleti, böylece Kürdistan'da tam bir egemenlik sağlamıştır. Bu süreçten sonra Kürdistan'da sömürgeci kurum ve kuruluşlarını daha bir güçlendiren Faşist TC Devleti; bir yandan Kürdistan'ın talanına hız verirken, diğer yandan Kürdistanı, Kürt ulusunun tarihsel ve toplumsal varlığını inkar etmeye ve çarpıtmaya devam ederek, onu yoğun bir asimilasyon politikasına tabi tutmuştur. Son yıllara kadar Kürdistan'da ciddi bir engelle karşılaşılmayan sömürgeci faşist Türk Devleti, manevi değerler başta gelmek üzere Kürdistan'ın bütün değerlerini derinden tahrip etmiştir.

İşte bu uzun tarihsel dönemde özellikle 1924'ten 1971'e kadar ki kesitte, Türk Solu "Komünist"iyle, "Aydın"ıyla ne varsa yekpare bir tarzda, Kemalizmin gönüllü savunucusu ve onun eseri olan TC Devleti'nin, Kürtlere karşı işlediği cinayetlerin suç ortağı olmuştur.

1936'larda Hikmet Kıvılcım'lı da, TKP'nin bilinen geleneksel Kürt politikasından biraz farklı bir tutum görüyoruz. Bu daha çok Kürdistan'ı sömürge olarak görmeye kendisini gösterir. Kürdistan'ın sömürge yapısını görmek elbetteki önemli. Ama bu diğer doğru anlayışlarla, Leninist örgütlenme ve mücadele biçimiyle birleşmediği müddetçe fazla bir anlam ifade etmez. Ayrıca Türk ordusuna sempatiyle bakan

ve ondan "birşeyler bekleme" eğiliminde olan birinin doğal olarak Kürdistan sorununda tutarlı ve istikrarlı bir tutum takınamaz. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın tutumunu da bu çerçeve de değerlendirmek gerekir. Ne olursa olsun Hikmet Kıvılcımlı'nın Kürdistan sorununa yönelik bu olumlu adımı önemli görülmeli ve o anlamda değer verilmelidir. Bunun ötesinde yarım yüzyılı geçen bir tarihsel süreçte ve 1971'lere kadar, Türk Solu içinde başka olumlu bir tutuma da rastlayamıyoruz. Aksine, Türkiye solu Kemalizm zehirini 'Türkiye' toprağında yaymakla kalmamış, bunu Kürdistan toprağına da taşıyarak burayı da büyük oranda zehirlemişlerdir.

1971, Türkiye Solu ve sınıf mücadelesi açısından yeni bir dönemin başlangıcı olarak ele alınmalıdır.

Mahir, Deniz, İbrahim ve onların önderliğinde oluşan örgütler, bu yeni dönemin bir ifadesi olarak her şeyden önce geçmişin reformist-revizyonist, pasifist geleneğinden kendilerini pratik olarak koparmakla ortaya koydular. Onlar, Devrim davasına bağlılığın, inandıkları düşünceler uğruna bedenlerini feda etmenin, ihtilalcı bir ruhun güzel örneğini sundular. Sadece bu yönleriyle değil, yanısıra, ortaya koydukları düşünceleriyle de, reformist-revizyonist mihraklardan önemli farklılıklar taşıdıklarını gösterdiler. Bu, Kaypakkaya açısından daha bir geçerlidir. O, pratik alanda olduğu gibi, düşünsel alanda da reformist-revizyonist kesimden köklü bir kopuşu sağladı. O nedenle Kaypakkaya'yı bu yeni dönemin Komünist çıkışı olarak görmek bir abartma olmayacaktır.

İbrahim'i, Mahir ve Deniz'den farklı kılan diğer bazı temel düşüncelerin yanısıra, aslında bu farklılık daha çok, somutta 'Türkiye' devrimci hareketi ve sınıf mücadelesinin önünü ideolojik planda tıkayan ve gelişmesini köstekleyen Kemalizm ve onunla bir anlamda iç içelik taşıyan Kürt ulusal sorununda yaklaşımda kendisini gösterdi.

Mahir ve Deniz'de, Kürdistan ve Kürt ulusal Kurtuluş mücadelesine ilişkin birakalım Marksist-Leninist bir anlayışı, açık ve bütünlüklü bir politikaları dahi yoktur. Zaten, Kemalist düşüncenin güçlü etkisinden kendisini hala kurtaramayan, ve ona hiçte layık olmadığı sıfatlar veren birinin ya da bir siyasal oluşumun Kürdistan ve Kürt ulusal sorunu karşısında doğru bir perspektife sahip olması beklenemez.

Mahir Kemalizmi değerlendirirken şöyle diyor:

"...Kemalizm, emperyalizmin işgali altındaki bir ülkenin devrimci milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizmin özü emperyalizme karşı tavır alıştır. Kemalizm, küçük burjuvazinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden Kemalizm soldur, milli kurtuluşçudur. Kemalizm devrimci milliyetçilerin emperyalizme karşı aldıkları radikal politik tutumdur" (Mahir Çayan Kemalizm ve 1. Milli Kurtuluş Savaşı'nın Anlam ve Niteliği, Kesintisiz 1, II. Bütün Yazılar, Derleyen M.Ali Moğulta, Evren Yayınları, İstanbul 1976, s.351).

Deniz'inde özde bundan farklı bir yaklaşımı olmadığı biliniyor.

Kemalizme böyle derin bir sempatiyle yaklaşanlar, onun eseri olan TC Devleti'ne karşı kesin bir hesaplasmaya girmeleri, onu bütün temelleriyle tüm kurum ve kuruluşlarıyla tasfiye ederek, toplumda köklü dönüşümler yapıp sosyalizme geçişi sağlamaları elbetteki mümkün değildir. Aynı şekilde bu anlayışla Kürdistan'a ilişkin nesnel politikalar oluşturmak ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş mücadelesi karşısında Marksist-Leninist, proleter enternasyonalist bir mevzide olmakta olanaklı değildir.

Çünkü Türkiye'de Türk burjuvazisi ve onu temsil eden Kemalist hareket tarafından kurulan TC Devleti'nin gerici temelleri öncelikle Kürdistan'ı ilhak edip onu sömürgeleştirme politikasında yatar. Her şeyden önce 'Türkiye' Solu ve özellikle onun Komünist, devrimci öğeleri bu temele karşı kararlı ve uzlaşmaz bir mücadele içine girmedikleri sürece, hiçbir ciddi niteliksel gelişme gösteremezler.

Lenin, Rosa Lüksenburg'la Polanya sorunu üzerine polemğinde, Marks'ın, İngiliz işçi sınıfının İrlanda sorununa karşı ilişkilerini değerlendiren şu sözlerini aktarmaktadır.

"...İngiliz işçi sınıfı, İrlanda'dan kurtulmadıkça, asla hiç bir şey başaramayacaktır.. İngiliz gericiliğinin temelleri, İrlanda'nın boyunduruk altında tutulmasında yatar." (Lenin, Ulusul Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi, Ürün Yayınları, S.83, Altını çizen Marks)

İşte, genel olarak 'Türkiye' Solu'nun 70 yıldan beri süregelen açmazları ve ciddi bir nitel atılım yapmayışının en temel nedenlerinden biri; onların, marks'ın İngiliz işçi sınıfına verdiği bu öğütü dikkate almayışında ve bu nedenle de Kürdistan ve Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında bilimsel

sosyalizmin proleter enternasyonalist tutumunu takınmamasında yatmaktadır. Devrimci radikal bir konumda olan Mahir'in dahi bu alanda nasıl bir mevzide olduğunu gördük.

"71" döneminde Aydınlık-TİİKP'nin reformist-revizyonist, özellikle onun Kemalizm hayranı ve Kürt ulusal sorunundaki sosyal-şoven görüşlerine karşı mücadele içinde doğan Kaypakkaya hareketi, Türkiye Solu'nun diğer tüm kesimlerinden temelden bir farklılık gösterdiğini belirttim. Türkiye Solu içinde o döneme kadar, ilk kez Kaypakkaya Kemalizmi köklü bir eleştiriye tabi tutmuş onun gerçek niteliğini, özellikle Kemalizm'in Kürtler ve Kürdistan açısından ne anlama geldiğini ortaya koymuştur.

Diğer yandan Kaypakkaya, Kemalizmin Kürdistan açısından sadece ne anlama geldiğini değil, Kürt ulusal sorununu başlı başına ele alarak, onun ulusal varlığını ve kendi kaderini özgürce tayin etme hakkı ilkesini savunmuştur.

Ama bütün bunlar onun Kürdistan ve Kürt ulusal sorununu bütünlüklü kavradığı anlamına gelmez. Kürdistan'ın tarihsel ve toplumsal gerçeğini bütünlüklü kavramayan Kaypakkaya, Kürdistan'ın sömürge statüsünü görememiş, Kürt ulusal sorununu yalnız Türk Devleti'nin ilhaki altında olan bölümüyle sınırlı tutmuştur.

Kaypakkaya şöyle demektedir:

"Burada bir noktayı daha belirtelim. Kürdistan'ın Lozan Antlaşması'yla kendi kaderini tayin hakkı çiğnenerek parçalanması, elbette tarihi bir haksızlıktır. Ve Lenin yoldaşın bir başka vesileyle söylediği gibi, haksızlığı durmadan protesto etmek ve bütün hakim sınıfları bu konuda ayıplamak, komünist partinin görevidir. Ama böyle bir haksızlığın düzeltilmesini programa koymak akılsızlık olur. Çünkü günün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır. Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemekle devam eden bir tarihi haksızlık olmadıkları sürece, komünist partiler bunların düzeltilmesini sağlamak gibi. İşçi sınıfının dikkatini temel meselelerden uzaklaştırıcı bir tutuma giremezler.

Yukarıda işaret ettiğimiz tarihi haksızlık, artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir. 'Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek' gibi bir mahiyet taşımamaktadır. Bu nedenle komünistler onun düzeltilmesini istemek akılsızlığını ve basiretsizliğini gösteremezler." (Seçme Yazılar, Cihan Yayınları, S.215-216, abc)

Bu yaklaşım Kaypakkaya'nın Kürdistan gerçeğini bütünlüklü kavramadığını göstermektedir. Kürdistan'ın tarihi ve toplumsal gerçeğini derinliğine ve bütünlüklü kavramamanın sonucu, subjektivizme düşen Kaypakkaya, Kürdistan sorununa hala 'Türkiye' devrimi perspektifiyle yaklaşmaktadır.

Kürdistan, Lozan Antlaşması'yla Türkiye ve

emperyalist devletler arasında bölüşüldü. Böylece Kürdistan'da sömürgeci yapı daha koyu ve karmaşık bir yapıya büründü. Bu bir tarihi haksızlık. Hem de dünyada benzerine az rastlanan ilginç bir tarihi haksızlık. Kürdistan'ın tarihi ve toplumsal gerçeğini derinden kavrayanlar bunu daha iyi görebilir. Diğer yandan iddia edildiği gibi bu tarihi haksızlık gerçekten, "artık günün meselesi olma niteliğini, çoktan yitirmiş"midir? Ya da, artık "sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek" gibi bir mahiyet taşımamakta mıdır? Kaypakkaya arkadaş bu değerlendirmesiyle yaşanan olguları mevcut gelişme ve çelişkileri tersyüz etmiş ve üstünü kapatmış, İddianın aksine bu olgu tüm Kürdistan çapında güncelliğini bütün yakıcılığıyla devam ettiriyor. Kürdistan'ın parçalanmışlığı ve ona amansız sömürgecilik koşullarının dayatılması sözü edilen "sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya köstekleyen" temel bir faktör olmuştur. Evet, bugün Kürdistan'daki sosyal gelişme ve sınıf mücadelesinin önünde en temel engel. Kürdistan'ı bölüşen, bölgenin sömürgeci devletleri ve onların arkasındaki emperyalist ülkelerdir. Kürdistan halkı ve bir bütün olarak Kürt ulusuyla (bir avuç satılmış hain hariç) bu güçler arasındaki çelişki, bugün daha bir keskinleşerek tüm toplumsal yaşamı etkisi altına almıştır. Kürdistan halkı ve ulusu kendi sosyal ve toplumsal gelişmesinin önünde bugün en temel engel olan sömürgeci güçlere karşı özgürlüğüne kavuşmanın savaşımını veriyor. İşte, "sosyal gelişme ve sınıf mücadelesi"nin bugün Kürdistan'da biçimleniş tarzı en öz anlatımıyla budur.

Diğer yandan, Kürdistan'ın bölünmüşlüğünden hareketle her parça kendi kaderine terk edilemeyeceği gibi, her parçanın kaderi ve geleceği de diğer halkların ve ülkelerin kaderine bırakılamaz. Hangi biçimlere bürünürse bürünsün bu böyledir. Elbette ki, genel olarak halklar arasında ortak çıkar birliği olduğu gibi, özelde de Kürdistan halkıyla ve bizzat onu boyunduruk altında tutan sömürgeci ülkelerin halkları arasında daha bir yakından ortak çıkar birliği vardır. Bunun da getirdiği ortak görev ve sorumluluklar vardır. Kürdistan devrimi bir yönüyle de Orta-Doğu ve 'Türkiye' Devrimi'dir ve buralardaki devrimsel gelişmeyi doğrudan etkileyen bir faktördür derken, anlaşılması gereken budur. Fakat bu başka bir şey. Bu durumu hareket noktası olarak Kürdistanı, Kürt halkı ve ulusunu bir bütün olarak düşünmemek, onun kendi kaderini tayin etme hakkını bu temelde ele almamak, aslında yaratılan fiili bir duruma koca gerçeği feda etmektir.

Sonra, somut durum açısından bir parçayı diğer parçalardan temelden farklı kılan bir yapı yoktur. Bir parçada gündemde olan devrim perspektifi temel örgütlenme ve mücadele biçimleri diğer tüm parçalarda da geçerlidir. Bölünmüşlük durumundan ortaya çıkan çelişkiler özgül ve talidir. Bunlar Kürdistan'ın tarihsel-toplumsal ve mevcut nesnel gerçeğine damgasını vuran ve onu esasta farklılığa

götüren çelişkiler değildir. Yüzyılların sömürgeci tahripkar politikaları ve bölünmüşlük olayı; ne onu var eden temel değerleri ortadan kaldırmış, ne de bunları esaslı değişikliklere uğratmıştır. Aksine, üstü "ölü toprak"la örtülmeye çalışılan ve yok edilmek istenen Kürdistan halkı, bugün her parçasında ama birbiriyle iç bütünlük içinde, toplumsal dinamiklerini daha güçlendirip birleştirerek, üzerindeki bu toprağı atmış ve kendi yazgısını kendi eline almanın yoluna girmiştir.

Körfez Savaşı esnasında ve akabinde ayaklanan Güney-Kürdistan halkı, bu olguyu daha bir kanıtlar nitelikte olmuştur. Katil Saddam iktidarının sömürgeci ilhakına karşı ayaklanan Güney-Kürdistan halkı mücadelede kendisini yalnız bulmamış, Güneyli ulusal kurtuluşçu güçlerin yanında, Kürdistan'ın diğer alanlarındaki güçlerde katılmış ve omuz omuza savaşmışlardır.

İşaret ettiğim gibi. Kürdistan üzerinde yaratılan suni sınırlar onun bu nesnelligini ve iç bütünlüğünü hiç bir zaman birbirinden koparmaya yetmemiştir. Bugün dört bir yanından sosyal ve toplumsal uyanışın derin sürecine giren Kürdistan halkı, artık bu suni sınırları daha bir işlemez hale sokmuştur. Tarihsel süreç bu doğrultu da ilerlemeye devam edecektir. Hiç kuşku yok ki, ilerleyen bu tarihsel sürecin bir kesitinde, Bağımsız, Birleşik, Demokratik ve Sosyalist Kürdistan şiarı gerçeklik kazanacaktır.

Bu temel gerçeğin yanısıra, tabii ki, Kürdistan'ın bölünmüşlük durumu onun ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini daha geniş kapsamlı ve zorlu kılmıştır. elbetteki, bunlar özenle ve önemle ele alınması gereken hususlardır. Kürdistan'ın ulusal-devrimci ve komünist güçleri temel yönelimlerinin yanısıra, sorunun bu yanınada, yanı her parçanın kendi içindeki özgünlüğünü de dikkate alarak hareket etmek zorundadırlar. Çünkü Kürdistan'ın toplumsal ve ulusal kurtuluş mücadelesi sadece ulusal değil, bölgesel ve uluslararası bir nitelikte taşımaktadır. Bunun ötesinde Kürdistan'a başka bir elbise biçilemez.

Bir Türk kökenli 'komünist' olan Kaypakkaya mutlak olmasa da ama o, yukarıda aktardığım anlayışı ile Kürdistan devrimine, 'Türkiye' devrimi'ni perspektifiyle yaklaşmaktadır. Ancak, Kürdistan devrimine, Türkiye devriminin elbisesini giydirmeye çalışmakla, her şeyden önce farklı bir tarih ve toplumsal kategoriyi oluşturan Kürt halkı ve ulusunun

nesnel gerçeğiyle bağdaşmaz, buna tersti.

Hem İbrahim'in bu anlayışına, hem de geçmişte ve bugünde genel 'Türkiye' Solu ve onun devrimci örgütlerinin, Kürdistan devrimini, 'Türkiye' devrimi perspektifi içinde gören anlayışlarına karşı, Lenin'in şu sözleri sanırım iyi bir yanıtıdır.

"Sosyal bir sorunu çözümlerken, Marksist teorinin kategorik gereksinimi, bunun belirli tarihsel sınırlar içinde incelenmesi gerektiğidir; ve ayrıca yalnız bir ülke sözkonusu ise (örneğin, belli bir ülke için ulusal program), aynı tarihsel dönem içinde, bu ülkeyi başka ülkelerden ayırd eden somut tarihsel özellikler hesaba katılmalıdır." (V.Lenin, Ulusal Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi, Ürün Yayınları, S.16) (a.ç.b.)

Kaypakkaya arkadaşın Kürt ulusal sorunun da önemli temel hatalarına rağmen, ama o bu sorun karşısında proleter-enternasyonalist bir mevzidedir.

Körfez Savaşı esnasında ve akabinde ayaklanan Güney-Kürdistan halkı, bu olguyu daha bir kanıtlar nitelikte olmuştur. Katil Saddam iktidarının sömürgeci ilhakına karşı ayaklanan Güney-Kürdistan halkı mücadelede kendisini yalnız bulmamış, Güneyli ulusal kurtuluşçu güçlerin yanında, Kürdistan'ın diğer alanlarındaki güçlerde katılmış ve omuz omuza savaşmışlardır.

Ayrıca o dönemin koşullarını düşündüğümüzde, ortaya koyduğu düşüncelerle, ve ileri attığı adımlarla Kürdistan davasına çok önemli hizmetlerde bulunmuştur. O nedenle o, Kürdistan halkı ve onun devrimci güçleri tarafından her zaman saygıyla ve yoldaşlık duygularıyla anılacaktır. Ama bu onun hatalarını eleştirmemeyi beraberinde getirmez.

Bugün Türkiye sol hareketi ve İbrahim'in güzergahında yürüyen ve yürüdüğünü söyleyen örgütler, hala onu aşmamaları, hatta onun gerisine düştüklerini belirtmek gerekir. Yazının

II. bölümünde bu yanlar üzerinde duracağım.

Kaypakkaya'nın yukarıda değindiğim hatalarının yanısıra, daha başka hataları da olmuştur. Örneğin, Kürt ulusal sorununu özünde bir pazar sorunu olarak görmesinin yanısıra, örgütlenme alanında da önemli hatalara düşmüştür. Bağımsız örgütlenmeye karşı çıkararak Tek parti anlayışını getiren Kaypakkaya, kurduğu TKP /ML'ye de, hem 'Türkiye' hem de Kürdistan'da ki mücadeleye önderlik etme misyonu verilmiştir.

İkinci bölümde Türkiye Solu ve onun devrimci örgütlerinin, Kürdistan ve Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi karşısındaki son durumunu ve özellikle bugün ön plana çıkan örgütlenme, birlik, seksiyon, federasyon gibi anlayışlarını ele alacağımdan ve bu alanda yapacağım eleştiriler aynı zamanda İbrahim için de öz olarak geçerli olduğunu hatırd tutarak yazıyı burada kesiyorum. ■

Devam edecek

BİRLİK ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

B . C A N İ K

Kimin daha iyi bir örgütlülüğe sahip olduğu gerçeği sonucu belirlemede canalıcı önem taşır. Her devrimin kazanılmasında, başarının yakalanmasında sahip olunan örgütlü yapı, karşı tarafın altedilmesinde tartışmasız belirleyici özelliklerin başında gelir. Karşı-devrimin binbir türlü olanağını harekete geçirerek, kendisi için örgütlü yapısını son taşına kadar sağlamlaştırma girişimi, devrimin güçlerini alt etmede sürekli hale getirdiği devlet sistematığı ömrünün bir süre için uzatılmasını mümkün kılmaktadır. Bu durum çağımızda her yönüyle geliştirilmiştir. Sermaye örgütlü yapısıyla dünya ya hakimdir, dahası bununla yetinmemektedir, karşıtı olan örgütlülüklerde yolu üzerinde temizlemek istemektedir. Mevcut durumda sermaye cephesine karşı ciddi bir örgütlü güç sahnedeki olmadığından, kapitalist emperyalist dünyanın varolan örgütlülüğünü daha da sağlamlaştırması belirlenmesinde bulunmak abartılı olmasa gerek.

Bu gerçeğin bir dizi nedeni bulunmakla birlikte, kısaca birkaçı şu şekilde özetlenebilir..

Birinci olarak; sermaye dünyasının can düşmanı olarak dünya proletaryasının tek tek ülkelerde ciddi bir örgütlülüğü bulunmamaktadır. Mücadelenin sürdüğü alanlarda proleteryanın ML partiler önderliğinden yoksun oluşları, bu mücadelenin sermaye örgütlü gücüne yeter oranda korku unsuru olmasını engellemektedir. Dahası bugün için hakim olan dünya proleteryanı arasındaki dağınıklığıdır. Başka bir deyişle uluslararası proletaryanın birliği organik anlamca yoktur. En azından dayanışmacı temelde bile ciddi bir kıpırdanma sözkonusu değildir.

İkincisi; dünya işçileri ve komünistleri arasında proletarya enternasyonalizmi en kötü, olumsuz dönemini yaşamaktadır. Kendine ML diyen parti ve örgütler arasında uluslararası bir birlik, enternasyonalizm vb. görülüyor.

Üçüncüsü; Emperyalizme ve tek tek ülkelerde sürdürülen mücadelelerde gerçek KP önderlikleri göze çarpmamaktadır. Hakim olan, küçük-burjuvazinin mücadelesidir. Ki bu mücadele de

çoğunlukla kendini reformculuktan kurtaramamaktadır. İçine girdiği uzlaşmacı, pragmatist yönelimlerle devrim cephesinde ciddi kazanımlara yolaçmayı başaramamaktadır.

Yukarıdaki sıralama uzatılabilir. Ancak canalıcı önemde olanları bunlardır. Bu durum sermayenin rahat nefes almasını sağlamaktadır. Örgütlülüğünü daha çok geliştirmesine yolaçmaktadır.

Varolan kapitalist-emperyalist hakimiyetin bugün için geçerli olan yukarıdaki durumu kalıcı değildir, yerini proletaryanın ve emekçi halkların hegemon-

yasına bırakmak zorundadır. Varlığı, ömrünün sonsuz olmadığına kanıtı olacaktır. Kendi içinde taşıdığı çelişkilere, halkların ve proletaryanın yükselteceği savaşımınla örgütlü sermaye dünyasının yıkımı kaçınılmazlığını koruyor. Bunu yakınlaştırmak; gerçek ML önderlikli ulusal ve sosyal kurtuluş savaşımalarıyla mümkün olabilir. Dünya proletaryasının örgütlü cephesi, savaşımın başarısı için kaçınılmazdır.

Birlik sorunu devrimimizin canalıcı sorunlarının başında gelmektedir. Ülkemiz devriminin birkaç değişik alanda olmak üzere birlik sorunlarının olduğu öteden beri tartışılmaktadır. Hemen her yapılanma bu konuya ilişkin görüş ileri sürmektedir. Önceki dönemlerde sözkonusu olan birlik anlayışlarına girmeyen, bugün için devrimimizin başarısı açısından gerekli olan kimi birlik noktalarına değinmek gerekiyor.

KÜRDİSTAN DEVRİMİ VE ML PARTİNİN ZORUNLULUĞU

Ülkemizde yaşanan bütün süreçlerde devrimimizin eksikliğinin en çok duyulduğu Marksist-Leninist Partinin yokluğudur. Yaşanılan yüzyılı bu bağlamda ele aldığımızda ülkemizde hiç bir dönem ML bir partinin kurulmadığını ve hala da böyle bir partinin var olmadığını belirlemek gerekiyor. Sorun kendisine ML, Sosyalist isimlendirmeleri yakıştırmak değildir. Eğer her birinin neredeyse bir takım misali isimlerinin ön ve arkalarına yerleştirdikleri ML, KP, Sosyalist vb. gerçek olsaydı, inanıyorumki dünyanın hiçbir ülkesinde bu sorun tartışılmazdı. Ama ne yazık ki durum bu değil. Hem -bilgilerim dahilinde- dünyanın pek çok ülkesinde, ve hemde Kürdistan'da bugün üzerinde en çok tartışılması gereken, en net olunması gereken nokta; Parti sorunudur. ML bir parti yaratma/ inşaa etme sorunudur. Devrimimizin kaderini belirleyecek olan ciddi bir öneme sahip ML parti olayında,

kafa karışıklıkları ve duyarsızlıklar devrimimize büyük zararlar verir.

Halkımızın kurtuluş mücadelesini dar sınırlar içine hapseden savaşımını yükselten geleneğimizin, ulusal görevlerle yetinmeyip, sosyalist perspektifini muhafaza etmesi, bugünden sosyalist bilinç taşıma gerçekliğine uygun davranmaya çalışması, parti öncesi yapılanmayı partileşme bağlamında ele alması bu sorunun üzerinde durmamızı gerektiriyor.

Kürdistan'ın geneli dikkate alındığı zaman, Marksizm-Leninizm'in nispeten daha yaygın olduğu parça Kuzey Kürdistan'dır. Kuzey parçasında yurtsever-devrimci kadroların, ML ile tanışıklıklarını küçümsenmeyecek kadar gelişmişliğinden bahsetmek gerekir. Bu durum, diğer şeylerin yanısıra, kuzeyin kapitalist ilişkiler açısından nisbi gelişmişliğine direkt bağlıdır. Kürdistanlı devrimcilerin metropol yaşamları, yani diğer anlamıyla aydınlanma bakımından öteki parçalara oranla üstünlükleri var. Türkiye devrimci hareketinin ML'den etkilenen gerçekliğinden payına düşeni alan kuzeyli devrimciler ve yurtseverlerin kendilerini ML söyleminin dışına itmemeleri anlaşılabilir. Herşey bir yana, bu ML söylemi kelimenin gerçek anlamında kafa karışıklığını daha çok geliştirdiği açıktır.

Partileşme bağlamında Kürdistan da hakim olan ML parti anlayışı değildir. Lenin ve Stalin yoldaşların özellikle vurguladıkları proletaryanın kurtuluşu için Bolşevik bir parti inşa etme perspektifi bilince çıkarılmamıştır. Parti inşasından bahsedilirken sorun ciddi olarak ele alınmamış, parti önceli yapılaşma bu fikirle donanmış devrimci basında bu konu hakkettiği anlamda tartışılmamıştır. Sonuçta ML Parti olayına karşı sürecinde hızlı gelişmesiyle birlikte müthiş bir ilgisizlik başgöstermiştir.

Lenin ve Stalin yoldaşlar Parti'nin neden gerekli olduğunu döne döne vurgularken; gerçek hedefin yakalanması için, parti önderliğinde sınıfın ve halkın devrime kazanılması için nihai başarının elde edilmesi için soruna hem canalıcı özelliğini ve hemde neden zorunlu olduğunu vurguladılar. Ne var ki Kürdistan'da bu öğretinin yeterince sahiplenilmediği bugün daha iyi anlaşılıyor.

Sorunun tek başına politik sahnede Parti olarak konulması tehlikelidir. Nitekim dışımızdaki bir dizi yapılanmada hakim olan bu anlayıştır. Bu tür bir yaklaşımın muhtemel etkilerine karşı tek çare ve çözüm: Bolşevik tipte bir Partiye neden ihtiyaç olduğunun kavranmasıdır.

Devrimimiz geliyor, büyüyor ve çok hızlı yayılıyor. Ama ciddi bir tekyanlılık içinde, bir ayağı eksik olarak ilerliyor. Ülkemizin kurtuluşunda asıl sözü söylemesi gereken sınıf hala istenilen anlamda uyanmış değil. Bir işçi devrimi yapamayacağımızı, önümüzde sosyalist bir devrimin birincil görev olmadığını biliyoruz, fakat bu gerçekler devrimimizin işsiz gelişmesine neden olamazlar. Nicelik durumunu ciddi bir konu olarak görmüyorum. Çin'in milyarlarca nüfusu içinde birkaç milyonluk işçi sınıfının varlığını bildiğimiz 1920'li yılları gözönüne getir-

diğimizde, niceliğin değil, ve fakat mücadele içinde nitelik anlamda taşıdığı değer ve misyonun hiç bir şekilde küçümsenmeye gelmeyeceğinin altını çizmek gerekiyor. Çin dağlarında gerilla savaşı sürdürüldüğünde, 'küçük' işçi sınıfı pres dalgası halinde mücadeleye katılıyordu. Ve bu kendiliğinden değildi, KP - rolü vardı. Hiç şüphesiz Çin bir örnektir ve kendi koşulları içinde o şekilde hareket gelişmiştir. Ülkemiz Çin'e benzememekle birlikte Çin'den öğrenmeyeceğimiz sonucu da çıkarılamaz. Şimdi bu belirlemeden hareketle, ülkemiz devriminde işçi sınıfının durumuna baktığımızda, varolanın oldukça olumsuz bir tablosu ile karşılaştığımızı görürüz. Bugün Kürdistan'ın Kuzeyinde gerilla büyüyor emekçi/yoksul köylü mücadeleye katılıyor, fakat işçi sınıfı genel anlamda sessizdir. İşte tehlikeli olanda budur. Ancak bu tehlike bertaraf edilebilir. O, koşullarda devrimimiz daha emin adımlarla gelişimini utkuya dönüştürebilir.

Partileşmeyi tek başına 'kadroların birliği' şeklinde ele alan anlayış, sonuçta işçi sınıfını örgütleme, devrim cephesine yerleştirme sonucunda başarılı olamaz. Perspektifinde proletarya partisi olgusu yatanın; öncelikle ve özellikle işçi sınıfı arasında yoğunlaşması gerektiğini vurgulamak gerekir. Ki, parti inşasının en sağlam gelişiminin garantiside sınıf içindeki çalışmasıdır. Sınıfın dışında bir parti olayına Bolşevikliği hiç şüphesiz tartışmalıdır, inandırıcı değildir.

Parti birliği anlamında tartışmaların sürdüğü, bir diğer anlamıyla bitmek bilmez bir 'birlik' furçasının devam ettiğini görüyoruz. Öteki birlik istem ve anlayışlarına birazdan değineceğimden, önce ülkemizde parti birliği anlamında birkaç noktaya işaret etmek istiyorum.

Eylül darbesi Türkiye devrimci hareketine verdiği zayıfatı Kuzey Kürdistanlı yurtsever, devrimci hareketlerde verdirtilti. Dağınıklık, parçalanmışlık ve yeni arayışlara girme revaçta oldu. Şüphesiz birlik olayı bunların içinde esas olarak sıvırdı.

'İdeolojik birlik', 'örgütsel birlik' sorunu her akla geldikçe ileri sürülecek basit birer ayrıntı ve konular olmayıp, üzerinde hassasiyetle durulması gereken canalıcı önemde ciddi konulardır. Bu herşeyden önce komünistlerin birliği sorunudur. Ve bildiğimiz, komünistlerin birliğinin öyle akşamdan sabaha çarçabuk gelişip, sonuçlanmayacağıdır. Pragmatik ve ideolojik sorunların ayrıntılı olarak tartışılması bir yana, bunlar bilinmeden hemen birlik çağrıları yapmak inandırıcı olamaz. Biliniyor, bu konuda Türkiye ve Kuzey Kürdistan devrimci ve yurtsever hareketi kendini hala belli bir duygusal yaklaşımdan, şartların dayatmasıyla birlik isteme gerçekliğinden kurtulabilmiş değildir. Bu olumsuz yaklaşım ciddi bir çekim merkezi işlevini sürdürüyor. Bu yürüngenin içinde kalındığı sürece ML'lerin birliği doğrultusunda başarılı yolun alınacağı beklenmemelidir. Bütün bunlardan ötürü, doğru olanın parti önceli yapılanmanın ideolojik pragmatik ve örgütsel vb. sorunları üzerinde tam bir ahenkle Partileşmeye doğru yol almak ol-

malıdır. Görünürde Kuzey Kürdistan'da gelişeceğimizin dışında herhangi bir ML örgüt, çevre ve görüş bulunmuyor. Bu gerçeklik, daha çok kendimize yöneltmemizi beraberinde getirmektedir. Öyleyse ilk iş; Kürdistan'da ML pafti inşa etmeye koyulmak, YPK perspektifini derinleştirmek ve Partileşmeyi hızlandırmaktır. Bu görev yerine getirildiği oranda, diğer alanlarda başarı kaçınılmaz olacaktır.

HALKIMIZIN BİRLİK İSTEMİ YANITSIZ KALMAMALIDIR

Mücadele geliştikçe, büyüdükçe; ihtiyaçları artmakta, yakıcı istemler kendini dayatmaktadır. Mücadelenin çapı ve etkisi kurtuluşa olan özlemi bil-lurlaştırmakta, mücadeleye azmini kamçulamaktadır. Halkımızın hedef ve özelemleri daha somutlaşarak giderek gerçeklik haline gelmesi yakınlaşmaktadır. Tam da böylesi dönemlerde her devrimde olduğu gibi ülkemiz devrimince de birlik olgusu daha çok gündemleşerek ilgi odağı olmaya devam etmektedir.

Ülkemizin mevcut parçalanmışlığından ötürü birlik bir vatan özlemi sürekli canlı kaldı, kalıyor. Ülkemizin bütün parçalarının özgürleştirilerek birlik bir hedefi hiçbir gerekçeyle gözardı edilemez, bu yönlü perspektifler asla karartılamaz. Bu temel doğru yaklaşıma hergünkünden daha çok sahip çıkmak, ve aynı doğrultuda hareket etmek herşeye rağmen esas alınmalıdır. Celeneğimizin daha kuruluşunda ileri sürdüğü bu anlayışla, ülke devrimimize tarihi önemde bir katkı yaptığı gerçeğinin altı çizilmelidir.

Parçalanmışlığımızdan ötürü, bu durumu kendi "enternasyonalliklerine" bir kanıt olarak gösteren anlayışların ne denli ciddi bir yanığı içerisinde oldukları ayrı bir tartışma konusu olmakla birlikte, bu sakat anlayışın devrimimize verdiği zararın görülmesi gerekir. Her şey bir yana, ülkemizin parçaları arasında birlik bir mücadelenin yürütülmesi bağlamında mevcut görüşleriyle çok olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

Bir anlamda bugün hemen gerçekleşmeyecek olan birliklik olayının farklı düzeylerde ele alınmayacağı sonucuna varılmamalıdır.

Eskilere gitmeden, yüzyılda Kürdistan bağımsızlık mücadelesinin parçalar arası yakınlaşması pek çok örnekle sabittir. Kuzey, Doğu ve Güneyiyle halkımız Kürdistan'ı için yekvücut seferber olmuştur. Beraberliğini perçinlemek uğrunda yıllarca süren savaşlara girişmiştir. En son geçen yıl Güney'deki ayaklanmada Kuzey halkımızın tavrı, ve yine Kuzeydeki mücadeleye karşı Güney halkımızın ilgisi açık ortadadır. Bu olumlu tabloyu daha çok geliştirmek, üst sınırına vardırarak gerekiyor.

Halkımızın birliği kaçınılmazdır. Ancak bunun için muazzam bir faaliyetliliğin sağlanması gerekiyor. Öncelikle politik örgütlerin birlik sorununda yoğunlaşmaları şarttır. Bilinmelidir ki halkımızın birliği ancak onun içinde çalışan politik parti ve örgütlerin yakınlaşmasıyla olanaklı olacaktır.

Ülkemizin geneli açısından düşünüldüğünde, bugün için birlik; kendini bir tek ulusal konsey/ulusal meclis oluşumunun kurulması biçiminde dayatmaktadır. Bu ertelenemez bir görevdir. Geride kalan yıl içinde bu yöndeki çalışmalar kesintiye uğramakla hiçte olumlu olmamıştır. Daha fazla gecikmeden yeniden Kürdistanlı bütün yurtsever parti ve örgütleri kapsayacak şekilde ulusal konsey gerçekleştirme doğrultusunda faaliyetlere başlanmalıdır.

Adı geçen çalışma, Kürdistanlı örgütlerin siyasi çalışmaya ortak müdahale etmek için yanyana gelmelerine engel değildir, olmamalıdır. Aksine daha bugünden kimi noktalarda sağlanabilecek eylem birlikleri, ittifaklar vb. ULUSAL KONSEY çalışmalarına yardımcı olacaktır.

Önümüzde ulusal kurtuluşun birinci görev olduğunu tespit ettiğimiz Kürdistan gibi bir ülkede; ulusalcı bütün yurtsever güçlerin ama öncelikle ve esas olarak devrimci ulusal güçlerin eylem birliği ve ittifak politikaları geliştirmeleri devrimimize muazzam katkılar sunacak, ve bu katkı Ortadoğu devrimi ve dünya devrimi için büyük bir imkan yaratacaktır. ■

21 Mayıs '92

MED YAYINCILIKTAN YAYINA HAZIRLANAN KİTAPLAR

- 1- Destanên Kurdî (Zargotin) _____ Prof. Dr. Ordixanê Celîl
Prof. Dr. Celîlê Celîl
- 2- Birîna Bêar (Helbest) _____ İlhamî Sertkaya
- 3- Komün Yürek (Şiir) _____ Berfin Suruç
- 4- Masiyê Reş û Picûk (Çirok) _____ Samed Behrengî
Wergêr: İhsan Aksoy / Berhîme Silêmîn
- 5- Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde _____
Ağrı İsyanı (1926-1930)
- 6- Osmanlı Kürt İlişkileri ve Sömürgecilik _____
(1514- 1900) (İnceleme-Araştırma)
- 7- Kürdistan Ulusal Hareketlerinin Kısa Tarihi _____
(19. YY.dan 2. Dünya Savaşı Sonuna Kadar)
- 8- Ortaya Çıkan Kurtuluş Mücadelesinde _____
Şex Saîd Ayaklanması (Araştırma İnceleme) Robert Olson Çeviren: Aziz Erinç

ORTADOĞU

KÜRDİSTAN

DEVİRİMİ

H A S A N A S G A R İ

Biraz yakından bir bakış, çok çeşitliliği ve hala günümüze kadar uzanan etkileriyle yaşanan ve yaşanmakta olan maddi ve tinsel süreçleriyle Ortadoğu'nun, daha antik dönemlerden bu yana, bir bakıma dünyanın merkezi olarak kabul edilegelmesinin pek de şaşırtıcı olmadığını gösterir. Bu bakımdan, bunu çarpıcı bir şekilde ifade eden bir emperyalistin sözlerine başvurursak, 1. Dünya Savaşı'na katılırken ABD Cumhurbaşkanı Wilson'un, savaşa katılmayı, "Alman hançeri dünyanın yüreğine -Yani Ortadoğu'ya- saplanmıştır." diye gerekçelendirmesi, hem zamanında yeterince anlamlıydı hem de zamanımıza kadar yaşananlar düşünülürse şimdi de anlamlıdır.

Bölgede savaşların devrevi bir şekilde yinelenerek süregelmesi, çatışan, çelişen ve uyuşan güçlerin bazen derinleşen bazen çok yüzeysel kalan konumlanışları; genellersek, bölgenin çözülmemiş sorunları ve bu sorunların ortaya çıkmasında etkin olan faktörlerin etnik, siyasal ve sosyal alanlardaki kendilerine özgümlükleri, tüm bunların bir nedeni olarak değil sonuçlarından biri olarak petrol üzerindeki denetim, vb. gibi sorunlar yakından incelendiğinde bu kolayca görülebilir. Dolayısıyla, Ortadoğu'daki gelişmeler, dünyamızın gerçek çelişkilerini ortaya çıkarmada ve bunlara çözüm bulmada da her zaman önemli olmuştur. Dünyanın bütün güçlerinin bir biçimde bölgeyle ilişkili olmaları, coğrafik ve siyasal sınırların saptanmasında, korunmasında ve gerekirse yeniden saptanmasında, iktidarların desteklenmesi veya kösteklenmesinde, maddi ve manevi değerlerin üretiminde ve bölüşümünde, vb. etkili olmaları, mev-

cut dünya tablosunun da anlaşılmasında kolaylık sağlıyor.

Dünyanın çeşitli yörelerinde dönem dönem ortaya çıkan olayların, buldukları bölge veya ülke adıyla anılmalarının yaygın bir alışkanlık olduğu biliniyor; bu da, ilk bakışta, bu olayların neden ve sonuçları hakkında sanki coğrafik bir sınırlılığın egemen olduğu yanılgısına yol açabilir. Bu, sorunların yalıtılarak çözümlenmesi kolaylığına ulaşmak açısından özellikle böyle bir yanılgı yaratılmak amaçlandığı için de yapılıyor olabilir. Oysa, dünyamızın neresinde olursa olsun, durumun çok daha karmaşık olduğunu biliyoruz; gerçekten de, şöyle biraz derinlemesine bir bakış, olayların daha çok karmaşık ve daha fazla güçlerle ilişkili olduğunu gösterebilir. Bu bakımdan, o kadar küçülmüş dünyamızda, emperyalist hakimiyet biçimlerinin ve ilişki düzeylerinin çok zenginleştiğini bilmek gerekir; ancak böylece, tüm emperyalist ve sömürgeci güçlerin bir arada ve ayrı ayrı olayların içinde olduklarını, en görünmedikleri zaman bile bunun böyle olduğunu anlayabiliriz. En sıradan bir bölgesel olayın ister istemez ve aslında emperyalistlerin hiç de istemedikleri bir şekilde dünya ölçeğinde bir olaya dönüşmesi de bu nedendir, çünkü bütün güçler olayın etkilerinden kendilerini kolayca soyutlayamazlar.

Bu durum Ortadoğu'da olduğu kadar belki hiçbir bölgede okadar net görülemez ve bu da, bölgenin gerçekte ne kadar önemli olduğunun göstergelerinden biridir; aynı zamanda bu, biraz daha yakından bakıldığında, bölgenin kapitalist dünya ekonomisi ve emperyalist hakimiyet açısından taşıdığı önem nedeniyledir. ABD'nin yıllarca önce, bölgeyi "yaşamsal çıkar" alanı olarak ilan etmesi ve çok daha pratik bir kanıt olarak, Pax-Americana'yı, "Yeni Dünyü Düzeni"ni gerçekleştirilmeye, bir biçimde yaratılmasına neden olarak veya tırmandırarak getirdiği noktada Körfez Krizi ile, bu bölgeden başlaması bu gerçeği kanıtladığı gibi Wilson'un sözlerinin günümüze kadar uzanan derin anlamını da ortaya koyuyor.

Derinlik, bir süreklilik olarak ABD dış politikasının bölgeyle olan ilişkilerinde açığa çıkıyor; ancak bu kadar değil, aynı zamanda, şimdilik üçüncü ülkeler aracılığıyla dışa vurulmuş olsa da, giderek şiddetleneceği ve ivme kazanacağı hemen anlaşılabilir ABD-Almanya çelişmesinin bu bölgeye ilişkin olarak ve bizzat bu bölgede açığa çıkmasında da kendini gösteriyor. Emperyalistlerarası çelişmelerin bu temeldeki kısa bir incelenmesi, bizzat emperyalizmin kendi tarihi bakımından da ilginç olabilecek gelişmeleri açığa çıkarıyor; bunlardan birine şöyle işaret edebiliriz, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları öncesinde, herkezinde de emperyalistlerarası paylaşım mücadelesine gecikerek ama en açgözlü taraf olarak katılan Almanya, bu kez de aynı role çok daha organize ve üst boyutlarda soyunmuş görünüyor. Bunun, diğer alanlardaki etkilerinin yanı sıra, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi

bakımından da çok önemli sonuçlarının olabileceğini, dolayısıyla dünya tablosunun değerlendirilmesinin yanında bu sorunun da bu eksende irdelenme ihtiyacı içinde olduğunu görmek gerekiyor.

Dünya tablosunu anlamak, önemli oranda Ortadoğu'yu anlamaktan geçmektedir; dolayısıyla, tüm bu kendine özgü özellikleri ve koşullarıyla bölge, emperyalist dünyanın bugünkü temel gerçeklerinin ve başlıca güçler arasındaki ilişki ve çelişkilerin ışığında, "Yeni Dünya Düzeni"nin anlaşılmasında önemli olanaklar sunmaktadır.

Bu düzen tasarısı, propaganda merkezlerinin iddialarının aksine, dünyaya hakim olacak yeni bir barış dönemini yaratmaktan çok, bazı çelişkilerin çözümlenerek ABD önderliğinde ve onun çıkarları doğrultusunda dünya çapında bir egemenlik ilişkisi yaratmaktan başka bir şey amaçlanmazken, aynı zamanda yeni çelişki ve çatışmaların gerek dünya ölçüsünde ve gerekse bölge düzeyinde yaşanacağını da habercisidir. Dolayısıyla, içeriğinden ve biçiminden öte, insanlığın daha yaratılmamış tarihine ilişkin söylenen bütün spekülasyonlara karşın, yinede bir soyut kavram olarak tartışılıp durulan ve aslında Gorbaçov'dan alınan bu kavram, özellikle ABD merkezli kattik politikaların üstünü örtmesi bir yana, şimdilik örtük ama giderek belirlik hale gelecek olan farklı güç merkezlerinin varlığının da habercisidir.

Bu bakımdan, şimdiye kadar, "yeni dünya düzeni" propagandasında hep ABD'yi görmüş olmamız yanıltıcı olmamalı, Körfez Savaşı ile birlikte kazandığı moralle de öne çıkan ABD'nin bizzat kendisinin kıldığı bu düzen tasarısının, Batı'nın bir bütün olduğu gibi bir yanılmayı besleyerek işlenmesi potansiyel güç odaklarının varlığını unutturmamalı. Zaten çok fazla beklemek de gerekmedi; özellikle son gelişmeler, dünyamızın potansiyel çok kutupluluğunu, dünya güç dengeleri bakımından Batı'nın kendi içinde parçalı olduğu gibi, ABD ile çekişmeli olduğunu da ortaya koydu. Aslında emperyalizmin doğasına uygun olarak Batı her ne kadar bazı bakımlardan bir bütün arzeder gibi göründüyse de, örneğin öteden beri propagandası yapılan demokrasi, insan hakları gibi kavramların içeriğini doldurduğu "Hür Dünya" tanımlaması açısından böyle algılanıyorsa da, esasen siyasi çıkarlar ve dünya güç dengeleri açısından parçalı ve kendi içinde farklı bütünlüklüdür.

Dünyanın iki ana merkezle tanımlandığı dönemin Sovyetlerin çözülmesiyle sona ermesinin, giderek belirginleşen rolüyle ABD'nin öne çıkması sonucunu doğurduğu açıkça görülüyor, ama bunun hep böyle kalacağı ve yeni karşıtlarının çıkmayacağı kesinlikle söylenemezdi. Nitekim, dünya güç dengelerinin ve bizzat emperyalizmin kendi doğasının gelişim seyri- nin izlenmesi, tarihin her döneminde dünyada birkaç güç merkezinin, enazından iki karşıt güç merkezinin çok belirgin olarak öne çıktığını gösteriyor. Roma-Kartaca, Doğu ve Batı Roma ve giderek farklı bir nite-

lik arzetsen de ABD ve Sovyetler veya bunların önderliğini yaptığı kamplar örnek olarak sayılabilir. Aslında, ABD, Körfez Savaşı ile Avrupa'yı da yedeklerken, tarihin o zamana kadar henüz kaydetmediği veya enazından yakın tarihte görülmeyen ve kutuplardan birinin iç düzeni bakımından farklı olmasının da neden olduğu bir tür geçiş döneminin nispeten belirsiz de olsa yaşandığını görebiliyorduk. Ancak bunun iki bakımdan bir karşıtının olması gerektiğini ve hala belirgin değilse zaman içinde belirginleşeceğini de çıkarabiliyorduk; birinci olarak, emperyalist dünyanın farklılaşmasının ortaya çıkması anlamında ve ikinci olarak, tümünün ve özellikle ABD'nin hedeflendiği ve aslında hiç kesilmeyen hareketlerin patlak vermesi ve daha da hızlanması anlamında.

Birinci yanına cevap Almanya'dan geldi; son hamlelerinin bu ekseninde değerlendirilmesi gerekir, aralarındaki çelişmelerin gerçek boyutlarıyla açığa çıkmadığı ve muhalefetinin doğrudan ABD'yi hedeflemeyi söyleyebilirse de, bütün olgular bunu gösteriyor. Libya olayı ile sergilediği farklı tutum bir yana, sadece Newroz olaylarıyla birlikte takındığı tutumla Almanya, bu muhalefetin derinleşerek süreceğinin önemli bir işaretini veriyordu. Kafkaslara yönelik Türkiye ile olan çelişmeleri gibi özel yanları olsa da, bizzat ABD'nin, üçüncü bir ülke olan Türkiye üzerinden yansıtılmış mesajı iyi algıladığını ortaya koymakta gecikmemesi de bunu gösteriyordu. Almanya'nın Kürtlere ilişkin söyledikleri ve çözüm önerileri dışta tutulursa, gerek silah ambargosu ve gerekse Avrupa çapındaki faaliyetlerinin hep ABD'nin Türkiye'ye ilişkin olarak söylediği destek içerikli tutumuyla karşılaşması, aynı zamanda tarafların birbirlerini tartması anlamını taşıyordu. Newroz'da devletle sivil halkın karşı karşıya gelmesi ve oldukça paniklenmiş devletin kitle kırımına başvurması gibi sonuçların ortaya çıkması, sorunun bir yanı sıra da uluslararası platformlara taşırılması için uygun bir ortam yarattığı ve Almanya'nın buna oynadığı görüldü. Ne var ki, durumun çok dikkatlice izlenmesi temelinde davranan Almanya'nın bu çıkışının gerçek içeriğini bilen ve şimdilik iki olası karşıt güç arasında bir tercih yapma durumundan sakınan Fransa ve İngiltere gibi ülkelerin tam destek vermemeleri nedeniyle bu sonuca kısmen ulaşılabilirdi. Daha sonra ise, oldukça gerilimli geçen kısa bir dönem sonunda, tarafların ancak diplomatik inceliklerle ilişkileri düzeltme yoluna girdiklerini ve silah ambargosunun kaldırıldığını izledik, ancak bunun da bizzat ABD'nin yaptığı baskı ile gerçekleştiğini görebildik. Ama, bu, Almanya'nın gerek ABD'ye dönük yüzü ve gerekse Kürdistan ve giderek Ortadoğu'ya ilişkin amaçlarından vazgeçtiği biçiminde yorumlanmamalı, aksine, bu tutumun daha ileri hamleler için bir geri çekilme biçiminde yorumlanması daha doğru olur.

O halde, kısaca da olsa görebiliyoruz; emperyalist dünya kendi içinde farklılaşıyor, ekonomik gücüyle orantılı bir siyasi etkinlik isteyen ve bu yolda mesafe kat etmekte olan Japonya, hala gözardı edilmeyecek ve giderek ilerleyecek bir güç olan Rusya gibi ülkeler

unutulmadan, durumun bir bakıma Birinci Dünya Savaşı öncesine benzeyecek şekilde, yani farklı emperyalist mihrakların karşılıklı olarak konumlanacakları biçiminde olacağını söyleyebiliriz.

Körfez Savaşı ile birlikte başta ABD olmak üzere belli başlı emperyalist güçlerin Ortadoğu'yla daha yakından ilgilenmeleri, bu tür muhtemel bir dünya tablosundaki yeri açısından bölgenin önemini de ortaya koyuyor. Bu hiçbir şekilde şaşırtıcı olmamalı, aksine bu ilginin emperyalizm açısından temellerine bakılması onların orta ve uzun vadedeki hesaplarını da ele verebilir, çünkü emperyalizm dünya stratejisi ve politikalarını saptarken bölgeyi bir bütün olarak ele almakta ve bütün ilişkilerini ve uygulamalarını buna göre gerçekleştirmektedir. Bu bakımdan Ortadoğu konumlanması açısından dünyanın en zayıf alanlarından birini oluşturmakta ve böylece de bütün güçlerin mücadele alanı olmaktadır. Bir kere petrol ilk akla gelen zenginliği oluyor tarihsel zenginliği içinde, ayrıca üç kıtanın birleşme noktası ve genelde dünyanın en istikrarsız bölgesi olması, neden böyle bir ilginin konusu olduğunu ayrıca anlaşılır kılmaktadır.

Öte yandan, çok çeşitli ve ciddi siyasal sorunların, değişik biçimlere bürünen toplumsal kaynaşmalarla içiçe geçtiği, düğümlenip yumaklaştığı böyle bir bölgenin, ayrıca bu özelliğinin de ifadesi olarak böylesine yoğun güç çatışmalarına ve karşı karşıya gelişlere sahne olduğunu ve daha da olacağını iyi değerlendirmek, bizzat bölgenin yoksul ve mazlum halklarının bu durumdan kurtarılmasının da anahtarını vermesi bakımından önemlidir.

SSCB'nin dağılmasından önceki mevcut dengelerde, birbirleriyle ilişkili ve çelişkili güçler belliydi, ancak bizzat bu ilişki ve çelişkilerin gizlediği veya yeterince açığa çıkmayacak şekilde gölgelediği çelişkiler de mevcuttu. Siyonizm belası bu bölgenin bağrında yaşamaya devam ediyor; öteden beri emperyalizm tarafından tepeden tırnağa silahlandırılan İsrail, kendisine karşı konumlanan güçlerle belli bir tablo çizmeye devam ederken, SSCB'nin dağılmasını bile kendi lehine kullanabilmişti. Yeryüzünün en gerici ve çağdışı rejimleri olan kukla Arap krallıkları ve şeyhlikleri, petrol zenginliği üzerine çöreklenmiş olarak ve emperyalizmin desteğiyle, bu bölgede halklar yararına ve ilerici olan ne varsa ona karşı konumlanmış durumda. Zenginlik ve sefahatın, yoksulluk ve sefaletle böylesine tezat teşkil ettiği bir başka bölge bulunamaz; bu kaba gerçekliğe karşı, bizzat bu durumun ürettiği ve örgütlenmek zorunda bıraktığı güçlerin de hesaba katılması temelinde oluşan bölge

dengesi, SSCB'nin dağıtılmasıyla yeni bir sürece girmiş bulunuyor.

Dolayısıyla, geçmeden önemle vurgulanması gereken bir noktaya gelmiş bulunuyoruz, bölge, aynı zamanda, dünyada emperyalizme karşı tepkinin ve anti-Amerikancı bilincin yaygın ve kitlesel olduğu bir alandır da. Öteden beri kahramanca mücadeleler içinde olan devrimci ve ilerici güçlerin yanı sıra, Batı emperyalizmine karşı, her zaman ihtiyat ve kuşkuyla yaklaşılması gereken anti-emperyalist söylemiyle birlikte yaymaya çalıştığı sahte hayallere karşı uyanık olunması zorunlu olan "radikal" islamcı akımların da konumlanışlarını görmekteyiz.

Öte yandan, saydığımız nedenlerden ötürü bölge halklarının nezdinde daha fazla teşhir olmamak için, ABD'nin çok etkin olarak devreye soktuğunun Körfez Krizi sırasında görüldüğü ve bundan sonra da sokmaya devam edeceği BMÖ'nün, bölgeye daha fazla karışma ihtimali de göz önüne alınarak, gerçek yüzü

Emperyalist güçlerin kendi aralarında giderek derinleşecek çatışmaları ve bunların bizzat bölgeye ilişkin olarak patlak verme olasılıkları, emperyalist güçlerle işbirlikçilerinin ilişki ve çelişkilerindeki sancılı ve olası başkalaşım, emperyalizmin ve sömürgecilik ile işbirlikçileriyle bölgenin mazlum halkları arasındaki kaçınılmaz çatışmalar, bu hesaplaşmanın içeriğini belirleyecektir.

ve niteliğiyle teşhir edilmesinin önemi de açığa çıkmaktadır. Böylece, ister bu türden etkin oldukları örgütleri vasıtasıyla isterse doğrudan katılımlarıyla olsun, SSCB'nin çökmesiyle başlayan yeni süreçte, dünyanın belli başlı güçlerinin, bölgeyi çok daha derinden etkileyecek sorunlara boğacağını görebiliyoruz.

Dolayısıyla şu söylenebilir; Ortadoğu, belli de tarihinin en büyük hesaplaşmasını ve belki de global düzeye sıçrayabilecek boyutlarda yaşayacağı benziyor. Emperyalist güçlerin

kendi aralarında giderek derinleşecek çatışmaları ve bunların bizzat bölgeye ilişkin olarak patlak verme olasılıkları, emperyalist güçlerle işbirlikçilerinin ilişki ve çelişkilerindeki sancılı ve olası başkalaşım, emperyalizmin ve sömürgecilik ile işbirlikçileriyle bölgenin mazlum halkları arasındaki kaçınılmaz çatışmalar, bu hesaplaşmanın içeriğini belirleyecektir.

Ortadoğu'da herşey işte bu denli karmaşık ve çok düzeyli patlamalara gebe bir durumun göstergeleri oluyor; bu nedenle, ABD ve diğerleri bölgeye batmış durumdadır ve herşeyi kendilerince bütünsel kılmak istedikleri dünyalarına uyarılama çabası içindeler. Ancak, bunun için engeller olduğunu da biliyorlar ve doğal olarak, bu çabalarını aynı zamanda bölge devrimlerini önlemek, bastırmak ve bunları daha doğarken ezmek yönelimi olarak sürdürüyorlar.

Tüm bu girişimlerin Arap halkları arasında ne denli güçlü tepkilere yol açtığı biliniyor. Kitlelerin emperyalizme karşı, özellikle anti-Amerikancı bilinçlerinde patlamalara neden olduğu izlenebiliyor. Ama bu ol-

guya son derece dikkatli yaklaşmak gereklidir., çünkü bu tepkileri halihazırda kullananlar Arap milliyetçileridir. Bölge tablosunun tamamlayıcısı olması bakımından önemli olduğu için değinmek gerekli oluyor; Araplar açısından önemli bir karakteristik olan bu durumun ise, örneğin bir Kürdistan'a ve Kürtlere karşı ne denli gerici bir biçime büründüğünü Kürtler bizzat kendi deneylerinden biliyorlar. Yeri gelmişken, bütün tarihsel zenginliklerini emperyalizme ve siyonizme peşkeş çeken gerici Arapların, bu güçlere karşı bir türlü sonuç alamamanın da olumsuz etkilerde bulunduğu Arapların bir bütün olarak, örneğin bir Güney- Kürdistan halkının özgürlük kavgasında şimdiye kadar nasıl olumsuz tutum aldıklarını bilmek herhalde tiksinti verici olmalı.

Öyle ki, tüm dünya ikna olmasa da, özellikle Arap gericiliğinin oluşturduğu sayıları yirmiyi aşkın devletin, Kürtlerin özgürlüğü karşısında durmaya devam edeceklerini iyi bilmek gerekir. Ancak, her ne kadar bir genelleme gibi görülüyorsa da, Arap halkları açısından bu, arka planında dini ve tatmin edilmemiş gerici milliyetçi güdülerin rol oynadığı bir çarpık bilinçlenme halidir. Dolayısıyla, giderek derinleşecek olan bu genel anti-emperyalist, daha çok da anti-Amerikancı tepkileri küçümsemek son derece yanlış olur, aksine bu olgunun üzerinde önemle durmak gerekir, çünkü bu, dünya devrim süreçleri açısından olduğu kadar Kürdistan devrimi açısından da oldukça önemlidir.

Böylece, Ortadoğu gibi önemli bir bölgenin tam ortasında ve üstelik dörtbir yandan kuşatılmışlığı içinde bir başka özgünlüğe sahip Kürdistan'a gelmiş bulunuyoruz.

Ancak, daha önce yıllardır yarattığı haklı ilgi ve duygusal ortama da bağlı olarak hala dünyanın gündeminde olan Filistin sorunundan da söz etmek gerekli; çünkü Filistin sorunu anlaşılmadan ne dünya ne de Ortadoğu yeterince anlaşılabilir, ama biz burada sadece Kürdistan devrimini daha belirgin kılmak için ondan söz edeceğiz.

Gerçekte, şimdiye kadar Filistin sorunu çözülmedikçe bölgeye barışın gelmeyeceği görüşü, ortak kabul görecektir kadar egemendi ve tüm girişimlerin de merkezi sorunuydu, dolayısıyla bu sorun atlanarak hiçbir yere varılamazdı. Tam bir çelişkiler yumağı olan bölgede, **Gordion Dügümü**'nün kesileceği nokta Filistin'dir, "yumak ancak bu noktadan çözülmeye başlanırsa çözülebilir" deniliyordu ve bütün güçler de kendilerini bu gerçeğe göre ayarlıyorlardı. Bir bakıma eli mahkum olarak Körfez Krizi'nde Irak atına oynayan ve böylece eski konumundan çok şey yitirmesi bir yana, daha çok da önderliğinin reformist niteliğinin derinleşmesine bağlı olarak, şimdi **Camp David** çözümünü bile kabul etmeye hazır ancak karşıtlarınca buna bile yanaşılmadığı şekliyle, emperyalist çözümlerin konusu haline getirilen Filistin'in benzer önemini azalarak da olsa sürdürdüğü söylenebilir.

Bu söylenenler sorunun taşıdığı önemi yeterince gösteriyor kanısındayım, dolayısıyla, zaten bilinen bir gerçek olarak, Ortadoğu'da hamle yapmak isteyen bütün güçler kendilerini bir de Filistin sorununa göre ayarlamak zorundadırlar. Ancak burada önemli olan bu değil; daha doğrusu, bölgenin iki önemli sorunu olarak Kürt ve Filistin sorunlarının bu temelde de analiz edilmeleri çok öğretici olabilir, emperyalizm ve dünya devrimi açısından mevcut konumları ve potansiyelleri karşılaştırılabilir ve bundan sonra kaçınılmaz olarak böyle olacağı gibi, iki halkın sorunları birlikte düşünölmek zorundadır. Ancak, burada bölge açısından ve bizler için olduğu kadar, bundan sonra Filistinlilerin de hesaba katmaları gereken önemli bir olgu olarak, parçalanmış bir sömürge olan Kürdistan'ın, kurtuluşu için verilmekte olan mücadelenin binbir sömürgeci ve emperyalist hesap içerisinde kendi yolunu çizmeye çalışırken, kendini, yukarıda anlatmaya çalıştığımız konumda da bulmuş olmasıdır.

Dolayısıyla şunu hemen söyleyebiliriz: **Kürdistan, bölgenin küçük devletleri tarafından, ya sömürgeci faaliyetleri bizzat emperyalistler tarafından desteklenerek ya da kısmen onlara rağmen ama her durumda da emperyalistlerarası çelişmelerin yarattığı uygun ortamda parçalanarak sömürgeleştirildi.** Şimdi ise, bir kez daha ve olası gelişmeler içinde ama bir başka pozisyonda, emperyalistlerarası çelişki ve olası çatışmaların konusu haline geliyor. Zengin tecrübesi ve hep Kürtler'e karşı işlemiş entrikalarıyla alçakca bir tarihsel arka planının olduğu bu durum, bugün, Kürtler ve Kürdistan halkı için, emperyalizmin gelişmesi içerisinde ister istemez oluşturduğu **iki farklı uğrağı** ifade etmektedir. Tarihin farklı evreleri birbiriyle kesişiyor, ancak birbirinden çok farklı koşullar içeren her evrenin hep aynı sonuçlarla kapanacağı söylenemez; dolayısıyla, görebilmek ve hissedebilmek çok mümkün, her iki uğrağın ilişki ve çelişkilerinin derinlemesine bir analizi temelinde, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi, hangi emperyalistin ne türden çıkarları için kendisine yandaş gözükmesine bakmadan, daha doğrusu bu yanını da irdeleyerek, bizzat emperyalistlerarası çelişkilerden yararlanmaya da özel bir dikkat göstererek Kürtleri kuyunun dibinden çıkarabilir.

Bu durumun daha da derinleşerek ve ivme kazanarak net bir biçimde açığa çıkacağını göreceğiz, ama bu kadıyla bile görülebilir ve sezilebilir, bundan daha aşağı bir statüde olması mümkün olmayan Kürdistan ufukta daha da netleşiyor. Bununla ilişkili olarak hemen eklemek gerekli; şimdiye kadar "Kürdistan'ın bu parçalanmışlığını, Kürtlerin asla bağımsız bir devlet kuramayacakları ve Kürdistan'ı bütünleyemeyecekleri" kötümser argüman için bir kanıt olarak değerlendirenler bunu bir saplantı haline getirmekle yetinmediler. Aynı zamanda, burdan hareketle, nasıl olsa ilgili ülkeden kopamayacakları ve bu mümkün olsa bile kesinlikle ayakta kalamayacakları düşüncesiyle birleşerek bazı fırsatların da kaçmasını temeli olan otonomici görüşlerin ötesine

geçemediler. Oysa artık çok iyi bilmek gerekiyor, ne Kürtler eski Kürtler'dir, ne de dünya eski dünya'dır!

Dünyamızın bugünkü koşullarında her zamankinden daha fazla ısrarlı olmak ve dayatmak gerektiğini iyi anlamak lazım; asli unsurlarını güçlendirecek ayrıntılar üzerinde durmak olanaksız burada, ancak dünyanın bugünkü görünümüne, gerçek muhtevasına ve yönelimlerine bakarak, ama her durumda ve mutlaka kendi özgücüne güvenmeyi esas alarak, Kürtler, trajik yazgılarını tersine döndürebilir ve uygar uluslar arasındaki onurlu yerini alabilir. Bu düşüncelere şu saptama ışığında bir kez daha bakmak gerekiyor: Derinlemesine bakıldığında açıkça görülebilir ve hiç kuşkusuz, Kürdistan'ın bu parçalanmışlığı ve tarih içindeki gerçekleşme koşulları, nereden bakılırsa bakılsın, tümüyle olağanüstü bir içerik taşımaktadır, o halde, kurtuluşunun da, olağanüstü tarihsel koşullarda ya da şiddetli çelişkilerin yaşandığı ve bunun her türden olası çatışmalara neden olabileceği koşullarda

gerçekleşebileceği olasılığı üzerinde durmaya değmez mi? Biraz daha somutlanabilir: Almanya ve öteki Avrupa ülkelerinin Kürtlere ilişkin tutumları hatırlansın, Türkiye'nin Türkiye Cumhuriyetlerine karşı ilgisinin Rusya açısından Kürt kartına oynama olasılığına yolaçabileceği unutulmasın, ancak daha çok da, Güney Kürdistan'a karşı bir tutum, Kuzey Kürdistan'a karşı bir başka tutum içinde olan ABD'nin de, özellikle Kürtler'in yükselişi karşısında ve başka faktörler, yüzünden

genelde Kürdistan'a karşı daha değişik bir tutum içine girme olasılığı, evet, Ortadoğu'ya ilişkin olunca her gelişmeyi beklemek pek garip olmaz, kısaca böyle bir durum ve olasılık karşısında şunu söylemek çok mu hayalci bir düşünce olur? Kürdistan, bugün ve yakın gelecekte, küçük sömürgeci devletler dışında, farklı emperyalistlerin giderek yoğunlaşacakları bir ilgi alanı ve belki de bir çatışma alanı olacağı için nesnel ve öznel koşulların belirleyeceği bir şekilde, bugünkü statüsünden başka bir statüye taşınabilir. 1. Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında da benzer bir durumdaydı, emperyalistlerin ve küçük devletlerin çabalarıyla bugünkü statükoyu belirleyen gelişmeler o zaman Kürdistan'ın parçalanmasına da neden oldu, bugün ve yakın gelecekte birleşik bir Kürdistan'a neden yol açmasın?

Bugün herkes ve belli başlı güçler açısından, özellikle de Kürtler açısından bunun yakıcı bir soru olduğu görülüyor; cevabı ise, burada yapmaya çalıştığımız gibi, nesnel koşulların sıkı bir analizine bağlı olarak öznel-subjektif faktörlerin tutumlarından

ve soruna nasıl baktıklarından yansiyabilir. Ama bu, hala yerine oturma çabaları içindeki dünyamızın ve bölgenin bu kaygan koşullarında, yine de bir cevap olmayabilir. Özellikle Kürtler söz konusu olduklarında, Ortadoğu'daki bir başka soruna ilgili olarak üretilebileceğinden daha çok soru ve cevaplar üretilebilir, ve bunlar yaklaşık olarak doğru ya da yanlış olabilirler, ancak bugünkü koşullarda şu kesin olmalı, Kürtler, dün olduğundan daha çok bugün bütünsel bir Kürdistan istemini dayatmalıdırlar. Nasıl olsa her durumda bundan daha aşağı bir statüde olmayacaklar!

Sorun Kürtler olunca, cevabı ne kitaplarda ne de şimdiye kadarki dünya pratiğinde bulunabilecek bir dizi önemli sorular, tarihlerinde derin izler bırakmış umutları ve hayal kırıklıkları ile birarada çıkar ortaya. Bu bakımdan söylenecek tek şey, her şart altında ve özellikle de şimdiki koşullarda, Kürtler'in bir gelecek kurmak için, kendilerini her bakımdan ve

tümüyle ortaya koymaktan başka çarelerinin olmadığıdır. Çünkü, ilk bakışta şimdiye kadar anlattıklarımıza ters gelebilir ama biraz yakından bakıldığında böyle olmadığı anlaşılabilir ve derin hayal kırıklıklarına uğramamak açısından nesnellikten sapmamak için de önemlidir bu, evet çünkü aslında bütün dünya, daha doğrusu dünyadaki belli başlı güçler Ortadoğu'nun bugünkü statüsünün değişmesinden yana olmak bir yana giderek güçlendirmek peşindedirler. Düne kadar Kürtleri sorun ettikleri de

yoktu, ama bugün Kürtler dünyanın gündemine girdiyse bu, bir biçimde ve süreç olarak ve derin acılar pahasına varlıklarını ortaya koymaları yüzündendir. Durumu bir facia haline getirmek için değil, kimsele timsahın gözyaşlarını dökme fırsatı vermek ya da bir acıma duygusu yaratmak için de değil, aslında bugün, dünyanın bugünkü koşullarında Kürtler'in eline güçlü bir silah daha vermek açısından durumu irdelemek gerekir. Bu bakımdan, oldukça trajik anlamlar yüklü olan "dünyanın lanetlileri" tanımı, bu anlamda Kürtler karşısında sanki dünyanın tek ve gerçek lanetlileri Kürtler'dir biçimine bürünmektedir dersek bu bir abartma olmaz.

İşte tümünü yanıtlayabilecek bir örneği yeni çıktı ortaya. Avrupa Parlamentosu, fazla etkileri olmayan bazı grupların Kürtler'in self-determination hakkının kabulüne ilişkin önerilerini reddederken, Kürtler'in bu hakkı tam olarak kullanamayacaklarını karar altına alıyor. Neden ve acaba bir başka ulus için de böyle bir karar alındı mı, veya hangi konumda olursa olsun bu hakkın kullanımı nasıl ve kimler için böyle

sulandırılabilir? Gerçekçe olarak, bölgenin sömürgeci devletleri ve Rusya'nın buna karşı çıkacakları söyleniyor ve aslında siz bunu kendilerinin, ABD gibi diğer ülkelerin, Araplar'ın ve, zaten pek fazla devlet de kalmıyor, giderek bütün dünyanın karşı olduğu biçiminde anlayın. Dahası var, Türk, arap ve Fars halklarının da bundan yana oldukları söylenemez, Kürtlere karşı tarihsel önyargılarının yanı sıra her fırsatta körüklenen şovenizmin üzerlerindeki etkileri biliniyor, proletaryaları bırakalım bu hakkın tutarlı savunucuları olmalarını, Kürtlere insanca davranılması için BM'e başvuran kendi sendikacılarını neredeyse linç edecek ve tümünden buna sessiz kalacak kadar kendini yitirmiş bir halde, devrimcilerinin de Kürtleri pek fazla dert ettikleri söylenemez.

Kürtler'in gerçekliği işte bu kadar kaba ve insani olmaktan uzak, bunu çok iyi anlamak ve kabullenmek gerekiyor, çünkü hiçbir hayale kapılmadan kendisini yeniden kurmak için Kürtler kendi gerçekliğini olduğu gibi tanımak zorundalar. Uzağa gitmeye gerek yok, tarihimiz boyunca hep böyle oldu, Türkler, Araplar ve Farslar ve zaman zaman emperyalistler, Kürtler için bol bol tanrı yarattılar, din, mezhep, halife, imamlar, seyitler ve öte-dünyayı getirip sevgisiyle boğacakları kadar fizik ötesi masallar yarattılar. Ama, bir kere olsun, sadece bir kerelik olsun hiçbirisi tanrı, din ve kardeşlik adına, işte biz bunlarla birlikte kendi ulusal sınırlamamız içinde ve devletimizin altında yaşıyoruz, bu, siz Kürtlerin de hakkıdır demediler. Enternasyonalizm, sosyalizm dediler, bunun için, örneğin bir Filistinliler için dökülmedik gözyaşı bırakmadılar, hemen önlerindeki Kürtleri acılar ve katliamlarla başbaşa bıraktılar, hiçbir zaman gerçek enternasyonalistler olmadan Kürtler'e bol bol enternasyonalizm sattılar...

Dünyanın tek lanetlileri Kürtler midir?

Aslında bu durumun, dünyada yüz binlik nüfuslarıyla devlet olan ulusların varlığına karşılık, otuz milyonu geçkin sayılarıyla Kürtler için tümünden ve silme bir umutsuzluk kaynağı olduğunu bilmek gerekiyor. Ama Kürtler artık eski Kürtler değil, tümünü saran ulusal bilinçleriyle Kürtler kendi yalnızlıklarını ve umutlarını olduğu kadar umutsuz hallerini de kendi gerçekleştirmek için kullanabilecek bir düzeydedir. Tüm umutlarını yitirmiş bir halk, en küçük bir insani yaşam için umutları kalmamış Kürtler, dört bir yandan kuşatılmışlığı içindeki soluksuz tutulmuş bir halk, yaşamın her alanında farklı kılındığı halde, siyasal ve hukuksal olarak farklı ölçütlerle davranıldığı halde yine de "kardeşiz" hikayeleriyle alay edilen KÜRT'ler, sadece bu ülkeler içinde değil daha birçok yerde ne korkunç bir ulus ne yıkıcı bir güç olurdu?!

Eğer Avrupalılar bu hakkı tam olarak kullanma dışında bazı insani haklar temelinde geçiştirmeyi ve böylece Kürtleri sakinleştirmeyi düşünüyorlarsa, bunu bir yanıyla da tümünden umutsuz bırakılmış Kürtler'in yakıcı öfkelerinden korktukları için yapıyorlar, ancak daha çok da bu, Kürtler'in kendi varlıklarını ve istemlerini her geçen gün daha güçlü ve bilinçli bir şekilde

dayattıkları için, şimdilik bu çerçeve ile sınırlı olarak gündeme getiriliyor. Ancak şunu da çok iyi biliyorlar: Bölge devletlerinin her biri Kürdistan'ın bir parçasına sahipken, artık bu ulusal bilinç ve istem aşamasına gelmiş Kürtler'in ise, kendilerinin kıldığı ve ulus olarak üzerinde kendini gerçekleştireceği bir Kürdistan'ının olmayışı uzun süre kabul edilemez. Gerçekten de bu olmaz işte, ne Kürtler ne de başka bir ulus daha fazla bu durumda kalamaz; emperyalist devletlerin Kürtler'e karşı tutum değişikliğinde ve bu değişimlerin daha farklı biçimlere de bürünme olasılığında etkin olan ve daha da etkinleşecek güçlerden biri de budur. Artık kimlerin ve hangi devletlerin ne istediklerinin değil, Kürtler'in ne istediklerinin önemli ve giderek belirleyici olacağı koşullarda yaşadığımızı görmek gerekir.

Herşeyden önce, dünyamız ve yakınımızdaki gelişmelerden de derin etkilenen Kürtler'dir, bugün, bir daha asla geriye ve eski koşullarına döndürülemeyecek denli ve topyekün ayakta olduğunu görmek gerekiyor. Kürt olma bilinci, şimdiye kadarki kölece varoluşuna karşı taşıdığı içsel tepki ve bundan sonraki yaşamına tümünden hakim olma irade ve istemiyle yüklü olarak, düşümüzdeki güçleri bir yana bırakacak olursak, her sınıf ve tabakadan Kürtler'i derinden sardığını biliyoruz. Dünyanın neresinde olursa olsun, ister işbirlikçi, ister yurtsever olsun, ister bizler gibi doğrudan Kürdistanlı devrimciler ve isterse Türk solu ve diğer ülke solları içinde yaşamlarını bir biçimde gözden geçirmekte olan devrimciler olsun, bütün Kürtler'in artık eskisi gibi yaşayamayacaklarının bilincine vardıklarını, en azından bunu hissettiklerini görüyoruz. Ulus ölçekli bir sonuçtur bu; ve bu sonuç, güneyi ve kuzeyi ile, doğusu ve batısı ile, şimdiye kadar bir biçimde mücadele etmiş, Kürtler ve Kürdistan halkı için ve onlar adına kendini ortaya koymuş ve hala koymakta olan insanlarımızın, bugün her Kürdün içini ulusal gurur duygusuyla dolduran değişimdir. Lirik duyguların bilinci ne denli güçlendirdiğinin en yetkin ifadesini, ulusal bilinç ve gurur alanında görebiliriz; bunu diğer ulusların yaşamından da biliyoruz, dolayısıyla bugün Kürtlerin topyekün bu alana girdiklerini daha iyi anlayabiliriz, bunun, mantıksal sonuçlarıyla artık imkanı yok er geç birleşeceğini tarihten ve yine diğer ulusların yaşamından göstermek çok mümkün.

Bağımsız örgütlenmenin içeriğine, Kürdüm demenin ve Kürtçe konuşmanın her biçimine ve bir Kürtçe şarkı söylemeye bile milliyetçilik damgasının vurulduğunun, öncesini ve sömürgeciliğin bu alanlarda yaptıklarını bir yana bırakalım, bizzat ilerici ve devrimci olanların böyle davranmalarının acısını ve öfkesini derinden yaşayan bir kuşağın duyarlılığına da verilebilir, ama bir kez daha tekrarlanabilir, bu görkemli sonuç karşısında her Kürt, Kürt olmanın ulusal gururuyla dolu olmalıdır. Burada, etrafımızdaki hemen boyveren 'milliyetçilik' mırıldanmalarına hiçbir şekilde prim vermek gerekmiyor, çünkü sesleri hem artık daha çalız çıkıyor ve hem de bütün alem biliyorki, bu gurur, kendi kölece geçmiş ve

bugününden eylemli kopanların haklı gururudur (yine de, burada, Rus olmanın ulusal gururu ile dolu olduğunu söyleyen ve nedenlerini de anlatan Lenin'e göndermede bulunduğumuzu ekleyelim!!).

Kesin sayı pek önemli değil, burada, varlığı ve mücadelesiyle gurur duyduğumuz bir halktan, tarihi boyunca uğradığı istila, yağma ve katliamlara karşın her zaman direnmeyi bilmiş ve böylece yok edilemeyeceğini kerelerce kanıtlamış bir halktan, nüfuzu 25-30 milyon arasında tahmin edilen Kürtlerden söz ediyoruz. Ama Kürtler için bunu söylemek yeterli değil, burada, tüm bu kıyımlara karşın ezici çoğunluğuyla kendi ülke topraklarında, Kürdistan'ın her bir parçasında yaşamaktan asla vazgeçmemiş Kürtler'den bahsediyoruz. Kürdistan dışında yaşadıkları halde şimdiye kadar görülmemiş bir hız ve yoğunlukta politize olan ve buldukları ülkelerde artık etkin olabilen ve buralarda siyasi yaşamını da etkileyebilen Kürtler de çok önemli bir potansiyeldir, ancak mücadele açısından asıl önemli olan bu değil. Mücadelenin mantıksal sonuçlarına ulaşmasında asıl önemli olan faktörlerden biri olarak, tüm olumsuzluklara ve bunun tersine sonuçlar almak için sömürgecilerin herşeyi yapmış olmalarına karşın, Kürtler'in ezici çoğunluğunun Kürdistan'da yerleşik olması ve ezen ülke içlerine kadar gitmiş olsalar da aralarındaki bağların kopmamış olmasını belirtmeliyiz. Elbette ki, bir ulus herşeyden önce üzerinde yaşamakta olduğu ülke ile gerçek kimliğini koşturabiliyor, ulusal bilinç ve ulusal kurumlaşması kendi doğal sınırları içerisinde gelişebildiği oranda ve yoğunlukta anlamlı olabiliyor.

Bu bakımdan, Kürtler'in, bir de ülkelerini yitirmiş ve böylece gerçekten trajik bir yaşama mahkum edilmiş ve diğer şeylerin yanı sıra, bizzat bu gerçek nedeniyle de şimdiye kadar kurtuluşunu sağlayamamış Filistinliler'den farklı olduğuna işaret etmek istiyoruz. Özellikle Kuzey Kürdistan ve giderek Türkiye'deki yoğunlaşma göz önüne alındığında bunun önemi biraz daha iyi anlaşılır olmaktadır. Dolayısıyla, her ne kadar ayrılma karşısı tezleri güçlendiriyor görünüyorsa da, Kürtler ve Türkler'in Türkiye'deki iççe geçmişlikleri, aslında halkları birbirini boğazlamaya kadar götürecek kışkırtmalardan alıkoyması (çünkü böyle birşey bizzat ayrılmayı dayatmak demektir ve sömürgeciler bunun farkında oldukları için şovenizmin kışkırtılmasını belli bir düzeyde tutmak zorunda kalıyorlar, tabii ki şimdilik) bakımından bir avantaj olmaktadır. Ama, daha da önemlisi, özellikle Newroz'dan sonra daha net görülebileceği gibi, işgalci sömürgeci güçlerle ayrılmış ve her vesilede bu ayrışmanın derinleştiği şekliyle Kürtler'in, kendi ülkeleri olan Kürdistan ile giderek bütünleşmekte olması, artık bütün güçlerce kabul edilme evresine ulaşmıştır. Bir ulusun kendi ülkesine böylesine sıkıca sarılması ve işgalci güçlerin bu denli yabancı kalışı her nerede gerçekleşmişse, orada ulus için mutlu sona ulaşmanın önünde kimse fazla tutunamaz. Hiç kuşkusuz, Kürdistan'ın farklı güçlerin sömürgesi olması çok önemli bir olumsuz-

luktur, ancak özellikle Kuzey Kürdistan'ın sağlayacağı bir kopuş diğerlerini kolaylıkla peşinden sürükleyebilecektir.

Öte yandan, bizzat bu parçalanmışlığın yarattığı ciddi bir sonuç olarak, düne kadar, aralarındaki çelişmelere karşın, ülkemizi sömürgeleştiren ülke gerici güçleri en küçük bir Kürt uyanışında kenetlenip birlikte hareket edebiliyorlardı, ama bugün bunun tümüyle böyle olduğu da söylenemez. Özellikle Körfez Savaşı sonrasında bilinen gelişmeler Kürtleri dünya kamuoyu önüne o kadar güçlü bir şekilde çıkarmışken, bunun olanaksız olması bir yana, bu devletlerin birbirlerine karşı Kürt kartına oynamaya çalışmalarının da gösterdiği gibi, giderek derinleşecek olan ayrılıklar içine de girebilirler.

Ama burası Ortadoğu, siyasetin bu kadar oynak ve kaygan bir zeminde cereyan ettiği başka neresi vardır ki; dolayısıyla, emperyalist ve sömürgeci entrikalara karşın en etkili tutumun, kendi özgülüne dayanmak olduğunu unutmak çok yanlış olur. Bu bakımdan, Kürdistan'ı siyasi güçler açısından, sömürgeci güçler arasındaki çelişkilerden yararlanmayı, birileriyle ittifak yapma biçiminde anlama gibi çok sakıncalı ve sonu felaketlerle bitecek yanlış anlayışlara karşın mücadele etmek hayati önemdedir. Bu kaygan ve oynak dengelere oynamaya çalışan bazı reel-politiker anlayış sahiplerinin olduğu biliniyor. bunun Kürdistan halkının kurtuluşu açısından nelere mal olduğunun bir dökümünün çıkarılması, bundan sonraki pratik mücadeleye ve giderek önem kazanan olan, emperyalist güçler arasındaki uyum ve çelişkilerin saptanmasında ve dolayısıyla, bunlar karşısında takınılacak tutumların belirlenmesinde çok önemli olacaktır.

Bu bakımdan, stratejik olarak, aralarındaki çelişmeler ne kadar derin olursa olsun, yine de anlaşılabilir mücadeleyi boğmak için türlü oyunlara başvuracakları esasında düşünmek, bugün Kürtler için en önemli sorundur. Kürtler, artık varoluşlarını kanıtlama güdüsüyle değil, bunun aşıldığı artık biliniyor ama ne kadar ısrarla vurgulansa yeridir, daha çok ve önemli olarak, dünyadaki bütün güçlerin kendilerini bir daha asla göz ardı edemeyecekleri bilinçle davranmalıdır. Bu bilinçle daha ileri ufuklar fethedebileceği gibi, mevcut dünyada, kendisiyle ittifak ve işbirliği yapılabilecek bir güç olduğunun vurgulanması söz konusu olabilecektir, hiç kuşku yok, halkımızın tarihsel bir özne olarak temayüz etmesi, ulusumuzun eşitler arasındaki onurlu yerini alması ancak böyle mümkün olabilir. **Proleter bakış açısı, halkımızın ve bizzat sınıfın siyasal hegemonyasını kurabilmesi için, ulusa ilişkin bütün sorunların çözümünde kendi varlığını dayatmasını gerektirmektedir ve bu yarının değil şimdinin bir sorunu olarak önem taşımaktadır.** Bu alan, özellikle bağımsız tutumun öne çıkarılması temelinde ezen ulus devrimci hareketleriyle, halkı ve proleteryasıyla ittifak sorunlarına kadar yayılmalıdır.

Emperyalistler ve sömürgeciler arasındaki çelişkiler tabii ki analiz edilmelidir, ancak hiç hayale

kapılmamak gerekiyor, eninde sonunda bunlar kendi çıkarlarının yılmaz ve asla ödün vermez savunucularıdır. Kürtlere karşı en iyi ve en kötü denebilecek pozisyonlarında bile hep böyledirler ve böyle de kalacaklardır. Dolayısıyla, mevcut durumda bile, emperyalizm ve kokuşmuş Arap gericiliğini ve diğerlerini, hep birarada ve kendi içinde farklılaşmış göründüklerinde bile, bölgeye çöreklenmiş kanıçıcılar olarak görmek stratejik bir önem taşımaktadır. Bu, hiçbir şekilde, bunlar arasındaki çelişmeleri görmemek, onlardan yararlanmamak ve özellikle Körfez Savaşı sonrasında olduğu gibi, gerek kendi kamuoylarının baskısı ve gerekse o anki çıkarları öyle gerektirdiği için Kürler'e sahip çıkar görünme pozisyonlarını değerlendirmemek anlamına gelmez. Üstelik, daha geniş bir çerçevede bakıldığında, bu güçlerin mevcut sömürgeci ülkelerle ittifak içinde oldukları unutulmadan, mevcut durumda ve ileride olabilecek şekilde bunlarla keskin çelişmeler içerisine girmeleri de, bu yararlanma anlayışını, bilinen klasik kalıpları dışında somutlamayı ve ayrıntılandırmayı gerektirmektedir. Ne de olsa, dört bir yandan kuşatılmış bir sömürgece yaşıyor.

Şimdi, bölge ve dünya devrimi açısından da bu duruma baktığımızda, yani bölgeyi bu denli önemli değerlendiren emperyalizm ve sömürgeciliğin ister birlikte ve isterse ayrı ayrı olsun, bölgeye böylesine çöreklenmiş olmalarına baktığımızda, bunun sadece halkımızın ileriye doğru gidişinin önünde değil, aynı zamanda tüm bölge halklarının önündeki engeller olduğunu görürüz. Dolayısıyla, kim nasıl değerlendirirse değerlendirsün, bu ülkeler proleterya açısından da başlıca engeller bunlardır ve bizzat gelişme imkanlarının önünü tıkayanlar bunlardır. Bununla, ülkemizdeki mücadelenin Ortadoğu'da tıkalı kanalların açılmasında, bizzat ezen ülke proleterya hareketlerine bir ivme kazandırılmasında ve emperyalizmin dünya çapında geriletilmesinde taşımakta olduğu öneme gelmiş bulunuyoruz.

Hemen belirtmem gerekiyor, artık tümüyle açığa çıktığını düşünüyorum, belli başlı dünya gericiliğinin bölgeye dayattığı statükonun bozulmasında Kürdistan devrimi giderek belirleyici bir öneme bürünüyor; bu rolünde emperyalist ve sömürgeci tuzakları yara yara ilerledikçe bu daha da böyle olacaktır. Bir yazımda değerlendirmiştim; asırların tecrübesine dayanan ve bugün bizzat bu tecrübenin aşılmasına da dayanarak giderek güçlendirilmek istenen mevcut statüko Gordion Düşümü gibidir, Büyük İskender bu düşümü bir kılıç darbesiyle ve bir daha asla

düşümlenmeyecek bir şekilde kesip atmıştı, eline Kürt kılıcını alacak olan Kürdistan proleteryası da aynı şeyi yapacaktır.

Bu allegorik anlatım, yazının başında Filistin sorunu için söylenenleri akla getiriyor; bu kahraman halkın mücadelesini küçümsemek açısından değil, ama taşıdığı misyon, gelişme imkanları, ülkeye yerleşik olup olmadıkları, önderliklerinin nitelikleri, emperyalizmle uzlaşma ve çatışmada derinleşmeleri, Arap gericiliği ile olan bağlar, vb. bir dizi birbirini etkileyen ve birbirinden çıkan koşulları göz önüne aldığımızda, bugün, Ortadoğu'da Kürdistan sorununun gitgide öne çıktığını saptamak zorunlu oluyor. Bu ne demektir? Herşeyden önce şu: Kürdistan proleteryası, şöyle de söylenebilir, Kürdistan proleteryasına önderlik etme iddiasında olan hareket veya hareketler, faaliyetlerini bir proleterya partisi düzeyinde bütünsel kılarlarsa, giderek bunu tüm halkın ve ulusun yaşamını bütünsel kılmaya

Kürdistan proleteryası, şöyle de söylenebilir, Kürdistan proleteryasına önderlik etme iddiasında olan hareket veya hareketler, faaliyetlerini bir proleterya partisi düzeyinde bütünsel kılarlarsa, giderek bunu tüm halkın ve ulusun yaşamını bütünsel kılmaya yükseltirlerse, işte böylece ve bu oranda eylerlerse, insanlığın geç kalmış geleceğine en büyük katkıları sunmuş olurlar. Bir başka açıdan tekrar olacak, bölgenin böylesine önem kazandığı, çelişkilerinin giderek keskinleştiği ve tüm dünya güçlerinin bir biçimde ve oranda bölgeyle ilişkili ve ilgili olmaları, işte tümüyle olağanüstü denebilecek bu koşullarda, gerçek rolünü oynayabilecek proleterya hareketi de o kadar önemli olacaktır. Ülkemizin çok geri yapısı ile sosyalizm ilişkileri, sosyalizme geçiş, emperyalist kuşatma altında inşa, vb. gibi esaslı konular tabii ki irdelenebilir, ancak kesinlikle şu söylenebilir ki, sosyalizm ve sınıfsız toplum ideali hala insanlığın en yüce idealidir ve böyle de kalacaktır.

Burada, Kürdistan devriminin bölge ülkeleri proleteryası açısından taşıdığı öneme de, hem kısa ve hem de daha çarpıcı olması açısından, emperyalist varoluşu meşru kılmak çabasıdaki her teoriye ihtiyatla yaklaşmak gerektiğini de belirterek, ünlü "Domino Teorisi"ne atıfta bulunarak işaret etmek istiyorum. Zaten biliniyor, teori, emperyalist devletler açısından, ister periferisinde ve isterse uzağında olsun, bir ülkenin kendi nüfuz alanından çıkmasının mutlaka yanındakini, bunun da bir sonrasıyla düşünülmesi gereken şu: Bütün olumsuz koşulların keşiştiği ve düşümlendiği bir yerde, parçalanmış Kürdistan'da, farklı emperyalistler ve diğer gericilere göbekten bağlı ülkelerce parçalanarak bu olumsuzlukların akıl almaz ölçülerde derinleştirildiği bu ülkede, Kürt kılıcını sallayan proleterya bölgede nelere yol açmaz ki? ■

DİN SORUNU

KEMAL ARTUÇ

GİRİŞ

Din üzerinde bir çok şey söylenmiş ve sayısız kitap, makale, broşür yayınlanmıştır. Bu araştırma ve incelemelerin bir çoğu ya teolojik bir çalışma ya da dinin toplumu hangi yönden etkilediği ve topluma ne tür bir nitelik vermek istediği hakkında teoride kalan öneriler ve varsayımlar toplamı olarak belirmiştir. Sol

bir şeydir. Ancak islamcı hareket konusunda durum böyle değildir. İslamcı hareket ne devletin çıkarlarını zedeliyor ne de egemen sınıflarınkini... Gerçek şudur: Kemalist güçlerin meşruiyet bunalımından doğan boşluk dindar muhafazakar akımlarca doldurulmaya çalışılıyor. "Darbelenen" şey nevi şahsına münhasır ucubeleşmiş Kemalist "laiklik"tir.

Din sorunu bu güncel durumdan ibaret değildir. Din nedir? Ne zaman ortaya çıkmıştır? Bu kadar

VE SİYASET

içinde de bu konuda görüş ve düşünceler netlikle ortaya çıkmamış, Kemalist politikalarla aralarında sınır çizilememiştir. Genel batıcı yaklaşımlarla sınırlı kalmış çoğunlukla da Kemalist güçlere eşlik edilmiştir.

Son yıllarda islamcı güçler atakta bulununca, bu konuda kimi tezlerin ileri sürülmesi bir ihtiyaç haline gelmiş, ancak temel yanılgılar ve edilgenlikler aşılamamıştır. Özellikle günümüzde dinin kökeni, dayandığı güçler, ürettiği sosyo ekonomik ve kültürel koşullar, örgütlenmiş islamın hedeflerinin saptanması konusunda belirsizlik sürmüştür.

İran devrimi ve Cezayir'de FIS'in çıkışı islamcı hareketler için büyük bir moral destek olmuş, umut kaynağı olmuş ve canlılık kazanmıştır. Bu durum geleneksel Kemalist güçleri telaşlandırırken sol'u da tavrı almaya itmiştir. TC siyasi tarihinin önemli dönüm noktalarından birini yaşamaktadır. Yakın zamana kadar topluma giydirilmek istenen Kemalist elbise artık dar gelmiştir. Kemalizm bugün, kimlik bunalımı ve güçsüzlük içinde kıvrırır duruma gelmiştir. Son 10 yılda Kemalist basının manşetinden düşmeyen iki temel konu vardır. "Vatan toprakları elden gidiyor" ve "Laikliğe bir darbe daha". Bu iki olgu şüphesiz gerek nitelikleri gerekse amaçları bakımından farklı, ayrı kutuplarda mevzilenmiştir. Ortak özelliklerinden söz edilecekse her ikisi de TC'nin geleneksel politikalarına karşıdır. Kemalist güçlerin Kürt hareketinden telaşa düşmeleri anlaşılır

yaygınlaşan dinin kaynağı ve amaçları nedir? Sorularına yanıt verilmeden tutarlı bir politika izlenemez.

DİNLERİN DOĞUŞU VE KÖKENİ

Din konusunda söylenen ve yaygınlaşan araştırmaların bir çoğunda dinin tarihi insanlık tarihiyle başlatılır. İlkel insanın doğayla yüz yüze gelmesinde oluşturduğu basit tasarımların ilk din olduğu söylenir. Bu doğru değildir. İlkel komünal toplumlarda doğa güçlerine bazı doğa üstü yeteneklerin bahşedilmesi din olarak adlandırılmaz. Din esas olarak evrimin daha ileri aşamalarında, özellikle sınıfların ortaya çıkışıyla belirlenmiştir. Evrimin daha ileri aşamalarında ilkel tasarımlardan,soyut insanın bir yansıması olan tanrıların, doğal ve toplumsal yüklemeleri üstlenmeleri ile din oluşur. İlkel insan ilk aşamalarda tanrıdan koruyucu bazı eylemlilikler beklediği halde kendisini, tanrıya atama ya da azletme yetkisinde görüyordu. Soyut insan ise, tanrı karşısında acizdir, boyun eğeri durumdadır. Artık tanrı en yetkili ve erişilmez bir güç haline gelmiştir.

Tüm diğer sorunlarda olduğu gibi dini açıklamak ve yorumlamakta burjuva kuramcılarıyla marksistler arasında temel bir ayırım vardır. İdealist burjuva kuramcılar, dinin kişisel bir sorun olduğunu ve dinle devletin ayrılmasıyla inanç özgürlüğünün sağladığı

ve böylece din sorunun çözüldüğünü iddia ederler. Ancak dini insandan ve insan ilişkilerinden bağımsız soyut bir biçimde ele alan bu mantık din sorununu çözümlenemediği gibi din ile siyasetin birbirinden bağımsız olarak kavranması ve anlamsızlaştırılmasına da yol açarlar.

Din soyut bir kavram değil, tarihsel süreç içinde gelişen ekonomik ilişkiler ve buna dayanan toplumsal yapılara bağlı bir olgudur. Ve yine din, tek tek kişilerin zihinlerindeki düşünceden ibaret değildir. İnsan ilişkilerinden soyutlandığında ve ondan koparıldığında dinsel yapıyla-siyasal yapının gerçek ayrımı sağlanamaz. Sadece devlet kavramı dinselendirilmiş olur. Din ve devletin ayrılması, sadece dine ve dinsel kurumlara özgürlük sağlar. İnanç özgürlüğünü sağlar. Yığınların dinin baskısından kurtuluşunu sağlamadığı gibi, devleti din katına çıkarır, kutsallaştırır. Gerçek ayırım ancak insanın kendi hakimiyet ve denetimindeki ekonomik ve sosyal ilişkiler bütününe temel alan ileri bir toplumda, insanın birey olarak tüm yetenek ve olanaklarını geliştirebildiği ölçüde gerçekleşebilir. Yani her tür yabancılaşmanın kalkmasıyla, kişi kendine yabancı, kendi dışında hayal dünyasının aldattıcılığını ve gerçek içeriğini kavrayabilir. Bireye yabancılaşan burjuva devletin kutsallaştırılmasına son verebilir.

Din insanın içinde bir olgudur. Toplumsal yapı değişimleriyle dinsel inanç biçimleri arasında bariz bir ilişki vardır. Din tarihi incelendiğinde bütün açıklığıyla görülebilir."Dinsel dünya gerçek dünyanın yansımasıyla oluşur. İnsan dünyanın dışında duran bir varlık olmadığına göre, insan insanın dünyasıdır, devletidir, toplumdur. Bu devlet, bu toplum ters çevrilmiş bir dünya oldukları için, ters çevrilmiş bir dünya bilinçliği olan dini doğururlar."

Dinsel inançlar salt hayal olmadıkları için insanın daha iyi, daha dolu yaşantısı uğruna, doğanın ve kendi toplumsal ilişkilerinin efendisi durumuna gelmesi yolunda engel teşkil ettiği için ayrılmaz bir biçimde sınıf savaşımıyla birleşmektedir. Tarihteki başlıca din çatışmaları aslında sınıf savaşı biçimidirler. Bu bakımdan din tarihinin, üretim ilişkileri tarihinin dışında kendine özgü bir içeriği yoktur. İnsanlar, dünyayı ruhsal kavramlarla, dinsel kılıf içinde kavradıkları sürece, bir egemen sınıfın kazanılmış çıkarları ya da baskı altındaki bir sınıfın istemleri olarak kendini insan bilincine yansıtırlar.

Din gerçeklerin doğa üstü kavranış biçiminin bir ürünü olarak kişilerin zihinlerinde tartışılmaz "gerçekler", "değişmez değer" yargıları halinde yer etmiştir. Basitliği, halk düzeyine eğilen mantığı, yüceliği, coşkulu, abartmalı, bütüncüculüğü vb. genel ve kendine özgü niteliğiyle din kolayca toplumda kendine yer bulur. Aslında insan özünün gerçekliği dini öngörmez. Çünkü o gerçek üstücülüktür. İnsan özünün hikayemsi anlatımıdır ve hiçbir nesnellığı yoktur. Bu nedenle dine karşı savaş, dolaylı olarak öteki dünyaya karşı savaştır. "Din bu öteki dünyanın kokusudur". Din ezilen varlığın iç çelişkisi ve iç

çekişidir. Bunun için de "halkın afyonudur". Yığınların sahte mutluluğu ancak dinin kalkmasıyla gerçek mutluluk haline gelebilir.

"Din olgusunun tarihsel kökeni, kişilerin günlük yaşamlarına egemen olan dış güçlerin, insanların kafalarındaki "fantastik" yansımasına dayanır. İlkel insanın gözünde doğa güçleri, kendisine yabancı, gizemli ve açıklayamadığı bir üstünlükle görmüştür. Kişinin yorumlayamadığı dünya güçlerini tanrısal bir olgu olarak kavraması bunu yaratmaktadır. Kişi günlük yaşamının dışındaki geleceği bilmeyip ona yabancı oluşu nedeniyle, dinin doğuşu çok ilkel çağlara dek uzanmaktadır. Tarihin ilk aşamalarında değişik halkların gözünde değişik kişiliklere bürünen güçler doğa güçleridir. Ancak doğa güçlerinin yanında toplumsal güçler de kişileri doğal bir zorunlulukla etkilemiş ve doğa güçleri gibi insana yabancı gelmişlerdir. Böylece başlangıçta doğa güçlerinin içerdiği gizemlerden çıkan doğa üstü yansımalar giderek toplumsal adlar almışlar ve tarihsel güçlerin simgeleri olmuşlardır. Sonraları tanrıların çift kişilik kazanmaları bu olgunun sonucudur. Bu son aşamada ise, bir çok tanrının toplumsal adları, soyut insanın kendi yansımasından doğan Kadir-i mutlak tek tanrıya ulaşmıştır. Tek tanrı kişilerin kendilerine yabancı gelen ve onları zorunlu bir biçimde etkileyen yorumlanamaz güçlerin tümünü kapsayan, duygularıyla kavrayabildikleri bir kavram olarak belirmiştir."

TEK TANRILI DİNLER

İlk tek tanrılı din yahudiliktir. Yahudilerin tanrısı Jahve'dir. Ancak bu din sadece bir topluluğa hitap ettiği içindir ki, insanların gereksinimlerini karşılayamamış sınırlı kalmıştır.

Yahudilik sorunu üzerinde uzun boylu durmayacağız. Ancak bu konuda söylenen bazı yanlışlara değinmeden de geçemeyeceğiz. Yahudi düşmanlığı (anti-semitizm) dünyada epeyce yaygındır. Bunu yahudi dininin bu ilk çıkışına bağlayanlar çoğunluktadır. Zira bu gerçeği ifade etmiyor. Tüm dinlerde de bir yerleşme olayı yaşanmıştır. Örneğin islam uzun bir süre arap ideolojisi olarak kalmıştır. Hıristiyanlık Roma imparatorluğunun ideolojisi haline gelmiştir. Bu durum karşılıklı düşmanlıkları dinsel temele oturtmuştur. Günümüzde de Filistin ve Arapların İsrail'e düşmanlıkları yahudiliğe karşı düşmanlık görünümünü kazanmıştır. Bunlardan çıkan gerçek şudur ki; din düşmanlıkları insanların konumlanışları ve yaşam pratiklerinden kaynaklanmaktadır.

Dinsel fikirlere sürekli insani bir yorum getiren ve böylece dinin insan üstü karakteriyle çelişkiye düşen tüm yaklaşımlar "yahudi dininin gizemli yanını gerçek yahudilerle açıklayacakları yerde, gerçek yahudileri yahudi diniyle açıklıyorlar."

Gerçekte dinsel yahudilik bugün ki kapitalist dünya tarafından sürekli olarak üretilir. Siyonizm de buradan doğmuştur. Yahudi dininin gelişmesini ve

ona düşmanlığı ticaret ve sanayi pratiğinde aramak gerekir. Bu bakımdan hıristiyan dünyanın pratiğiyle örtüşmektedir. Sonuç olarak bugünkü yahudiliğin 2000 yıl önceki geçmişle ilişkilendirmek doğru olmasa gerek.

Yahudilikten sonra çıkan tek tanrılı din hıristiyanlıktır. Mal üretimi üzerine kurulmuş, üreticilerin birbirleriyle toplumsal ilişkilere giriştiği ve böylece kendi bireysel özel emeklerinin türdeş insan emeği ölçüsüne indirgedikleri bir toplumda hıristiyanlık doğdu. Soyut insanın anlayışını dile getiren hıristiyanlık bu topluma uygun bir din olarak belirmiştir. Ancak hıristiyanlık eski kölecilik düzeninin yok olmasından yana çıkmamış ve Roma imparatorluğun da kölecilikle içli dışlı yaşamıştır. Bu tarihsel olgu hıristiyanlığın, üreticilerin ürünlerini mallar ve değerler olarak ele alarak birbirleriyle toplumsal ilişkilere giriştikleri bir ekonomik düzenin yönelişlerine uygun bir din niteliği taşımasını da engellemiştir.

Antik dünya can çekişirken, antik dinler de hıristiyanlık karşısında boyun eğdiler. Güçlü Roma imparatorluğu bu yeni kavrayışı ve kuramı, yani hıristiyanlığı kabul etmek zorunda kalmıştır. Roma imparatorluğu hıristiyanlığı kabul ederken halk bunu çoktan benimsemişti. İmparator Konstantin bu dini kabul ederse en üst yere ulaşacağını görmüştü. Ezilenlerin, kölelerin

hıristiyanlığa bu denli bağlanmalarının nedeni, doğu ve batının tüm görüş açılarını kuramsal ilkelerini uzlaştıran birleştiren yapıda oluşundandır. Yahudi gelenekleriyle, Yunan ve özellikle Stovacılık felsefesinin hıristiyanlığın özünü oluşturduğu söylenebilir. Gerçekte Roma başka halkları egemenliği altına aldıkça, imparatorluğun egemenliğinde yaşayanlar gittikçe daha karmaşık bir duruma gelen, daha keskin bir biçimde birbirinden ayrılan üç sınıfa bölünmüştü. Özgür bırakılan köleler, toprak sahipleri ve tefeciler zenginler ve halkın büyük kısmını oluşturan köleler başlıca sınıflardı. Azatlılar ve zenginler de imparatorun gücü karşısında köleler gibi haklardan yoksundular. İmparatorun tartışılmaz iktidarını oluşturan maddi güç ordu, manevi güç ise yığınlarda imparatorun iktidarını kutsallaştıran inançtı.

Roma imparatorluğu başka halkların yalnızca siyasal ve toplumsal özelliklerini değil, özel dinlerinin de yok etti. Bütün eski çağ dinleri başlangıçta kendiliğinden oluşan kabile dinleriyken, sonraları insanlar toplumsal ve siyasal koşulları ve örgütlenmelerinden doğan ulusal dinler durumuna gelmişlerdir. Geleneksel toplumsal yapıları yıkıldıkça, siyasal kurumları yok oldukça dinleri de aynı

akibetten kurtulamamıştır. Yani kendilerinden daha yüksekteki bir tanrıya karşı direnememişlerdir.

Tarihi olgular göstermiştir ki, yığınlarda maddi kurtuluştan umut kesildiğinde manevi kurtuluşu arama yönelişleri başlar. Hıristiyanlık bu genel ekonomik, moral çöküntü içinde belirdi ve tüm eski dinlere anti-tez oldu. Hıristiyanlıktan önceki yaygın dinler, yığınları dinsel tapınma inanç ve töreleriyle birbirinden ayrı, düşman yapıyordu. Bu doğuyu çöküşe götürüyordu. Aynı etkiler batıda da yaşandı. Hıristiyanlık ise tüm dünya dinlerini, tapınma yöntemlerini yadsıyarak yığınlar arasında ayırım yapılmaksızın ilk dünya dini olarak belirdi.

Hıristiyanlık tüm çöküntüleri günah kavramı içine yerleştirerek genel çöküntüden insanların sorumlu olduğunu ileri sürerek çöküntünün gerçek nedenini gizledi. Kurtuluşu insan bilincinin avunmasında göstererek çağının tüm ekonomik ve toplumsal çizgisine cevap verebilen ve giderek bütün dünyada yaygınlık kazanan bir din durumuna geldi.

İslam sanıldığı gibi birden ortaya çıkmadı ve hiç de çağındaki düşünce ve akımlardan ve inançlardan tamamen bağımsız değildi. Tıpkı musevilik ve hıristiyanlık gibi islamda toplumsal ve ekonomik durumun koşulladığı bir olgudur. Eski Mısır dini olan Brahmanizmin bir kolunun tek tanrıcılık biçiminde ortaya çıkışıdır. Bu koldan üç din doğmuştur. Musevilik, hıristiyanlık ve müslümanlık.

Ortaçağ'a tümüyle yıkıntıları arasında girilmişti. Barbarlar eski uygarlığı, felsefeyi, politika ve adaleti alıp götürmüşlerdi. Paramparça olmuş dünyada avuçta kalan yalnızca hıristiyanlık ve eski önemini yitirmiş bir kaç kent kalmıştı. Böyle bir ortamda yeni toplumun oluşturulması görevi papaz sınıfına kalmıştı. Papazlar politikayı, ekonomiyi ve

toplumun tüm değerlerini oluşturma görev ve denetimini hıristiyanlığın hizmetine soktular. Kutsal kitap toplumun herşeyi olmuştur. Din de derebeyliğin ve kilisenin hizmetindeydi artık. Doğuşundan 250 yıl sonra tüm dünyaya yaygınlaşmış olan hıristiyanlık çağının koşullarına uygun düştüğü için bunu başarabilmişti.

Derebeylik egemenliği din olmadan ayakta kalamazdı. Her toplumsal siyasal hareket tanrı bilimsel bir biçim almaya zorlanıyordu. Her toplumsal çıkış için, yığınların yalnızca dinle beslenen kafasına kendi öz çıkarlarını dinsel görüntü altında sunmak zorundaydı. Zira herşey dinin tekelindeydi. Farklı ideolojiler bu görüntü altında davranmak zorundaydılar.

Ortaçağ'da derebeylik egemenliğinin sınırladığı serbest köylülerin talepleri serflerin ve kölelerin talepleriyle birleşiyordu. Ardarda çıkan çatışmalar sonunda derebeylik düzenini yok etmeye başlamıştı. Katolikler kurulu düzenin sürdürülmesinden yanaydı. İmparatorluğun ve papaz sınıfının yandaşlığını yapıyordu. Buna karşılık burjuvazi ortaya çıktığında ilk olarak Fransa'da feodal Katoliklikten bir sapma olarak Protestanlığı geliştirdi. Derebeyliğe karşı çıkanlar Ortaçağ boyunca sürdü. Zamanın

koşullarına uygun olarak gizemcilik, mistizm ya da mezhepçilik biçiminde ayaklanmalara dönüşüyordu. Mezhepçiklerden kimisi ataerkil çobanların üzerlerine yürüyen derebeyliğe karşı tepkisini, kimisi derebeyliği aşan kentlerin düzene karşı çıkışlarını, kimisi de doğrudan köylü ayaklanmalarını dile getiriyordu.

Bu mezhepçiklerin her birinin talepleri farklı farklıydı. Ucuz kilise, papaz sınıfının zenginliğine tepki, cumhuriyet istemi biçiminde idi. Burjuvazi yeterli güce eriştiğinde çıkarlarını açıkca savunmaya başladı. Artık feodaliteye temelde karşı olduğunu gizlemiyordu. Köylüler ile plepleri de yanına alarak derebeyliğe, papaz sınıfına karşı çıkarken eski hıristiyanlığın "eşitlik" dileğini dile getiriyordu. İlk hıristiyanlığın İsa'nın kıyametten sonra gelip 1000 yıl süreyle yeryüzünü adalet ve eşitlik içinde yöneteceğini öngören düşleri burjuvalar için elverişli bir başlangıç noktasıydı. Buna dayanarak yasalar önünde eşitlik ilkesini gerçekleştirecek cumhuriyetçi düzenin savaşını veriyorlardı.

Protestan muhalefeti, burjuvazinin gelişimiyle orantılı olarak güçlendi. Başlangıçta bölgesel nitelikteki feodal aristokrasieye karşı başkaldırı biçimindeyken yeterli gücü elde ettiğinde ulusal çapta başkaldırıya dönüştürdü. İlk büyük dinsel yığın eylemi Almanya'da "reformasyon" gerçekleştirildi. Ancak burjuvalar feodaliteyi kendi başlarına yıkabilecek güçte değillerdi. Köylüleri, kent pleplerini ve yoksul asilleri ihtilalci bir eylem bütünlüğü içinde toplama olanaklarından yoksundular. Nitekim Prusya köylüleri ayaklandıklarında burjuvalarca yalnız bırakıldılar. Köylü ayaklanması böylece yenilgiye uğradı ve çökertildi. Bu olgu burjuvaların çıkarlarına uygundu. Zira köylülerin yığınsal başkaldırıları kendi çıkarlarıyla geliyordu.

Alman tarihinin en köklü olgusu olan köylü savaşları başarısız kalınca, reform öncesi papalığın kölesi olan Almanya reform sonrası tüccarların kölesi durumuna geldi. Burjuva reformculuğunu simgeleyen Luther, feodaliteye ve dolayısıyla katolik kilisesine ve papalığa karşı tüm mülk sahibi unsurları zengin olmayan soyluları kilise mallarına göz koyup zenginleşmek isteyenleri imparatorluk içinde daha özgür olmak isteyen prensleri yanına çekti. 1517'de katolik kilisesi dogmaları ve kurallarıyla çatışmaya girerken köktenci düşüncelere sahip değildi. Ancak kendinden önce dile getirilen ucuz kilise, hıristiyanlığın ilk kurallarına dönme ilkelerini savunmaktan öteye gitmiyordu. Zira hareket başladığında bu çizgide tutması olanaksızdı. Luther bütün katolik kilisesi karşıtlarını birleştirdi. Ancak halk eyleme geçtiğinde eylemcilerin talepleri peşpeşe ortaya çıktı. İlimli kentliler, küçük aristokratlar ve bazı prensler kilise topraklarına el koyup zenginleşmek istiyorlardı. Ancak köylüler ve plepler kiliseyle birlikte tüm mülk sahiplerine yöneliyorlardı. Bu çelişki karşısında Luther zenginlerden yana tavır koydu. Hatta bu tavrını kiliseyle uzlaşma noktasına kadar götürebildi. Bu ayaklanmanın başarısız

olmasına ve Prusya'nın bölünmesine yolaçtı. Bismarck'ın çıkışına kadar bu durum devam etti. Bismarck ultra montanizm olarak tanımlanan yeni bir mezhepçi çıkışla Almanya'yı birleştirdi.

Fransa'da ortaya çıkan Calvin ise reformdaki burjuva niteliğini somutlaştırıp katolik kilisesini demokratik ve cumhuriyetçi bir siyasal düzen içinde tutmasını sağlayabiliyordu. Hollanda Genova ve İskoçya'da benzer bir durum vardı. İngiltere'de Calvinizm burjuva çıkarların hıristiyanlıkla bütünleştirilebileceğini gösterdi. 1689'da burjuvaziyle asiller birleşerek ilk ulusal kiliselerini oluşturdu. Burjuva devrimi başarı sağladı. Fransa'da daha sonra dinsel görüşleri nedeniyle Calvinizm baskı altına alınca ve giderek kıyıma uğratılınca Volter ve Boyle gibi düşünürler özgür anlayıştan yana çıkarak, dinsel baskılarla savaştılar. Fransa'da burjuvazinin dine karşı radikal tutum almasında bu özgün durum yatmaktadır. Devrimci ögeler din dışında biçimlenmiş, laik özgür Fransız cumhuriyetinin doğmasına yolaçmıştır.

Her sınıf kendi sınıfsal yönelişleriyle uyumlu dinsel anlayışı benimsediği için aristokrasi katolik çizvitliğini ve ortadoks protestanlığı benimserken, liberal ve radikal burjuvazi akıcılığı kendi sınıf çıkar ve yönelişlerine uygun bulmuştur. Hıristiyan düşünceler bu gelişmeler sonucu olarak 17. yüzyılda akılcı düşünceye yenik düştü. Fransız materyalizmi bu ortam içinde güçlendi ve kesin başarı sağladı. Din ve vicdan özgürlüğü anlayışı serbest rekabetin bilgi alanındaki simgesinden başka bir şey değildir.

Hıristiyan dünyasında bunlar olup bitirken Asya'da neler oluyordu? Orada da yeni bir din doğmuştu. Adı da islamıktı.

İslam sanıldığı gibi birden ortaya çıkmadı ve hiç de çağındaki düşünce ve akımlardan ve inançlardan tamamen bağımsız değildi. Tıpkı musevilik ve hıristiyanlık gibi islamda toplumsal ve ekonomik durumun koşulladığı bir olgudur. Eski Mısır dini olan Brahmanizmin bir kolunun tek tanrıcılık biçiminde ortaya çıkışıdır. Bu koldan üç din doğmuştur. Musevilik, hıristiyanlık ve müslümanlık. Bu üç din de çıktıkları coğrafi bölgenin bitişik oluşu ve halkların birbiriyle iletişim içinde bulunmaları nedeniyle birbirinden etkilenmiş ve yerel ögelerle de karışarak oluşmuşlardır. İslamlık özellikle böyle bir nitelik göstermektedir. Kendinden önce ortaya çıkan yahudi ve hıristiyan dininden çok şey almıştır.

Bilindiği gibi islam Arabistan'da, Hicaz'da doğdu. Akdeniz'in kıyı ülkeleriyle uzak doğu arasında bir geçiş bölgesi olan yarımada doğu batı ticaretinin çatışmalarıyla belirlenmiş bir ülkedir. Bu nedenle belli bir uygarlık gelişmesine tanık oldu. İslamın ögeleri bir potada birleştirilmeden önce uzun bir gelişmenin sonucu olarak orada şekillenmişlerdi.

İslam öncesinde Araplar kabileler halinde örgütlenmişlerdi. Çevresine saygın kişilerin kuşattığı seçimle gelen bir şeyhin manevi başkanlığından başka bir otoriteleri yoktu. Kabile dayanışmasına dayanan özgür bir yaşamları vardı. Nafakalarını

çapuldan sağlıyorlardı. Bu nedenle komşu kabilelerle bitmez tükenmez savaşlar yürütüyorlardı. Birleşik bir devlet kurabilme olanağından yoksundular. Basit inançlara sahiptiler. Dini törenleri kutsal taşların etrafında toplaşmaktan ibaretti. Cin ve şeytan başlıca manevi korkularıydı.

Mekke o dönemlerde kervan tacirlerinin kurdukları aristokratik bir cumhuriyet niteliğindeydi. Ticaret Kızıldeniz yoluyla ve kervanlarla karadan Arap yarımadasını ele geçirmişti. Yarımada büyük güçlerin aralarında ki yarışmanın kuşatmasındaydı. Sasaniler Hint okyanusundaki ticareti ellerine almışlardı. Bizanslılar Mısır yoluyla yandaşları Habeşlilerin yardımıyla sızmaya çalışıyordu. İran ve Habeşliler güney Arabistan üzerinde çekişip duruyorlardı. Bu çatışmalar büyük göçlere neden oluyor, bütün kabileleri yerlerinden ederek yeni bir mayalanmanın yolunu açıyordu. Yabancı etkilerde Arabistan'a girmişti. Arami ve Helenistik kültürün etkisindeki sınır arapları aracılığıyla ve hıristiyan ve yahudi kolonilerin yerleşmesi yoluyla bu etki daha belirginleşmişti. İslam öncesi araplar hıristiyanlık ve yahudilikle içli dışlıydılar. Onlardan çok şey öğrendikleri biliniyor. Araplar sanıldığı gibi büyük uygarlıkların dışında değillerdi.

Arap tarihini yaratan yerleşik ögeler ve özellikle de arabistanı aşip giden ticaret yolları boyunca yaşayıp çalışanlardı. Bu yollar birbiri ardına yön değiştirdiklerinden Arap tarihi de köklü değişikliklere uğruyordu. Akdeniz'le uzak doğuyu bağlayan Fırat'tan İran körfezine giden yol Bizans Pers savaşçıları nedeniyle güçleşince, öteyandan Mısır'daki düzensizlik sonucu Nil vadisinden Kızıldeniz'e giden yol kullanılamaz hale gelince tacirler çetin fakat sakin olan ve Suriye'den geçip Yemen doğrultusunda Batı Arabistan'ı aşan yolu seçmek zorunda kaldılar. Ne var ki, Yemen yabancı egemenliğine girdiği için fırsatı Mekke yakaladı. Mekke hem ticaret yollarının kesişme noktası olmasından ötürü kısa sürede önemli bir ticaret merkezi oluverdi.

Bu dönemde diğer iki tek tanrılı din yandaş toplayabiliyorlardı. Ancak arap pazarını denetlemek için mücadele eden güçlerin ideolojileri olduklarından Araplara ters düşüyordu. Onları olduğu gibi kabul etmek Araplar için alçaltıcı bir olay olurdu. Bu nedenle bu dinleri kabul edemezlerdi. Araplar allahtan korkuyorlardı. Yeni kültürlerle yüzyüze geldiklerinden eski kabile putlarından kuşkuya düşmüşlerdi. Ayrıca tüm Arabistan'ı birleştirebilecek, ona büyük imparatorluklar karşısında saygınlık kazandıracak ve bu arada kazandıkları servetleri ve ticareti koruyup güvence altına alacak çapulla

geçimlerini sağlayan Bedevilerin hırslarını dışarıya doğru yöneltecek bir devlete gereksinimleri vardı.

Başta din birliği olmak üzere Arap ortak inanışına duyulan ihtiyaç Bedevileri de kapsayacak bir devlet artık zorunluydu. İşte islamlık böyle bir ortamın ürünüydü.

Bu dönem içinde yüzlerce peygamber türemiş ancak hiçbiri başarılı olamamıştı. Muhammed atılımıyla başarılı olmuştu. Ticari hayatı boyunca hıristiyan, yahudi ve Yunan felsefesi ile yüzyüze gelmiş, onları özümleyerek dönemin Arabistan'ındaki ihtiyaçları iyi görmüş ve yeni bir dinle ortaya çıkmıştır. İlk Mekke'de yönetici aristokrat sınıfla çatışmış ancak baskılar sonucu orada barınamayarak Medine'ye göç etmiştir. Medine'deki uygun koşulların yardımıyla sadece dinin soyut ilkelerine değil, güçlenmesine paralel olarak yeni toplum düzeninin ilkelerini de saptamıştır. Bu özelliği ile islam diğer dinlerden farklı olarak

Kürtler islam öncesi Zerdüştinine bağlıdır. İslamı kabul etmeleri çetin ve uzun savaşların sonucunda mümkün olabilmektedir. Milattan sonra 632 yılında başlayan müslüman orduların saldırıları 30 yıl boyunca sürmüştür. Zerdüşt hanedanlığı bu çetin savaşların sonucunda yıkılabilmektedir.

devletiyle birlikte şekillenir. Müslümanlık Medine'den başlayıp hızla yayılır. Araplar içinde uygun bir inanç olarak hemen benimsenir. Yahudiler saf dışı bırakılırken Muhammed sonrasında da yayılma devam eder, Hindistan'tan Afrika'ya ve İspanya'ya kadar yayılan büyük bir imparatorluk haline gelir. 12. yüzyıla kadar parlak bir dönem geçiren islamlık batıdaki gelişmelerinde etkisiyle giderek geriler. Kurulan imparatorluklar ardarda çökerler. Bu durum Osmanlı devletinin kuruluşuna kadar devam eder.

KÜRTLER VE TÜRKLERİN İSLAMLIĞI KABUL EDİŞLERİ

Kürtler islam öncesi Zerdüştinine bağlıdır. İslamı kabul etmeleri çetin ve uzun savaşların sonucunda mümkün olabilmektedir. Milattan sonra 632 yılında başlayan müslüman orduların saldırıları 30 yıl boyunca sürmüştür. Zerdüşt hanedanlığı bu çetin savaşların sonucunda yıkılabilmektedir. Arapların bu başarısından sonra Kürt köyleri harabeye çevrilmiş, kadınlar ve kızlar esir edilmiş, bir vahşet dönemi yaşanmıştır. Kürtler islamlığı böylece kabul ettiler. Yinede bir kısmı eski inançlarında direndiler. Bir kısmı da Yezidilik mezhebini kurarak Araplara tepkilerini ifade etmiş oldular. İslamlığın yayılmasında Kürtler de daha sonraları önemli roller üstlendiler. Eyyubiler islam devleti bunun bir örneğidir.

Türklerin islamla karşılaşmaları paralı asterlik dönemiyle başlar. İslam devleti arapların yerleşik düzene geçmeleri sonucu asker sıkıntısına düşünce

çevre halklardan da asker temin etme yoluna gider. O dönem savaşçı kimlikleriyle tanınan Türkler getirilerek paralı asker yapıldılar. Müslümanlığı da benimseyen paralı askerler Türkleri de etkilemiş, onlarda islamaşmışlardır. Selçuklu döneminde islam belli bir yayılma göstermesine rağmen Türklerin esas hizmetleri Osmanlı döneminde olmuştur.

Osmanlı toplumunun sosyo-ekonomik yapısının özellikleri toplumda islam dininin hayatın her safhasında hükmeden bütünüleyici ve denetleyici bir inanç sistemi olarak benimsenmesine yolaçmıştır. Tanzimat dönemine kadar bu durum devam etmiştir.

Batıdaki sanayileşmenin sonucu olarak Osmanlı toplumu etkilenmiş, devletin egemenliği altında bulunan toplumun statik görüntüsü parçalanmış, devlet güçsüzleştikçe ekonomik yapısı değişime uğramış, batıya bağımlı hale gelmiştir. Batıdan bir dizi yeni kurumlar ithal edilmiştir. Fakat değişen sosyo-ekonomik koşullar alınan bu eğrelti kurumları yaşatacak bir ortam bulunmadığından içte büyük bir muhalefetle karşılaşmıştır. Bu muhalefet geri kalmış bir toplumda yaygın olan başka bir değer sistemi ve farklılaşmadan doğan değişik çıkar bilinçleri olmadığından kaçınılmaz olarak sorunları dinsel düzeyde çözmeye çalışmıştır.

19. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı toplumunun sosyal yapısı değişime izin vermeyen durgun ve yalınkat bir görüntü içindedir. Böyle bir sosyal yapı toplumdaki iktidar yapısını da etkilemiş, dolayısıyla denetleyici tek güç olarak saray ve kapıkulunu yegane güç haline getirmiştir. İdare edenler ile yani saray ve kapıkulu ile halk ikileminin sosyal yapıyı belirlediği Osmanlı devletinde ekonomik düzen sermayenin özel kişilerin elinde merkezileşmesi ve kapitalist bir üretime şıçraması imkanından yoksun bırakıyordu. Askeri bürokrasinin hakim olduğu devlet gücünü sürdürebilmek için kendisiyle rekabet edebilecek bağımsız her tür gelişmeye karşıydı. Ticaret, sanayi, toprak tümüyle devletin mülkiyetinde ve hakimiyetindeydi.

Osmanlı devletinin üretim ve ticaret hayatındaki denetimi sonucu saraya rakip olabilecek her sosyo-ekonomik gelişme daha doğum anında yok edilmiştir. Osmanlı da özel mülkiyetin engellenmiş olması ve devlet ile halk arasında batı da olduğu gibi ikinci kurumların oluşamaması sonucu herhangi bir ilerlemeye imkan verilmemiştir. İkincil kurumların yerlerini ümmet alınca dinsel öğeler bütün muhalefetin tek kaynağı oldu.

Gelirini askeri fetihlerle temin eden Osmanlı devleti büyük gelişme kaydeden Avrupa sanayii ve askeri gücü karşısında güç duruma düşmeye başlamış, fetih gelirlerinden mahrum kalarak yoksullaşmaya başlamıştır. Gelirlerini arttırma yolu olarak tımar, has, zeamet gibi iç ekonomik düzenleri rüşvet karşılığında tüccarlara ve zenginlere satma yoluna gidilmiştir. Arttırılan vergiler ve tefeci zulmü iç çalkantılara neden olmuş, sayısız isyanlar başgöstermiştir. İyice güçten düşen Osmanlı devleti batının himayesine girmeye başlamış. Bunun

yansıması olarak da batıya bağılı komprador tefeci tüccar sınıfı oluşmuştur. Giderek topraklarını yitirmiş, elinde sadece Asya toprakları kalmıştır.

Avrupalılar ticari ilişkilerini genellikle gayri müslümler ile sürdürdüler. Tüccar sınıfı konumunu güçlendirince siyasal hiyerarşide de üst sıralara sıçradı. Batının ve bu yeni sınıfın baskıları sonucu dinlere tanınan ayrıcalıklara son verildi.

Batı ile ilişkiler tümüyle batının yararına işlerken toplumsal hayat büyük sarsıntılar geçirdi. Müslüman köylü her gün biraz daha yoksullaştı. Sonuçta devlet kendi konumunu sürdürebilmek için tanzimat olarak bilinen döneme geçti. Ve bir takım reformlar yapıldı. Toprak mülkiyeti kişileştirildi. İdari ve mali alanda da bir takım reformlar yapıldı. Sonuçta Türkiye Cumhuriyeti döneminde büyük oranda etkileyen büyük bir bloklaşma yaratıldı. Bu yeni bürokratik tabaka her zaman asalak ve her türlü gelişmeye engel konumda kaldı.

Batının etkisiyle üretim ilişkileri alanında ve onların yansıması olarak toplumsal ilişkilerde de değişmeler gerçekleşti. Böylece Osmanlı toplumu kendisinden bağımsız olarak oluşacak tüm toplumsal birikim ve gücü ezen parçalayan ve iktidarı paylaşmak istemeyen devlet ve kapıkulu yönetiminin tek iktidarı olma niteliğini tamamen kaybetti.

Çözölmeye ve bozguna çare olarak tepeden inme bir şekilde toplumsal yapıya monte edilmeye çalışılan ithal batı kurumları kendilerini yaşatacak ve besleyecek sosyal güçler var olmadığı için egemenliklerini zoraki ve asalak olarak sürdürüyordu. Halk, kendilerini daha beter ekonomik ve sosyal çıkmazlara iten tüm kötülüklerin müsebbibi olarak gördüğü kurumları suçlamış, sağlam bir burjuva kültürü olmadığından kurtuluşu tek değer olan islama sarılmış ve ondan medet ummuştur. Böylece tanzimatla oluşan Türkiye Cumhuriyeti döneminde de devam eden kültür çatışmalarının ilk tohumları atılmış oldu.

Kapitalist gelişmeye paralel olarak batılılaşmaya ve onun kurumlarına karşı dinsel akımların tabanı ve nitelikleri yeni dönemde değişime uğradı. Osmanlı döneminde din batıya bağlanma öncesi ve sonrası farklı işlevler görmektedir. Öncesinde devleti yöneten hukuku ve ekonomiyi, kültürü, eğitimi yönlendiren düzeni koruyan bir ideoloji iken sonrasında iktidar görünümünü yitirmeye başlamış batılılaşma ile değişen toplumsal koşullara uygun olarak muhalefet olma görevini ve fonksiyonunu üstlenmiştir. Bu konum değişikliği eskiye özlem duyan ve değişimlere yabancılaşan çevreleri dinsel muhalefet içinde birleştirmiştir. Dinsel muhalefet ilkin yeni Osmanlılar olarak bilinen grup içinde iken daha sonra İttihat ve Terakki içinde örgütlenmişlerdir. Yeni Osmanlılar dinsel motiflere ağırlık veririrken, İttihat ve Terakki onların başarısızlıklarına düşmemek için aydınlanmacı, pozitivist ve seçkinci görüşleri savunmuştur. İttihat ve Terakki'yi kuranlar Kürt, Arnavut ve Türk batıcı aydınlarıydı. Muhalefetin diğer kanadını dinsel öğelere ağırlık veren Hürriyet

ve ihtilaf adlı örgüttür. Bu örgüt ademi merkezîyetçi ve ilişkilerinde daha halkçı bir görünümdeydi.

Daha sonra İttihat ve Terakki'cilerin devamı niteliğindeki Jön Türk hareketi oluşturuldu. Bu hareket Türk milliyetçisi bir çizgi izlemiş, diğer azınlıklardan ve uluslardan aydınları dışlamıştır.

Kemalist hareket işte bu Jön Türk hareketinin devamı niteliğindedir. Türk ticaret burjuvasisinin üst kesiminin bir hareketi olarak beliren Kemalist hareket büyük oranda bürokratik ve askeri bir ağırlığa sahiptir. Osmanlı devletinin batılılarca yıkıldığını söyleyen görüşlerin aksine, Kemalist devlet Osmanlıları yıkmıştır.

Kemalist iktidar kurulduğu andan itibaren bir takım reformlar yapma yoluna gitti. Daha doğrusu bir takım yasalar ve yasaklar yürürlüğe koydu. Güçlenen ve kendi ideolojisini oluşturan artık ayakta kalmasını da becerebilen Türk burjuvasisinin istemleriydi. Çıkarılan yasalar ile birlikte bir dizi ekonomik kararlar da alındı. Bu yeni dönemde de muhalefet tıpkı

Osmanlı'nın son dönemlerinde olduğu gibi zorunlulukla dinsel öğeler taşımaya devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı döneminde başlatılan batıya bağımlılık politikasını aynen sürdürdü. İslamcı tepki bu dönemde de sadece batılılaşmaya karşı değil, aynı zamanda eskiye duyulan bir özlemi devam ettirdi. Özellikle

esnaf, küçük sanatkarların ve bir bakıma yoksullaşan yığınların içine düştüğü umutsuzluktan kapitalizmi batılı kurumları ve "laik"liği sorumlu tuttu. Statü kaybına uğrayan sınıf ve tabakalar İslamcı akımları besleyen temel unsur oldular. Statülerini ve gelirlerini kaybeden ve giderek bir yabancılaşma yaşayan bu kesimler İslamcı hareketin tabanını oluşturdular. Durumları her gün biraz daha kötüye giden bu kimseler özellikle orta tabakalar bireyci ve özel mülkiyet tutkuları yüzünden sola mesafeli (bunda solun kendini anlatamamasının rolü de büyüktür) dururken dinci akımların statükocu uyuşumcu toplum modelini kendilerine yakın buldular.

Sosyo-ekonomik farklılıkları son derece belirgin olan ülkelerin değişik ortamlarında yaşayan insanların arasında kültürel farklılıklar açıkça görülebilir. Sanayileşen yoğun iş bölümüne geçilen, kitle iletişimine ve ulaşımına açık bölgelerin insanları, geleneksel kültür yapısını kırarak alt yapısal gelişmeleri sağlayamamış bölgelerin insanlarına nazaran tutumlarında, davranışlarında ve inançlarında ve inanışlarında da farklılık olacaktır. Değişik değerlere ve amaçlara yönelmelerindeki temel neden budur. Sosyo-ekonomik koşulları farklı farklı olan ülkelerde hatta bir ülkenin değişik dönemlerinde din farklı roller üstlenebilir. Din

evrensel nitelikleriyle değişik dönemlerde farklı sınıflar ve tabakaların hizmetine girebilir.

Türkiye Cumhuriyeti henüz alt yapı kurumlarını oluşturamamışken yukarıdan çıkardığı yasalar ve baskıcı tutumuyla sadece dine hizmet etmekle kalmamış aynı zamanda onun yaygın ve yığınsal militan bir kurum olmasını sağlamıştır. 1960'lara kadar ciddi başka bir muhalefet olmadığından tek parti diktatörlüğüne muhalif olan tüm kesimler çareyi dine sarılmakta bulmuş ve özellikle de sunni mezhebine sarılmışlardır.

Bu neden böyle olmuştur?

Toplumsal yasalar ile mevzuat yasaları çok farklı şeylerdir. İlki nesnel yasalardır. Toplumun ekonomik-sosyal koşullarından kaynaklanırlar ve iradenin dışında oluşurlar. Onları değiştirmek bahse konu nesnel koşulların dönüşümüne bağlıdır. Mevzuat yasaları ise iradi yasalardır. Etkili olup olmadıkları nesnel koşullara uygunluklarıyla belirlenir. TC bir

çok yasalar çıkardı. Ancak toplumsal yapı aynı kalmıştır. Evvelcede

söylenildiği gibi batı düşünce ve kurumları toplumsal yapıyla uyum

sağlayamaz oldu. Bunun sonucu olarak yeni kavramlar yapıdan

soyutlanmış, biçimde de özerlerini ve mantıklarını

yitirmişler. Rejime yönelik tepkilerin güçlenmesinden başka işe yaramamışlardır. Kadrocu bürokratik,

tepeden inme devlet geleneğinin yarattığı yabancılaşma dini unsurların yığın tabanı bulması ve örgütlenmesi imkanını yaratmıştır.

Kemalistlerin en büyük zaafı yığınlardan kopuk oluşlarıdır. Kemalist hareket ulusal hareketler içinde halkçı karakteri en zayıf olanıdır. Osmanlı kurumları içinde şekillenmiş ve bu kurumlara dayanarak iktidar olmuştur. Hatta kurtuluş savaşı döneminde halkın oluşturduğu ulusal güçleri bastırarak bu başarıya ulaşmıştır. Bu bakımdan ulusal kurtuluş hareketinin belirli bir evresine damgasını vuran Kemalist hareketi kurtuluş hareketinin bütünüyle aynılaştıranlar yapılmaktadırlar.

Tepeden inme otoriter yasalılığın İslamcı muhalefeti belli bir süre sindirdiği doğrudur. Ancak İslam dininin etkinliği kırılmak istenirken bu başarısız olduğu gibi, daha sonraki uygun koşullardan güçlenerek çıkan İslam oldu. Ayrıca İslami dinin yerine kutsallaştırılan devlet ve Türkçülük umduğunu bulamamıştır. Yasacı anlayış despotik kurumlaşmalara yolaçmıştır. Kemalist laiklik giderek soyut bir kavram haline gelmiş ve topluma yabancılaşmıştır.

Günümüzde İslami hareket iki koldan hareket etmektedir. İlki devletin kuşatılmasıdır. Devlet kadorlarının İslam dinine bağlı kişilerden

Rejime alternatif olabilecek, işçi örgütleri, devrimci güçler askeri darbeler tarafından dağıtılınca alan İslamcı akımlara kalmıştır. Sanıldığı gibi din sadece gelenekçi toplum yapısından değil bugünkü rejim tarafından üretilmektedir. İslamcılık bugün de umutsuzluğun sığınağıdır.

oluşturulması hedeflenmiştir. Ve önemli oranda da çok partili dönemde bu başarılıdır. Diğer akım sivil kurumlarda kendi dinamiklerini geliştirmiş, kendi güçlerini oluşturmuş, sosyal yaşamda yeniden etkili bir olgu düzeyine erişmiştir. Tarikatlar, siyasallaşan camiler, gösteriye dönüşen ibadet ve dini törenler, parti ve örgütlerin dinsel etkinlikleri büyük artış gösteren dinsel yayınlar bu kurumlaşmanın belli başlı göstergeleridir. Sayıları 260 bin öğrenciye varan imamhatip okulları, kuran kursları, islam devletlerinden sağlanan mali kaynaklarla önemli bir güce ulaşmıştır.

Şehirlerde kent yoksulları ve işsizler arasında küçük burjuvazi küçük esnaf ile gelenekçi orta burjuvazi, kırsal kesimde eski düzenin özlemi içinde olan statülerin bozulmasından rahatsız olan toprak sahipleri dinsel akımların kitlesel tabanını oluşturmaktadır.

Rejime alternatif olabilecek, işçi örgütleri, devrimci güçler askeri darbeler tarafından dağıtılınca alan islamcı akımlara kalmıştır. Sanıldığı gibi din sadece gelenekçi toplum yapısından değil bugünkü rejim tarafından üretilmektedir. İslamcılık bugün de umutsuzluğun sığınağıdır. Rejimin neden olduğu sorunları çözmek için kendi mücadele araçlarını ve bilinçlerini yaratamayan ve oluşturulanlarda devletin zorba saldırıları sonucu dağıtılınca umutsuzluk ve yılgınlığa düşen yığınlar islamcı kurumların sahte vaatlerine kanmışlardır. Hiç de düzenle çelişki içinde bulunmayan bu kesimler kendilerini muhalefet gibi sunabilmişlerdir. İslamcı akımlar dini etkinlikten çok yandaşlarını politik düzeyde kazanarak din faktörünü daha sonra aşılacaklardır.

DİN TOPLUMUN SORUNLARINI ÇÖZEMEZ

Müslüman ülkelerde dinin yaygın niteliği toplumsal ve siyasal yapı üzerinde etkin rol oynamasına yol açıyor. Toplumun ekonomik ve siyasal yapılarındaki değişime uygun olarak islami inanç sisteminde de bazı değişiklikler oluşuyor. Çeşitli islami okulların varlığı bunun kanıtıdır. Avrupa'nın izlediği rotada olmasa bile bir takım reform girişimleri islamcı akımlarda da görülmektedir. Okulların esas bölünmesi insan iradesine ve aklına verilen rolde kendini gösteriyor. Toplumun dönüşmesinde insan iradesine hiçbir seçenek tanımayan her şeyi tanrı iradesine bağlayan islamcı okullar toplumların ilerleyişine engel olurken, statükocu ve bağnaz özellikler gösterirken, insan iradesine önem veren ve öncelik tanıyan toplumsal koşullara uygun olarak 'içtihatın' her dönemde geçerli olması gerektiğini savunan okullar olumlu ektide bulunabilmektedir.

Bugün islami ülkelerin tümü geri ülkelerdir. Batıya bağımlıdırlar. Batılı düşünürler yanlış olarak bu geriliği islama bağlamaktadırlar. Aslında tüm

Asya'nın geri kalışında esas etken özel mülkiyet sistemlerinin kurulamayışındadır. Asya'da tarım yapabilmek için sulamaya ihtiyaç vardır. Sulama tesislerinin inşası ve korunması görevi tek tek özel kişiler tarafından yapılmadığından güçlü merkezi devletlere ihtiyaç hasil olmuştur. Bu durumda devletlerin güçlü olmasına tüm toprak mülkiyetlerinin devlet tekeline geçmesine yol açmıştır. Batı türü devlet dışında bağımsız sınıfların oluşması engellenmiştir. Şüphesiz devlet ideolojisi olarak doğan islam da bunda rol oynamıştır. Geri kalmışlığın başlıca nedeni batılı sömürgeci devletlerin politikalarıdır. Asya'da uyguladıkları politikalarla eski uygarlıkları yıkarken yerine herhangi bir şey kurulamamıştır.

Bir çok sömürge islam ülkesinde sömürgeci batı devletlerine karşı verilen bağımsızlık mücadelelerinde başka seçenek olmadığından dini motifler kullanılmıştır.

Tarihe baktığımızda görülecektir ki, din olgusu çağından ve çağın koşullarından soyutlanarak olumlu ya da olumsuz genelemelerle her dönemde ve koşulda değişmeyen ülkeler bütünü olarak nitelendirilmezler. Tarihin değişik dönemlerinde olduğu gibi, aynı çağda değişik toplumlarda dinsel kurallar ve uygulamaların birlikte varlığı da belirtilen biçimde bir değerlendirme yapmak yanılgıya yol açar.

İslamcı hareketler toplumsal sorunları çözebilmişler midir? Yaşanan deneyler tersini kanıtıyor. En çok üzerinde fırtına kopartılan İran devriminin bugünkü durumu bariz bir örnektir. Başlı başına incelenip dersler çıkarılması gereken bir deneydir. İran rejimi bugün şahıslığı aratır duruma gelmiştir. Halk yoksulluk ve sefalet içindedir. Dahası can güvenliği bile yoktur. İnsanın en tabii hakkı olan yaşama hakkının dahi olmadığı bir rejimden daha başka ne beklenebilirki. Kadınların ve Kürtlerin bugünkü durumundan söz etmek bile gereksizdir.

Bugün hiçbir islam ülkesinde demokrasi yoktur. Tümü gerici, baskıcı iktidarların yönetimindedir. Bağımsızlık savaşları döneminde oluşturulan bilinçte zaman içinde tüketilmiştir. Yığınların haklı talepleri bastırılmıştır. İslamcı akımların adil düzen vaatleri boşa gitmiştir. Öteyandan islami hareketin sözde batı karşıtı görüntüleride bugün açığa çıkmıştır. Tümü de batıya yaslanarak ayakta kalabilmektedirler. İslam ideolojisi bu ülkelerde egemen sınıfların hizmetindedir. Yönetimler yığınları konumlarının meşruluğuna inandırmak için dini kullanmaktadırlar.

Durum böyleyken devrimci yorum söylemiyle olmayan özelliklerin dine yüklenmesi halk yığınlarını yanılgıya sürüklemekten öte bir yarar sağlamaz. TC'nin ikiyüzlü çirkin politikalarının karşısına kaynağını islamdan alan tezlerle çıkmak, halkı "yeni" bir islamcılıkta birleştirme arzuları ulusal kurtuluş mücadelesine hizmet etmez. Hem bu çıkışlar sanıldığı gibi yeni de değildirler. Sosyalizmin umut haline geldiği yıllarda Mısır, Irak, Suriye'de denenmiş uygulamalardır. Nasır bunun başını

çekiyordu. Sonuç bugün herkesçe biliniyor. Şeyh Sait ayaklanmasının kendisine özgü koşullarını hesaba katmazsak islam; Kürt ulusal uyanışının yanında değil karşısında yer almıştır. Türkiye Cumhuriyeti ile bütünleşmenin bir aracı olmuştur. Durum böyleyken **devrimci bir partinin islamdan yarar ummasını anlamak mümkün değildir. Hele bu parti kendi kadrolarına ayetlere dayanarak islami probaganda yapma görevini veriyorsa bu daha olumsuz bir durumdur. Halkımızı birleştiren islami motifler değil, ulusal ve demokratik bilinçtir. Islami düşünce ve mezhepler halkımızın birleşmesinin önünde engel olmuşlardır. Bugün dini öğelerin kullanılması oluşan ulusal-demokratik harcın bozulmasından başka bir işe yaramayacaktır.** Dahası bugün halkımızın yanında yer alan Türk ve dünya devrimci demokratik güçlerinin desteğini kaybettirecektir.

Önemli bir noktayı daha gözden kaçıramayız. Halkımız bugün farklı mezhep ve inanışlara sahiptir. Bunları özgür bir ortamda ve farklı inançlara saygı duyularak birleştirebiliriz. En uygun düşünce laiklik olarak görülmektedir. Ancak bu inanç özgürlüğünü sağlayabilir. Laikliği batının ve siyonizmin politikası olarak değerlendirmek doğru değildir. Batının amacı islam ülkelerine laikliği yerleştirmek değildir. Aksine batının çıkarı bugün hangi dinden olursa olsun işbirlikçi sınıfın iktidarda olmasında yatıyor. Amaçlarına ve çıkarlarına uygun olduktan sonra hristiyan olmuş müslüman olmuş emperyalist devletler için hiçbir önemi yoktur.

Sanıldığı gibi islam enternasyonalistte değildir. Ortadoğu'da İran'dan kaynaklanan şii islam ile sunni islam çatışması ve islamın diğer mezhepler arasındaki rekabet ve çıkar çatışmasına tanık olmaktayız. Hac'ta binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylar, Lübnan'daki kör mezhep çatışmaları, Irak'ta sunni şii kavgası yakın geçmişte Maraş katliamı, Malatya, Elazığ ve Erzincan olayları en açık örneklerdir. Hakim sınıflar mezhep ayrılıklarını körüklemiş, halkımızı birbirine kırdırmışlardır. Bu olaylar islamın halkları birleştiren bir olgu olmadığını, aksine her zaman halkımızı bölmenin aracı olarak kullanılmaya zemin oluşturduğunu göstermektedir.

Bizler dine uygulanan baskılara, mezhep kavgalarına, polis kovuşturmalarına karşı tavır alırken inanç özgürlüğüne her mezhebin kendini özerk biçimde örgütleyebileceğini savunuyoruz. Dini inancın kişilerin kendi özgür seçimine bağlı olması gerektiğini, devletin dinden elini eteğini çekmesini savunurken Kemalist "laikçiliğin" hiç de laik olmadığını aksine bir mezhebin üstünlüğüne dayandığını açıklarız.

Ezilen yığınların da din boyunduruğundan kurtulmaları ancak kendi mücadeleleriyle gerçekleşebilir. Sömürgeci devletin kör baskısı ve yarattığı ekonomik koşullar dinin kökenini oluşturmaktadır. "Tanrıları korkular yarattı, devletin kör gücünün korkusu işçileri, köylüleri, küçük esnafı yaşamın her adımında ansızın beklenmdik ve rastlantısal bir yıkıntı, yok olma, yoksulluk, fahişelik,

açlıktan ölmek gibi tehlikeler yaratan gücün korkusu modern dinin kökenidir." Devletin kör yıkıcı güçlerinin insafına bağlı olarak yaşamını sürdüren yığınlar dinin bu kökenine karşı birlikte örgütlü, planlı ve bilinçli savaş vermeyi kendi yaşam deneylerinde öğrendiklerinde bu ütöpik dünyanın uyuşturucu iksirinden kurtulacaklardır.

Bugün bu süreç yaşanmaktadır. Ulusal demokratik talepler etrafında birleşmiş olan halkımız korkuyu, daha doğrusu korkunun korkusunu yıkarak emin adımlarla ilerlemektedir. Ortadoğu'nun çirkin kavgalarına bulaşmadan doğru bir zeminde ve kendi bilinçli örgütlenmelerini yaratarak ilerliyor.

Kemalistler Şeyh Sait ayaklanmasının ulusal muhtevasını gizleyebilmek için "irticacı" damgasını vurdular. Bu aslında Kürt kimliğini inkar etmenin bir yöntemiydi.

1960'lara kadar din unsurunu ön plana çıkarmak istemeyen TC devleti birden bire dinin "birleştirici" niteliğinden söz etmeye başladı. İslamla uzaktan yakından ilgileri bulunmayan egemen sınıflardaki bu tavır değişikliğinin kerameti neydi? 1960'larda yükselişe geçen düzene karşı yeni bir muhalefet odağı olarak Kürt ulusal uyanışı, Türk işçi sınıfı ve devrimci demokrasi hareketi ortaya çıkmıştı. TC tarihinde yeni bir durumdu bu. Muhalefete karşı dinsel ideoloji bir dalga kıran olarak örülmüştü.

70'li yıllarda da aynı yöntemler kullanıldı. Ancak o yıllarda devrimci ulusal Kürt hareketi ve Türkiye devrimci demokratik hareketi karşısında dinsel örgütlenmeden umulan bulunamadı. TC bizzat kendi kör gücünü devreye soktu. 12 Eylül'de gerçekleştirilen askeri darbeyle Kürt ve Türk devrimci hareketi bastırılırken islami örgütlenme de ihmal edilmedi. Evvelce "laikçi" geçinen ve Kemalistlikleri üzerine kurana elbasan generaller meydanlarda ayetler okuyarak en iyi müslüman kendileri olduklarını anlatmaya başladılar.

84'te Kürt hareketinin gerilla savaşı biçiminde ortaya çıkışıyla islamcı doz arttırılarak kullanıldı. Fakat Kürtler artık eski Kürt değildi. TC'nin çıplak zulmünü bedeninde yaşayan, sömürüyü sofrasında bulan, devlet kapılarında ve okulunda dilsizliğini yaşayan Kürtler, bu kez iki yüzlü islamcı probagandaya papuç bırakmayacaklardı, bırakmadılar. Yaşamlarının her anında yaşadıkları sorunlarına sahip çıktılar. İslamcı probaganda tutmadı. Nitekim eskiden çok sayıda milletvekilliğini buradan kazanan islamcı partiler tüm tabanını kaybettiler. Ve giderek tecrit oldular.

İslamcı geleneğin bin yıldır köleleştirdiği ve ikinci sınıf insan konumuna ittiği Kürt kadınları bu zincirlerinden kurtulmaya başladılar. Serhildenların ağır yükünü omuzlayarak ulusal kurtuluşun simgesi haline geldiler. Yeni bir yaşam filizleniyor ülkemizde köhnemiş gelenekçi eski kurumların bu yaşamın oluşumunda, hiç bir katkısı yoktur. Yeni yaşamın temel örgütleyicisi yeni düşüncelerdir. Bu düşüncelerin bilince çıkarılmasıdır. ■

Haziran 1992

LAIKLİK ÜZERİNE

M u r a t M Ü T L Ü

Laikliğin sözlük anlamı; "din ile devlet ve yönetim işlerinin birbirinden ayrılması"dır. Günümüzdeki laiklik tartışmaları veya uygulamalarına bir anlam yükleyebilmek için, ilk elden yapılması gereken, laikliğin hangi tarihsel momentin (ya da sürecin) ürünü olduğunu bilince çıkarmaktır. Böylece günümüze değin laiklik konusundaki anlayışların eğrisini-doğrusunu anlamak mümkün olacağı gibi, ulusal demokratik mücadele veren güçlerin de neden laik bir temele oturması gerektiğine yanıt bulabiliriz.

Avrupa'da feodalizmin bağrında filizlenen burjuvazi, gelişme evresinde ekonomik, siyasi, politik, hukuksal evriminin önünde engel olarak hep feodal kurum ve kuruluşları buldu. Ticarete, üretimde ve bilimdeki gelişmeler, feodalitenin, özellikle de kilisenin koyduğu sınırları zorlamaya başlamış, artık feodal giysi bu devasa gelişmelere çok dar gelmeye başlamıştı. Kilise, politik olarak yönetimi elinde tuttuğu gibi, Avrupa'nın topraklarının tam üçte birini de mülkiyetinde bulunduran en güçlü feodal kurumdu. Dolayısıyla burjuvazisinin gelişmesinin önündeki en büyük engel, feodalizmin belkemiği kilise ve onun kurumlarıydı. Burjuvazinin feodalizme karşı giriştiği savaş, öyle kısa bir dönemi kapsamadı, neredeyse iki yüzyıl süren bir süreç yaşandı. Ve bu savaş düz bir çizgi izlemedi. Feodalizme nihai darbeyi vurana kadar (ki bu 1789-93 Fransız Devrimi ile doruğuna ulaştı), bazan zaferleri bozgunlar izledi, bazan tam zafer arafesindeyken feodalite ile uzlaşıldı.

Burjuvazinin feodalizme karşı savaşında en belirgin dönemleri üç başlık altında toplayabiliriz:

Birincisi; Almanya'da Lutherçiliğin başlattığı

protestan reformuydu. 1523'te küçük soyluluğun önderlik ettiği ayaklanma ve özellikle de 1525'teki Köylü Savaşı, görkemli bir başkaldırı olmasına rağmen, burjuvazinin kararsızlığı ve henüz kendini tam bulamamış sınıfsal konumu nedeniyle bozguna uğradı. Sonuçta Lutherçiliğin reformu mutlak monarşiye uyarlanmış bir din ortaya çıkararak sona erdi. Alman Lutherçiliği bu sonu yaşarken Kalvincilik (alın yazısı öğretisi) boyverdi ve Hollanda'da cumhuriyet, İngiltere ve İskoçya'da cumhuriyetçi partilerin kurulmasına yol açtı. Kalvincilik, burjuvazisinin, özellikle ticarete dayalı gelişme evresinde, insanların iradeleri dışında ekonomik gelişmelerin emrinde olduğunu, kendi kaderine razı olma ve bu durumun alın yazısı olduğu öğretisini yaydı. Bu dönemi bir bütün olarak değerlendirdiğimizde, burjuvazinin feodaliteyle henüz tam anlamıyla hesaplaşacak güçte olmadığını, nihai hesaplaşmaya giden yolda bir evre olarak yaşadığını tespit edebiliriz.

İkinci büyük burjuva ayaklanması 1640 İngiltere'sinde gerçekleşti. Burada da burjuvazi kalsa, başından itibaren devrimi boğmak mümkündü, ama özellikle alt sınıf ve tabakaların çoşkusu, mücadele azmi burjuvaziyi yüreklendirdi. Yine de burjuvazi daha ileriye gitmeyi göze alamadı. Aristokrasi ile uzlaşma yolunu seçti. İngiltere'de kapitalizmin diğer Avrupa ülkelerine nazaran çok daha fazla gelişmiş ve feodallerin ayağını ekonomik olarak kaydırmış olması, aristokrat kesimi kapitalist ilişkilere en azından rantıye olarak girmeye (doğal bir süreçte) zorlamıştı. Aristokrasinin kapitalizm karşısındaki bu ekonomik dirençsizliği, burjuvazinin işini kolaylaştırdı. Ve dönemin alt sınıf ve tabakalarının ayaklanma, daha ileriye gitmeye istekli olmaları burjuvaziyi korkuttu. Çünkü alt sınıf ve tabakaların öfkesi, kapitalize ilişkilere giren rantıye-aristokrasinin üzerinde odaklaşmasına rağmen, bu bağlantıdan dolayı burjuvaziyi hedefler hale gelmişti. Ve burjuvazi daha ileri gitmeyi kendi sınıfsal çıkarları bakımından tehlikeli buldu. Aristokrasi ile uzlaşarak onu kendi kapitalize ilişkileri içinde eritme taktiği götü. "İngiliz burjuvazisi... 'aşağı sınıfların' başkaldırmaması için kendisine düşeni yapmalıydı; ve bu amaç için kullanılan araçlardan biri de dinin etkisiydi." (Seçme Yapıtlar, C.III, s.129, F.Engels.)

Bu dönem, Almanya'daki ilk gelişmelerin bozguna uğramasına nazaran, daha ileri bir aşamayı temsil etti. Burjuvazi ekonomik olarak gelişmelerin öncülüğünü yaptı. Aristokrasi ile de uzlaşarak siyasi egemenliği ele geçirmeyi sürece yaydı.

1789-93 Büyük Fransız Devrimi burjuvazinin üçüncü ayaklanmasıydı. Bu ayaklanmada din örtüsü ilk defa tamamen sıyrılıp atıldı. Burjuvazi kesin zaferi ilk defa bu ayaklanmada elde etti ve aristokrasiyi-feodalizmi altetti. Son kalıntıları da silip-süpürdü. Din ve devlet işlerini birbirinden tamamen ayırdı. Kiliseyi siyasi ve ekonomik arenadan silerek en büyük darbeyi vurdu. Dinsel kurumlara devletin mali yardımı yasaklandı. Devletin belli bir din ya da

mezhebe bağlı olmasını, onun savunuculuğunu ve örgütlenmesine karışmasını ortadan kaldırdı. Karşılığında dini kurum ve örgütlerin de dünyevi ve siyasal alana müdahaleleri yasaklandı. Din ve vicdan özgürlüğü sağlandı. Her hangi bir dini inanç üzerinde baskı ya da devletçe kayırma ortadan kalktı. Tüm bunlar burjuvazinin bayrağı altında tüm sınıf ve katmanların (feodal sınıflar hariç) katılımıyla gerçekleşti. Bu dönemin laiklik ilkesi, hukuk alanındaki ilerlemeler, anayasal kurumlar daha sonra bir çok devrime miras oldu. Artık Avrupa'nın bütününde feodalizmin belkemiği kırılmıştı. Sonraki gelişmeler burjuvazinin kapitalist sistemini yerli yerine oturtması ile sürdü.

Burjuvazi artık kapitalist sistemi tüm temelleriyle ekonomik, siyasi, politik, hukuksal kurduğunda, dinsel faktör onun için tehlike olmaktan çıkmış, aksine kapitalist sistemin sürekliliği ve yayılmacılığına hizmet eder bir hale gelmişti. Kilise artık kapitalizmi kutsuyor, kapitalist sistemin sınıflar arası çelişkilerinin üstünü örtmenin "teorisini" yapıyor ve ezen ezilen ilişkisinin "kader" olduğunu vaaz ediyordu. Günümüze değin de din, kapitalist-emperyalist sistemin sürekliliğini sağlamada, onun bir yan kolu olarak varlığını sürdürmektedir.

Demek ki, laiklik, burjuva demokratik devrimleri döneminin bir ürünüdür. Bu bakımdan burjuva demokratik devrimini henüz gerçekleştirememiş ya da yarım kalmış ülkelerde, demokratik devrimin veya ulusal demokratik devrimin hedeflerinden birisi de -diğer burjuva karakterli hedeflerin yanısıra- laikliğin tam anlamıyla tesis edilmesidir.

Proletaryanın önderlik edeceği bu devrimlerde, proletarya, burjuvazinin yarım yamalak uyguladığı ve kendi çıkarları için kullandığı laiklik ilkesini tam anlamıyla hayata geçirecek, dini inancın varlığına temel olan toplumsal koşulların ortadan kaldırılmasına yönelmek için bu zemini kullanacaktır. Yani burjuvazisinin kapitalist sisteminin idamesi için ayakta tuttuğu din faktörünü, aksine tamamen ortadan kalkması doğrultusunda önlemlere yönelmek için laikliği bir basamak olarak ele alacaktır.

Bu doğrultuyu, hem 1871 Paris Komünü'nde hem de Lenin'de görmek mümkündür. Örneğin, K.Marks'ın "Fransa'da İç Savaş" adlı yapıtına önsöz olarak yazan F. Engels; 1871 Paris Komünü'nü incelerken, Komün'ün din konusundaki faaliyetlerine de değinir:

"Ertesi gün, kilise ile devletin ayrılması ve din işleri bütçesinin kaldırılması, bütün kilise, mallarının ulusal mülkiyete dönüştürülmesi kararlaştırıldı; sonuç olarak

8 Nisan günü, bütün dinsel simge, imge, dua ve dogmaların, kısacası, 'herkesin bireysel vicdanı ile ilgili her şeyin' okullardan uzaklaştırılması buyruldu ve bu buyruk yavaş yavaş gerçekleştirildi." (Seçme Yapıtlar, C.II, s.219.)

"Komün, bb... dinin devlet karşısında özel bir sorundan başka bir şey olmadığı yolundaki ilkenin gerçekleştirilmesi gibi, cumhuriyetçi burjuvazinin salt korkaklıktan savsaklandığı, ama işçi sınıfının özgür eylemi için zorunlu bir temel oluşturan reformları buyuruyor..." (Age, s.220)

Cözüldüğü üzere, Paris Komünü, burjuvazisinin eksik bıraktığı laiklik ilkesini, işçi sınıfının önünü açmak için tam anlamıyla yürürlüğe koymuştur. Ve Engels "1891 Sosyal-Demokrat Program Tasarısının

Ulusal Demokratik Devrimimiz laik olmak zorundadır. Ama gerçek anlamda laik. Hele ki, bölgemiz gibi islamiyetin çok çeşitli mezheplerinin ve dini azınlıkların yoğun olduğu coğrafya da demokratik devlet tamamen laik olmalıdır. Ancak böylece devleti bu farklılıkların dışında tutabiliriz. Ve ancak böylece ulusal ve sınıfsal mücadeleyi garanti altına alabilir, ve tüm bu dinsel farklılıkları bu amaç içinde eritebiliriz.

Eleştirisinde dinle ilgili bölümü şöyle düzenlemiştir:

"5. Kilisenin ve devletin tamamen birbirinden ayrılması. Bütün dinsel topluluklar, istisnasız, devlet tarafından özel topluluklar olarak nitelendirilecektir. Bunlar hazineden gelme mali desteklerden yoksun kalacaklar ve merkezi eğitim bakanlığına tabi okullar üzerindeki etkilerini yitireceklerdir. (Ama buna karşın, kendi olanaklarıyla, bunların

kendi özel okullarını açmalarını ve orada saçmalıklarını öğretmelerini yasaklayamayız!)" (Seçme Yapıtlar, C.III, s.531.)

Konunun tam anlamıyla anlaşılabilmesi için, bir de Lenin'in bu konudaki formülasyonuna bakalım:

"Dinin devletle ilişkisi olmaması, dinsel kurumların hükümete değin yetkileri bulunmaması gerekir. Herkes isteğidi dini izlemek ya da dinsiz, yani kural olarak bütün sosyalistler gibi ateist olmakta tamamen özgür olmalıdır. Vatandaşlar arasında dinsel inançları nedeniyle ayırım yapılmasına kesinlikle gözyumulamaz. Resmi belgelerde bir vatandaşın dininden söz edilmesine de son verilmelidir. Kiliseye ve dinsel kurumlara hiç bir devlet yardımı yapılmamalı, hiç bir ödenek verilmemelidir." (Din Üzerine, V. Lenin, s.11)

Avrupa genel olarak feodalizmden kapitalizme geçişte devrimci dönüşümlere sahne oldu. Feodalizme karşı savaş aynı zamanda feodalizmin belkemiği kiliseyi cepheden karşıya almayı gerektiriyordu. Sistemini sağlama alan burjuvazi, daha sonra, dini kendi hizmetine koştu. İlk başlardaki gerçek laik öngörü revize edildi. Fakat buna rağmen din, tanrı ile birey arasında kişisel bir sorun olmaya

büyük ölçüde indirgendi.

Burjuva demokratik devrimini yapamamış ülkelere, emperyalist-kapitalist sömürgeciliğin istilası ve yağmacı karakteriyle yayılan kapitalizm, emperyalizmin ve sömürgeciliğin çıkarlarına göre şekillendiğinden çarpık bir görünüm aldı. Kendi iç çelişkileri ile feodalizme yönelme fırsatı bulamadan çarpık bir şekilde giren kapitalist ilişkiler, bu ülkelerde feodalizmi kökten tasfiye değil, onunla uzlaşarak etkin oldu. Dolayısıyla buralarda din, devlet işleriyle iç içe ya da onun önemli bir parçası durumuna geldi. Demokratik devrimini yapamamış bu ülkelerde, burjuvazinin devrimci fonksiyonu ya hiç olmamış ya da bölük-pörçük, kapitalize ilişkilerin evrimsel gelişiminden kaynaklanan kısmi reformlarla yetinilmiştir. Böylece din ve devlet işlerini tamamıyla birbirinden ayırma gibi gerçek laik düzeni tesis etmek de, diğer tüm burjuva karakterli sorunların çözümünde olduğu gibi, proletaryanın omuzlarına kalmıştır. Fakat burjuva demokratik devrimleri döneminde feodalizmin asli gücü olarak burjuvazinin karşısına kilise dikildiğinden, ona karşı cepheden tavır almak kaçınılmaz iken, sömürge ya da yeni sömürge ülkelerde kapitalist ilişkiler sistemin egemen gücü olduğundan, buralarda kapitalizm ve sömürgecilik esas hedef durumundadır. Dolayısıyla burada dinle ilgili politika belirlenirken, esas olarak sınıfsal ve ulusal mücadeleye tabi olacak yol ve yöntemler ağırlık kazanacaktır.

Türkiye'deki "laikliğin" gerçek anlamda laik özü taşınamaması, adeta bir "ucube laiklik" olmasının nedenlerini yukarıda sözünü ettiğimiz gelişmelerde aramak sözkonusudur. Emperyalist işgale karşı halk kitlerinin kendiliğinden başkaldırısının üzerine çöreklenen ticaret burjuvazisinin üst kesimini oluşturan Kemalist'lik, emperyalizmle de uzlaşarak TC'nin sınırlarını çizdikten sonra, içeride, yukarıdan- tepeden inmeci bir yöntemle çeşitli reformar başlattı. Reformlar, reformlara sahip çıkan bir halk hareketliliği ile birarada ve onların istemleri ile yoğunlaşmadığından, yapılan düzenlemeler hep güdük kaldı. "Laiklik"de bunlardan biridir. 1924'de Halifelik kurumuna son verildi. Dini kurum olan "Şeriye ve Evkaf Vekaleti" kaldırıldı ve hemen onun yerine "Diyanet İşleri Başkanlığı" kuruldu. Devlet ve din işleri görünürde birbirinden ayrılmasına rağmen, devlet kendi eliyle kurduğu Diyanet İşleri Başkanlığı ile, dini denetimi altına aldı. Bununla da kalmayarak, İslamiyetin çeşitli mezhepsel farklılıklarını taşıyan ve dini azınlıklarında bulunduğu bu coğrafya da, İslamiyetin sünni mezhebi devlet dini olarak günümüze kadar geldi. Böyle çarpık bir "laiklik" anlayışı ise, diğer mezhep ve dinsel azınlıkların üzerinde bir baskı mekanizmasının kurulmasına yol açtı. Son dönemlerde, TC'nin yayılmacı emellerine hizmet edecek biçimde Aleviliğe de kapı açılması bir kenarda tutulursa, TC'nin kuruluşundan itibaren, başta Alevi vatandaşlar olmak üzere, sünnilik dışındaki mezhep ve azınlık dinler baskı gördüler, hor görüldüler, cezai yaptırımlara maruz kaldılar.

Üstelik TC, kanunlarına, anayasasına "inanç ve vicdan özgürlüğü" maddesini ekleyerek bu ikiyüzlülüğü yaptı. Halbuki laikliğin en temel ilkeleri devletin her türlü inanç karşısında tarafsız ve eşit davranması, herhangi bir din veya mezhebi kayırmaması ve dini kurumlara bütçeden mali yardım yapılmamasını içerir.

TC, dini, kendi denetimine alarak "laiklik" perdesi ardında, gelişen her türlü sınıfsal ve ulusal mücadelenin üzerini karartmada kullandı. Kürdistan'daki bütün ulusal başkaldırıları "irticai, gerici hareket" olarak niteleyerek, kendi kamuoyuna ve TKP aracılığıyla da uluslararası komünist harekete böyle lanse etti.

Ne zamanki sınıfsal veya ulusal bir mücadele dalgası yükseliş gösterdiyse, TC'nin taktiği; "laikliği" ileri sürerek "irticai hortladı" propagandasına ağırlık vermek ve kitlelerin dikkatini sınıfsal ve ulusal mücadelelerden uzak tutmak oldu. Ya da tersine "dinsizler ülkeyi ele geçirecek" teranesiyle kamuoyunu uyutmaya çalıştı. Bu sadece TC'de değil, aşağı-yukarı bütün ülkelerde kullanılagelen bir taktik olmuştur.

Öyleki, 12 Eylül Askeri Faşist Diktatörlüğü, sınıfsal ve ulusal mücadele güçlerini düzlediği bir ortamda, geleceğe yönelik bir tedbir olarak 1982 Anayasası'na ilk ve orta dereceli okullarda din dersini zorunlu dersler arasına koymuş, TC tarihinde görülmedik düzeyde İmam Hatip Okullarının önü bu dönemde açılmıştır.

KUKM'nin ivme kazandığı günümüz koşullarında da TC din faktörünü öne sürerek Kürdistan'ı Türkiye'ye bağlayan sömürgeci bağın ideolojisi olarak ele alıyor, ulusal hareketleri din düşmanı ilan ediyor ve mezhepler arası çelişkileri derinleştiriyor. "Ayrılık niye, İslam bize birliği emretmiyor mu?" gibi lafızlarla kamuoyunun bilincini bulandırmaya çalışıyor. İşine geldiğinde "irticayı" hortlatan da, "irticaya" savaş açan da TC'nin sınır tanımaz ikiyüzlü politikasıdır.

Sonuç olarak; laikliğin hangi sürecin ürünü olduğunu ve laikliğin ne olduğu ya da ne olmadığı üzerinde durduk. TC'nin "ucube laikliğine" bakarak, laikliği "tu kaka" etmenin doğru olmadığını göstermeye çalıştık. Ulusal Demokratik Devrimimiz laik olmak zorundadır. Ama gerçek anlamda laik. Hele ki, bölgemiz gibi İslamiyetin çok çeşitli mezheplerinin ve dini azınlıkların yoğun olduğu coğrafya da demokratik devlet tamamen laik olmalıdır. Ancak böylece devleti bu farklılıkların dışında tutabiliriz. Ve ancak böylece ulusal ve sınıfsal mücadeleyi garanti altına alabilir, ve tüm bu dinsel farklılıkları bu amaç içinde eritebiliriz. Ve ancak bu ilke ile din faktörünü kapitalizmin ve sömürgeciliğin kullanım alanından uzaklaştırabilir ve sosyalizm hedefimize yönelirken giderek de sosyal temellerini ortadan kaldırmanın önünü açabiliriz.

Gelecek yazımızda da din faktörünün ülkemizde oynadığı (tarihsel ve güncel) role değineceğiz. ■

Haziran 92

BÜYÜK MED İMPARATORLUGUNUN SAHİBİ KÜRTLER İKTİDARINI FARSLARA NASIL KAPTIRDI

HEREDOT

Günümüz Kürdistan'ında Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketinin tarihten ders alması, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi önderlerinin politik cinayetlerden kaçınıp sakınmaları ve buna şiddetle karşı çıkmaları için önemli gördüğü bu belgeyi Newroz Ateşi için Almanca'dan Türkçe'ye çevirdim.

Y ê z d a n H O V A G

Medler çok sonraları kapitalizmin şafağında Kürt ulusunun oluşmasında motor görevi görmüşlerdir. 1938'e kadar Dersim bölgesinde Med'ce bozulmamış bir vaziyette/şekilde konuşulurdu. Kürtçe'nin Zazaca lehçesi Medce'nin bozulmamış bir şekliydi. Her şeye rağmen Anadolu, Mezopotamya ve ön Asya'da yaşamış halkların tarihini birbirinden kesin sınırlarla tümünden ayırmak mümkün değildir. Bu bölgelerde tarihin çeşitli dönemlerinde yaşayan halkların tarihi içiçe geçmiştir. Özellikle de bugünkü Kürtlerin atası olan Med'lerle, bugünkü Farsların atası olan Persler'in tarihi et ve kemiğin birbirine bağlı olduğu kadar içicedir. Son Med hükümdarı Astyages'ten sonra iktidar her ne kadar Perslerin eline geçmişse de, daha sonraki dönemlerde Kürt beyleri ve Kürt kralları büyük oranda Perslerin iktidar mekanizmasına ortak olmuşlardır.

Heredot Med hükümdarlarının iktidarını anlatırken Med'yalı Phraortes (Fraortez) oğlu Deiokes (Dayokez)'den başlamaktadır. Deiokes yaptığı kanunlar, inşa ettiği saray ve bu sarayın etrafında inşa ettiği çift surlarla meşhurdur. Deiokes aynı zamanda Med'lerin başkenti ünlü Ekbatana (Hamadân) şehrini kurandır. Deiokes'in 53 yıl iktidarda kaldığı söylenmektedir. Onun, ölümünden sonra yerine oğlu Phraortes'in iktidara geçtiği bilinir. Phraortes fetih savaşlarına girişmiştir, Asya'yı büyük oranda ele geçirmiş, Asurlara yönelmiştir. Asurların başkenti Nin'i zapte kalkışırken; ordularının büyük bir kesimini Asur şiddeti karşısında kaybetmiştir. Phraortes 22 yıl iktidarda kalmış onun yerine oğlu Kiyaksar (Kawaksar-Hawschischer) iktidara geçmiştir.

Kiyaksar ordu içerisinde önemli reformlar yapmış orduyu suvariler, okçular ve mızrakçılar diye sınıflara ayırmıştır. Babasının yapamadığını gerçekleştirmek için Asurların başkenti Ninive yönelmiştir, tam da burayı fethetmeye başladığı sırada Med'ler kuzeyde Kimmerleri Avrupa'dan kovarı İskitlerin saldırısına uğramış, Medya büyük oranda İskitlerin egemenliğine geçmiştir. İskitler, Med ülkesini tam olmasada, 28 yıl egemenliklerinde tutmuşlardır. Kiyaksar yaptığı bir planla ilkin Kanlı İskit saltanatına son vermiş daha sonraları Babil halklarının da desteğini alarak o dönem zulmün ve zorbalığın merkezi olarak bilinen Ninivi fethederek yerle bir etmiştir. Asur hükümdarı Sin-Sohar-İshekun (Zin-Şar-İşkun) bu savaşta öldürülmüştür. Her ne kadar Asurların bir kesimi Haran'a çekilmiş ve Assur-Uballit (Asur-Uballit) komutasında birleşmişse de fayda etmemiş o da Ninivin düşmesinden iki yıl sonra imha edilmiştir. Ninivin yerlebir edildiği yıl MÖ 612'dir. Kiyaksar İskitlerin Medya'yı istila ettikleri dönemde dahil tam 40 yıl iktidar da kalmış onun ölümünden sonra oğlu Astyages iktidara geçmiştir.

Astyages hükümdarlık sarayı çevresinde giriştiği politik bir cinayet sonucu iktidarını kaybetmiştir. İzlediği politik cinayet kurmayını büyük oranda dağıtmış, kumandanlarının kendisine yönelmelerine neden olmuştur. Med önderliğindeki çekişme nihayetinde iktidarın yabancı bir güce kaptırılmasına neden olmuştur. Hırs, kapris ve intikam koca bir milletin köle olmasına neden olmuştur. Günümüz Kürdistan'ında Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketinin tarihten ders alması, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi önderlerinin politik cinayetlerden kaçınıp sakınmaları ve buna şiddetle karşı çıkmaları için önemli gördüğüm bu belgeyi Newroz Ateşi için Almanca'dan Türkçe'ye çevirdim.

Newroz Ateşi'nin ileriki sayılarında Med'lere ve Kürdistan tarihine ilişkin karanlıkta kalmış veya tozlu ve küflü raflara kaldırılmış belgeleri bir bir açığa çıkarıp yayınlamaya devam edeceğiz.

Not: İsimler Alman alfabesiyle yazılmıştır. Türk alfabesiyle okunduğunda doğru telaffuz edilsin diye isimlerin Türk alfabesiyle yazılışını bazen parantez içerisinde, bazen de Alman alfabesiyle yazıları paranteze alıp, Türk alfabesiyle yazıları parantez dışında yazdım. Hem Türk hem de Alman alfabesiyle okunduğunda aynı şekilde telaffuz edilen isimleri

olduğu gibi bıraktım.

HEREDOT KİMDİR?

MÖ 400 senesi öncesi yaşamış büyük Yunan tarihçisi Heredot'un hayatını ancak eski tarihi uygarlığa ilişkin anlattığı hikayelerden çıkarmamız mümkündür. Yani onun hayatı hakkında yazılmış kesin bilgiler yoktur.

Heredot'un kendisi Anadolu'nun batı kıyılarında kurulu Halikarnas (Halikarnossos) halkındandır. Heredot'un yaşadığı dönemlerde Halikarnas'da Karerlerden ve Yunanlı Dorlandan oluşan karışık bir halk topluluğu yaşamaktaydı. Heredot'un yaklaşık doğum tarihi ünlü Pers hükümdarı Xerxes'in Yunanistan'a karşı giriştiği fetih savaşının (MÖ 482) öncesine dayanır.

Heredot yaşamı boyunca, Anadoluyu, Babıl ve Susa üzerinden Med ve Pers ülkesini, Mısır'ı, Nil kıyıları boyunca Asuri istikametini, Karadeniz kıyılarındaki Yunan kolonilerini, Trakya ve aşağı İtalya'yı, Sicilya'yı gezip görmüş ve yazmıştır.

Burjuva tarihçilerinin tarihin babası olarak niteledikleri Heredot tarih çalışmasını Polepones Savaşları döneminde (MÖ 430-425) büyük oranda sonuçlandırmıştır.

Heredot büyük ihtimalle ömrünün son yıllarını geçirdiği Thuriol yerleşim merkezinde bu dünyadan göçmüştür.

"BÜYÜK MED İMPARATORLUĞU NASIL YIKILDI" KURUS'UN (KYROS'UN) HİKAYESİ

Ve Kyaxer'in (Kyaxares'in) yerine oğlu Astyages kral (1) oldu. Onun Mandene isminde bir kızı vardı. O rüyasında kızını çiğ yaparken ve kızından çıkan çişin tüm başkenti kaplayıp Asya kıtasını boydan boya sele boğduğunu gördü. Sihir altında rüya tabircilerine rüyasını anlattı, rahipler ona tüm rüyasını tabir ettiklerinde oldukça korktu. Bundan dolayıdır ki Mandane evlilik çağına geldiğinde onu kendisine layık bir Med'e vermeyip Kambizez (Kambyses) isminde bir Kürt Pers'e verdi. Kambizez, sakın bir yaşamı olan iyi bir ailedendi ve hükümdar ona orta halli bir Med'e biçilen değerden çok aşağı bir değer biçiyordu. Mendane'nin, Kambizez (Kambyses) evlendiğinin ilk senesinde Astyages farklı tarzda bir rüya daha gördü. Rüyasında sanki kızının göğsünde çıkıyormuşçasına bir asma yükseldiğini ve bu asmanın tüm Asya'yı gölgesinde bıraktığını gördü. Rüyasında kendisinde görülen bu hali rüya tabircilerine açıkladıktan sonra kızını Persler ülkesinden geri getirdi. Ve kızı geldikten sonra onu takibe aldı, çünkü onun çocuğunu öldürmek istiyordu. Sebebi rüya tabircilerinin kızının oğlunun onun yerine geçip kral olacağını söylemeleriydi. Bu beladan kurtulmak için Kurus (Kyros'un) dünyaya

gelmesini bekledi, Medler arasında en güvendiği ve tüm işlerini yapmaya memur ettiği Harpago'yu (Harpagos'u) çağırttı. Onunla şöyle konuştu: "Sevgili Harpago sana bir iş vereceğim, bana sadakat içerisinde bunu yapmalısın. Ama bana sakın ihanet etmiyesin ve başkasını da yanına alma. Bir gün sana zararı dokunabilir. Mandena'nın dünyaya getirdiği bu çocuğu al, evine götür ve onu öldür. Sonra onu istediğin şekilde istediğin yere göm."

Harpago (Harpagos) cevap verir: "Ulu hükümdarım! Bugüne kadar sen bu kulundan bir ittiatsızlık görmedin, gelecekte sana karşı günahkar olmamaya çalışacağım. Şayet senin istediğin buysa, banada sana bağlılık içerisinde yerine getirmek düşer."

(109) Harpago (Harpagos) bunları söyledikten ve kendisine öldürmek üzere süs eşyalarıyla beraber çocuk kendisine teslim edildikten sonra, ağlayarak eve gitti. Eve geldiğinde Astyages'in ona tüm söylediklerini karısına anlattı. Bunun üzerine karısı onunla şöyle konuşur: "Peki şimdi ne yapmak istiyorsun?" Buna cevaben o şöyle konuşur: "Ben Astyages'i dinlemeyeceğim, şimdikinden on kat daha fazla hiddetlenip küplere binip kızsada onun istediğini yapmıyacağım, böyle bir cinayete ortak olamam. Bunun için birçok gerekçem vardır. Birincisi; bu çocuğun benimle kan bağı vardır/ akrabamdır, üstelik Astyages yaşlıdır ve erkek varisi yoktur. Şimdi o ölüp imparatorluk tahtı bana çocuğunu öldürtmek istediği kızına kalırsa, kendimi en büyük tehlikeye atmış olmaz mıyım? Lakin benim emniyetim için çocuk ölmelidir, bu iş içinde asla bizden biri değil, Astyages'in adamlarından biri katil olmalıdır."

(110) Harpago (Harpagos) böyle konuşur ve hemen peşinde ulaklarından birini Astyages'in sığır çobanlarından birine yollar, Harpago bildiği kadarıyla haber saldıği çoban vahşi hayvanlarla dolu dağlardaki verimli ovalarda hayvan gütmekte olan Mitradates isminde biriydi, onun karısında Astyages'in kölelerinden biri olup yunanca adı Kino (Kyno) (Dişi Köpek) (2) Medce ise Spako'ydu. Kino (Kyno) Medce Spako anlamına gelmektedir. Çobanın sığırları güttüğü otlaklık Pontos Euxeinos istikametinde (Karadeniz istikametinde çn.) Ekbatan'ın kuzeyinde bir yerdeydi. Zira orası yani Medya Saspeirer'lerin (Zazpayrer'lerin) ülkesine nazaran haddinden fazla dağlık olup, göğe tadar yükselen heybetli ormanlara sahipti, ülkenin geri kalan kısmı tek bir ovidan ibaretti. Harpago'nun emri üzerine çoban acele toparlanıp geldiğinde Harpago ona şunları söyledi:

"Bu çocuğun mümkün merteye çabuk ölmesi için Astyages senden bu çocuğu alıp vahşi dağların en beterine getirip bırakman ricasında bulundu ve sonra şunları iletmemi söyledi: "Ne suretle olursa olsun şayet onu öldürmeyip hayatta bırakırsan, ölümlerin en korkuncuyla öleceksin." Ve ben çocuğun gerçekten öldürülüp öldürülmediğini kontrol etmek için görevlendirilmişimdir."

(111) Çoban bunları aldıktan sonra çocuğu aldı,

evin yoluna koyuldu ve kulübesine geri geldi. Çobanın karısında hamileydi, tamda o şehire vardığında tüm gün boyunca karısını doğum sancıları tutmuş ve doğurmuştu. Biri diğeri için ikisinde endişeye düşmüştü, çoban doğum sancıları çekmekte olan karısı için üzölmüş, karısı ise beklenmedik bir şekilde kocasının Harpago tarafından çağrılmasına korkmuştu. Tam da ümidini kestiği sırada kocası geri gelince, çobanın karısı ilk iş olarak ona niçin Harpago tarafından böyle acele çağrıldığını sordu.

Bunun üzerine o şöyle konuştu: "Sevgili karıcığım şehirde gördüklerim ve duyduklarımın dolaylı hükümdarlık merkezine keşke bir daha gitmez ve görmez olaydım diye düşünüyorum. Harpago'nun evi keder ve üzüntüye boğulmuştu. Bu durum gözüme çarptığı halde içeri gittim. İçeri girdiğimde yerinde durmadan çırpınıp ağlayan, altınlarla süslenmiş, renkli giysiler içerisinde bir bebekle karşılaştım. Beni beklemekte olan Harpago bu çocuğu hemen alıp vahşi dağlardan birine bırakmam ricasında bulundu. Bunun Astyages'in emri olduğunu söyleyip ayrıca yapmadığım takdirde başıma geleceklere tehditvari bir tarzda belirtti. Çocuğa hükümdarlık sarayından alıp uzaklaştırdığımda bunun hizmetçilerden birine ait olduğunu düşündüm, bunun dışında herhangi bir şey aklımın köşesinden dahi geçmedi. Buna rağmen çocuğun altın ve rengarek elbiselerle süslenmiş olması beni hayretler içerisinde bırakmıştı, ayrıca Harpago'nun evi hüznün ve kederle dolmuştu, çocuğu kendi elleriyle bana teslim edip; bana şehrin dışına kadar refakat eden hizmetkar yolda bana tüm hikayeyi anlattı; çocuğun Astyages'in kızı Mandane ve Kambizez'den (Kambyeses'den) olma Kurus (Kyros) olduğunu, Astyages'in çocuğun öldürölmesini emrettiğini söyledi.

"Bak işte çocuk" (112) Çoban bunları konuştuktan sonra çocuğun üstünü açıp gösterdi. Karısı çocuğun ne kadar güzel ve gülbüz bir çocuk olduğunu gördükten sonra kocasından çocuğu getirip atmasını istedi, ağlayıp kendisini kocasının ayaklarına kapadı. Bunun üzerine kocası şöyle konuştu, bu emri yerine getirmekten başka çare yoktur, çünkü Harpago hizmetkarlarını gönderip kontrol ettirecektir, bunu yapmadığı takdirde ölümlerin en korkuncuyla öldürölülecektir. Çobanın karısı kocasını etkileyemediğini görünce tekrardan şöyle konuştu: "Şayet seni caydıramıyorsam ve onların illada atılmış bir çocuk görmeleri gerekiyorsa, o zaman şöyle yap: bende bir çocuk doğurdum ama ölü, onu al ve bir yere bırak, Astyages'in kızının çocuğunu ise kendi çocuğumuz gibi büyütelim. Böylelikle sen itaatsizlik yapan bir köle olmayacağın gibi bizde kendimize kötölük yapmamış olacağız. Ayrıca bizim ölü doğan çocuğumuz kısmende olsa krallara özgü bir şekilde gömölülecek, yaşayan çocuk ise hayatta kalacaktır."

(113) Bu konuşmalar çobana mantiki geldi ve konuşulduğu gibi yaptı. Beraberinde getirdiği çocuğu karısına verdi, onun yerine kendi ölü çocuğunu sepete koydu ve onu diğeri çocuğun elbise ve süs

eşyalarıyla süsledikten sonra; getirip dağların kuş uçmaz kervan geçmez bir köşesine bıraktı. Çocuğu attığının üçüncü günü olmuştu, çoban şehre gitti ve kölelerin muhafızlarıyla görüşmek istedi. Harpagon'un huzurna geldiğinde, ona artık çocuğun cesedini görebileceğini söyledi. Bunun üzerine Harpago en güvenilir mızrakçılarında birini çağırıldı, ondan gidip kontrol etmesini istedi, çobanın oğlunu ona gömdürttü.

Böylelikle daha sonra Kurus (Kyros) ismini alacak çocuğu çobanın hanımı büyötmeye başladı. Tabiki ona Kurus (Kyros) ismini vererek değil başka bir isimle.

(114) Çocuk 12 yaşına geldiğinde aşağıdaki hadise de açığa çıktı. O köyde diğeri çobanların kendi yaşıtındaki erkek çocuklarıyla oynuyordu. Çocuklar kral oyununu oynamak istediler, bu amaçla kendilerine bir kral seçmek istediklerinde, çobanın oğlunu kendilerine kral seçtiler. Çobanın oğlu bunun üzerine onlar arasında görev bölümüne gitti, tıpkı bir kral gibi birisine evleri inşa, birisine mızrakçı muhafız, bilmem kimisine haber getiren bir makam, kısacası herkese bir görev verdi. Fakat beraber oynayan çocuklardan biri olan ve Medler arasında saygıdeğer bir kişiliğe sahip Artembares'in oğlu Kurus'un (Kyros'un) ona emrettiğini yapmadı, bunun üzerine Kurus'un (Kyros) diğeri çocukların ona saldırmalarını istedi. Çocuklar onun isteklerini yaptı ve Kurus (Kyros) onu şiddetli bir şekilde dövdi. Onu serbest bıraktıklarında o bunu hak etmemiş gibi kızıp öfkeleni. Ve şehre gidip Kurus'un (Kyros'un) yaptıklarını babasına şikayet etti. O çobanın oğlunu şikayet ederken henüz Kurus (Kyros) demiyordu, çünkü çobanın oğlu henüz bu adla anılmıyordu. Artembares öfke içerisinde oğlunu alarak Astyages'in huzuruna çıktı, bunun büyük bir haksızlık olduğunu belirterek şöyle konuştu: "Ulu hükümdar senin köle çobanın oğlu tarafından en aşağılık hakaretlere maruz kalıyoruz!" Buna ilişkin oğlunun omzunu gösterdi.

(115) Astyages bunları duyduktan ve gördükten sonra çocuğun ve Artembares'in gönlünü alıp memnun etmek için, çobanı oğluyla beraber huzura çağırıldı. İkisi de huzura geldiğinde Astyages Kurus'u (Kyros'u) görde ve şöyle konuştu:

Sen düşük seviyedeki bir adamın oğlu olarak, nasıl oluyorda benim yanımda büyük itibarı olan bir insanın oğluna karşı bu cüretkarlığı işleyip, ona böyle utanılacak bir muamele yapabiliyorsun?"

Ama çobanın oğlu cevap verdi ve şöyle konuştu: "Hükümdarım, o hak ettiğini almıştır. Çünkü biz köydeki erkek çocuklar oynuyorduk, - o'da bunlar arasındaydı- çocuklar beni kendilerine kral seçtiler, bu göreve en uygun beni gördüler. Diğeri çocuklar kendilerine emredilene yaptılar, fakat o itiat etmedi ve kendisine söylediklerimi yapmadı. Bundan dolayı bu tavrının cezasını çekti. Şayet ben bir günah işlemiş ve suçlu duruma düşmüşsem, gördüğünüz gibi işte burdayım!"

(116) Çocuk böyle konuştuğu için., Astyages

birden onu tanıdı. Çünkü çocuğun yüz hatları onunkilerin aynısıydılar ve çocuğun cevabı asil ve soylu birisinin konuşması gibiydi, o anda çocuğun yaşının götürülüp atılan bebeğinkiyle uygunluk arz ettiği aklına geldi. Bunu kalbinin derinliklerine kadar hissetti ve bir an dili tutuldu. Kendine gelir gelmez çobanın ifadesini şahitsiz almak ve Artembares'in gitmesini sağlamak için söyle konuştu:

"Sevgili Artembares, senin ve oğlunun gönlünü yapmak için, ben gerekenin yapılması hususunda bizzat ilgileneceğim."

Böylelikle o Artembares'den ayrıldı. Ama Astyages'in emri üzerine hizmetkarlar Kurus'u (Kyros'u) içeri aldılar ve çoban burada kalmak zorunda kaldı. Çoban onunla başbaşa kaldığında, Astyages onu bu çocuğu nereden aldığını ve bunun ona kimin verdiğini sordu. Çoban çocuğun kendisine ait olduğunu, onu doğuran kadının kendisiyle yaşayan karısı olduğunu söyledi. Astyages, kendisinin ona işkencelerin en korkuncunu yaptırmak zorunda bırakmasının aptalca bir davranış olduğunu belirtti ve o anda onu tutmaları için muhafızlarına işaret etti. Çoban getirilip işkence tezgahına yatırılmak istendiğinde çözüldü ve tüm olayı baştan sona kadar en ince ayrıntısına kadar anlattı ve sonunda affedilip serbest bırakılması için yalvardı.

(117) Astyages gerçeği anlatan çobana fazla kızmadı fakat Harpago'ya oldukça öfkeleni, muhafızlarına onu çağırmasını emretti ve Harpago huzura geldiğinde ona şunu sordu:

"Sevgili Harpago, sana o zaman vermiş olduğum kızımın oğlunu nasıl öldürdüğünü söyler misin?"

Harpago çobanın kendisinin burda olduğunu görünce, gerçeği söylememe yolunu seçmedi, keza bir an önce suçunu itiraf etmek istedi ve şöyle konuştu:

"Ulu hükümdarım! Bana çocuk o zaman teslim edildiğinde kendi kendime düşündüm, dedim ki nasıl yapayım ki günahkar olmadan hem sizin arzunuzu yerine getireyim hem de sizin ve kızınızın huzurunda cellat durumuna düşmeyeyim. Bunun için söyle yaptım: Çobanın gelmesini sağladım ona çocuğu verip onu öldürmesi gerektiğini, bunun senin emrin olduğunu söyledim. Bu gerçektede yalan değildi, çünkü emri sen vermiştin. Çocuğu ona verdim, ama ona çocuğu alıp kuş uçmaz kervan geçmez dağlık bir yere bırakmasını ve çocuk ölünceye kadar başında kalmasını söyledim, bunu yapmadığı takdirde kendisini dünyanın en ağır cezasıyla cezalandırılacağını belirttim. Ona emrettiğim gibi o da bunu yerine getirdi, çocuk öldü ve en çok güvendiğim harem ağalarını oraya gönderip kontrol ettirdikten sonra çocuğu gömdürttüm. Olayın kendisi işte böyle ulu hükümdarım, çocuk bu şekilde öldü."

(118) Böylelikle Harpago gerçeği anlattı. Ama Astyages hikayeden dolayı olan öfkelerini gizledi ve evvela ona çobandan öğrendiklerini anlattı: Dolayısıyla Astyages olay kendisine anlatıldığında çocuğun ölmediğini öğrendiğini, bunun böyle olmasına oldukça sevindiğini belirtti ve şunu söyledi "Çünkü benim çocuğa yaptığım oldukça beni üzdü,

kızımın ithamları da ruhumun derinliklerine kadar nüfuz etti. Mademki olay böyle iyi gelişmiş ve Tanrılar buna sebep olmuş, bunun için bir ziyafet vermek istiyorum, bana yemeğe gel yeni gelen küçük misafirimiz içinde oğlunu yolla bize gelsin."

(119) Harpago bunları işittikten sonra elde ettiği sonuçtan dolayı hükümdarın önünde secdeye kapandı, ihmalkarlığı böyle iyi bir şeye dönüştüğü ve bu hadiseden dolayı yemeğe davet edildiği için sevinerek eve gitti, eve gelir gelmez oğlunu yolladı - onun biricik oğluydu ve takriben onüç yaşındaydı- ve ona Astyages'e gitmesini ve ona emredilen şeyleri yapmasını tembihledi, kendisinde büyük bir mutluluk içerisinde başına gelenleri karısına anlattı. Harpago'nun oğlu Astyages'e geldiğinde, Astyages onu kestirdi, parçalara böldürdü, bir kısmını kızarttırdı bir kısmınıda kaynatırdı, hepsi "güzel" (3) bir şekilde bitirildikten sonra bu yemek olarak hazır tutuldu. Ziyafet saati gelip çatığında Harpago ve diğer davetliler geldiler. Masaya Astyages ve diğer misafirlerin önüne koyun eti getirildi, Harpago'nun önüne ise oğlunun ayakları, elleri ve kafasının dışında geriye kalan oğlunun tüm eti getirildi. Geri kalan kesim bir sepetle üstü örtülü vaziyette orada muhafaza ediliyordu. Harpago yemekte doymuşa benzediğinde; Astyages yemeğin onun hoşuna gidip gitmediğini sordu, Harpago yemeğin oldukça hoşuna gittiğini lezzetli olduğunu söyledi, bunun üzerine Astyages orada bulunan hizmetçilere içerisinde Harpago'nun oğlunun el, ayak ve kafasının bulunduğu sepeti Harpago'ya getirmelerini, Harpago'nun sepeti açıp içerisinde beğendiği şeyleri almasını söyledi. Harpago örtüyü açınca oğlundan geriye kalan parçalarla karşılaştı. Bunu gördüğünde şaşırmadı ve dişlerini sıktı. Bunun üzerine Astyages hangi av etinden yediğini bilip bilmediğini ona sordu, o'da bunu çok iyi bildiğini, hükümdarın her yaptığının hayırlı olduğunu söyledi. Böyle konuştuğundan sonra geriye kalan eti aldı ve eve gitti. Burada ben onun bunları alıp, getirip görmek istediği düşüncesindeyim.

(120) Harpago'ya böyle bir intikam hazırlayan Astyages, Kurus (Kyros) için tekrardan kendisine rüyasını tabir eden eski rahiplerin Magasların tavsiyesine başvurdu, onun için onları çağırttı ve kendilerine o zaman rüyasını nasıl tabir ettiklerini bir daha sordu. Bunun üzerine onlar bir daha, şayet çocuk önceden ölmez hayatta kalırsa mutlaka kral olacağını söylediler. Ama o bunları cevapladı ve şöyle konuştu:

"Çocuk burada ve yaşıyor, köyde yaşadığı için köyün çocukları onu kral seçmişler. O'da gerçekten tam bir kral gibi davranmış. Bir hükümdar gibi kendisine mızraklı muhafızlar, kapı nöbetçileri ve ulaklar seçmiş. Sizce bu ne anlama geliyor?"

Rahipler/Maguslar şu şekilde cevaplarlar: "Şayet çocuk başkasına zararı dokunmadan bir sefer kral olmuşsa, bundan dolayı cesaretle davranıp huzur içerisinde kalabilirsin, çünkü onun ikinci bir kez kral olması mümkün değil. Keza bizim söylediklerimizde

müteakip defalar geçersiz kalıp tam çıkmamıştır, rüyalara dayandırılan şeylerin çoğu kolayca çıkmayabilmektedir."

Astyages onları cevaplar ve şöyle konuşur: "Çocuk kral adı aldığı ve rüya yerine geldiği için bende siz raiplerin düşüncesindeyim, ki artık ondan korkacağım bir şey kalmamıştır. Fakat bana yinede hem sarayın hemde sizin için iyi olan dikkatli bir tavsiyede bulunun."

Bunun üzerine Maguslar konuştu: "Ulu hükümdar! Bizim menfaatimize olan senin hükümdarlığının sağlam olmasıdır, çünkü aksi takdirde iktidar yabancı ellere geçer, bir Pers olan bu çocuğa kalır ve biz Medler uşak durumuna düşeriz, yabancı olacağımız için bize değer verilmeyecektir. Ama senin hükümdarlığın sürdüğü müddetçe, bizim ülkemizden olduğun için bizde hükümdarlıktan kendi payımıza düşeni almış olacağız ve senin huzurunda şeref sahibi olacağız. Seni korktuğun şeyi sana sadakat içerisinde açıkladık ve gösterdik. Mademki rüya tabirimiz önemsenmeyecek bir şekilde böyle ortaya çıkmış o halde korkmadan şunu sana tavsiye edebiliriz. Çocuğun biran önce gözünün önünde kaybolması için onu Persler ülkesine annesinin ve babasının yanına yolla."

Astyages bunları işittikten sonra oldukça sevindi. Kurus'un (Kyros'un) gelmesini sağladı. Ve onunla şöyle konuştu:

(121) "Sevgili oğlum ben aldatici bir rüyanın etkisinde kalarak sana büyük haksızlık ettim, ancak iyi talihten dolayı bugün hayattasın. Şimdi Persler ülkesindeki neşeli anneye git (sana refakat edilmesini sağlayacağım) orada çoban Mitradates ve onun karısından çok farklı bir anne ve baba ile karşılaşacaksın."

(122) Astyages böyle konuştu ve Kurus'u (Kyros'u) yolladı. Ve Kurus, Kabizez'in (Kambyzes'in) evine geldiğinde anne ve babası onu içeri aldılar, tüm olayı öğrendiklerinde onu öpüp bağrılarına bastılar. Çünkü geçmişte onlar Kurus'un hemen öldüğüne inanmışlardı. Ve ona nasıl hayat da kalabildiğini sordular. O başlangıçta hiçbir şeyin farkında olmadığını, büyük bir şaşkınlık içerisinde olduğunu kendisine ilişkin her şeyi yolda öğrendiğini onlara anlattı. Çünkü o çobanın oğlunun dışında hiçbir şey bilmemişti, oradan ayrıldıktan sonra yolda onlar tarafından kendisine refakat için verileden herşeyi öğrenmişti. Ve o çoban kadın tarafından büyütüldüğünü onlara anlattı, Kurus (Kyros) çobanın karısını aşırı derecede övüyordu ve onun ağzından çıkan her üç kelimedenden biri Kino'ydu/Kyno'ydu (Dişi Köpek). Çocuklarının hayatta kalması diğer insanlara mucizevari geldiği için Kurus'un (Kyros'un) anne ve babası bu isime sarıldılar ve oğullarına bir dişi köpeğin baktığı söylentisini yaydılar. Bu söylenti buradan gelmektedir.

(123) Kurus (Kyros) büyüüp akranları arasında sevilen ve itibar sahibi olan biri olduğunda, Harpago ona yatırım yapmaya başladı ve ona hediyeler yolladı, çünkü o Astyages'ten intikam alma özlemi

içerisinde idi. Kendisi emir kulu olduğu için, onun tek başına bunun gerçekleştirmesinin imkanı yoktu. Artık Kurus'un (Kyros'un) büyüdüğünü görünce; kendisiyle aynı ortak acısı olan onunla ittifaka gitti. Ama ilkin o, bu işi yoluna koymak istedi. Çünkü Astyages Medler üzerinde oldukça sert bir hükümdardı, Astyages'i tahtan düşürüp yerine Kurus'u (Kyros'u) hükümdar seçmek için, sırayla tüm Med beyleriyle konuştu.

Bunlarla anlaştıktan ve herşeyi hazırladıktan sonra Persler ülkesinde yaşayan Kurus'a (Kyros'a) düşüncesini iletmek istedi. Tüm yollar sıkı kontrolda olduğu için bu oldukça zordu, onun için aşağıdaki hileye başvurdu: Bir tavşanı alıp karnını hafifçe açtı, içerisine düşüncesini anlatan bir mektup yerleştirdi. Tavşanın karnını dikkatlice diktikten sonra, en güvendiği hizmetçilerinden birine bir av ağıyla birlikte teslim edip bir avcıymış gibi onu Persler ülkesine yolladı ve bizzat kendisinin tavşanı kendi eliyle Kurus'a (Kyros'a) teslim edip, yanında kimse olmadan Kurus'un (Kyros'un) bizzat kendisinin tavşanı kesmesini ona söylemesini istedi. Ve planladığı gibi gerçekleşti, Kurus'a (Kyros'a) tavşanı ulaştı. Kurus tavşanı kesip içini açtığı anda mektupla karşılaştı, mektubu aldı ve okudu, mektupta şöyle deniliyordu:

"Kambizez'in oğlu tanrıların lütfuna nail olduğun için, -çünkü her zaman böyle çok şansın olmaz-senin katilin olan Astyages'ten öcünü al. Onun istediği gibi olmuş olsaydı ölmüş olacaktın, tanrılar ve ben seni kurtardık. Başımından geçenleri ve benim seni öldürmeyip siğir çabına vermemden dolayı Astyages'ten çektiklerimi, çoktan bilmiş olman gerektiği düşüncesindeyim. Benim söylediğimi yaparsan Astyages'in üzerinde hükümdarlığını sürdürdüğü tüm topraklarda sen hükümdar olacaksın. Perslerle ayaklanmaları için konuş, Medlere karşı onları kavgaya çek. Astyages ister beni isterse başka bir Med beyini sana karşı başkomutanlığa versin, senin kalbinde arzuladığın gibi davranılacaktır. Çünkü onlar ilkin onu terk edecek daha sonra sana yöneleceklerdir, Astyages'i düşürmek için onların gözleri sende olacaktır. Burada her şey hazırdır, bunun içindir ki bir an önce sana söylediğimi yap."

(125) Kurus (Kyros) bunu okuduktan sonra en akıllı bir şekilde Persleri savaşa nasıl çekebileceği konusunda düşündü, nihayetinde şu neticeye vardı ve onu yaptı: Ne istediğine ilişkin bir mektup yazdı ve tüm Persleri toplanmaları için çağırırdı. Bir araya geldiklerinde mektubu açtı ve okudu. Astyages'in kendisini Perslerin liderliğine atadığını söyledi ve şöyle konuştu:

"Ey Persler, şimdi sizlere emrediyorum burda bulunan herkes bir orak alsın."

Kurus (Kyros) böyle emretti. Ama Persler bir çok aşiretten oluşuyorlardı. Kurus'un (Kyros'un) Medlere karşı savaş için harekete geçirmek gayesiyle toplayıp konuştukları şunlardı, diğerleri bunların tebasıydı: Pasargader'ler (Pazargader'ler), Maraphier'ler (Marafir'ler) ve Maspier'lerdi (Mazpîr/Maşîr'lerdi).

Bunlar arasında diğerlerine karşı en önde Pasagader'ler gelmekteydi, Pers hükümdarlarının soyunun kaynaklandığı Achaimenid'ler (Ağaimenid'ler) bunlardan gelmekteydi. Diğer Pers aşiretlerinde şunlardı: Panthialaier'ler (Panthialaîr'ler), Derusiaier'ler (Deruziaîr'ler) ve Germanier'ler (Germaî'ler). Bunların hepsi tarımla uğraşmaktaydı, çoban olanlar ise: Daer'ler, Marder'ler, Dropiker'ler ve Sagartier'lerdi (Sagartîr'lerdi).

(126) Hepsi birer orakla hazır hale gelip beklediklerinde Kurus (Kyros) onları onsekiz-yirmi Stadyum büyüklüğünde dikenlerle kaplı bir alanı bir günde kesip temizlemelerini emretti. Persler kendilerine verilen bir günlük işi yapıp bitirdikten sonra Kurus (Kyros) yıkanmalarını ve ertesi gün yine toplanıp hazır bulunmalarını emretti. Kurus ertesi gün Pers ordularını ağırlamak için babasına ait tüm keçi, koyun ve sığırları getirip kestirdi, yemeklerin ve şarabın en nefisini hazırladı. Ertesi gün Persler hazır hale gelip toplandıklarında, onlara çimenlere oturup kendilerine hazırlanan ziyafetlerden bol yiyip içmelerini söyledi. Ziyafetin sonunda Kurus (Kyros) onlara dününün mü yoksa bugünün mü hoşlarına gittiğini sordu. Bunun üzerine onlar iki gün arasında korkunç bir fark olduğunu, dünün çok kötü bugünün ise çok muazzam olduğunu söylediler. Kurus bundan sonra onlara aşağıdaki konuşmayı yaptı ve tüm meseleyi açtı:

"Ey Persler sizin kendi elinizdedir! Benim izimden gelirsiniz hiçbir kölece iş görmeden, sürekli bugünkü, hatta onbinkez bunda da iyi bir hayat yaşayacaksınız, şayet bunu istemezseniz tüm çabanızın ve işinizin hiçbir karşılığı ve zerre kadar değeri olmayacaktır. O halde beni takip edin ve özgür olun. Çünkü ben, başımdan geçenlerden de anlaşılacağı gibi bu nimetleri elinize ulaştırmak için tanrıların buyruğuyla dünyaya gelmişim, bunun dışında ben en ufak ayrıntınıza kadar sizlerin Medler'den aşağı bir yanını göremiyorum, herşeyden önce de savaşta. Mademki böyledir sizlere bir an önce Astyages'ten kurtulmak düşüyor."

(127) Perslerin de artık bir liderleri vardı, özgür olmak için büyük bir istekle kendilerini hazırladılar. Çünkü Med yönetiminin dehşeti çoktandır onlar için zulümkardı. Astyages, Kurus'un böyle şeyler yaptığının haberini alınca ona elçi yolladı ve onu huzuruna davet etti. Kurus elçiye emretti, buna karşı geldiğini, geleceğini ama Astyages'in isteği üzerine değil, kendi isteği üzerine geleceğini söyledi. Astyages bunları işittikten sonra Med'leri silah altına aldı ve Harpago'ya çektiği acıyı unutmuşcasına sanki Tanrı'nın da isteği buymuşcasına onu tüm orduların başkomutanlığına getirdi. Medler Persler'le savaşa tutuştuklarında olaydan haberi olmayan bir kesim, sadık bir şekilde savaştı, bir kesim Perslerin tarafına geçti, bir kesimde sadakatlerini yerine getirmeyerek savaştan kaçtı.

(128) Med orduları utanılacak bir şekilde dağıtıldığında ve Astyages bunu işittiğinde tehditler savurarak: "Bu da Kurus'u kurtaramayacaktır! Dedi."

Böyle konuştuğundan sonra ilkin kendisine Kurus'u bırakmasını tavsiye eden rahiplerin /Magnusların rüya tabircilerini çarmıha gerdirtti, daha sonra şehirde kalan tüm yaşlı ve genç Medleri silahlandırdı onlarla şehirden çıkıp Perslerin üzerine yürüdü, savaşta tüm yanındakileri kaybedip yenildikten sonra yaralı olarak Perslerin eline esir düştü.

(129) Astyages esir olarak oturduğunda, Harpago geldi onu alaya alarak, onu kalbinden vuracak konuşmalar yaptı, herşeyden önce oğlunun kendisine yemek olarak verdiği ziyafeti hatırlatarak, kendisine hükümdarlık tahtının değil, köleliğin layık olduğunu söyledi. Ama Astyages ona baktı ve Kurus'un yaptıklarıyla hemfikir olup olmadığını sordu. Harpago kendisinin ne tarzda mektup yazdığını ve esasında bunun kendi planı olduğunu söyledi. Bunun üzerine Astyages onun suçunu göstererek ona dünyanın en budala ve en insafsız insanı sensin! Budalası, çünkü planın sana ait olduğunu söylüyorsun o halde kendin hükümdar olabilirdin, bunu yapacağına iktidarı yabancı bir güce teslim ettin, insafsızsın; sırf o yemekten dolayı bütün Medleri köle yaptın, eğer artık benim hükümdar kalmam gerekmiyorduydu Medler'den bir başkası hükümdar olabilirdi, Medlerin elindeki şansını alıp Perslere teslim etmek büyük bir insafsızlıktır dedi. Böylelikle hiçbir günahı olmayan Medler beyken köle oldular, o güne kadar Medlerin kölesi olan Persler'de bey oldular.

(130) Böylelikle Med hakimiyeti 35 yıl tahta kalan Astyages'le son buldu. İskitlerin buralardaki egemenliklerinin dışında tüm Asya toprakları ve Kızılırmak boylarının yukarıya kadar olan kesimleri üzerinde 128 yıl hükümlerini sürdüren Medler ama artık Perslerin tebası oldular. Gerçi daha sonra yapıldan pişmanlık duyup Dargus'a (Dareios) karşı isyan ettiler, fakat yenilgiye uğratılıp bir daha kontrol altına alındılar. Medlerin Kurus'a ve Perslere karşı ayaklanmaları döneminde, Persler Asya üzerinde egemenlik kurmuşlardı. Kurus artık Astyages'e fazla acı çekti ve Astyages ölünceye kadar onu yanında tuttu.

Evet Kurus böyle doğup, büyüyüp hükümdar oldu, bunun neticesinde daha öncede anlattığım gibi Krezüs'ü (Kroisos) yenilgiye uğrattı ve tüm Asya'ya hakim oldu. ■

(1) Bundan öncesi Med krallarının tarihi Dayokes'den (Daiokes'den) Kyakser'e (Kyerxares'e) kadardır (Herodot'un dipnotu).

(2) Günümüz Kürdistan'ında da bazı yörelerde bazen aşırı sevgi, bazende kıskınlığın ifadesi olarak çocuk, kadın ve erkeklere adlarının yanısıra bazı hayvan adları lakap olarak takılmaktadır. Örneğin bir kız çocuğunun tatlı, afacan ve ele avuca sığmaz oluşu bazen "ew çi dêlike" (O ne dişi köpektir) şeklinde vurgulanarak ifade edilmektedir. (çn.)

(3) Güzel kelimesini tırnak içerisine alan çevirmendir. Orjinalinde bu kelime tırnak içerisine alınmamıştır.

C-KÜRTLER VE İŞÇİ DÜNYASI

Kürtler, dünyanın en geri bırakılmış uluslarından biri durumundadırlar. Toplumsal maddi olar aklardan, eğitsel kültürel olanaklara kadar emperyalist-kapitalist dünyanın hiyerarşisinden en altlara yerleştirilmişlerdir. Hatta pekçok insani hakları bakımından "en alttakiler"dir.

Ama, emperyalist-kapitalist dünyada böylesine geriye itilmiş bir ulus, kurtuluş mücadelesinde, insanlık tarihinin bugüne kadar tanıdığı en ileri dünya, "işçi dünyası" ile en sıcak ve canlı bağlar kurmuş uluslardan biridir de.

Kürtlerin en gerilerden, böyle en ileriye doğru

yönlü çabalarının bastırılma ve ezilme programına bağlandığı da biliyor.

Buna karşılık, Kürt insanının özgürlük için her çarpınına varlık ve yaşama direnişine, dünya sosyalist ve ilerici güçleri el uzatmaktan, moral güç ve destek vermekten bir an bile geri durmamışlardır. Stalin Sovyetler Birliği'nin, Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki ve KDP'lerinin oluşumundaki payını biliyoruz. Kürt ulusunun dünya üzerinde bir varlık olduğunu, onun da yaşama hakkının, ulusal-siyasal haklarının, ve diğer insani haklarının tanınması gerektiğini, fakat bütün bunlardan mahrum olarak yaşadığını dünya kamuoyuna yayan, anlatan böylece Kürdü insanlıkla kucaklaştıran, sosyalist ve ilerici güçlerdir.

Kürt kurtuluş hareketi, dünya sosyalist güçleri ile ve emperyalist-burjuva düzene karşı duran, ondan

" D E V A R İ M İ İ Ş Ç İ L E Ş T İ R M E K " - I I

hamle yapmasında, yaşama şansını bir tek dünyada, "işçi dünyasında" bulmalarının birinci derecede rol oynadığı kesindir. Başka uluslar bakımından, emperyalist-kapitalist dünyada, alelade bir ulusal yaşam için imkanlar henüz tükenmemiş olabilir. Ama, Kürtlerin bu dünyada yaşama şansları kalmamıştır.

Onlar emperyalist-kapitalist dünyanın Orta-doğu'da şekillendirdiği hegomonik ilişkiler sonucu olarak, bölünüp parçalandıklarını, özgür irade bildiriminden men edilip ulusal-siyasal haklarının yadsındığını ve dünya uluslar topluluğundan dışlandıklarını biliyorlar. Kürtler, kendilerini onlarca yıldır, katliamlardan geçiren, zulüm çarkına bağlayan, iliklerine kadar sömüren ve bütün insani haklarından mahrum eden sömürgeci devletlerin bu emperyalist-burjuva dünyanın birer parçaları olduklarını da biliyorlar. Ve bu dünyada yaşadıkça bir tükenişe gittiklerini de görüyorlar. Bu yüzden, Kürtler bakımından, bir ulusal-siyasal irade sergilemenin, kendi ulusal zenginlikleri üzerinde söz sahibi olabilmenin ulusal yaşamına insancıl bir içerik kazandırmanın ve insani bir yaratıcılığa ulaşmanın, ancak, emperyalist-kapitalist dünya dışında bir yerde mümkün olabileceği bilinci, kaba biçimde de olsa, kendi kimliği ile politika arasında bağ kurabilen sıradan her Kürt'ün kafasında alevlenir.

Şu dünyada, emperyalist-kapitalist sisteme dahil tek bir gücün bile, "Kürtlerin kendi kaderlerini özgürce belirleyebileceğine", "kendi bağımsız devletlerini kurabileceklerine", "kendi yurtlarının sahibi olabileceklerine" dair bir beyanı yoktur. Aksine, "yeni dünya düzeni" stratejisinde, Kürtlerin bu

hoşnutsuz olan güçlerle birlikte soluk alıp-vererek yaşama gücü ve azmi kazanabilmiştir. Bu yüzden, bazı gaflet dönemleri bir yana bırakılırsa, her ne ölçüde olursa olsun, kurtuluşa uzanmaya çalışan her Kürt hareketi, sömürgeciliğe ve onun arkasındaki emperyalist-kapitalist sisteme karşı, kendisini dünya sosyalist güçlerinin ve ilerici öğelerinin global politik stratejisi üzerinde bulmuştur.

Kürtlerin global politik stratejilerle ilişkilerindeki konumu kısaca böyledir. Yaşayabilecekleri bir dünya ile aynı strateji üzerine geçmişlerdir.

Kürt kurtuluş ideolojisinin gelişiminde ve politik hareketlerinin şekillenişinde sosyalist dünyanın büyük etkileri olmuştur.

Kürdistan'a emperyalist-kapitalist dünyadan sömürgeciler eliyle akan sermaye, onun askeri zoru, ve ideolojik politik kültürel etkinliği, Kürt insanına öz kimliğini inkarı veya egemen ulusa tabiyeti dayatmıştır. Bu süreç, Kürt aydınına, burjuva dünyanın içeriklendirdiği, "eşitlik", "özgürlük", "adalet", "ulus", "ülke", "tarih", "toplum" vb. kavram ve kategorilerle tanışmayı da getirmiştir. Ancak, Kürt aydını bu kavram ve kategoriler aracılığı ile, kendi ulusunun tarihsel-toplumsal varlığı ve gelişimi, politik-kültürel kimliği hakkında bir tanım geliştirmeye, aydınlanmaya, bilinçlenmeye ve hak arayışına "yeltendiğinde" literatürün kendisi için apokaliptik bir özellik kazandığını görmüştür. Zira, bu kavramlar üzerinden, kürt insanına sömürgeci sermayenin, girişim gücünün, ideolojik, politik, eğitsel, kültürel, askeri ve inzibati donanımının

getirdiği imkan üstünlüğüne ve hükmedici zoruna "özgürce!" katlanma mesajı dışında birşey gelmemiştir. Bu yüzden, Kürt aydınının, sosyalist dünya ile tanışmadan önceki, kendi ulusal-tarihselliğine ilişkin, ideolojik politik donanımı oldukça kısır ve kadük kalmıştır.

Kürt aydınları ve politik örgütleri, ancak, insanı sermaye ile bağı ve onun karşısındaki rolü itibarıyla değil, tarihsel-toplumsallığı bağlamıyla tanımlayan, ulusları sermayenin yeniden üretimine ve dolaşımına ne ölçüde koşulabilir oldukları ile değil, insanlığın, tarihsel-toplumsal-kültürel kümeleri ve bileşenleri olarak değerlendiren sosyalizmin kucaklayıcı literatürü ile tanışınca, onun kavram ve kategorilerinin aydınlatıcı ışığını, Kürt kimliği üzerine tutunca, ulusal-tarihselliğimiz hakkında bir kavrayış derinliğine, ve ideolojik-politik donanımına ulaşabilmişlerdir.

Doğu ve Güney Kürdistan kurtuluş hareketlerinin feodal-burjuva bir önderliğe sahip olduklarını, ve bunların sınıf karakterlerinin sosyalizme bağdaşır bir yanı bulunmadığını da biliyoruz. Buna rağmen, buralardaki ulusal kurtuluşçuluğa, bir ideolojik derinlik kazandırabilmek., politik konumlanış ve mücadele yöntemleri itibarı ile bir gelişme gösterebilmek için, parti ve örgütler, Marksizmin Leninizmin kavram ve kategorilerine, onun politik cephaneliğine sıkça başvurmak durumunda kalmışlardır. Kurtuluş hareketimizin, buralarda halkçı özellikler kazanabilmesi, ve bir toplumsal tabana oturabilmesi de ancak bu sayede gerçekleşebilmiştir.

Kuzey Kürdistan'da ise, Kürt ulusalcılığının tarih üzerinde yeniden belirebilmesinin, Kürt ulusal-sınıfsal dinamiklerinin özgül ideolojik-politik kanallarını bulabilmesinin, ve kurtuluş hareketinin çağdaş ölçülerde vücut kazanabilmesinin yolu, Kürt aydınlarının Türkiye sosyalist hareketi üzerinde ML kavram ve kategorilerle tanışmaları ve onlar aracılığı ile, Kürdistan'daki ulusallığı ve tarihsel-toplumsal koşulları Türkiye'dekinden ayıran farklılıkları bilince çıkarabilmeleri ile açılmıştır.

Denilebilir ki; Kürt ulusalcılığının bir ideolojik-politik ifade gücüne kavuşması, Kürt insanının kendi toplumsal-tarihselliği üzerinde dönüştürücü eylem yeteneği kazanması, Kürt politik örgütlerinin ve kadrolarının ulusal dinamikleri harekete geçirme yaratıcılığını edinmeleri ve kurtuluş hareketimizin bugünkü utkulu yürüyüşü, ML'in entellektüel yaşamımıza yerleşmesi ile mümkün olmuştur.

Kürt aydınlanmasında ML'in rolünü ve kapitalizmin karanlığa gömdüğü bir ülkenin, ancak sosyalizmin şafağı ile aydınlığa çıkabildiğini, büyük Kürt ozanı Cigerxwin, şu dizelerinde çarpıcı biçimde sunmuştur; şefaqa bakur, şefaqa Marks, Şefaqa Lenîn

Têrêj dane me şefaqa ronak wê şefaqa sor,
Şewqa xwe da Kurd, bijî...
(Tanyeri aydınlattı bizi, sardı üzerimize kızıl şafağını,

Kuzeyin şafağı, Marks'ın şafağı, Lenin'in şafağı
Aydınlattı Kürtleri, yaşasın, çok yaşasın...)

(Cigerxwîn, Hilbijartina Helbestan, Pelê Sor Yayınları.)

Kürt politik kültüründe, geleneklerinin evriminde, yeni toplumsal ilişkilerin oluşumunda ve yeni kürt kişiliğinin biçimlenişinde M.L'in dönüştürücülüğü birinci derecede role sahiptir.

Yine, Kürdistanı bir politik -yaşamın örgütlenebilmesi, sömürgeciliği söküp atacak mücadele yöntemleri ve taktiklerinin geliştirilebilmesi için M.L tek cephanelik durumundadır. Kürdistan'ın kurtuluşu bakımından, bu gereklilik, bir politik tercihten öteye bir nesnellığe tekabül eder. Zira, özellikle de, Kuzey Kürdistan'da ulusal-burjuvaca bir politik yaşam için, gerekli imkanlar ve politik-kültürel öğeler sömürgeciliğin eline geçmiştir ve onun içinde eritilmiştir. Dolayısı ile bu alanda bir politik palazlanma, kurtuluş yolunda değil, ancak yeni-sömürgecilik türünden bir bağımlılık faaliyetinde hayat bulabilir.

Dünya üzerinde ML'in gözden düşürüldüğü, burjuvazinin kışkırtmaları sonucu, ona karşı bir kitlesel yüz çevirmenin yaşandığı koşullarda, Kürdistan'da hala itibarını koruması, kitlelerdeki alıcılığında birşey kaybetmemiş olması bir tesadüf değildir. Bazı aydın çevreler ve politik örgütler "yeni dünya düzeninin" himmetini almak hevesiyle ML'den "kenar kaçsalarda, Kürdistan'da gerçek durum budur. Bugün, dünya üzerinde ML literatürün en yaygın ölçülerde kullanıldığı ülkelerden biride Kürdistan'dır. Şüphe yokki, bu ML'in Kürt ulusal kurtuluşçuluğundaki yaşamsal rolündendir.

Görüldüğü üzere, gerek global poliik-stratejik konumlanışında, gerekse de, ideolojik, politik, kültürel şekillenişinde, Kürt ulusal kurtuluşçuluğunun "işçi dünyasına" ile bağıntısı sadece tarihsel gelişiminin doğrultusundaki soyutlamada değil, güncel pratikinde, onu yaşatan, besleyen ve motive eden karakteristik özelliklerinde belirlemektedir.

Fakat, ulusal kurtuluş hareketimizin yapılanış ve gelişimindeki bu özelliklerin kendiliğinden veya proletarya dışında herhangi bir sınıfın politik etkinliği altında, ülkemizi "işçi dünyasına" taşıyıcı işlevlere sahip olamayacakları açıktır. Bunlar sadece kurtuluş kavgası üzerinde, proleter devrimci hareketin faaliyetine güç veren olanaklardır, işlevsellikleri ve değerleri de bu bağlamdadır. Bu yüzden, bizdeki ulusal kurtuluşçuluğun toplumsallığımızla bağıntılarını, ve proletaryanın politik hareketinin bu zemin üzerindeki imkanlarını da irdelemek zorundayız.

Bilindiği üzere, ülkemiz I. Emperyalist paylaşım savaşları sırasında, emperyalistler ve bölgedeki sömürgeciler tarafından parçalanmış, her bir parçasında sömürgeci devletlerin özgül uygulamaları sonucu, iç dinamikleri farklı ölçülerde bozulmuş, tahribata uğramış bütünsel dinamizmini yitirmiştir. Bu yüzden ulusal-toplumsallığımız bütünsel ve

bağdaşık değil, her parçadaki sömürgeciliğin sosyo-ekonomik ve politik kültürel etkileri altında, her birinde karakteristik özellikler kazanarak biçimlenegelmiştir. Bugüne kadar, ister ulusal örgütlerimizin yanlış stratejik konumlanışlarından olsun ister belirlenen isabetli strateji üzerindeki yeterliliklerin aşılammış olmasından gelsin, ulusal-toplumsallığımızı bağdaşık kılacak bütünsel-merkezi bir politik etkinlik de geliştirilememiştir. Öte yandan her parçadaki karakteristik özelliklerinin yanında, ulusal-toplumsallığımız bütünsel özellikler de taşımaktadır. Ve burada, bunların sadece konumla ilgili olanlarına değiniriz.

Tarihsel olarak, ulusal kaynaklara egemen olma, ulusal zenginlikleri ve nüfusu bir ekonomik-siyasal birim halinde örgütleyip, üzerinde hükümlanlık kurma dürtüsünü ve politik-kültürünü edinme önceliğine sahip olanlar ve ilk edinenler de, toplumun üst sınıf ve tabakaları olmuştur. Henüz, kapitalizmin şafağında, ticari kapitalizmin yerel ekonomileri birleştiren kanalları üzerinde, toplumsal-kültürel yaşamın bir ulusal birim etrafında merkezileşmeye yüz tuttuğu aşamada, üst katmanlar söz konusu politik

amaçlarını hayata geçirebilmek amacıyla, prekapitalist dönemin tebci edici kültürüne yaslanarak, ulusal nüfus üzerinde, ona kendi kişiliklerini ulusal kişiliğin yücelmiş bir versiyonu halinde onaylatan, bir ideolojik hegemonya kurarlar. Bu süreçte ulus, "ululanmış egemenlere" tabiyet eden bir kişilik halinde belirir.

Bizde, 19. yüzyılın başlarındaki ulusal politik faaliyetler böylesi bir süreci başlatma yolundaki ilk girişimler olarak değerlendirilebilir. Fakat 19. yüzyıl boyunca süren ve bazı değişimlerle 20. yüzyıl ortalarına kadar uzanan bu yoldaki ayaklanmaların sömürgeciler -ve Mahmut Berzenci hareketinde görüldüğü üzere İngiliz emperyalizmi- tarafından bastırılıp ezildiğini biliyoruz. Bu yüzden "ulu makama" tabiyet eden bir ulusallık bizim toprağımıza yerleşmemiştir.

Öte yandan, kapitalizmin daha gelişkin aşamasında, toplumda meta-para ilişkilerinin hakim hale geldiği ve burjuva kültürün toplumu sarıp sarmaladığı koşullarda, ulus, burjuva bireyin çıkar ve ihtirasına koşulmuş "uyumlu" bir topluluk görüntüsü kazanır. Açık ki, burada burjuva bireyin uyumsuz ve çatışık özellikleri topluma emdirilmiş ve aslında ulusallık toplumdan "dışarılanmıştır." Bizdeki ulusallığın böylesi bir süreçle de tanışmadığını biliyoruz.

Bugünkü Kürt ulusalcılığının nitelikleri ne

Ortaçağ'ın büyük kültürel sistemlerinden beslenerek, ne de burjuvazisinin iktisadi girişimlerine ve politik kültürel etkinliklerine yol açıcı işlevler yüklenerek, belirmiştir. Her ne kadar Doğu ve Güney Kürdistan'da, üst sınıf ve tabakalar eliyle, buralardaki ulusalcılığa geleneksel aşiretsel motifler ve burjuva kültürel öğeler içerilmişse de, bunlar feodal-burjuva sınıfa "hiyerarşik bir egemenliğin" yolunu açacak kadar baskın değildir.

Ulus; tarihsel bir topluluktur. Ve ulusalcılık da, belli bir toplumun, belirli bir tarihsel aşamasında (Kapitalizmin şafağında) ona bağıntılı bir bütünsellik kazandıracak politik-kültürel etkinlik aracıdır. Şüphesiz onun tarihsel-toplumsal gelişimle ilişkideki rolü hangi sınıfın elinde etki kazandığına bağlıdır. Bu etkiyi kullanma önceliği ve imkanının tarihsel olarak, toplumun üst sınıf ve tabakalarının elinde toplandığını belirtmiştir. Bizde de öyle olmuştur. Ancak, hala Doğu ve Güney'deki ulusal parçalarımızda etkinliklerini bir ölçüde koruyabilen feodal-burjuvalar bir yana bırakılırsa, bizdeki üst sınıf ve tabakalar sömürgeciler tarafından ezilip emilmiş ve böylesi bir etkiyi kullanma dürtü ve yetilerini

kaybetmişlerdir.

Dahası, bizdeki ulusalcılık, bu dürtü ve yetileri bir ölçüde koruyabilen üst ve orta katmanlar bakımından da, sonuna kadar yaslanılacak bir etkinlik durumunda değildir. Zira, ulusalcılık, bir başına çıplak bir kavram olarak değil, bir ulusal-toplumsallığı merkezi ve bütünsel bir birime dönüştürmenin politik kültürel aracı olarak her tarihsel dönemde, toplumsal-dönüştürücü faaliyette en yetenekli ya da gerekli yeteneklerle donanmış sınıf veya sınıfların elinde etki kazanır. Bizde, toplumsal dönüştürücülükte tarihsel imkanlarını tüketmiş sınıf ve katmanlar bir yana, küçük-burjuvazi de bu sürecin yeterli imkan ve donanımına sahip değildir. O yüzden Kürdistan'da bu kesimlerin tutumu ya hiç ya da yeterince ulusalcı olmamakla karakterize olur. Dolayısı ile bizde, ulusalcılık esasen, alt sınıf ve tabakaların toplumsal dönüştürücü faaliyetinde politik kültürel ateş aracıdır.

Ulusalcılığımız sadece devrimci sınıflar elinde etki kazanmış olmaktan değil, sosyalist ve ilerici demokratik düşünsel sistemlerden de beslenerek, Kürdistan'ın tarihsel toplumsal gelişiminde çözümlenici bir fonksiyon yüklenmiştir.

Bugünkü ulusalcılığımız; 1- Toplumsallığımızla, aşiretsel, dinsel vb. ortaçağ kalıntısı öğeleri ve gelenekleri içerileyici değil, dışarılayıcı, bu ilişkileri bertekici değil, tasfiye edici bir bağıntı içindedir. Kürt

ulusunun, onlarca yıldır sürüp gelen aşiretsel, mezhepsel, bölgesel kümelenişini dağıtmış ve onu çağdaş toplumsal kategorik bir bileşime kavuşturmuştur.

2- Ulusalçılığımız, ne feodal soyluluğa sadık "hiyerarşik" bir toplumsallığa, ne de burjuva kimlikte "birleşmiş ve kaynaşmış" bir toplumsallığa yol açmıştır. Aksine, gelişimi, toplumsal sınıf, grup ve katmanların özgül kimliklerini belirginleştirici ve sınıf farklılıklarını tanıyıcı olmuştur.

3- Ulusalçılığımız, bir ulusal içe kapanmayı ve ırkçı-şoven duyguları ateşleyici değil, yurtseverlikle komşu halkları kucaklayıcılığı kaynaştıran bir özelliğe de sahiptir.

Bunlar, Marksizmi dogmatikçe kavramış bazı kafalara garip gelebilir. Nasıl olur da, ulusalçılığa böyle ilerici misyonlar yüklediğimize şaşılabilir. Örneğin, ulusalçılığın genellikle sınıf farklılıklarını silen, ve sınıfsal kimlikleri yadsıyan bir misyon taşıdığı biliniyor. Şüphesiz, burjuva kimlik altında ulusalçılığın oynadığı rol budur. Kürdistan'daki yeri ise paradoksaldır. Zira, Kürdistan sadece maddi ve manevi zenginlikleri ile değil, insanı ile de talan edilmiş bir ülkedir. Bu yüzden, özellikle de Kuzey-Kürdistan'da toplumsal sınıf, grup ve katmanlar toplumsal-tarihsellikleri ile bağıntılı bir duyuş, ve tanım geliştirememişler, kimlik sahibi olamamışlardır. Burada toplumsal sınıf ve gruplar özgül kimliklerini veya ona ait bir duyuşu ancak, onların ulusal-toplumsallıklarını bir politik-kültürel kimlik altında, bağıntılı bir bütünsellik halinde tanıma kavuşturan ulusalçılık üzerinden tanıyabiliyorlar.

Gerçekten, Kürdistan'da insanı "talan"dan kurtarmak, onu kendi tarihsel-toplumsallığında dönüştürücü faaliyete katmak ona ulusal duyuş ve sorumluluk kazandırmaktan geçer. Bu bakımdan Kürdistan'da ulusalçılık insana sahiplenmekle eşdeğerdir.

ML bakış açısından, ulusalçılık sınıf mücadelesini geliştirici, sınıfı kendi çıkarları üzerinde yoğunlaştırıcı bir rol oynuyorsa, sahiplenme değeri kazanır. Bugün kürt ulusalçılığının da, sınıf mücadelesinin önünü kesen değil, açan, sınıf çıkarlarını bastıran değil, dürtücü bir işlev gördüğü açıktır.

Konuyu, tarihsel ve sınıfsal bağlamıyla biraz daha açmakta yarar var. Doğu ve Güney Kürdistan'da toplumun üst sınıf ve tabakaları uluslaşma süreci üzerinde geleneksel etkilerini tarihsel olarak koruya gelmişlerdir. Buralarda, sömürgeciler üst sınıf ve tabakaları ne şiddetle tasfiyeye uğratıp politik-kültürel etkilerini kırabilmişler ne de onları- ulusal pazarı sahiplenme dürtülerini kurutacak ölçüde - bir ekonomik entegrasyona uğratabilmişlerdir. Bu yüzden, buralardaki ulusalçılık esas olarak feodal-burjuvazinin politik-kültürel etkinliği altında biçimlenmiştir. Fakat bu ulusalçılığın, söz konusu sınıf kimliğinin dolaysız bir yansıması olduğu bu sınıfın çıplak ideolojik-politik etkinliği altında yoğunlaşmış ve silinmemiştir.

Bu parçalardaki ulusal kurtuluş hareketlerinin, II. Emperyalist paylaşım savaşı sonrasında, Sosyalist Sovyetler Birliği'nin aktif desteğini alarak geliştiklerini biliyoruz. Sonradan, revizyonist ihanet sonucu, S.B.'nin bölgeye yönelik politikası sosyal-emperyalist bir karakter kazandığında, bu destek zaman zaman düşmandan yana dönmüştür; ama buralardaki kurtuluş hareketlerimiz dünya sosyalist ve ilerici güçlerinin desteğine hep mazhar olagelmişlerdir. Bu destek, ulusalçılığımıza ideolojik ve politik etkiler içermiştir. Kaldı ki, feodal-burjuva önderlik de, kendi sınıf kimliğinin karakteristik ideolojik-politik-kültürel sistematikliğinde bir ulusal konumlanış ve etkinlik için yeterli teçhizatı bulamamış ve boşlukları sosyalizmin ideolojik-politik cephaneliğinden karşılamak durumunda kalmıştır. Ayrıca, buralarda toplumun daha alt katmanlarından devrimci-demokratik örgüt ve grupların ulusal politik etkinlikleri de süregelmiştir. Bütün bu etkilerle, bu parçalardaki ulusal kurtuluşçuluk, her ulusal hareketin doğasına barındırdığı ilerici-demokratik içerikten öteye, halkçı devrimci nitelikler kazanmıştır. Ulusal-toplumsallığımız, buralarda, belirli ölçüde aşiretsel motifler ve dinsel bir çeşni taşıyıcı ne proleter devrimci bir hareketin faaliyetini güçleştiren irticai taassupla maluldür ne de burjuva bireyciliği ile.

Ülkemizin bütünlüğü bakımından belirleyici bir konuma sahip olan Kuzey-Kürdistan'da ise, burjuva sınıf kimlikli bir ulusalçılığın toplumsal gözenerlerimize yerleşip maddi bir güç halinde cisimleşmesi uluslaşma tarihimiz boyunca mümkün olamamıştır.

Bilindiği üzere, Kürt üst tabakalarının 19. yüzyıl başlarından itibaren geliştirdikleri ulusal-politik faaliyet, zaman zaman ayaklanmalara ve ulusal devletleşme amaçlı girişimlere de vararak Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına dek sürmüştür. Beylik, beylik-aşiretler bağlaşması, aşiret veya aşiretler bağlaşması, şeyhlerin bileştiriciliğinde aşiretlerin ve diğer toplumsal birimlerin bileşkesi, ve de Kürt liberal-burjuva organizasyonu gibi birimler çerçevesinde geliştirilen, bu faaliyetlerin hiçbirisi, Kürt toplumunu bir ulusal siyasal birim halinde bütünleyen bir etkinlik sergileyememiştir. Üstelik, bu faaliyetler çoğunlukla, Kürt toplumunun bağımsız ulusal-tarihsel gelişimine bağlanmış olarak değil, ya Osmanlı Sultanlığının ya da muhalif Türk burjuva-liberal hareketinin üst belirleyiciliği altında geliştirilmiştir. Üst sınıf ve tabakaların, o dönem Kürdistan'ındaki, toplumsal-siyasal, kültürel etkinlikleri -özerk olabildikleri ölçüde- ulusal kişiliğin bütünsel fonksiyonlarına dönüşmeden, aşiretsel ve yerel toplumsal kabuklar içine hapsedilmiş olarak kalmıştır.

Kürt üst sınıf ve tabakalarının, sözü edilen nitelikteki faaliyetleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası üzerinde kurulan ve Kuzey-Kürdistan'ı sömürge statüsünde devralan TC'ye karşı da 1940 yılına kadar sürmüştür. Fakat TC, bu birim faaliyetlerin üzerine çok radikal biçimde yürümüş,

önce şiddetle dağıtıp politik iradelerini kırmış, sonra da, bu üst katmanları Türkiye'nin toplumsal ekonomik, siyasi mekanizmasına entegre ederek, onların ulusallığımız üzerindeki geleneksel politik fonksiyonlarını köreltmıştır. Böylece Kürt üst tabakalarının ulusallığımızı dayalı politik duyuş ve etkinlikleri kökten tasfiyeye uğratılmıştır.

TC'nin Kürt ulusal politik öğelerine yönelik bu operasyonu, aynı zamanda, sömürgeciliğin Kürdistan'da reorganizasyonuna tekabül eder ve sadece Kürt üst tabakalarının konumunda değil toplumsal-sınıfsal yapımızın bütününde bir alt-üst oluşla sonuçlanmış, ulusal-toplumsallığımızı -onu tarihsel bağlarından koparıp- Türk ulusal toplumsallığı içinde eriten bir kimlik giydirilmiştir.

Kürt ulusal-toplumsallığının bu kimliksizleştirilmesi sürecinde, Kürdistan'a Türk ulusalcılığı yerleştirilmiş, ve sömürgeci asimilasyon mekanizmasının yeterince erişemediği köylülük bir yana bırakılırsa, hemen bütün sınıf ve tabakalarımız ulusallığımızı ait duyuş tanım ve ifade güçlerini kaybetmişlerdir. Hemen belirtelim, bu süreçte, Kürt üst tabakaları ve burjuvalaşmış unsurları sömürgeciliğin yerel dayanakları olarak rol oynamışlardır.

Yani, Kürt burjuvazisinin ve üst tabakalarının Kürdistan'da ki rolü, sonuç itibarıyla, Kürt değil, Türk ulusalcılığının yerleşmesinde belirlemiştir. Bunlar son elli yıl boyunca Kürt ulusallığını, kendi konumlarından, bir ölçüde belirginleştiren bir ideolojik, politik, kültürel etkinlikte sergilemiş değildirlere. O yüzden, Kuzey-Kürdistan'da ulusal hareket, Kürt üst tabakalarının ve burjuvazisinin etkinliğinden bağışık olarak biçimlenmiş ve gelişmiştir.

Şüphesiz, belirleyici ölçülerde olmasa da, küçük-burjuvazisinin bugünkü ulusal hareket içinde bir etkinliği sözkonusudur. Fakat, bu sınıfın politik tutumu, ulusumuzu sömürgeci sistemden bağımsız bir ekonomik-siyasi birim halinde örgütlemeye değil, Kürt ulusallığının sistem içinde özgür, demokratik ifade ve mekanizmalara kavuşturulması, ulusal dil ve kültürel haklarının tanınması, ekonomide Kürt kitlelerinin gelir düzeyini yükseltici düzenlemelerin yapılması vb. sömürgeci sistemi reforme edici taleplerde belirlemektedir. Oysa, burjuvazisinin "pazar kavgası" küçük-burjuvazinin bu tutumundan öte birşeydir; açıkça onun ulusal ekonomi ve nüfus üzerinde egemenliğini sağlayacak siyasi birimini, devletini kurma ve bu hedefe bağlanmış mücadele araç ve yöntemlerini geliştirme faaliyetidir. Bizdeki

küçük-burjuvazi ise bu çapta bir faaliyet için gerekli toplumsal-siyasal gücü oluşturma imkanlarına sahip değildir.

Dolayısı ile, hemen olur olmaz, her ulusal harekete yakıştırıldığı gibi, Kuzey-Kürdistan'da ulusal kurtuluşçuluk, burjuvazinin pazar kavgasından gelen bir politik hareket olarak değil, Kürt işsiz-mülksüzlerinin, ve köylülüğünün toplumsal kurtuluş kavgasında, bir iktidar imkanına, ideolojik, politik ve kültürel dayanakların araştırıldığı ve oluşturulmaya çalışıldığı bir etkinlikte, kendi tarihsel-toplumsallıklarının bir kimlik bildirimini olarak belirlemiştir. Türkiye'de, "Kürtler vardır", "Kürtler bir ulustur", "Kürtlerin kendi devletlerini kurma hakkı ve imkanı vardır", "Kürtlerin tarihsel gelişimi,

Bugün, özellikle de Kuzey-Kürdistan'da, Kürt insanın geçmiş kavgası ile bir bağ kuracak, oradaki kahramanlıklara ve ıstıraplara tepki geliştirecek, geriye bırakılmış mesajı sahiplenecek, bir burjuvazi yoktur. Bedirhan Beg'den, Şeyh Ubeydullah'a, Şeyh Sait'den, Seyit Rıza'ya geçmiş kurtuluş kavgasında sembolleşmiş bütün liderler ve ulusal kahramanlar gelip, işçinin emekçinin, köylünün bağrına yaslanmışlardır başlarını.

bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm doğrultusunda" ifadeleri pazar için kavgaya tutuşabilen burjuvazisiden değil, toplumsal kurtuluşu için sahneye çıkan Kürt işsiz-mülksüzlerinden ve köylülerinden- konuların bu istem ve belirlemelerini sistematize eden Kürt politik örgütlerinden ve aydınlarından- gelmiştir. O arada, bu ulusal-toplumsal kavganın ancak, proletaryanın politik hareketinin düzeni altında zafere taşınabileceğine, onu

iktidarla kucaklayacak imkan ve araçların ancak işçi sınıfının elleri arasında biçimlenebileceğine dair belirleme, kavgaya yol gösterici işaret ve faaliyet de ML hareketten gelmiştir.

Bugün, özellikle de Kuzey-Kürdistan'da, Kürt insanının geçmiş kurtuluş kavgası ile bir bağ kuracak, oradaki kahramanlıklara ve ıstıraplara tepki geliştirecek, geriye bırakılmış mesajı sahiplenecek, onu bugünkü mücadelenin tarihsel dayanağı halinde, güncel pratiğe ve düşünsel etkinliğe taşıyıp yaşatacak bir burjuvazi yoktur. Bedirhan Beg'den, Şeyh Ubeydullah'a, Şeyh Sait'ten, Seyit Rıza'ya geçmiş kurtuluş kavgasında sembolleşmiş bütün liderler ve ulusal kahramanlar, gelip işçinin, emekçinin köylünün bağrına yaslanmışlardır, başlarını.

Sonuç olarak, Kürt ulusal kurtuluşçuluğu, burjuva dünyada ulusallığın zeminini daraltırken, giderek "işçi dünyasına" kucak açarak, bu dünyadan bağıntıları toplumsallığında güçlendirerek, onun aydınlatıcı, yaşatan kavram ve kategorilerine yaslanarak, gelişmekte ve proletaryanın politik hareketine elverişli bir zemin sunmaktadır. İşçi sınıfımızın, ulusal-toplumsal hareketi düzenleyici imkanları ve kudreti bakımından da zemin aynı ölçüde elverişlidir.

Bu konuyu da önümüzdeki sayıda ele alacağız. ■

KÜRDİSTAN ÜLKESİNİN YİĞİT EVLATLARI

Ölenler hiç şüphe yok ki; güzel bir ideal uğruna öldüler. Kişi, ideolojik gelişmişliğinin belirli evresinde, kendisini feda edebiliyorsa, bunu sadece kendi kişiliğiyle hesaplaşması olarak sunabiliyorsa; ölüm, dağ başında da, çalı dibinde de, ırmak boyunda da anlamlıdır ve güzeldir. Ne mutlu; paramparça, delik deşik bedenleri ile, ülkelerinin ıssızlıklarını süsleyebilenlere.

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ!
Hakimiyet dengesinin ağırlıklı olarak emperyalizmden yana olduğu doğrudur. Coğrafik çizimlerin emperyalist damga ile belirlendiğine şüphe yoktur. Ama, sosyalist yapılanmaların olduğu da doğrudur. Coğrafik çizimlere alternatifler dayattığına da şüphe yoktur. Günümüz ve dünyamız çelişkilerle doludur. Dün-bugün çelişkisi, bugün-yarın çelişkisi, sınıflararası çelişki (burjuvazi-proleterya), (yaşlı-geç) kuşaklararası çelişki, sistemlerarası (kapitalist-sosyalist) çelişki, (kadın-erkek) cinslerarası çelişkisi, türlerarası çelişki (kuş-böcek) vs. vs.

İnsan olarak, bütün bunlarla içiçeyiz ve her biriyle teke tek ilgilimiz. Düşünen insan olarak, bize en yakın olan, bizi en çok sarmalayan çelişkiden başlamamız gerek. Yer yuvarlağının neresinde olursak olalım öbür insanlarla, bir DÜNYA VATANDAŞLIĞIMIZ vardır. İhtiyar kürenin neresinde olursak olalım, eğer çalışanlar kümesinin elamanı isek, emperyalizmden belirli oranlarda zarar görüyoruzdur. (Çalışmayanların tarafında hiç olmadığımız için orayı geçiyoruz).

Emperyalizm evrensel boyutları olan bir olgudur. Evrensel boyutta da çelişkileri vardır. Evrenin her bir yanında işçiler bu devî mızraklayıp durmaktadırlar. Başarı grafiğini yüksek tutmanın bir takım formülleri de vardır. Çalışanları -işçi- olduğu bilincine erdirmek, varlık nedenini kavratmak gerek. Bununla beraber, yanbaşındaki çalışanla ortak özelliklerinden hareketle, SINIF gözünü açmak...

**KEMALİSTAN
ÜĞRUNA
ÖLÜNECEK
ÜLKE MİDİR**

ALİ RIZA GÖKŞEN

İşçisi - işvereni - aracı - gereci - hammaddesi - emeği - ürünü - geliri - gideri - kârı - zararı ile DÜZEN'i tanıyıp tanıtmak gerek, Aslı düzensizlik olan bu düzeni, ülkenin sınırları içerisinde, tepe taklak edip düzene koymak gerek.

**"TÜRKİYE"
NEDİR?**

Sovyetler Birliği ile sınırları 1921'de Moskova ve Kars; İran ile sınırı 1693'te Kasrı Şirin; Irak ile sınırı 1926' Ankara; Suriye sınırı 1921 Ankara; Batı sınırları 1923'te Lozan anlaşmaları ile çizilmiştir. Daha sonra Hatay sınırı 1939'da yeniden düzenlenmiştir. Bu sınırlar tamamen egemen-devlet erkini elinde tutan sınıflar tarafından çıkar ilişkilerine göre çizilmiştir. Bu topraklar üzerinde yaşayan halk sınıf ve tabakalarının iradesini yansıtmadığı için istikrarlı değil, meşru değildir. Savaşan, ölen, zafer kazanan, kaybeden; işçidir, köylüdür, halktır ama, masa başında barışı imzalayan, kazancı üleşen, kutlama yapan egemen olandır. Emir komutayı verendir. Lozan'da, Ankara'da, Moskova'da, Kars'taki irade, sosyalist irade olmadığı için bu sınırlar istikrarlı değildir, meşru değildir. Emperyalist iradenin coğrafik çizimidir. M. Kemal'in KEMALİSTAN'ıdır. Bu gün her devlet dairesinde, her kurum, her kuruluşta ısrarla beyinlere kazınmaya çalışılırcasına duvarlara asılı "TÜRKİYE" haritası KEMALİSTAN'dır. İdeolojisi

Bu gün her devlet dairesinde, her kurum, her kuruluşta ısrarla beyinlere kazınmaya çalışılırcasına duvarlara asılı "TÜRKİYE" haritası KEMALİSTAN'dır. İdeolojisi Kemalizmdir. Kurucusu M. Kemal'dir. Kemalizm Kürt ulusunu "yok" sayan Kürdistan'ı işgal ve ilhak eden, sömürgeleştiren ırkçı-soven, milliyetçi anti-sosyalist bir akımdır. Gelineen noktada son müridi Ecevit'tir. M. Kemal sömürgeci diktatördür.

Kemalizmdir. Kurucusu M. Kemal'dir. Kemalizm Kürt ulusunu "yok" sayan Kürdistan'ı işgal ve ilhak eden, sömürgeleştiren ırkçı-soven, milliyetçi anti-sosyalist bir akımdır. Gelineen noktada son müridi Ecevit'tir. M. Kemal sömürgeci diktatördür.

Milletvekilleri seçimle değil atamayla toplanmış. (Özal, hiç olmazsa bacağına, yeğenini, kardeşini seçtirip meclise sokmuş). Kemalistan'ın sınırları istikrarlı değildir. Otuz yıl önceki sınır istatistikleri ile

altmış yıl önceki yüzölçümleri aynı değildir. Yarınlardaki sınırları da aynı olmayacaktır. Bu bir kenahane midir? diyeceksiniz belkide, ama ufukta yavru vatan Kıbrıs'ın Anavatana kavuşması görünüyor. Batı Trakya'da Yunanistan ile sınır taşları yumuşamış gibi. Ege'de karasuları hattı dalgalarla savruluyor. Kürdistan sınırı değişim süreci yaşıyor. Her gece televizyon haberlerinde KAN GÜLLERİMİZİN yeniden açışını izliyoruz ya!... Ermenistan sınırı hasret köprüsü açılalı beri Azerbeycan'a taze kan gelmiş gibi kıpırtılar yüze vuruyor. Kemalistan hem istikrarlı değil, hemde meşru değildir. Buruşturup çöpe atılması gereken coğrafik bir çizimdir.

Sosyalizm, kapitalizmden komünizme geçiş evresidir. Kapitalizmden komünizme geçiş ise, uzun tarihsel bir dönemi kapsar. Bu uzun tarihsel dönemde pek çok şeyin yanısıra; sömürge ve yarı sömürge statüden kopup gelen uluslar ile diğer uluslar arasındaki tarihten gelme fiili hak eşitsizliklerinin giderilemesi işi vardır. Tarihten gelme fiili hak eşitsizliklerini kaba hatları ile şöyle sıralayabiliriz. Ulusun ülke sınırlarının her tür ilhaktan uzak tam bir özgür irade ile diğer uluslarla sosyalist bir dayanışma ve anlaşma ile belirlenmesi ulusun vatan yurt özlemlerinin giderilmesi ve tatmini dünya vatanlaşığına geçişe hazırlık. Ulusun dili üzerindeki fiili hak eşitsizliklerinin giderilmesi. Yazılı ve sözlü edebiyatının varabileceği en son sınıra kadar işlenip geliştirilmesi, konuşulup yazılması. Ulusun ulusal kültürü üzerindeki yabancı yoz etkenlerden arındırılması. Ulusun kültürel olarak serpilip gelişip güçlenmesi. Ulusun ekonomik büyümesinin sağlanması. Yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarının gürül gürül işlenmesi ve halkın kullanımına sunulması. vs...vs...

Düşünüyorumda, Kürtler Kürdistan'da, Türkler Küçük Asya'da (Küçük Asya= Kürdistan) ülkesi dışında içerisindeki etnik azınlıklarıyla birlikte Türk ulusunun tarihte rastlayabildiğimiz öz ülkesinin adıdır.) Acemler İran'da, Araplar Arabistan'da kendi sosyalist ülkelerini kurarlarken, Kemalistancılar nerede olacaklar acaba? Her durumda Kemalizm çıkmazında debelenen Kemalist Türkiye'cilerin ütopyik ülkesi için ölmeye değer mi? Kemalistan "yok"lar ülkesinin adıdır. Kürt yok, Kürdistan yok, Kürtçe yok, Cumhuriyeti yok, Partisi yok, devrimi yok, Cephesi yok, yok, yok yok... Kürt ve Kürdistan yok dendiği sürece, Kemalistan'da sömürgeci faşist diktatörlükten Demokrasiye geçiş te olmayacaktır. Çünkü; emperyalist gericiğin kökleri sömürgecilerdedir. Ezen emperyalist ulus proleteryaşı sömürge halkı kurtarmadan kendisini kurtaramayacaktır. Kendisine Türkiye lafzını layık gören özde Kemalist, sözde Marksist örgütler Kemalistan konusunda kendi kendileriyle yüksek sesle konuşmak zorundadırlar. Ya Küçük Asya marksist parti ya Kürdistan marksist parti... Kahrolsun Kemalistan. Hala Kemalistan'da demokratik devrim yapmak için marksist teoriler üretmeye çalışan "proleter devrimci" hareketlerin kulağı çınlasın.

Uluslar hapisanesi Misak-ı Millilik terk edilmeli. Kemalistan üzerine yazılıp çizilenlere nokta koyup, yeni baştan satırbaşına geçilmelidir. 70 yıllık yanlışları doğrultup çözebilecek ve bu çözümü ve düzeltmeyi en çabuk yapabilecekler hatayı yapabilenlerdir kendileridir. Bir 70 yılımız daha yoktur. Ulusumuzun Türk ulusu ile 70 yıldır "kaynaşmış", "iç içe geçtiği", "kardeş olduğu", "tasada", "kaderde", "kıvançta", "ortak" "bölünmez" bir "suur" içinde olduğu kocaman bir yalandır. Yalandır, çünkü bunu TÜRK HALKI söylemiyor. Türk halkının da düşmanı olan, egemen ezen emperyalist burjuvazisi söylüyor.

Yalandır. Çünkü emperyalizmin bugün, geldiği noktada ulusların düşmanı ve yok edicisi olduğunu, en ilkel insan bile farkedebiliyor.

Yalandır. Çünkü emperyalizm uluslaşmanın desteği değil, kösteğidir. Yalandır, çünkü bunu H. Kozakçıoğlu söylüyor. (İşin bu yanından bakıldığı zaman Kozakçıoğlu'na "proleter, enternasyonalist" diyelim geliyor. Öyle ya! O'da demiyormu ki: "Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz, hep birlikte sömürülünüz.")

Sosyalistler zora dayalı birliklerin üstüne yatamazlar. Gönüllü birliklerden yana olurlar. Hayali referandumlarla netice belirleyip KEMALİSTAN'ı meşrulaştıramazlar. Öyle bir ZOR ki; şu son onbir yıl içerisinde zayıf vermeyen bir Kürdistanlı aile, yok gibi... Bu nedenledirki; milli mesele "Kürt kan davası" haline dönüştü. Türk halkı kendi KÜÇÜK ASYA'sı için şahlanmadıkça, proleter devrimciler, bu yayılcılıktan uzak -yalın- ülke kavramını bilince çıkarmadıkça kanama devam edecektir!...

Her ne hikmetse, ne zaman Kürt ve Kürdistan'la ilgili bir konu olsa ihaleyi her zaman GENELKURMAY kazanıyor. İhaleyi de GEZ GÖZ ARPACIK'la hallediyorlar(!). Emperyalizm ulus içmeye devam ediyor. Kürt halkı ulusal kurtuluş süreci yaşıyor. Bunun Türk halkının ülkesine yönelik, istilacı, yayılcı, pazar kapmacı amacı yoktur. Üstelik KÜÇÜK ASYA'larını kendilerine kazandırmak gibi şerefli bir istemide de dayatıyor durumdadır. Bu nedenle TÜRK HALKI da emperyalist gericiğin cephe gerisine saldırmalıdır. Ulusal düzeyde, PARTİ düzeyinde, CEPHE düzeyinde ulusal dayanışmasını göstermelidir. Şoven Kemalist probagandaların çekim alanından kurtulmalıdır. ENTERNASYONALİST dayanışma ezilen ulusun, ezen egemen ulustan ayrılıp, ayrı siyasi bağımsız devletini kurma hakkını kullanmasıdır. Bu süreçte ezen ulus, emperyalist gericilerin engelleyici pazar kaybetmeme hırçınlığına alet olmamalıdır.

Tam da işin burasında; eğer ezilen ulus için ayrılma hakkını istiyor ve propaganda ediyorsa olası bir referandumla, ezilen ulus bu hakkı nasıl kullanacaktır. Karşısında bir DEVLET olma erki vardır. DEVLET iktidar demek değil midir? Ezilen ulus PARTİ'sini ÖZ KOMÜNİST PARTİ'si'ni inşa edememişse kaç gün devleti elinde tutabilir? Bunun içindir ki her ülkenin yiğit evlatları kendi ÜLKELERİ uğruna PARTİLEŞMELİDİRLER. Ölünecekse sınıf idealleri ile donanarak ülke için ölmelidir. ■ 24.6.1992

MEMÛZİN

1- KÛRT KALBİM

Yıllardır Kürt devrimcileri bağımsız örgütlenmeyi ve sömürgecilik gerçeğini savundukları için Türk sol'unun önemli bir kesimi tarafından "milliyetçi"lik ve "anti-Marksist"likle suçlandılar. Şimdi benzeri bir suçlama Kürt kültürünün, sanatının ve tarihinin inceleme

sürecinde de kendini gösteriyor. Kuşkusuz bugün bazı Kürt aydınları ve sanatçıları arasında Kürt kültürü, sanatı, dili ve tarihi alabildiğine abartıldığı bir gerçektir. Örnek vermek gerekirse: İnsanlık tarihinin hemen bütün "ilk"lerini Kürtlere maletme anlayışı söylenebilir. Bu abartı ve sapmalarla mücadele etmek sadece iç içe olduğumuz kardeş halkların görevi değil bu aynı zamanda hatta ilk önce Kürt devrimcilerinin, sanatçılarının bilimci ve aydınlarının görevidir. "Kürt Rönesansı" denilen bu dönemin toz-dumandan kurtulup bilimsel temellere oturması için sıkı bir eleştiriden geçmesi zorunludur. Bizim karşı çıkışımız Kemalist perspektiftir: Kürt ulusal sorununa "Misak-ı Milli" çerçevesinde bir kez bakıldıktan sonra artık doğru bir yaklaşım göstermenin oanağı doğal olarak ortadan kalkmış olur. Yoksa, ezilen ilerici ulus milliyetçiliğiyle ezen gerici ulus şovenizmi arasında ince bir çizginin olduğu bilinen bir gerçektir. Buna en çok da marksistlerin dikkat etmesi gerekiyor. Bir diğer yan ise olması gerekenle olanı birbirinin yerine geçirmek ulusal ve toplumsal mücadelemizde sanatsal ve kültürel gelişmemizde umuda ve zafere değil düş kırıklığına ve yıkıma ivme vereceği açıktır. "Bizim olan (Kürt olan) herşey devrimcidir ve daha iyidir" anlayışının ve yaklaşımının bilimselliği yoktur ve olamaz da. Ama bizim olanın şimdiye kadar bizden uzaklaştırın

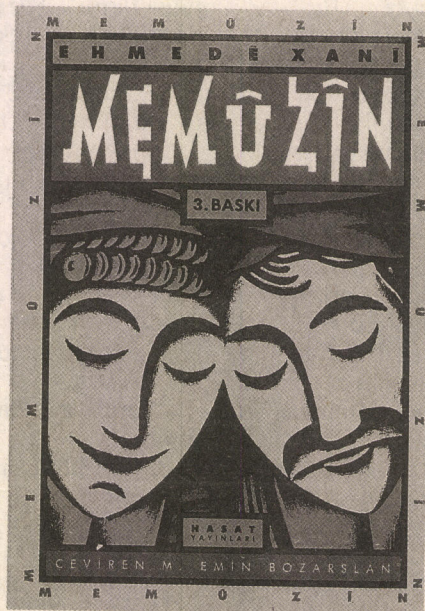
VE DEVRİMCİ DAMARLARI

A L İ B İ Ç E R

yabancılaştıran değerlerimize sahip çıkmaya ve bunları irdeleyip sentezleştirerek mücadele cephesine sunmaya, proletarya ideolojisi (Enternasyonalizm) adına karşı çıkmak hala sömürgeci Kemalist ideolojinin (Misak-ı Milli ruhunun) etkisinden kurtulmamanın göstergesinden başka bir şey değildir.

Fransa Nazi işgaline uğradığı zaman L,

Aragon'un önderliğini yaptığı bir grup şair ve yazar bütün yurtsever kurum ve örgütleri Nazi işgaline karşı birliğini sağlamak ve ulusal bağımsızlık ruhunu yüceltmek için bu doğrultuda şiirler, öyküler ve denemeler kaleme almışlardır. Sadece Aragon'un yurtseverlik ve direniş şiirlerinin toplandığı "La Diane Franchise" (Fransız Kalk Borusu) adlı kitabı bile tek başına çok şey ifade etmektedir. Herkesin Fransız Komünist Partisi'ne bağlılığını ve aşkını iyi bildiği Aragon yurtsever ve direnişçi şiirlerle yetinmemiş Fransa tarihinin derinliklerinde unutulmuş ulusal kahramanları yeniden gün ışığına çıkarıp bunların aracılığıyla kitlelerde işgale karşı direniş çöküşünü yaratmanın gerekliliğinin altını da çizmiştir. Aragon'un "Şairden Partisine" adlı şiirini buraya almadan edemeyeceğim.

"Partim gözlerimi kazandırdı bana ve belleğimi Ben ki bir çocuğunkinden fazla değildi bildiklerim Şimdi kanım neden kırmızı böyle ve böyle Fransız kalbim Oysa bildiğim tek şey karaydı gecenin rengi Partim gözlerimi kazandırdı bana ve belleğimi Partim bir kahramanlık destanının anlamını kazandırdı bana İplik eğiren Seanne'ı ve boynuzunda borusunu öttüren Ronald'ı görüyorum

Bu bir kahramanlar zamanıdır ki Vercos'da yeniden doğmakta

En yalınları sözcüklerin bir kılıç şakırtısı çıkarmakta

Partim bir kahramanlık destanının anlamını kazandırdı bana

Partim bana Fransa'nın renklerini kazandırdı
Partim, partim, teşekkürler verdiğin derslere
Ve o zamandan beri her şey şarkılarla geliyor bana

Sınır ve aşk, sevinç ve acı
Partim bana Fransa'nın renklerini kazandırdı." (1)

Bugün ülkemizde bütün korkunçluğuyla kanlı bir savaşın sürdüğü bir ortamda Kürt sanatçısına, aydınına düşen görev halkının yanında yerini almaktır. Yarattığı her ürünü bu bilinçle yoğurmalı ve alın teri dökmelidir. Öyle bir dönem ki bu mücadelede herkese yer var. Özellikle aydınlara, yazarlara, gazetecilere, şairlere ve araştırmacılara... Savaş çeşitli cephelerde sürdürülen bir bütündür. Ve dehşetini yaşamın her edimine sindirir. İşte bu ortamda ulusal kurtuluş savaşının önderi, örgütleyicisi ve yaşamını en ön cephede savaşırken yitirmiş Kübalı ünlü ozan, yazar ve gazeteci José Martí, ve kendi ülkelerinden gönüllü olarak gidip İspanya iç savaşında Cumhuriyetçilerin saflarında çarpışan (birçoğu ülkesine bir daha geri dönmeyen) nice şair, yazar ve eleştirmenden gerek Kürt sanatçısı ve aydınlar gerekse de başta "iç-içe" yaşadığımız komşu halklarının (Türk, Arap ve Fars) sanatçısının ve aydınının alacağı çok ders var.

Kürt edebiyatının baş yapıtı ve ilk ulusal devrimci damarları içeren Mem û Zin'i bu bilinç ve inanç içerisinde özellikle dönem itibarıyla bize gerekli olanı irdelleyip öne çıkarmaya çalışacağız.

Hemen belirtelim ki şairin Mem û Zin'deki kurgusu, düzenlemesi ve sıralaması son derece olağanüstüdür. Sıralanan bölümlerin sıraları bir bütünün hem parçalarını hem de olmazsa olmaz düzeyinde şiirin dengesini sağlıyor. Bir tek bölümünün çıkarılması ya da yer değiştirmesi bile şiirin biçim mîmarisini bozacağı gibi içerikteki ahengi de etkileyeceği açıktır. Mem û Zin'de çağdaş romanın matematiksel dengesinin temellerini bulmak olanaklıdır. Kendimizi biraz zorladığımızda şairin idealist dünya görüşüne karşın yapıtını oluşturmada diyalektik yöntemi kullandığı bile söylenebilir. "Marx öncesi felsefe tarihinde, maddeci dünya görüşü ile diyalektik yöntem birbirinden ayrı olarak geliştirilmiş, ancak diyalektik maddeci görüş bu ikisini organik bir bütün halinde bir araya getirmiştir."(2) Bu olguyu anımsarsak A. Xanî'nin diyalektik yöntemi kullandığını söylememiz çok da şaşırtıcı olmamalı. A.Xanî'nin devrimci damarlarının biri de onun idealist görüşünün altında gizli kalan kaba diyalektikçiliğidir. Karşıtların birliğini birbirinden ayrılmazlığını ve değişim (zaman) olgusunu ustaca işlemiştir. İlerde bu yönün açmaya çalışacağız.

Hiç unutmam: Ataol Behramoğlu'nun "Kardeş

Türküleri" adlı şiir antolojisini okuduğum zaman Ho Chi Minh, Mayakovski, Lorca, Aragon, Neruda, Ritros ve J. Marti gibi şiir devlerinin yanı sıra Ahmedê Xanî'ye de rastlamıştım. Etkilenmiş ve sevinmiştim. Yanılmıyorsam dünya şiirinde Türkçeye çevrilen sayısız şiir antolojisi içinde bir Kürt ozanına yer veren ilk ve tek antolojiydi. Antik Yunan, M.Ö.ki Çin ve Afrika kabilelerindeki şairlerin şiirlerinden bile düzenlerce şiir çevirisiyle antolojilerini zenginleştiren Türk ozan ve çevirmenler (Türkçeyle yazan Kürt asıllı ozanlar ve çevirmenlerde buna dahildir) her ne hikmetse burnunun dibindeki Kürt şiirine karşı kör ve sağır davranmışlardır?! Bu açıdan A.Behramoğlu antolojiye sadece bir dördlük almış olsa da dikkate değer buldum. Aynı antolojide dikkatimi çeken ve ağlama düzeyinde beni duygulandıran nokta ise kitaptaki bütün yabancı ozanlarının şiirlerinin yer verildiği sayfanın sol üst köşesinde ozanın adı, sağ üst köşesinde ise ozanın ülkesi yazıldığı halde A. Xanî şiirinin yazıldığı sayfanın sağ üst köşesi boştu. En acısı da Xanî'nin yaşadığı dönemde bu acıyı bilincinde taşıyor oluşuydu. Ülkesiyle anılmayan ulusal bir şair ne kadar büyük olursa olsun iki kanadını da en yüksek uçta kırmış bir kartaldan başka nedir ki. Ülkesinin dağlarında her sabah şafağın ilk ışıklarına doğru yüksekliğin sonsuz derinliklerinde kanat vurmamakça aşağıda onu gölgede bırakacak her zaman bir güç bulunacaktır. Bir kartal için bu yaşamların en kötüsüdür. Bir şair içinse bu ölümdür.

Bugün özellikle Kürt aydın ve sanatçıları arasında hâlen A. Xanî'ye yeterli bir ilgi yoktur. Bu konuda en büyük çalışma kimi eksikleri olsa da M. E. Bozaslan'ın Mem û Zin'i latin harflerine ve Türkçeye çevirmesidir. Bu olanak sayesinde ki bizim kuşak okuma ve inceleme olanağı buluyor. Ama genellikle yapıt bir aşk öyküsü olarak algılanıyor. Böyle algılanmasında M. E. Bozaslan'ın önsözünden "Bu dev eser konusuyla Shakespeare'in Romeo ve Juliet'inin, Fuzulî'nin Leyla ile Mecnu'un bir dengidir." diyerek okuyucuyu yanlış yönlendirmede payı olsa gerek. Kitap daha baştan böyle algılandığı için inceleme ve araştırma gereksinimi uyandırtmıyor. Okuyabildiğim bir kaç araştırma ise A. Xanî'nin yaşamı, yapıtlarının adları, ölümü ve mezarının nerede olduğu yüzeyselliğiyle sınırlı kalmıştır. Biraz kazıma ve inceleme deneyi yapılmamış gerçek hazineye inilmemiştir. Oysa dikkatli her okuyucunun ilk elde anlayacağı gibi A. Xanî Mem û Zin yapıtındaki aşkı sosyal ve politik düşüncelerini bandığı bir şerbet olarak ele almıştır. Şu dizelerde bunu doğruluyor.

"Yaralı gönlün sazı kah yumuşak kah gür sesli olsun,

Çalsın türküsünü Zin ve Memo'nun
Gönüldeki derdin şehrinin kılayım efsane
Zin ve Memo'yu ederek bahane" (3)

Şairin asıl amacı her yerde ve her dönemde

oluşabilecek olan umutsuz bir aşkın dramatik sonuçlarını şiir diliyle estetik bir boyut vermekten çok Kürdistan'da halk uyanışının oluşması Kürt kültür ve yazınının varsillaşması ve o gelenek ve görenek içinde değişimin psikolojik boyutlarını çok ince bir şekilde su yüzüne çıkarmasıdır. Kürt halkının birlik, sevgi, gurur ve özgürlük bilincinin yaygınlaşması için kaleme sarıldığı açıktır. Kimi eleştirmenler bizce dünya edebiyatının şaheserlerinden biri olan Mem û Zin'i beğenmeyebilir ama A. Xanî için "Kürtçedir, o kadarı da yeter".

**"Ki el demesin 'Kürtler,
İrfansız, asılsız ve temelsizdirler.
Çeşitli milletler kitap sahibidir,
Sadece Kürtler nasipsizdirler.'
Hem düşünce adamları demesin ki 'Kürtler,
Amaç edinmediler aşkı.
Hep birlikte ne isterler, ne de isterirler
Hep beraber ne severler ne de sevilirler
Onlar aşkın tadından yana hepten nasipsiz,
Hakiki ve mecazi aşktan da boştur" (4)**

Xanî'nin "Kitabın Kürtçe Yazılış Sebebi" bölümünde yukarıdaki dizelerle vurguladığı gibi onun asıl amacı cinsel bir aşk öyküsünü işlemek değil. Bu aşka da büyük bir saygı duymasına karşın onun asıl üzerinde durduğu bütün Kürt halkının aşkıdır. Kürtlerin uluslaşma ve tek bir bayrak altında toplanıp tarih sahnesinde yazgısını belirlemesidir. Bir halkın hep beraber sevebileceği ve isteyeceği tek zemin ulusal bilinçtir. Ulusal özgürlük özünde kendini ulusal burjuvazinin pazar sorununun da somutlaştırması da çözülmediği sürece bir avuç işbirlikçi dışında diğer sınıf ve tabakaların sorunu olarak da gündemde kalır. Bu açıdan hiç bir devrim ulusal devrim kadar geniş yelpazeli değildir. Örneğin bir ulusun dilinin yasaklanması sadece o ulusun emekçi sınıflarına acı vermez. O ulusun bütün sınıf ve tabakalarına bu acıdan pay düşer. Ekonomik çıkar ve kaygılarından dolayı kimliklerinden kaçınanlar (inkarcı olanlar) bile bu acının cenderesinden kendini kurtaramazlar. Çok zor olmasına karşın günümüzde zaman zaman sınıf atlayan kişilere rastlanabiliyor. Ama ulus atlayan kişi görülmemiştir. İsteddiği kadar kimliğinden kaçsın (inkarcı davransın) ulusal özelliklerinden kurtulamayacaktır. Ulusal hain ve işbirlikçilerin tek ilacı olan asimilasyon politikası ise kuşaklar sürecinde gerçekleşeceği için bireyi aşar.

"Mem û Zin " ölü olan bir kültürün sesleyicisi midir?" Buna "evet" demek Mem û Zin'deki derinliği irdelemeyi düşünmek yerine onu yüzeysel bir okumayla sıradan bir ortaçağ (feodal) aşk öyküsüyle yetinmek anlamına gelir. Mem û Zin'i yapıt konumuna çıkararak onun şiir ve anlatım tekniğinin yanı sıra asıl dehası ve değeri buzdağlarının ucunun gözüktüğü ayrıntılardadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Mem û Zin'i aşk motifinin genel hatları ve anlatımı Romeo ile Juliyet, Leyla ile Mecnun vb. diğer aşk klasiklerinden pekde farklı değildir. İşte sadece bu

yanıyla ele alındığında "ölü bir kültürün sesleyicisidir." denebilir. Ama Mem û Zin bundan ibaret değil ki. Bunu açmaya çalışacağız. Altını çizmek istediğimiz diğer bir nokta ise Mem û Zin'i bugün Kürt edebiyatının çatısı (aşılmaz) olarak ele alınmasıdır. Kuşkusuz bu tür bir yaklaşım Kürt edebiyatının önünü tıkamaktan başka bir işlev görmez. Mem û Zin'in yeri, özellikle kendi dönemini aşması ve içerdiği ulusal, ahlaksal ve evrensel değerleri günümüze taşıyor olmasıyla ölümsüz bir yapıt olmayı başararak Kürt edebiyatının temel köşe taşlarından biri olmasıdır. Mem û Zin'de ölü olanla ölümsüz olan iç içedir. Sorun bunu ayırt etme bilincine ve bilim namusuna sahip olup olmamaktır.

Mem û Zin yapıtından üç şıkta söz etmek olanaklı. Bu sözünü edeceğimiz üç temel şık belli bir derinlikten sonra birbiriyle çakışıp, motife olur. Köşelerini silik bir şekilde belli eden bir üçgene dönüşür. Bu köşeleri şöyle adlandırabiliriz: a-Dini inanç, b-Oluşmakta olan ulusal bilinç, c-Kürt halkının yazgısıyla örtüşen acılarla dolu bir aşk serüveni, bağlılık ve ihanet...

Yukarıdaki şikiarı açmadan önce Mem û Zin'in mimarı A. Xanî'nin özyaşamını kısaca özetleyelim. A. Xanî Hakkari'de (1651) doğmuş. Yapıtından da anlaşıldığı gibi derin bir bilgi birikimine sahip; din, sanat, felsefe, tarih, kimya ve astronomi bilgisi yaşadığı dönem ortalamasının çok üzerinde. A. Xanî sadece kütüphanelere kapanarak araştırmakla yetinen biri değil. Kendi deyimiyle:

**"Ben gezgin satıcıyım, cevher satıcısı değil
Kendi kendime yetişmişim, yetiştirilmiş değil
Ben Kürdüm, dağlıyım, kenardanım." (5)**

demektedir. Yazar ana dili olan Kürtçe (Kurmançî lehçesi)'nin yanı sıra Farsça, Arapça ve Türkçeyi de lehçeleriyle beraber biliyordu. Yazar ondört yaşında yazı yaşamına atıldığını belirtir. Mem û Zin'i 1695 yılında tamamlar. Bu büyük eserinin yanı sıra **Nubara Biçûkan** ile **Eqida İmane** adlı iki yapıtı daha vardır. Mem û Zin aşkının yaşandığı yer olan Botan bölgesinde yazarın uzun süre kaldığı ve bölgeyi iyi bildiği biliniyor. Mezarı ise Doğu-Bayezit'tadır.

DİNİ İNANÇ

Yazar Mem û Zin'e o dönemin geçerli başlangıcı olan "Allah'a övgü" ile "Kitabın Başyazısı Allah'ın Adı" diye başlar. "Allah'a Çağrı ve Yakarış" bölümlerinden sonra "Peygambere Övgü" bölümüne geçer. Kitabın sonlarında tekrar dini inançlarına gönderide bulunur. Yazarın dini bütün biri olduğu çok açık. Bunu tartışmak bile anlamsız. Tanrıya övgüyle başlayan bir giriş günümüzde çok gerici bir davranış olarak algılansa da yazarın kendi döneminin koşulları içinde düşündüğümüzde yazar için bir gericilik ölçütü olmayacağı açıktır. A. Xanî'nin dini inancı oldukça esnek ve hoşgörü açısından oldukça

Mal mülk sahibi değil iyilik sahibiydi" (8) der.

Muhammed'in okuma yazma bilip bilmediği halen tartışılmasına karşın önde gelen günümüz tarihçi ve araştırmacıların hemen hepsi Muhammed'in okuma yazma bildiği konusunda hemfikirler. Keza Kur'an'ın "oku!" emri ile başlıyor olması da bu savı güçlendiriyor. Muhammed'in mal mülk sahibi olmadığı düşüncesini ise Xanî Muhammed'in manevi yönünü vurgulamak için ileriye sürmüş olsa gerek. Çünkü İslamiyetin daha çok bir ticaret dini olarak ortaya çıktığı ve Muhammed'in de Mekke'nin önde gelen tüccarlarından biri olduğu ve İslamiyetin yayılmaya başlamasıyla savaşta elde ettikleri ganimetlerle zenginliğine zenginlik kattığı en fanatik müslümanlar tarafından dahi kabul gören tarihi bir gerçektir.

Şair, aşk öyküsüne başlamadan "Saki Şarabı Kadehe Doldur" bölümündeki dizelere de değinelim. Bu bölümdeki şarapla ilgili dizeler Ömer Hayyam'ın insanın kalbini titreten diri, çöşkulu ve kadının büyüsel güzelliğiyle şarabın kutsal tadını örtüştüren rubailerini aratmamaktadır. Şairin tasarladığı o büyük aşkın sadece akılla, sıradan günlük şair duyarlılığıyla yazılmayacağını biliyor olmalı. Kanaatimiz o ki dehasını üst düzeyde bir bilgi estetiğiyle kaynaştırmak için çalışırken şarap içiyordu.

**"Saki! ver bana gül rengi şaraptan
Davul sesi ve kanun sadası olmaksızın
Kâhya ve muhasip görmesinler,
Dağılsın gamlar, toplansın tüm sevinçler
Tereddütler çıkıversin manzun gönülden,
Ve yeniden bambaşka olayım ben.
Sarhoş olayım, laflar edeyim,
Sermest olayım, güzaflar söylüeyim
Çünkü keyfiz olarak söyleyemem.
Divane olayım ki inciler döktüreyim." (9)**

A.Xanî çalışırken şarabı içsin ya da içmesin onun içkiyle tanrı inancını yan yana düşünecek kadar engin ve aydın görüşlü olduğu gerçeğini kabul etmek gerekiyor. ■

DEVAM EDECEK

KAYNAKÇA:

- 1- Kardeş Türküleri, Atal Behramoğlu, s.16
- 2- Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, M. Kagan, s.8
- 3- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.73
- 4- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.63
- 5- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.79
- 6- Kürtler. B.Nikitin, s. 49
- 7- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.39
- 8- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.39
- 9- Mem û Zin Ahmede Xanî Türkçe çev. M.E. Bozarslan s.71.73

geniştir. Kitabın derinliklerinde bu rahatlığı yakalamak olanaklıdır. Örneğin "Allah'a Övgü" bölümünü yetmişiki dizeyle bitirdiği halde "Saki Şarabı Kadehe Doldur" bölümünde şarabı ve şarabı içme güzelliğini anlatmak için yüzotuziki dize kullanmıştır. Günümüzde bile hangi dini bütün şarabı tanrı'dan daha çok övebilir? Keza yine Tacdin'le Site'in gerdeğe girdikleri bölümündeki sevişme imgelerini katı din anlayışı olan bir şairin kuracağı imgeler değildir. Nikitin "Öyle görülüyor ki Ahmedê Xanî kendisine model olarak Celâleddin-i Rumi'nin eserini seçmiştir. Bilindiği gibi Farsça'nın bu büyük lirik şairinin eseri Küçük Asya'daki halk liriğiyle de derinden kaynaklanmıştır, ve lirik Kürt folklorunun en güzel belirtilerine hayat veren aynı kaynaklarla beslenmiştir."(6) diyor. Mevlana'nın "lirik Kürt folklor"unu besleyen kaynaklardan yararlandığı doğrudur. Ama Ahmedê Xanî'nin Celâleddin Rumi'yi kendisine model aldığı pek doğru gözükmemektedir. Daha doğrusu biz Nikitin'in savını doğrulayacak bir bağlantı bulamadık. Nikitin'in de belirttiği gibi Xanî'den önceki Kürt şairleri (**Eli Heriri / 1425 -1490, Mela Ahmedê Betayi / 1414 - 1495, Melayi Ciziri / 1570 - 1640, Feqayi Teyran / 1590 -1660**) Xanî'nin ortaya çıkması için gereken zemini yaratmışlardır. Sunni olan Ahmede Xanî'nin din hoşgörüsünde C. Rumi'den çok zerdüştlükten gelen Kürt gelenek ve göreneklerindeki gizemciliğe ve büyük saygı duyduğu gizemci (Tasavvufçu) şair Melayi Ciziri'ye dayandırmak kuşkusuz çok daha gerçekçi ve mantıklı olur.

A. Xanî'nin şu dizelerine de değinelim:

**"Rumlardan, Habeşlerden, Frank ve Tatarlardan
Dini kabul etmeyen kimselerin / çaresiz çoğu
kılıçla yokoldular
Ta ki bir kısmı dine katılınca dek" (7)**

Bu dizelerde İslamiyetin kılıç zoruyla yayıldığını ve direnenlerin soykırımla yüz yüze kaldığını çarpıcı bir şekilde vurguluyor. İslamiyetin (Arapların) kılıcına büyük bir direniş gösteren halklardan biride Kürtler olduğu halde Xanî, kılıç zoruyla müslüman olmayı alçaltıcı bulmalı ki Kürtleri aynı kefeye koymuyor. Mem û Zin yapıtında bir çok toplumsal ve siyasal olayları eleştirdiği halde dinle ilgili her hangi bir eleştiriye rastlamadım. Oysa İslamiyetin her döneminde olduğu gibi A. Xanî'nin yaşadığı dönemde de Kürt toplumunu cenderesine alan etkenlerden biriydi. Xanî'yi çok etkileyen İran ve Osmanlılar tarafından Kürdistan'ın ikiye bölünmesi sırasında yapılan Kasr-ı Şirin Anlaşması'nın altında biraz da alevi-sunni çelişmesini aramak yanlış olmayacaktır. A. Xanî'nin olayları anlatış biçiminin kimi bölümlerinde diyalektik anlayışa kaydığını da gözlemledik. Bunları sonradan açacağız. "Peygambere Övgü" adlı bölümündeki iki dizesine de değinmekte fayda var.

"Kamu öğreticisiydi, daha önce okumadan;

DÜNDEN BUGÜNE

Ş e r e f L A Ş Ê R

1 917 Ekiminde Koçgiri'li Alişan Bey, Erzincan'dan Dersim'e Rus asker sovyetlerinin verdiği 16 ata özel habercilerini bindirerek şu haberi gönderiyordu: "Rus ordusunun yönetimini amele cemiyeti ele almıştır. Ordu geri çekilecektir. Şuura çalışması için Dersim'den bir komite tez elden Erzincan'a gelsin." RSDİP (B) bağlı komitenin 1. Rus ordu su yönetimini ele almasından hemen sonra propaganda grupları Kürdistan'ın içlerine kadar göndererek Sovyet devriminin amacını açıklamıştır. Sivas, Dersim ve Bayburt içlerine kadar giren propaganda grupları halkın temsilcilerini seçerek Erzincan'a göndermelerini istemişlerdir. Ekim devriminin heyecanı bütün dünyayı olduğu gibi Kürdistan'da kaplamış ve büyük bir coşkuyla karşılanmıştır.

1. Emperyalist Paylaşım savaşında Osmanlı orduları, Çar'ın orduları tarafından dağıtılmıştı. Enver Paşa'nın komutasındaki 3. Osmanlı ordusu Allahuekber dağlarındaki kısa bir direnişten sonra 70 bin kayıp vererek Erzurum hattına çekilmiştir. Daha sonra Erzincan'a çekilen 3. Osmanlı ordusu Rus ordusunun ilerlemesini durduramayınca daha geri hatlara çekilmek zorunda kalmıştır. Panik halinde geri çekilen Osmanlı ordusunun 28. ve 36. fıkraları Dersim aşiretlerine sığınmak zorunda kalmışlardı. 1. Rus ordusu Munzur dağları, Sadak dağları ve Çardaklı boğazını tutarak durmuştu. Daha fazla ilerleyemiyordu. Çünkü, Çar generallerinin emirleri artık dinlenmiyordu. Gericı askeri disiplin bozulmuş, askerler savaşmak istemiyor, başka ülkeleri işgal etmek istemiyorlardı. RSDİP (B)'in yürüttüğü devrimci çalışma 1. Rus ordusu içinde de başarıyla sonuçlanmış, ordu yönetimi ayaklanan askerlerin eline geçmiştir. Partiye bağlı askeri komite, Çarcı generalleri tutuklamış, yönetimi Gürcistan sosyal demokrat parti (Bolşevik) üyesi ve işçi sovyetleri üyesi Arşak Cemalyan, Viktor Tedzaya ve karargah fotoğrafçısı Esadzade'den oluşan komiteye devretmişti. Ertesi gün Osmanlı ordusundan alınan esirlere Sovyet devriminin ilkeleri ve amaçları anlatılarak serbest bırakılırlar. Kürdistan'ın bir çok bölgesine gönderilen propaganda grupları Ekim devriminin muhtevasını, amaçlarını ve ilkelerini açıkladılar. Savaşın emperyalist niteğini, UKTH

ilkelerini, dünya barışını açıkladılar. İşgal edilen bölgelerden Sovyet hükümetinin geri çekilme kararı aldığını bildirdiler. İşçilerin, köylülerin birliğini ve iktidarlarını kurmaları için mücadele etmenin gerektiğini ve bu doğrultuda atılacak her adımı destekleneceğini belirttiler.

Çar ordusunun işgalinden kaçan halk yavaş yavaş köylerine dönmeye başladı. İşgalci Rus ordusu yerini halkın desteğini alan bir orduya bırakıyordu. Sovyet ordusunun çağrıları ve Ekim devriminin etkileri Kürdistan'da hemen yankısını buldu. Bu çağrılar doğrultusunda Kürdistan'da önemli adımlar atıldı. Kürdistan'ın bir çok bölgesinde devrimci şuurular kuruldu veya kuruluş çalışmaları yapıldı. Hatta Kars'da bir yıla yakın yönetimi elinde tutabilen şuuralar hükümeti kuruldu. Ne yazık ki, Ekim devriminin Kürdistan'daki bu meyveleri Türk ordusunun saldırıları karşısında korunamadı.

Sovyet orduları, Lenin'in emri ile geri çekilme kararı almışlardı.

Sovyet ordularının geri çekilmesi, arkasında bir çok sorunu bırakacağı, yeni yeni kurulan devrimci örgütlenmelerin dağıtılacağı, milletler arası savaş, özellikle Ermeni katliamının yeniden başlayacağı açıktı.

1. Sovyet ordusu, Lenin'in başkanlığındaki Sovyet hükümetinin emirleri doğrultusunda Osmanlı hükümeti ile bir mütareke gereğince, Sovyet orduları geri çekildiği bölgelerde askeri, idari ve mali yönetimi Osmanlı ordusuna devretmeyecek, bölge halklarının iradesine uygun olarak demokratik bir biçimde seçilmiş organlara devredecektir. Osmanlı hükümeti buna rıza gösterecekti. Ancak Osmanlı hükümetinin bu konuda riyakarca davrandığı daha sonra ispatlanmıştır. Bizzat Osmanlı yetkilileri bu anlaşmanın kağıt üzerinde kalmaya mahkum olduğunu açıklamış ve Sovyet ordusunun geri çekilmesinden hemen sonra halkın devrimci örgütlerini askeri güçleri ile katliam yaparak dağıtmış, Ermeni soykırımını başlatılmış ve Şubat 1918'de bölgeyi yeniden işgal etmişlerdir.

1. Ordu içindeki RSDİP (B) parti ve askeri komitelerinin Türk, Kürt ve Ermeni halklarına yaptığı çağrı bu halklar arasında hemen yankısını buldu. Koçgiri aşiret katibi Alişan Bey Bolşeviklerin resmi çağrılarına, Bolşeviklerin sağladığı imkanlarla Dersim'in her tarafına ulaştırdı. Dersim halkı çağrıyı coşkuyla karşıladı. Erzincan'da kurulacak şuuraların kuruluş çalışmalarına katılmak üzere temsilcilerini seçti. Plümer, Hozat, Kızılkilise (Nazimiye), Mazgert Plur (Ovacık)'dan Seydali'nin oğlu Hüseyin Pirahmedin oğlu Ağa Bey, Memo Boliz, Ali ve Qeko Yusuf 8000 kişilik pişdarlarıyla Erzincan'a hareket ettiler. Koçgiri delegeleriyle birlikte Kürt komitesini oluşturan Dersim delegeleri Erzincan'da Sovyet ordusu ve Ermeni komitesince askeri törenle karşılandı. Ermeni komitesinin başkanı Muradof Paşa törende bir konuşma yaptı. Muradof Paşa, Ekim devriminin dünyada ve bölgede yarattığı değişikliklere değindikten sonra "Ermeniler ve Türkler ve Kürtler kardeşlerdir. Bizi birbirimize kırdıranlar, emperyalistler ve uşaklarıdır. Biz çektiğimiz acıları unutuyoruz ve barış elimizi uzatıyoruz. Bütün Ermeni, Türk ve Kürt rençberleri, ameleleri birleşelim, kendi şuuralarımızı kuralım. Bizim sultana ihtiyacımız yoktur. Rus amelesı zalim Çar yönetimini devirdi, kendi yönetimini kurdu. Bizde birleşelim, kendi idaremizi ku-

ralım. Lenin ve ordusu bizi destekliyor."

Dersim delegeleri, Sovyet ordusu içindeki parti yetkilileri ve Türk, Ermeni delegeleriyle belediye binasındaki kısa bir tanışma toplantısından sonra Kerimoğlu mahallesinde Ermeni komitesince misafir edildiler. Ertesi gün Erzincan ve çevresinden gelenlerle belediye meydanında büyük bir kitle toplantısı düzenlendi. O zamana kadar Erzincan'ın gördüğü belki ilk büyük kitle toplantısıydı. Erzincan halkı ilk defa kendi istek ve iradesinin belirleyici olduğunu, gelişmelerden haberdar edildiği iradesinin dikkate alındığını görüyordu. Kendi gücüne olan inancı artıyor ve kendi temsilcilerini yöneticilerini kendisi seçiyordu.

Toplantıda Sovyet ordusundan bir yetkili, Çar generallerinin yaptığı kötülüklerden maddi zarar görenlerin kendilerine başvurmasını isteyerek, köylünün ve küçük esnafın gördüğü zararları gidermeye çalışacaklarını belirtti. Ayrıca, Erzincan halkının seçeceği yöneticilerine ve bölge çapında kurulacak şuraaların çalışmalarına ellerindeki imkan dahilinde yardımcı olacağını belirtti. Türk, Ermeni ve Kürt komitesi adına yapılan konuşmalardan sonra kitle sevgi gösterileri ve şenlikler düzenledi. Erzincan halkı ilk defa böyle özgün bir hava teneffüs ediyordu. Türkler, Kürtler ve Ermeniler sokaklarda bayramlaşıyor, kucaklaşıyor, birbirlerini kutluyorlardı. Aralarındaki bağları güçlendirmek için, kirvelik, mussaiblik, kankardeşliği gibi manevi bağlar kuruyor. Kendilerini birbirine düşman edenlerden nefretle bahsediyorlar ve eskiden beri nasıl kapı-komşu dostça iç içe yaşadıklarını anlatıyor, güzel hatıralarını tazeliyor ve yaşıyorlardı.

Şuraaları kurmakla görevli delegeler Kerimoğlu Mahallesindeki İbiş'in konağındaki çalışmalarını sürdürüyorlardı. Alınan kararlar, Belediye binasında toplanan alt komitelere bildiriliyordu. Onlarda gruplarla Sivas, Dersim, Bayburt ve Erzincan halkına duyuruyorlardı.

Şura örgütlenmesinin, bir halk iktidarının örgütlenmesi olduğunu bütün delegeler kavramış ve benimsemişti. Şuraaların örgütlenmesi konusunda hareketli tartışmalar oluyordu, tartışmalar kitlelere mal ediliyor ve kamuoyu oluşturuluyordu. Tartışmalar özellikle, Ermeni komitesi ile illegal faaliyet gösteren islam komitesi üyesi bazı Türk delegeler arasında oluyor, kararlar oy çoğunluğu ile alınıyordu. Onun için bir çok kararlar illegal islam komitesi üyelerinin muhalefetine rağmen alınıyordu.

Şuraaların kurulması ve örgütlenmesi çalışmalarını, RSDİP (B) üyelerinin yol göstericiliğinde kısa zamanda önemli aşamalar gösterdi. İslam komitesinin çoğunlukla muhalefet etmesine rağmen halk ordusunun ve milislerin oluşturulmasına, Rusya'daki kolhoz örgütlenmesinin yerini alacak "Kurbuz"ların kurulmasına, bütün ulus ve milletleri temsil edecek komiserliğin kurulmasına, Polis teşkilatının ve gizli istihbarat teşkilatının örgütlenmesine yerlerinden kovulan Ermenilerin yerlerine dönmelerine ve toprak mülkiyetinin yeniden düzenlenmesine v. s. konularda önemli kararlar alındı. Bu kararlar doğrultusunda önemli pratik adımlar atıldı. Maliyesine değil, şuraalara ödenmesi için öküz, tohum, araba ve tarım aletlerinin dağıtımı yapıldı.

Ancak islam komitesi şuraaların kurulmasını önlemek için elinden geleni yapıyor. Şura çalışmalarına katılan Türk delegelerinin çoğu illegal olarak çalışmalarını

sürdüren islam komitesinin üyesiydiler. İslam komitesinin üyeleri aynı zamanda gizli istihbarat örgütünün üyesi idiler. "Cemiyeti İslamiye" (İslam komitesi) ittihatçılar tarafından kurulan "karakol" örgütüne bağlı idi. İslam komitesinin yetkilileri, gizli istihbarat teşkilatı karakol örgütü, hükümet üyeleri, ittihat ve terakki yöneticileri ve ordu yöneticilerinden oluşan "azınlıkları tenkil" komitesince atanıyordu.

Ancak Osmanlı ordularının Rus ordularına yenilmesi ile birlikte Osmanlı devletinin diğer örgütleri gibi "Cemiyeti İslamiye" örgütü de dağıldı. Ne var ki Cemiyeti İslamiye, dağıldığı bölgelerde illegal çalışmasını sürdürüyordu. İl olarak, "azınlıkları tenkil" komitesi Cafer Bey adında birini Erzincan'da şuraayı cezalandırmakla görevlendirildi. Fakat istenilen başarıyı göstermeyen Cafer Bey alınarak yerine Mazhar Bey atandı. O da halkı Ermenilere karşı kıskırtmada başarısızlığa uğrayınca yerine Abdulmabut atandı. Abdulmabut resmi ve görünürdeki görevi Erzincan Müftülüğü idi. Ancak esas görevi şuraayı cezalandırmaktı. Abdulmabut Gergerek camii dersanesini cemiyeti İslamiye (İslam komitesinin) merkezi haline getirdi. Çalışma alanını 7 bölgeye ayırarak, yetkililerini atadı ve hızlı haberleşme sistemini ve propaganda gruplarını oluşturdu.

Şuraaların kuruluş çalışmaları karşısında lakaytsız görünen Abdulmabut, gerçekte ise İslam komitesi aracılığıyla şura çalışmalarını bütün gücüyle baltalamaya çalışıyordu. Ermeni katliamı sırasında köylerini terk edenlerin yerlerine dönmelerini "topraklarımızı Ermenilere veriyorlar" şeklinde çarpıtiyordu. Yine halk milislerinin oluşturulmasını ve silahların halka dağıtılmasını, "Ermenilerin silahlanıp, öc almak için katliama hazırlandıkları" şeklinde çarpıtiyordu. Şuraaların İslam dinini ortadan kaldırıp Hıristiyanlığı getireceği, camileri yıkacağı, v.s. yalan ve demagojilerle birlikte klasik anti-komünizm propagandasını da yürüttü. Cemiyeti İslamiyeciler vergilerin şuraaya değil de Allah'ın vekili olan peygamber ve onun vekili olan tahsildarlara ödenmesini, Hıristiyanlara ve Ermenilere karşı silahlanması propagandasını yapıyorlardı. Şuraaların kurbuzları desteklemek amacıyla aldığı tedbirlerin halk içindeki olumlu etkisini kırmak için, İstanbul hükümetinin Erzincan "cemiyeti İslamiye"ye verdiği ödenekten, halka yiyecek ve giyecek dağıtıldı. Ancak halk, savaşta ve Ermeni katliamına karşı kesin tavrını koyarak şuraaların kuruluş çalışmalarını destekliyor ve bu doğrultuda alınan kararları benimsiyordu. İslam halkınca tecrit edilen "cemiyeti İslamiye" bütün çabalarına karşın tecrit çemberini kıramıyordu. Bunun üzerine Abdulmabut provakasyonlara başvurdu fakat yeni yeni kurulmaya çalışılan şura gizli teşkilatı Abdulmabut ve "cemiyeti İslamiye" hakkında önemli ipuçları yakalamıştı. Abdulmabut son provakasyonunda suçüstü yakalandı. Erzincan'ın Zetkig ve Molla köyünün camilerini yakan cemiyeti İslamiyenin üyeleri, "Ermeniler camilerimizi yakmaya başladılar" şeklinde ortalığı karıştırmaya çalıştılar. Bunun üzerine galeyana gelen İslam halkının Ermenilere karşı saldırıya geçirtmek için silahlandırılmaya başlandılar. Osmanlı ordusunun gönderdiği silahlar halka dağıtılmaya başlandı. Ancak bir kısım silahlar ve cephaneye cemiyeti İslamiyenin ikinci adamı ve teşkilatçısı Tayyar beyin arabasında halka dağıtılırken milislerce suçüstü yakalandı.

Sovyet ordusunun müdahalesi ile dağıtılan silahlar toplatıldı ve provakasyon ortaya çıkarıldı. Abdulmabut'un ve adamlarının linç edilmesini önlemek için, Sovyet ordusundan bir müfreze onları Erzincan'dan çıkararak İstanbul'a gönderdi.

Ancak Sovyet ordusu, 1918'in ilk ayında Erzincan'ı tamamen boşaltması gerekiyordu. Diğer taraftan, şuraaların kuruluş çalışmaları, Türk komitesinin engellemeleri, Kürt komitesinin karasızlığı yüzünden gerekli şekilde yürümüyordu. Güçlü bir otorite ortaya çıkamıyordu.

Sovyet ordusu, Ocak'ın son haftasında Erzincan'ı tamamen boşaltırken, Ermeni ve Kürt delegeleri, Sovyet ordusunun bir müddet daha Erzincan'da kalmalarını talep ettiler. Ancak RSDİP (B) üyeleri, Parti M-K komitesinin ve hükümetlerinin kesin geri çekilme kararını aldığını bildirdiler.

Sovyet ordusu Erzincan'ı terk ettiği gün Türk komitesini oluşturan delegeler, şura çalışmalarını terk ettiler ve özel ulaklarla Osmanlı 9. kolordusuna haber gönderdiler.

Erzincan halkını saran şenlik ve coşku yavaş yavaş yerini kuşku tedirgin bir havaya bırakıyordu. Osmanlı ordusunun Sovyet ordusuyla yaptığı anlaşmaya uymayaacağı ve Erzincan'ı işgal edeceği ve Ermenileri yeniden kovacağı söylentilerinin gerçekleşmesi bekleniyordu artık. Cemiyeti İslamiye artık şuraaların kuruluş çalışmalarına katılan delegeleri bir tarafa atarak açıkça Ermenilere savaş ilan etmişti. Dersim delegelerini Ermenilere karşı cihada kazanmak için yoğun çabalar harcıyor, "etkili" kişiler ve subaylardan oluşan heyetler gönderiyordu. Ancak Dersim delegeleri "Kim saldırıya geçerse ona karşı savaşırız" tavrını sürdürüyorlardı. Bu tavır katliamın geçikmesine sebep oldu. Aynı şekilde Ermeni komitesi de Dersim delegelerini kazanmak için yoğun çabalar içinde idi.

Ermeni delegeleri son bir iyiniyet girişimi kararını aldılar ve Türk komitesine "sorunları müzakere etme" çağrısında bulundular. Türk komitesindeki delegelerden bazıları buna "cemiyeti İslamiye" adına olumsuz cevap verdiler. Aynı çağrıyı Dersim delegeleri yineledi ve bu defa kabul ettiler. "Uzlaşma-anlaşma" toplantısında hiçbir sonuç alınmadı. Türk komitesinin muhalefetine rağmen Kürt ve Ermeni komiteleri "her iki taraf ellerindeki silahları 5 gün içinde Belediye'de Mehmet Emin (Bektaşî)nin adamlarına teslim edecek" şeklinde bir karar aldılar. Toplantıda Muradof Paşa "Osmanlı'nın Ermenilere yaptıklarını herşeye rağmen, size mal etmeden unutmak ve bir arada yaşamak için çabaladık. Barış için elimizi uzattık. Ancak siz Osmanlı ordusunun yaptıklarına sahip çıkıyor ve kışkırtıcılık yapıyorsunuz. Siz böylece kendi halkınıza ihanet ediyor ve köleleştiriyorsunuz. Siz sizi bize karşı kışkırtanların kölesisiniz. Teslim olmayacağız, savaşacağız. Yanımızda Rusya'nın amelesi, rençberi ve askerleri var. Kürdistan'ın Anadolu'nun amalesi, rençberi ve milyonlarca yoksulu var" Dersim delegelerine dönerek "Dersimliler, ittihatçılar ve cemiyeti İslamiye sizi bize karşı kışkırtıyorlar. Ben 17 yıl Dersim dağlarında savaştım. Dersim'liyi iyi tanırım Dersimin savaş imkanlarını da bilirim. Ermeniler, Kürtler ve Türkler kardeşlerdir. Tenkil'den kaçan Ermenileri siz korudunuz. Bugün bizi katledenler yarın sizi katlederler. Birleşelim. Türk, Kürt, Ermeni rençberleri

şurasını kuralım..."

Tanınan 5 günlük süre içinde Ermeni komitesi elindeki silahları, Türkler teslim etmediği takdirde, geri almak kaydıyla teslim ettiler. Ancak Türk komitesi hiçbir silah teslim etmedi. Dersim delegeleri, beşinci gün Muradof Paşa ile görüşerek Dersim'e döneceklerini bildirdiler. "Dersim'deki Ermenileri Türk ordusuna karşı koruyacağız. Ordunun Dersim üzerinden Erzincan'a saldırmasını önleyeceğiz. Fırat'ın öte geçidini tutacağız." dediler. Daha sonra Türk komitesine haber göndererek "Dersim'de ki Ermenilere karışmalarını ve Dersim Ermenileri Türklere karşı bir saldırıya geçerse bunu kendilerinin önleyeceğini" bildiren Erzincan'dan ayrıldılar. Böylece savaş nedeniyle kanderyasına dönen dünyadan Dersim'i tecrit ederek olayların dışında kalacaklarını barış ve huzuru bulacaklarını zannediyorlardı. Daha Dersim'e varır varmaz başları Türk ordusu ile derde girdi. Dersim delegeleri daha Erzincan'da iken Osmanlı ordusu Dersim'in içine kadar girmişti.

Rus ordusunun önünde bozguna uğrayan Osmanlı 3. ordusu, Ekim devrimi ile birlikte rahat bir nefes alarak derlenip toparlanmaya başlamıştı. Sovyet ordusu ile yaptığı mütarekeyi kılıf ederek beklemeye başladılar. Sovyet ordusu Erzincan'dan geri çekilirken, Osmanlı 9. kolordusu Harput'un Palu ilçesine 10 kilometre uzaklıktaki Sekerat köyünde bulunuyordu. İslam komitesinin gönderdiği haber üzerine, 9. kolordu Erzincan üzerine yürüdü. Ancak Dersim'den gelebilecek muhtemel bir saldırıyı nötrleştirmek için bir kısım birlikler Binbaşı Hasan Lütfü Bey komutasında doğu Dersim'e, Binbaşı Halit Bey komutasındaki askeri birliklerde batı Dersim'e gönderildi. Rus ordusu içindeki ayaklanmadan etkilenen, Erzincan'daki şuraaların kurulması çalışmalarını destekleyen Ermeni katliamına karşı çıkmakla tanınan 1917'de alay komutanı iken istifa ederek Dersim'e sığınan Hasan Vefa Bey, Dersim milislerinin başında Halit Beyin birliklerini durdurmuştu. Bu sırada Erzincan'dan dönen delegeler aşiret ileri gelenleri ile Pulur'da bir toplantı yaparak durumu değerlendirdiler. Halit Bey geri çekilmek için anlaşmak istiyordu. Ve anlaşılır. Halit Bey ile Hasan Lütfü Bey'ler yanlarına güvence için Mehmet Emin (Bektaşî) ile Hatipzade Yusuf Beyi de alarak Paluya döndüler. Ancak daha Palu'ya varmadan her ikiside tutuklandılar ve Palu'da "dîvani Harpte" sözde bir yargılamadan sonra Erzincan'daki şuraaların kurulması çalışmalarına katıldıkları ve askere mukavemetten dolayı vattana ihanet suçlamasıyla idama mahkum edilerek asıldılar.

Dersim üzerinden Erzincan'a giremeyen Osmanlı ordusu Sivas ve Çapakur (Bingöl) üzerinden 1918'in şubat ayında Erzincan'a girdi. Direnen Ermenileri kurşuna dizdiler. Ermeni halkı ikinci bir defa daha katliama uğradı. Çoluk çocuğu ile dağlarda, kuş gibi avlanmamak, gece gündüz ürkek adımlarla ya Dersim'e sığındı ya da Sovyet ordusuna yetişmek amacıyla kuzeye doğru ızdırıplı yolculuğa başladı. Sovyet ordusuna yetişenler acı hatıralarıyla birlikte yaşamlarını sürdürürken, yetişemeyenler yollarda ya hunharca katledilmiştir ya da açlık ve soğuktan donmuştur.

Dersim'e sığınarak kaderini Dersim halkının kaderine bağlayanlar ise kısa bir müddet barındılar. Ne yazık ki, kendileriyle birlikte Kürdistan halkını bekleyen kötü gelecekte kurtulamadılar. ■

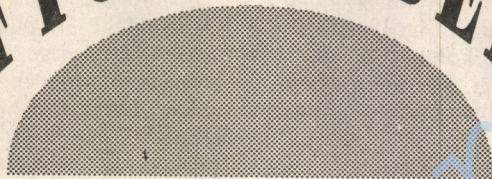
Pirsîyar: (pirsgirekên) kurd a li sowyeta borî çibun?

Kêşeyên

kir, bi vêjî nerawestîya, zorbey Kurdan bi darê zilm û zorê li welat durxistin, ji hev blavkirin bi mebasta ji

Bêrpirs: Kurdên Sowyetê jî wekî gelên dî yê cîranên xwe bi şorişê zor kêfxweş û dilgirmê diruşmên şorewî bun. Çêya mezin ew bu ku, kurd jî hatine nasin.

G U F T U G O L I B E R Ê Z

PROFESOR NADİR K. NADİROW

navçerakirina Kurda 1937 a bo me saleke reş û bêoxir bu. Çimkî Kurdê sor li vê reşesalê hilweşandin. Dewlata Sowyetê ser bi Sitalîn bi zanîn pirranîya

Kurda li matêka (tesîra) desthilata nu gellek şanaz û hêvîdarbûn ku pêl û bayê azadîyê li hêmî Kurdistanê belav be, kurd jî serfiraz û yekgirtî bin. Lê mixabin hest û daxwazîyan kurda ji aliyê desthilata şorewî hatne serkutkirin. Hikumeta nu pêwendîya kurdên Sowyetê li gel xwuşk û birayêd xwey li rojhilat (jêrdesti farsan) û bakuri Kurdistan (beşê Tirka dagirkirî) û bo beşên dîtir qedexe kirin, rê li mê girtin. Lê Kurda bi hestên yekwelatî û yeknetewî biryara Sowyetê nepejirandin, bê îcaza li çemê Aresê diperiyan û diçûne rojhilat û bakurî Kurdistanê. Daxwazîya Kurdên li Sowyeta borî bo yekbuna Kurdistanê îro ji her demê xurtir û isturtîre.

Pirsîyar: Eger ez bê kêsamî têgehiştibim, karîna Sowyet piştî şorişê bîryarbona damezrandina Kurdistanê sor derunîbu, aya çi livî biryarê bu?

Prof. Nadîrow: Lenîn sala 1923 da derheqî Kurda da biruskeyek (telegraf) ji serekê Azerbeycanê Nerîman Nêrîmanow ra hinartî bu ku têda waha nivîsbu "**Rewşê gelê Kurdistanê zor naşîrîne û pêwîstî çareserkirin hêye**". Nerîmanow li ser vê bruskeya Lenîn Kurdistanê sor çêke paytehtê xwe şu şe bû. Vaya bo Kurda bextewarîyekê giran bû, le şadî û şabûna me kurtetemen bû û dirêj nekşand. Paşî ku Lenîn sala 1924 da mir, Stalîn hate serhikum. Sitalîn li sereta du dest bi xelitandin a Kurdistanê sora Sowyetî

Kurdan ji sînorê rojhilat (jêrdestî Farsan) û bakurî (jêrdestî Tirkan) Kurdistanê nefî kirin. Sala 1944 a Kurdê Gurcîstanê li cîgehên xwê durxistin. Bes rojnama nav bi "**Kurdîstana Sowyetê**" ta sala 1960 î derdiçu. Ango me. Kurda li dewru mawey Kruşçow û Brejnew zilm û zorê hîç xêr û xweşîyek nedît, me newêrî bu bi hîç şewey bi gota, hun bo çi li me waha dikin.

Pirsîyar: Şex Mehmudî Berzencî namîr li şerê rizgarîya netewîda bi nav û daxwazîya gele Kurdistanê nameyek bi hêvîya wergirtîna alîkarîya Sowyetê ji sêrwê rêbazên şorewî ra hinardî bu. Gor bîru raya hingbo bo çi rêberên Sowyetê Lenîn hewrey xwe va nama bê berpîrs hiştin?

Prof. Nadîrow: Rêberên Sowyetê ne tenhê Sowyetê li ser her karesat (felaket) û kurdkujîya dagirkeran bêdeng ma û temaşekir. Sitalîn li kesiku digotin em şorişvan û azadîxwazin hezdikir. Wî (Sitalîn) bes piştî ruxandin û fêkbirina **Komara Mahabadê** li sala 1947 a bona Mella Mistefa Barzanî û 500 pêşmergew a hêvrêy wî îcazê da, ku dêrbasê Sowyetê bin, bixwînin. Zor kesa li va Kurdan xwendin, zewicîn, heta Mistefa Barzanî bixwê Akademiya Leşkerî qutekir. Le Sitalîn jî ber dewletên dagirkêrî Kurdistan, welatêd Îslamî û Anglo-Amerîkanî newêrîbu destgirîya Kurda bike.

Pirsîyar: Başê dewlata Sowyetê hîç kateki

li ser va mafxweri neheqiyê neaxift?

Prof. Nadîrow: Sala 1989 a Parlamena Sowyetê li bîyareka xwe da nefîkirina gel û netewan ji ci û warêd dapîr û bavpîra kir û got pewîste Sowyet derfetan bo vegara wan gelan dirust bikê. Em gellekî bi vê rewangey şabun û me dixwest em bigerin, carekê nu Kurdistan sor avadan bikin. Va biryara bi hewildana Gorbaçov çêbu, lê belê tiştê li dest Gorbaçov nedihat. Raste Gorbaçov hinde zextên giran li ser Netewên Sowyet sivikkirin, lê wî bilî xirapîye tişkî çê nekir. Çimkî li katê xwe da Sowyetê her tiştê xwarin, vexwarin û berkirinê hebu. Li dema Gorbaçov bes birçîbun, tazîbun, nebun, rut û rawî zêyadetirbu. Lewin Lîgaçow dibê "**Gorbaçov bi xwê xiniz û casuski Emêrîkiyê, wî navê komînîzmê rakir...**" Xelkên Sowyetê hemi li dijî Gorbaçovin. **Ez bawerim sosyalîzm wê carekê taze wek rebazeki rizgarîya mirovayeti li Sowyetê hilê.**

Pirsîyar: Bi glasnost û perestroyka?

Prof. Nadîrow: Xêra perestroyka eve ye ku mirov dikare bi êşkere biaxîfe, bangbide, binivîse, xwe pêşanke. Le ta esta jî desthilatîya me niye ku da em daxwazîya xwe ya pêşîn û mezîna yekbuyî pir sor û germ wexta şerrê netewî li başurî Kurdistan dijî rejîma Bexdayê berdewambu, çî biçûk, çî mezîna hemî Kurdan pêş sazumanên dewleta Sowyetê bona piştgirîya xelkê xwe dicivîyan û genc û cîvanan ta zarokê me jî dixwestin biçin Kurdistanê hember Bexdayê biparêzin li şerda bêşdarbin.

Pirsîyar: Rêvenbirên "Kongressa Nêtewîya Kurdêd Sowyetê" çendî li biryared xwe bicî kirin?

Prof. Nadîrow: Me dixwest em vê Kongressa Kurdê Sowyetê bikin mînberek konferansa hemî Kurdistanê, lê hikumeta Sowyetê îcaze neda, re li ber girt. Xebata mey li ser diruşmên kongressê berdewame.

Pirsîyar: A nuka li yek beşî niştiman ango li başurî Kurdistan hilbijardina Encumenî

Niştimanî têtne amedekirin. Zatî berêz Nadîrow û Kurdê Sowyetê bo hilbijardinê çî dibêj?

Prof. Nadîrow: Bi qiseyek hilbijardina Encumenê Niştimani tiştî pîroz û dîrokîyê. Lê mêjuya Kurdistanê da yekemcar bi şewekî demokratîk hilbijardîna ruidê. Hêvîdarin vava hîme binaxa Kurdistanê mezîna û yekbuyîye. Eger dewleta Tirk û Farsan yan dagirkêrên dî turê û nêrazîbuna xwe êşkîra dikin, mana eve ku koledar ji mirin û têkçuna li Kurdistanê xuya dibe ditirsin.

Pirsîyar: Çareserkirina keşey netewê Kurd û Kurdistanê bi çî şewey dive?

Prof. Nadîrow: Li ser dustura mirovayeti û ramyarî (sîyaset) gelên cîhanê. Divêt her hevvelatîyekî Kurdistanê, bikoşe, bixêbite û bona yekgirtinê hewîlbide.

Pirsîyar: Zatî berêz Mamosta Nadîrow bi destey **Agirî Newrozê** dixwazê çî bu gelen rêxtinên Kurdistan û xwendewarên kovarê sêr û xwêndî, bêtê rageyandin.

Prof. Nadîrow: Yekbigrin, yekbigrin, yekbigrin, bikoşin, bixwînin, bo hev îhtîramê bikin, eger em kurd yeknegrin encama me wekî Sowyetî xirab dibe. Li bîr û raya gel guhdarbin, bi xweperesti, şexîsperestî neteweyêk rizgar nabe, divêt berî nedin hev, dest bidin hev, taku her û her dubendî û nakokiyê neyarêd me, ko bu xwe jê berhemê digrin ji nav me rabin.

-Ez bi navî destey **Agirî Newrozê** sipasî û hirmeta xwey ya dilini ji berêz Mamosta Nadîrow peşkeş dikim, jîyaneke bextewarî, temenêt dirêj û serkeftinê ji Mamosta û xwuşki û brayêd xwey li Sowyeta bori arezu dikim.

Prof. Nadîrow: Ez jî sipas dikim bo vê guftagoyê û xebata xweda serkeftî bin. ■

17.5.1992

KÜRTLERİN KENNİ SİYASAL PARTİLERİNİ KURMALARI "GERİCİLİK" MİDİR ?

Sait AYDOĞMUŞ

Halkın Emek Partisi (HEP) yöneticileri ve bu parti adına SHP listelerinden seçilip daha sonra SHP'den istifa eden Milletvekilleri, son günlerde yoğunlaşan "Legal Kürt Partisi" tartışmaları ile ilgili olarak verdikleri demeçlerde, Kürtlerin legal planda da siyasal olarak ayrı örgütlenmelerini yani kendi partilerini kurmalarını, "ırk yada Milliyet esasına dayalı olacağı ve belirli bir coğrafi bölgenin insanlarını kapsıyacağı için gericı bir politik tutum" olarak değerlendirmekte ve böyleli bir adımın "bölge halkına yarar getirmek yerine zarar getireceğini" ifade etmektedirler.

PKK'nin kendi yayınları ile propaganda mekanizmaları ve PKK'ye destek olan yayın organları, sözkonusu görüşü, bir tek kelimeyle de olsa eleştirmeden, "Legal Kürt Partisi'nin kendi mücadelesini boğmak için emperyalizm ve sömürgeciler tarafından kurdurulmak istendiğini, buna müsaade etmeyeceklerini" yaygın bir biçimde işleyerek, esasen anılan görüşe destek oldular, oluyorlar.

PKK'nin yayın organları ile ona destek olan yayınların, girişimi HEP'liler tarafından yapılmakta olan ve Türklerle Kürtleri birlikte kapsayacağı ilan edilen "Yeni Demokratik Oluşum" lehindeki propagandası da yukarıdaki çerçeveye oturtulduğunda, PKK'nin anılan görüşle ilgisi daha bir netleşiyor.

Emperyalizmin ve Sömürgecilerin hızla gelişmekte olan ulusal kurtuluş mücadelesini boğmaya, olmazsa kendi planları çerçevesinde "ehlileştirmeye" çalıştıkları/çalışacakları hem biliniyor hem de anlaşılır bir şeydir.

Bu saatten sonra Kürt hareketinin yok edilmesi mümkün olmadığına göre, sömürgeciler, "ehlileştirme" için, yani bir takım sahte çözümler için, Kürdistan ulusal demokratik güçlerinin bazılarını kendi politikasının zeminine çekmeyi veya doğrudan işbirlikçi "Kürt siyasal güçleri" yaratmayı deneyeceklerdir.

Kimlerin böyleli bir güç olmaya aday olduğu, "ben derim olur" gibi bir takım öznel yakıştırmalarla saptanamaz. Doğru ve gerçekçi bir saptama, ancak belli koşullarda, sömürgecilerin ve ulusal kurtuluşçu güçlerin politikalarının, çalışma ve taktiklerinin somut analizini yapmakla ortaya çıkar. Bu, kimin söylediklerinin ve yaptıklarının, mevcut süreçte ulusal kurtuluş mücadelesinin çıkarlarıyla bağdaşıp bağdaşmadığına, bu süreci ilerletip ilerletmediğine, sömürgecilerin konuyla ilgili politikalarının değirmenine su taşıyıp taşımadığına bağlıdır.

Konumuzla ilgili olarak bu yöntemi izlediğimiz zaman, kimin politikasının bu aşamada ulusal kimlik edinmeyi pekiştirerek, uluslaşma sürecini derinleştirdiğini ve dolayısıyla ulusal kurtuluş mücadelesini güçlendirdiğini; kimin politikasının belirtilen bu hususlarda karşıt etkiler yaratarak sömürgecilerin ve emperyalizmin politikasına yakınlaştığını veya onlara yaradığını daha objektif bir biçimde görebiliriz.

Bu yazıdan amacım, "legal Kürt partisi" ile ilgili yukarıdaki görüş ve tutumun Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin ve TC'nin mevcut politikalar açısından ne anlama geldiğini, ne tür sonuçlara yol açabileceğini irdelemek ve bunun ışığında "legal Kürt partisi" ile ilgili görüşlerimi belirtmektir.

KARŞIYA ALINAN MEVCUT MÜCADELENİN YARATICISI VE TEMİNATI OLAN ULUSAL GÜÇLERİN BAĞIMSIZ POLİTİK ÖRGÜTLENMESİDİR!

Dikkat edilirse PKK tarafından da destek gören HEP'lilerin "Legal Kürt Partisi"ne karşıt olmalarının görünürdeki temel nedeni, partinin legal olmasıyla veya izlenmesi gereken politikayla ilgili değil, ulusal temele dayalı yani "Kürt Partisi" olmasıyla ilgilidir. Üstelik HEP'liler, bu temel nedenle ilgili argümentlerini ortaya koyarlarken, mücadelemizin temel kavramlarından olan "ulus" ve "ülke yerine, sömürgecilerden yıllardır duymaya alışık olduğumuz "ırk", "milliyet", "coğrafi bölge" gibi bazı kavramlarla açıklayarak, sömürgecilerin artık yürümeyen inkar politikasından sonra, şimdilerde oluşturmaya çalıştıkları "yeni" sömürgeci politikanın tuzağına düşüyorlar.

Kürtlerin bir "ırk" veya "milliyet" değil, bir ulus olduklarını, başka bir ülkenin "coğrafi bir bölgesi"nde değil, kendi ülkelerinde yaşadıklarını, eşitsiz de olsa, her ulus gibi, günümüzdeki uluslararası örgütlenmede yerlerini almalarının en tabii hakları olduğunu, bunu gerçekleştirebilmek için, siyasal partiler dahil, kendi ulusal kurumlarını oluşturmaları gerektiğini tartışmak -hele de Kürtlerle-bile artık insana abes geliyor.

Kürt ulusal hareketinin pratiği ve ulusal kurtuluş mücadelesinin vardığı aşama, bu tartışmaları çok gerilerde bırakmıştır. Artık Türk solunun önemli bir kesimi bile Kürt ulusal hareketinin politik ivmesinin çok daha ileri olduğunu; ayrı örgütlenmesinin gerek ulusal kurtuluş mücadelesinin ve gerekse de Türkiye'deki devrimci sürecin gelişmesi için daha doğru olacağını kabul etmiş durumdadır.

Kaldı ki, bu yazı çerçevesinde ayrıntıya girme olanağı olmamakla beraber, sosyalistlerin, çok uluslu devletlerde örgütlenme sorununa, eskisi gibi salt politik ivme açısından

bakmakla ilgili yaklaşımlarını da aşağıda özetle belirtilen nedenlerle ciddi biçimde gözden geçirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Birincisi kendi bağımsız örgütlerine kavuşmadan, ulusun kendi kaderini tayin hakkını, şu veya bu yönde de olsa özgür iradesiyle gereği gibi kullanabilme hakkına kavuşabileceği kanaatinde değilim. İkincisi, varolan sosyalizm pratiklerinin çözümlüyle beraber, aynı coğrafyada boyveren aşırı milliyetçi hareketler ve çatışmalar, tarihsel akışın ulus-ötesi (enternasyonel) bir toplum yönündeki nesnel eğiliminin yolunun, her ulusun kendi bağımsız devletine kavuşması suretiyle yaşanacak bir süreçle daha sağlam bir biçimde dönebileceğini gösteriyor. Zira bu yolla ulus oluşturmada belirli bir süre çok önemli bir rol oynayan milliyetçiliğin aşılmasının daha kolay ve efektif olacağı ortaya çıkıyor.

Ülkemizdeki sömürgeci işgal ve egemenliğe son vererek ulusumuzu özgürleştirmek için oluşturulan ayrı (bağımsız) örgütler, günümüzde hızla yayılan ulusal bilincin, tüm yönleriyle derinleşip pekişen ulusal kimliğin ve uluslaşma sürecinin gelişmesinde önemli bir rol oynamış ve zafere doğru adım adım ilerleyen ulusal kurtuluş mücadelemizin yürütücüsü ve başlıca teminatıdır.

Ulusal kurtuluş mücadelemizin vardığı aşama karşısında, Kürt ulusal sorunu red ve inkara dayanan resmi politika iflas ederken, sömürgeci gelişmelerin önünü kesmek için yeni bir politika oluşturmaya çalışıyorlar. Bilindiği gibi bu yeni resmi politikanın özü, Kürt sorununun bir ulus sorunu hatta ulusal azınlık sorunu değil, "Türklerin ulusal mozayikine renk ve zenginlik katan bir kültürel kimlik sorunu" olduğu biçimindedir. Türk sömürgecileri, bu politik yaklaşımlarını benimsetmek için, ulusal ve uluslararası planda yoğun bir çaba sarfetmektedirler. Sözde demokrasinin şampiyonu olanların parlamentosu olan Avrupa Parlamentosu'nun, Haziran-1992'de aldığı ve "Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etmelerinin imkansız olduğu"na ilişkin olan antidemokratik ve haksız kararı, "Yeni Dünya Düzeni"nde Türkiye için biçilen rolün bir "teşvik primi" olduğu kadar, Türk sömürgecilerinin "Kürt sorunu" ile ilgili yeni politik çabalarının da bir ürünüdür.

KİMİN POLİTİKASI SÖMÜRGEÇİLERİN DEĞİRMENİNE SU TAŞIYOR?

Artık kimin görüşünün sömürgecilerin bu çabalarının değirmenine su taşıdığı sorununa geçebiliriz.

Sömürgecilerin yeni sahte politikalarıyla ulusumuzu entegre etme, hızlanan uluslaşma sürecimizi engelleme çabalarına kim hizmet ediyor? Kürt hareketinin bugüne kadarki pratiği ve vardığı mevcut aşamayla Türk solunun çoğunun bile kabul etmek zorunda kaldığı ayrı örgütlenme meselesini, üstelik ulus olup olmadığımızı gündeme getirecek kavramlarla yeniden başlatarak, ulusal kurtuluş mücadelesinin tüm kazanım ve mevzilerini bir yana atarlar, terk edenler mi, yoksa bu alanda illegalitede kazanılan mevzinin legaliteye de yansıtılmasını savunanlar mı?

Açıktır ki HEP'lilerin görüşü ve çabası sömürgecilerin yeni çabalarının çerçevesine "cup" diye oturuyor, "hırsız" ele veriyor.

Esasen HEP'in geçmişteki yöneticileriyle bugünkü belli başlı yönetici ve milletvekillerinden bazılarının Kürt hareketinden hatta Kürt sorununu savunan bir siyasal zeminden gelmemektedirler. Yine HEP'in kuruluşunda, bizzat Turgut Özal'ın rolünün önemi biliniyor. Bu rolün, "SHP'nin oylarını bölme" amacının ötesinde, o sıralar tartışma ve çalışmaları hızlanan bir "Legal Kürt Partisi"nin kurulmasını engelleme amacına yönelik olduğu ve bizzat devletin resmi

politikası gereği yapıldığı sonraki gelişmelerle ortaya çıkmıştır. SHP lideri Erdal İnönü, seçime sokulmayan HEP'le seçim ittifakı yaparak onların meclise girmelerini sağlamayı, "ayrılıkçı" hareketin güçlendirilmemesine yönelik olan devlet politikasının bir gereği olarak yaptıklarını ve bunu başarıldıklarını defalarca açıklamıştır ve gerçek gelişmeler de bu yönde olmuştur.

Sömürgeci Devletin ve partilerinin an'ılan amacına rağmen, özellikle yatay olarak hızla büyüdüğü için, illegalitenin "darlığı"na sığmayan Kürt ulusal hareketi, bir ara büyük çapta HEP'te toplanıp, bu partiyi fiilen legal bir Kürdistan Partisi haline getirmişti. HEP, o dönem, ulusal birlik yolunda önemli bir adım ve sembol olmuş ve ulusal kurtuluş mücadelesine önemli katkılar sağlamıştır. Ama olumlu süreç devam ettirilip, HEP, Kürtlerin ulusal varlığının resmen de teyidini sağlama misyonuyla bir Kürdistan Partisine dönüşürüleceğine, bizzat PKK'nin de çabasıyla tasfiyeler gerçekleştirilerek, tersi yapılmış; iş bugünkü noktaya getirilmiştir.

HEP ve dolayısıyla PKK, başından beri, temel görevinin "ayrılıkçı" harekete, özellikle onun silahlı bölümüne karşı daha kararlı davranmak, onu yoketmek olacağı sözleriyle ve programıyla açıkça belirlen bugünkü koalisyon hükümetini ıslarla destekleyerek uzlaşmacılığın, resmi devlet politikasına alet olmanın görülmemiş örneklerini verdiler. Bu yazıdaki konumuzla ilgili görüşleri, HEP'in koalisyona verdiği desteğini çekmesinin, kimi milletvekillerinin SHP'den istifa etmesinin bu talihsiz tutumun ve misyonun değişmediğini gösteriyor.

HEP'liler "Kürt sorunu"na bir ulusun sorunu olarak bakmak, ideolojik ve politik perspektiflerini buna göre belirlemek, örgütsel olarak buna uygun bir konum almak yerine, tüm bu alanlarda yeni resmi politikanın özü olan entegrasyonu kolaylaştırıcı bir "zenginlik" aracı olarak görev üstlenmeye adım adım yaklaşmaktadırlar. Bu bakımdan devlet ve İnönü'nün de adım adım amaçlarına ulaşmakta olduklarını söylemek yerinde olacaktır. Kısmi yerel seçimlerin Kürdistan'daki sonuçlarında da bu "başarı"yı görmek mümkündür.

Peki ama, geçmişte ayrı örgütlenmeyi savunmayanları "işbirlikçi", "hain" olarak değerlendiren ve halen de Kuzey Kürdistan'da sömürgecilere karşı silahlı mücadele veren biricik Kürt olan PKK, nasıl oluyor da legalitede ayrı örgütlenmeyi "ırkçı"lıkla niteleyen, hızlanan uluslaşma sürecini köstekleyerek sömürgecilerin yeni entegrasyon politikasına alet olan bu politikayı savunuyor, en azından ona destek veriyor.

Bunun, bu yazı için belirlenen sınırlar çerçevesinde açamıyacağım ancak sadece işaret edebileceğim birkaç nedeni var.

Silahlı mücadele, mücadele biçimlerinin en radikalidir. Ancak bu en radikal mücadele biçimini benimseyip kullanmak, aynı zamanda ideolojik ve politik olarak en radikal çözümleri benimsemek, uzlaşmacılığa, "ehlileşmeye" karşı en dirençli olmak anlamına gelmiyor. Bu gerçeği kavramak için, Irak'ın işgalinde bulunan Güney Kürdistan'daki ulusal hareketin tarihsel pratiğini incelemek yeterlidir. Ortaya çıkışından bu yana yaygın bir biçimde silahlı mücadeleyi kullanan Güney Kürdistan'daki Kürt ulusal hareketinin tarihi, Kürt halkı için dramatik sonuçlar doğuran sağ, uzlaşmacı politikaların da tarihidir. Kuzey Kürdistan'da silahlı mücadeleyi başlatıp halen sürdüren ilk örgüt PKK olmakla beraber, yukarıda da belirtildiği gibi, özellikle son yıllardaki politikasıyla alabildiğine sağ ve uzlaşmacı tutumlarla da sergilenmiştir, sergilemektedir.

İkincisi, PKK'nin politik perspektifinin Kürdistanlılığı

başından beri zaafı taşımaktadır. Son yıllarda "toprak talebimiz yok" deyip tek devlet meselesine ve birliğe sık sık vurgu yapan, "Türk-Kürt ilişkileri çok içiçedir. Türk(iye) Kürdistanı kitle kaderi (kaderi olsa gerek-SA) Batı'dadır. Yani Doğu'daki Kürtler kadar Batı'da da vardır. İstanbul nüfusunun 1/3'ü bilmem Adana'nın yarısı, İlanadolu'da milyonlara yakın kitle var. Bunlar bir gerçek. Ayrıca ekonomi türüyle Türkiye'nin denetiminde. Kürtlerin kendi başına en azından ekonomik yönden sınırlanmaları imkansız. Siyasi kültü el denetim yine Türkiye'de. Bizim birdenbire bıçakla keser gibi bir ayrılıkçılığı dayatmamız bu nedenle mümkün değil" 1, "Bir defa şimdi bize 'alın üçte biri sizindir, parçalayın' deseler, biz onlara bu gerçekçi bir yaklaşım değildir diyeceğiz. Ayrılacak bile hemen bir fabrikayı dahi işletemeyiz; yani bir defa ekonomik olarak mümkün değil. Biraz önce söyledik; Kürtlerin yarısı Batı'da; böyle bir ayrılık adeta içinden kan akan bir damarı ortadan parçalamak gibi bir şeydir."2 türünden demeçler veren, "Türkiye devrimini yapmada da kendilerin büyük görev düştüğünü" söyleyen, sırtımızdaki bir tanesi yetmiyormuş gibi, Sovyetlerin dağılmasıyla yeni ortaya çıkan diğer Türki devletlerle de federasyonu kurmayı öneren Abdullah ÖCALAN, anılan bu zaafı yansıtıyor.

Üçüncüsü, PKK, kendisini ulusla özdeş gören, pratikte tüm ulusal sınıf ve tabakaları temsil etmeye çalıştığı için gerektiğinde komünizm, milliyetçilik, dincilik gibi çok farklı ideolojik kılıflara da girebilen aşırı pragmatist bir örgüttür. Bilindiği gibi pragmatizm, kalıcı ilke yerine, o anlık çıkarlarını teorileştirerek ilke haline getirir. Bu nedenle PKK için asıl önemli olan, Kürtler adına, neredeyse kurduğu politik tekel sürdürmektir. Bunun ne pahasına, nasıl ve kimlerle gerçekleştirdiği önemli değildir. HEP-PKK ilişkilerinin bu anlayışla çok yakından ilgisi vardır.

Nitekim 15 Haziran 1992 tarihli Cumhuriyet gazetesinde A. Taner KİŞLALİ'nin "A. ÖCALAN yeni bir Kürt partisi kurmak isteyenleri tehdit etti ve 'PKK varken başkasına gerek yoktur' dedi. Ama HEP'i hiçbir zaman hedef almadı. Nasıl açıklıyorsunuz?" şeklindeki sorusuna Feridun YAZAR'ın verdiği cevap bu değerlendirmemizi doğruluyor. Feridun YAZAR'ın cevabı aynen şöyledir: "PKK'nin ismi Kürdistan İşçi Partisi'dir. Oysa biz Kürt partisi olmadığımız, Türkiye genelinde bir parti olmak istediğimiz için kendisinin sahasına girmemiş oluyoruz, bu nedenle de bize karşı tavır almak zorunda kalmıyor. Onun karşı çıktığı, geçenlerde basında tartışılan, açıkça bir Kürt partisi kurulmasıdır. Bizim amacımızda bir Kürt partisi yoktur. Her yerde söylüyorum; yasalar izin verip de Kürt partisi kurulursa, ben HEP'in o zaman da bir Türkiye partisi olarak kalmasından yanayım".

Kürdistan'la ve Kürtlerle ilgili politikayı kendilerine yabancısı ve üstelik PKK'nin ve Abdullah ÖCALAN'ın tapulu sahası gören bu yaklaşımın, ne ulusal kurtuluş mücadelesine ne de, ister Türkiye'de ister Kürdistan'da olsun, demokrasinin ve onun kültürünün gelişmesine bir katkısı olamaz.

Konuyla ilgili dördüncü husus, "legal Kürt partisinin, halen yürütülmekte olan silahlı mücadeleye karşı kullanılmak için kurulmak istendiği" ile ilgili iddia ve kaygılardır. Bu iddia ve kaygılar önemsenmeli hatta paylaşılmalıdır. Zira bilindiği gibi, "legal Kürt partisi"ni savunan kimi güçler, ulusal kurtuluş mücadelesinin gelişmesinde çok önemli bir yeri olan silahlı mücadeleyi benimseyip desteklemek enazından meşru görmek bir yana, onu neredeyse sömürgecilerin ağız ve üslubuyla "terörizm" olarak görmekte, bu anlamda doğrudan veya dolaylı görüşler ileri sürmekte, tutumlar takınmaktadır. Daha ileri giden kimi güçler, bırakalım silahlı mücadeleyi, illegal çalışmayı bile

"gayri meşru" olarak ilan eden bir anlayış ve tutum içindedir.

Açıktır ki, silahlı mücadeleyi benimsememekle onu meşru görmemek arasında çok önemli bir fark vardır. Bu ilkesel farkı, belli koşullarda boşanmak istememekle boşanma hakkını meşru görmemek arasındaki farka bezetebiliriz.

Aynı konuda doğru, sorumlu ve çelişkiyi göstermek açısından şu örneği hatırlatmak istiyorum. Geçenlerde, doğru ve yerinde bir kararlar Türk sömürgecilerinin kendisine verdiği "Atatürk Barış Ödülü"nü geri çevirerek, yapılmak istenen riyakârlığa alet olmak yerine, bu riyakârlığını tüm dünyanın gözü önünde afişe edip Türk sömürgecilerini şaşkına çeviren Nelson MANDELA, ırkçı yönetimin, "şiddet kullanma hakkının zenciler için meşru olmadığı" anlamına gelen bir beyanı imzalaması karşılığında "özgürlüğüne kavuşturulacağı" yolundaki teklifini reddederek, şiddetin zaten hüküm sürdüğü bir yerde, karşı şiddetin, kullanılsın veya kullanılsın, vazgeçilmez meşru bir hak olduğunu, yıllarını zindanda yatmak pahasına ısrarla savunmuş ve bu onurlu savunusuyla dünya çapında bir özgürlük kahramanı olmuştu.

Yaşama hakkı dahil, hiçbir hakkın tanınmadığı ve bu durumun sürmesi için sömürgeci devlet terörünün yoğun bir biçimde kullanıldığı günümüz Kuzey Kürdistan'ında, ulusumuz için silahlı mücadeleyi meşru bile görmemek, hatta onu "terörizm"le nitelemek, teorik olarak silahlı mücadeleyi fetişleştirip bu mücadele biçimini kullanmaya neredeyse "hain" diyen ve silahlı mücadelenin uygulanmasında gerek bu fetişten gerek pragmatik anlayışından ve gerekse dayandığı toplumsal kesimlerin karakterinden kaynaklanan ciddi yanlışlar yapan PKK'nin yanlışına bir başka yanlışla cevap vermektedir.

Bu iki yanlış, birbirini besleyerek, ulusal birliğin politik zeminine zarar vermenin ötesinde, onu, neredeyse olanaksız kılmaktadır.

Silahlı mücadeleye ve illegal çalışmaya karşı olma temelinde oluşacak bir "Legal Kürt Partisi"nin, içinde bulunan koşullarda, ulusal kurtuluş mücadelesini zayıflatacağı için, kuranların niyetinden bağımsız olarak emperyalizmin ve sömürgecilerin işine geleceği kuşkusuzdur.

KÜRT ULUSAL HAREKETİ LEGAL PLANDA DA KENDİ SİYASAL PARTİSİNİ/PARTİLERİNİ YARATMALIDIR!

Kürdistanı şu veya bu siyasi statüye kavuşturmak ve orada siyasi iktidar olmak için mücadele eden partiler vardır. Fakat bunlar mevcut politik koşullar nedeniyle zorunlu ve haklı olarak illegaldirler. Kürt ulusal hareketi mevcut gelişme düzeyini daha da geliştirmek için, gerek siyasi ve gerekse örgütsel olarak mahkum edilmek istendiği illegalitenin "dar" sınırlarını aşip legalitede de politik araçlar yaratmak zorundadır. Bu belli ölçüde fiilen zaten yapılıyor; ancak resmende yapılabilmesi içinde herşeyden önce Kürtlerin bir ulus olarak varlıklarının kabul ettirilmesi gerekir. Kürtler için ister otonomi, ister federasyon, ister bağımsızlığı savunsun, bu amaç, tüm Kürt örgütlerinin ve yurtseverlerinin önünde, günümüzde yönelmesi gereken en öncelikli asgari müşterektir.

Bu nedenle Kürt ulusal hareketi, illegalitesini ve farklı taleplerini korumak kaydıyla ilk etapta Kürtlerin bir ulus olduğunun ve politik mücadele hakkının kabul ettirilmesini amaçlayan bir programı benimseyen ve politik çalışmalarında buna ağırlık veren legal bir parti kurmalıdır.

Devami 80. Sayfada

Devlet tekelindeki kitle iletişim araçlarının ve burnu havada, paranoyak entellerin yaymaya çalıştığı yeni VİZYON rolüne karşılık, mevcut durum Türkiye Cumhuriyeti Devletinin tükenişini arz etmektedir. Binbir tantana ve sahtekarlıkla topluma son umut olarak lanse edilen Koalisyon hükümeti de bu çökmeye paralel olarak hızlı bir iniş sürecine girmiş bulunmaktadır. Devletin yeniden yapılandırılması ve başta Kürt halkı olmak üzere Türkiye dinamiklerinin ulusal, demokratik ve ekonomik beklentilerini karşılamak bir yana, eskiyi, Kayserili misali boyayarak satma gayretleri, önce yaygın bir teşhiri yaşamış, ardında kendi kendini kitlemiştir.

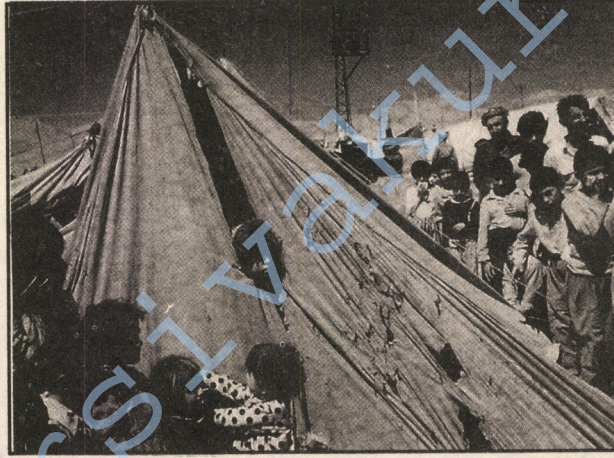
Aslında bunun böyle olacağı ta başından belliydi. Zira, Türkiye siyaseti ve iktisatının içinde bulunduğu derin açmaz, Türk'ü, Kürt'üyle bütün toplumun başdöndürücü bir hızla uygar dünya ile bütünleşme yönündeki evrimi, kabına sığmayan ilişkiler, yasaları anlamsızlaştıran gelişmeler köklü ve katımlı değişimlere kaçınılmaz kılmaktadır. İçine kapanık, katı, baskıcı ve paranoyak devlet erki, dünya insanlığının ulaştığı o muazzam düzeye, hiçbir katkı yapmadan ve hiçbir bedel ödemedi ulaşmak istemektedir. Oysa, dünya insanlığının bugün geldiği yerde demagojiye yer yoktur ve bedel ödemekten kurtulmak da mümkün değildir. Ve görülen odur ki, Türkiye'nin güneyinde bir Kürt Devleti ile Kıbrıs'ta ortaya sürdükleri bedel olarak kabul edilmemektir. Bedel ya yönetim değişikliği (biçimde değil özde) ya da coğrafya değişikliğidir.

Şimdi süreç daha hızlı işleyecek ve Türkiye halklarının özgür inisiyatifine doğru seyredecektir. İşte içine yuvarlandığımız Kanlı Kavşak'taki kapışmanın temel nedeni de bu olacaktır. Zira, bugün Türkiye'de, geleceğe hükmetmek isteyen ve bunun kavgasını bütün toplumsal kesimlerden önce başlatan TÜSİAD, inisiyatifini ele almak, devleti çağın normlarına uygun olarak yeniden yapılandırmak mücadelesini var gücüyle başlatmıştır. IMF, Dünya Bankası-AT, ABD ve Türk devleti içinde, sözcülüğünü Özal'ın yaptığı reformcular TÜSİAD'ın ittifak ve işbirliği içerisinde olduğu güçlerdir. 1993 yılı bütün toplumu bu hesaplaşmanın saracağı bir yol olacaktır.

Ufku dar, varlığı ve yokluğu pek belli olmayan Türkiye sol hareketinin bu süreçte etkili olacağını ileri sürmek hayli zordur. Ne var ki, PKK'nın şahsında ifadesini bulan Kürt muhalefetinin bu kritik süreçte izleyeceği politika, hem halkların eşit ilişkilerine dayalı

KANLI KAVŞAK

G ü n a y A S L A N

yeni bir cumhuriyeti kurma hedefi, hem de Kürt sorununun nihai çözüm yolunda alacağı mesafe açısından hayati önem kazanmaktadır. Bizce üzerinde önemle durulması gereken konu budur. Zira, görüldüğü kadarıyla devletin yeniden yapılandırılması yönünde hamle hazırlanan TÜSİAD, Özal ve uluslararası güçler, Kürt muhalefetini yedeğe alma gayretleri içerisinde. Kürt halkının siyasi iradesi üzerindeki yasakların kaldırılması, PKK'nın tanınması ve şekilsiz bir Kültürel Özerklik karşılığı bunu elde edeceklerine inananların yanılıp yanılmadığı tabii ki PKK'nın izlediği strateji gösterecektir.

PKK'nın, masaya oturma dahil sorununu çözümü konusunda varılacak bir ara uzlaşmaya yönelik hazırlıklı olduğu da sır değil. Ancak PKK açısından gözden kaçırılmaması gereken birkaç nokta var.

Şöyle ki; Kürt halkını izole etmede ve azgın bir terör sonucu yerel desteği daraltmada devlet -geçici de olsa- bazı mevziler kazanmış bulunmaktadır. Yine Kürt halkının örgütlülük düzeyi hiçte ileri sürüldüğü gibi gelişmiş değil. Hepsinden önemlisi radikal saflarda ileri boyutta bir dejenerasyonun yaşandığı da bir gerçek. Sorumsuz ve yaratılan değerlere saygısız, dalkavuk potansiyel gün geçtikçe geliyor. Kaldı ki devletin de bunu teşvik ettiği de ortada. Öte yandan Türk halkının anti-PKK tavrını da hesaba katmak gerekiyor.

Bizce yakın bir gelecekte, yükselen bir güç olan TÜSİAD ve onun temsilcileriyle -geçici de olsa- varılacak bir çözümden kaçmak mümkün olmayacaktır. Elbette gönül ister ki, Türkiye halkının organize güçleriyle yapılan ittifak ya da varılan birlik sonucu Türkiye'nin geleceğine hep birlikte hükmetme yönünde omuz omuza çaba sarfedebilsin. Ancak nesnel durum böyle bir gücün bırakın kısa erimde, uzun vadede bile ortayere çıkacağına pek ihtimal vermiyor. PKK'nın oturup sonsuza dek böyle bir gücün ortaya çıkmasını beklemek veya yaratmasını istemek -ki olanaksız- de haksızlık olur. Masaya oturmak elbette önemli. Fakat, silahla kazanılan mevziler masada bir çırpıda olmasa bile birkaç çırpıda kaybedilmesi riski her zaman vardır. Ve Kürt halkı, gündemin gerisinde seyreden gazeteleri, siyasetin arkasında nal toplayan partileri ve etkisiz dernekleriyle geleceğine hükmetmede zorlanabilir. Bütün iş yine gerillanın omuzlarına yıkılabilir. Bunların üzerinde düşünmekte ve düşünen insanlara mikrofon uzatmakta yarar vardır. ■

LÊBAN Û SERÎHILDAN

M. S a i t A L P A S L A N

"Ji bo bîranîna Wedat AYDIN"

I
Rabû...
Kincê xwe li xwe kir...
Derî vekir...
Du polîs li ber derî bûn. Yê por zer peyivî;
"Di dermafê te de gilîyek heye. Emê te bibin heta qereqolê... Kincê xwe li xweke..."
Ev jî bi zîmanek hêrs;
"Lawo, ma qey wext gişt ketîbû bin erdê, ûn nuha tîn? Ma roj û hejmar qedîyaye? Ezê sibê werim..."
Polîsê por qîmer;
"Em çi bikin? Me nuha şandin... Ji mera çi wextê bêjin, em wê wexta tîn"...

II
Qêrîna mekîna ezmanê Amedê dagirtî bû... Bi otobos û dolmiş û texsiyan berîdabûn Madenê... Li dora wan cemseyê leşkeran, li ser wan ji firfiroka polîsan dev ji wan berne dida...

Mekîne dimeşîyan. Ji gund û qezeyê ser rê jî gelek meriv li dora vê karwana bê dawî dicivîyan.

10'ê Tîrmehê bû, bû roja şoreşê...

Di zîman de stranên azadî, gel dimeşîya. Di zîman de slogan jin û mêr, zarok û zêçî, pîr û kal dimeşîyan...

Der hêl gişt polîs girti bû. Di destê wanê qîrej de dilên ji çîyayên welatê min jê kirine... Di destê wanê qillêr û qîrêj de xwîna gel ê min, dranê xwe, weki sêyan (kuçîkan) rê gel didan...

(Hey gidî dinya. Bi çek û sîleh, bi tanq û top, bi teyare û firfirokan hemî erdê welatê min carek din talan kiri bûn)

III
Çavên wî girêdan...
Pîrsa welêt kirin bi şev û rojan...
Pîrsa rewşa partîyên û gel û şoreşgeran...

Çavên wî girêdan...
Bi tîrsek mezin, nenûkê wî kişandin...
Carek ne peyivi, ne kir ax û wax di bin lêdana xwînxwaran...
Tirsandin, lê belê ew tirsîyan... Cêyran û lêdana wan fêde nekir, goştê wi jê kirin, tû bersiv neda wan...

IV
Gel dimeşîya... Rêgeh di bin lingê gel de dinaliya... Îro tîrs qedîya bû... Îro gel navê azadîye kola bû li bircê Dîyarbekrê... Pîrejînekî li pêşîya gel, di destê wê de ala rengîn, dîlana azadîyê dikir.

(Qêrînek ket meydanên Amedê. Ev qêrîna ya Şêx Seîdê Pîrani û bîst û pênc hezar xwortê Kurd bû... Tû car çek ûsa germ û heval nebû bû...

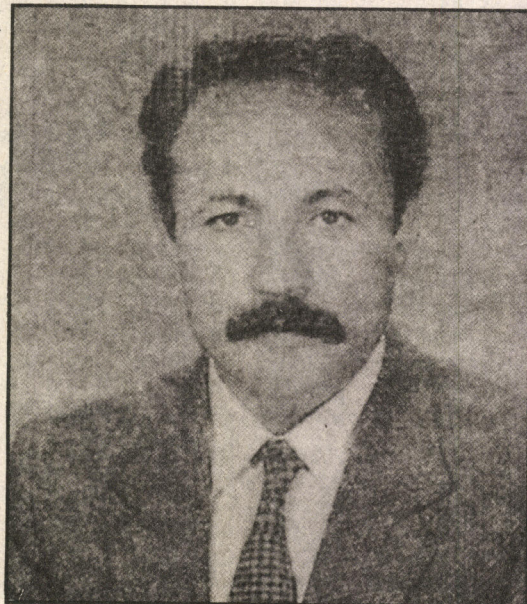
Qêrînek bê kes...

Qêrînek çar hezar salî...

Qêrîna agir û hesin...)

V
Wext û hejmar sekinî bû. Roj wecê xwe ji dagirkeran veşarti bû. Şev bû... Stêrk diçûrisin... Mekînek dabû nav esfalta Madenê... Hundirê mekîne tarî bû, lê belê nalînek yek caran digihaşt erd û beyaran.

Şev bi bédengîyek mezin lî vê mekîna rûeş

dinherî.

(Di vê bêdengîya şevê helbestek ketî
bû zimanê darista Çîyayê Madenê, Digot;

Ez

Li Îsraîlê Fîlîstîna bindest

Li Spanyolê Basqên girti

Li Tirkîye Kurdê qedexe)

Mekîne hat, li ber rêgehê sekinî. Sê-çar
merivê bi çek meytek ji dawîya mekîne
derxist û avêtin berojka rêgehê.

Meyt hin ne miri bû bi meynûkê xwe
dile axê girt û xwe li erdê kaş kir.

Merivên din berê namlûyên xwe dan
wî û hemî gulên xwe li ser wî barandin.

Stêrkek çûrisi.

Dengê gûlan, bê dengîya şevê
qelişandin.

VI

Dengê gulan rêza pêşîyê qambax kir.
Merivê bi maske ji Keleha Amedê gule
dibarandin ser gel. Lê belê gel bi yekitîyek
mezin, li dora cinaza xwe civiya bû.

Geh qesasê rûş, û xwînxwar gule
dibarandin, gel hinek din jî li hev diciviya...

Hêrsa qesasa diçû... Bi zilm û zorî xwîna
Kurdan dîsa li bajarê Amedê, di derîyê
Mêrdin qir dikirin...

Gel bû bû kulmekek. Yek diket, deh
dihat, deh diçû, sed dihat...

Îro gel bi mirinê, li ser mirinê ve diçû...

Tirs nema bû...

Min dît...

Gel cenaza xwe radikir, wan gûle
dibarandin ser gel...

Tirs tune bû... Rev tune bû...

Min bihist...

Pirekek kitana xwe weki dîsmalekî bi
xwîna brîndarekî grê dida û digot û
dibiland...:

"Lawo...

Lawê Kawa û Gûhderz

Metirse...

Ji mirinê merevî...

Tu dizanî...

Mirin di bin tahtoka ji tê,

Di paş derîya ji...

Ger yê were mirin bi

Ser sera û ser çavan hat mirin..."

23 Haziran 1992

TÛM KÛRDÎSTAN DEVRÎM ŞEHİTLERİ VE ŞEYH SAİT'İ ANMA GECESİNDE BİRLİKTE OLALIM

Program

- Saygı duruşu
- Konuşmalar
- Ağıtlar
- Şiirler
- Müzik (Ulusal marşlar)

Gece Tertip Komitesi: Newroz Ateşi, Komal Yayınevi, Medya Güneşi, Özgür Halk,
Serketin, MKM (Mezopotamya Kültür Merkezi), Muzaffer Demir (Milletvekili), Hatip
Dicle (milletvekili), Mehmet Emin Sever (Milletvekili), Felemez Başboğa (HEP İstanbul
İl Başkanı), Kasım Fırat (Şeyh Sait'in Torunu)

Yer : Açık Hava Tiyatrosu - Harbiye

Tarih : 1.8.1992

Saat : 19.00 - 23.00 arası

Not: Gece davetiyeleri Newroz Ateşi Dergisi, Komal Yayınevi, Medya Güneşi Dergisi, Özgür Halk
Dergisi, Serketin Dergisi, MKM bürolarından temin edilebilir.

TOBAROVÎ TILKİNİN TÖVBESİ

Derleyen Şeref MENDA

Ker, kuçik, pişîng û dîkê malê li hev runiştin, gotinê xwe yek kirin. Ji malê xeyîdîn u serhê xwe girtin bi çolê ketin. Çun, çun, çun li gundekî wêran rast hatin. Li wê derê sekinîn. Ji hev danîşîn. Gotin emê li vî gundî bimînin u ji xwe ra şên bikin. Çun hundir xanîkî nîçe hedimî cîyê xwe damaltin. Paşîngê karparî (Vazîfe taksimi) ya xwe kirin. Ker bu mixtar, kuçik paşban, dîk bangvan û pişîng jî imam.

Serê sibê çaxa nimêjê dik de ket ser xani bang da. Ruvî deng bihîst hat lê guhdarî kir. Dawîya bangdanê, got, birayê dîk heta niha kes li vî gundî tinebun. Tu ji kuda hatî. Dîk got brayê rovî; ez û ker û kuçik û pişîngê, em ji mala xwe xeyîdîn. Em hatin, me ji xwera va gunda şênkirîye. Ker bu mixtar, kuçik pasban, pişîngê imam û ez jî bangvanim. Lê belê ji tirsan tepê tepê dilê dîk bu. Beden(vucut) a wi dilerzîya. Çuhî dur. Ji hevalên xwera got gelî hevalan wayê rovî hatiye nêta wî heye min bixwe. Hevalên wî gotin me tirse. Bankê bira were hindir emê dersa wî pêdinê. Çaxa nimêjê a nîvro car din dîk derket ser xanî. Bang da. Rovî pozê xwe derxist û lê guhdarî kir. Bang dana dîk qedîya. Got brayê rovî çima tu dîr dîsekinî, tu jî were nimêjê. Bî xweşa rovî hat. Di dilê xweda got welleh ezê herim dik bixum. Dîk çu hindir, rovî jî li pê çû. Çerkê ket hindir. Kuçik û pişîngê hêriş birin ser. Bî qirrik a wî girtin û avêtin erdê. Rovî xwe li ba kir, virda wêda kir. Filitî û bî çend birînê sivik reviya. Bu ber êvar, dîk cardin derket ser xanî bang da. Mêze kir rovî li dur sekinîye. Got, bireyê rovî çima tu li dur dîsekinî were nimêjê. Rovî got lawo navê min kone derketîye hun hîn ji min konetirin. Hetanî li vî gundî; dik bangan bî kuçik pasbandî, pişîngê îmambê û kerjî mixtarbe hay tobe be li min eger ez werim vî gundî.

GOTÎNÊ PÊŞIYA

- ▲ Arê kezebê ji arê tandurê germtire.
- ▼ Ardê garis nabe patîle.
- ▲ Avê li jor bibirre, ger dakevê jêr tu pêknikanî.
- ▼ Aş bi avê digere, bi derewan nagere.
- ▲ Agir xweşe hema xwellî jê çê dibe.
- ▼ Agir bi çîyê ket, hişku ter tev hev dişewute.
- ▲ Aş wêran bûye tu li şeqe şeçe digerî.
- ▼ Awa hatu awa çu siyar hatu peya çu.
- ▲ Feraqê wî tine bi zik dere avê, deyn dîke dîde xêra dê û bavê.
- ▲ Frot kerê reş da bi xwarina xweş.
- ▼ Yekê li ber êlê pišta xwe dayne zu çuluz dibe.
- ▲ Yekê bi kulmikan here ser şur, bê dest dimîne.
- ▼ Yekê nezan di komqerada gotina bike dibi hozan.
- ▲ Yekê ki li hewa mêzeke û here zu diveke çalaala gu.
- ▼ Yêke ke vaxta wî li cîyê, li xeçara ne pîrsane, ne meriye.
- ▼ Yekê kê xwe pesinand jê bi durkeve.

Evin ; eşek, köpek, kedi ve horozu sözbirliğı edip evden darıldılar. Başlarını alıp çöle gittiler. Gittiler harabe bir köye rastladılar. Orada durdular. Müzakere yaptılar. Bu köyde kalalım burayı şenletelim dediler. Yarı yıkılmış bir eve gidirler. Yerlerini temizlediler. Sonradan vazife taksimi yaptılar. Eşek muhtar, Köpek bekçi, kedi imam, horoz da müezzin oldular. Sabahleyin namaz vakti, horoz dama çıktı ezan okudu. Tilki sesi duydu geldi ezanı dinledi. Ezanın sonunda. Dedi horoz kardeş şimdiye kadar kimse bu köyde yoktu, sen nereden geldin. Horoz dedi tilki kardeş; ben, eşek, köpek ve kedi evimizden darıldık geldik bu köyü kendi kendimize şenelttik. eşek muhtar, köpek bekçi, kedi imam, bende müezzin oldum. Fakat korkudan horozun kalbi çarpıyor vücudu titriyordu. İçeriye gitti. Arkadaşlarına dedi ey arkadaşlar, tilki gelmiş beni yemek istiyor. Arkadaşları dediler korkma. Çağır içeri gelsin derisini veririz. Öğle namazı vakti horoz yine dama çıktı ezan okudu. Tilki burnunu çıkardı dinledi. Ezan bitince; horoz dedi tilki kardeş niye uzakta duruyorsun sende namaza gel. Tilkinin hoşuna gitti. Kalbinde gidip horozu yiyeyim dedi. Horoz içeri girdi. Tilki ardından gitti. İçeri girer girmez. Kedi ile köpek üzerine tearruz ettiler. Yakalayıp yere yıktılar. Tilki oyanı etti bu yanı etti bir kaç hafif yara ile kurtulup kaçtı. İkinci vakti horoz yine ezan okumaya çıktı. Bakti tilki uzakta duruyor. Tilki kardeş neden uzakta duruyorsun. Namaza gel dedi. Tilki dediki, ben kendimi kurnaz biliyordum, sizler benden kurnaz çıktınız. Bu köyde; kedi imam, horoz müezzin, köpek bekçi, eşek muhtar olduğu müddetçe hay töbeler olsunki ben bir daha bu köye geleyim. ■

ATA SÖZLERİ

- ▲ Ciğer ateşi, tandır ateşinden daha sıcaktır.
- ▼ Darı unundan katmer olmaz.
- ▲ Suyu yukarıda kes, aşağıya inerse kesmeye gücün yetmez.
- ▼ Değirmen suyla döner yalanlarla dönmez.
- ▲ Ateş hoştur ama kül ondan çıkar.
- ▼ Dağa ateş düşerse yaşla kuru; hep yanar.
- ▲ Değirmen yıkılıyor sen şak şakını arıyorsun.
- ▼ Böyle geldi öyle gitti süvari geldi yaya gitti.
- ▲ Kabsızlıktan ağzıyla su içmeye gidiyor borç alıp ana, ba ba hayrına dağıtıyor.
- ▼ Kara eşeği sattı, tatlı yiyeceklere verdi.
- ▲ Ele karşı sırtını eğen kişi çabuk kambur olur.
- ▼ Yumrukla kılıcın üzerine giden elinden olur.
- ▲ Bilgisiz kişi toplantılarda konuşursa geveze sayılır.
- ▼ Havaya bakarak tez yürüyen kişi bok çukuruna düşer.
- ▲ Hali vakti yerinde olup fakirleri sormayan kişi adam değildir.
- ▼ Birisi ki kendi kendisini övdü ondan uzaklaş.

MEDYA TEKELLERİNE KARŞI FARKLİLİĞİN YERİ

Abdullah SOYDAN

İnsanlığın evrimleşme süreci farklı dönemlerde ve farklı yerlerde oluştuğunu konusu tarih, arkeoloji, ve sosyal antropoloji olan bilim dallarından öğreniyoruz. Giderek insanlar arasında zaman ve mekan farklılıkları ortadan kalkan günümüzde hala bir takım büyük farklılıklara rağmen gelişen teknolojiyle çağdaş gelişmesini sağlama yükümlülüğünü üstlenmiştir. Üretim araçlarının bilimsel niteliği ortadan kalmadığına göre ve iletişim teknolojisinin ağırlıklı olarak hala belli bir sınıf ve katmanın elinde olduğu, bununla da yetinilmeyerek medyaların tekelleştiği günümüzde insanlığın ortak mirası durumundaki teknolojik gelişmenin yine insanlığın hizmetine (Ortak ve eşit şekilde yararlanmayı amaçlayan) sunmak için klasik ve bilinen yöntemler dışında diyalektik gelişmeye uygun yeni mücadele alternatifleri üzerinde durmak ve bunların el değiştirmesini sağlamak gerektiğini oluşturan stratejiler üzerinde durmak zorunluluğu vardır.

Onlarca yıl reel bürokratik sosyalizm etkinlik alanlarında teknolojik gelişmelere adeta engel olmuş hantal sistem olumsuz rekabetlerle gerinin, ilkelin savunucusu olmaktan ileri gidememiş; yenilgiyi kabullenerek bayrağı tamamen emperyalist kapitalist sisteme teslim etmiştir. Alanı boş bulan kapitalist tekeller geleneksel yapıları gereği insanlar arası ilişkileri daha da yozlaştırmak ve kendisine yabancılaştırarak işe başlamıştır. Temel amaç psikolojik zaafı yaratmak, asıl sorunlarından uzaklaştırarak zaafını asıl sorun haline getirmek şeklindeki yeni bağımlılık daha geniş pazarlarda daha etkin olmayı sağlamıştır. Çürüyen sisteme çare susturarak, eski değerleri ile çelişkili halde etkisizleştirerek açmazlara sokmak yöntemi seçmiştir.

Öyleki uluslararası medya tekellerinin canı kimi isterse öne çıkarabilir, onunla dilediği şekilde oynayabilir, yön verebilir ve amaçladığı sonucu da bununla elde edebilir duruma getirmiştir. Sınır tanımaz teknik gelişmenin dışında bilimsel metodolojilere bağlı değildir. Aynı amaca yönelik aralarında nüans farklılıklarıyla da geniş kitlelere hitap edebilir duruma gelen bu üstün teknolojiye sahip medyalar yönetim biçimlerini de oluşturma yönünde oldukça etkilidirler. İstemediği yönetim biçimini değiştiren, istemediği yöneticileri kolaylıkla alaşağı eden bu dev canavar yerine neyi koymasını gerektiğini de çok önceleri planlamaktadır. Bilime, sanata, kültüre ve insanlık mozayığı olan ulusal etnikliklere dair ne varsa silip süpüren ve tekleştirerek yok etmeyi hedefleyen "globalleştirme", "evrenselleştirme" çabası kısaca budur.

"Enformasyon" çağı, diğer adıyla "bilgi çağı" teknolojik gelişmesini sömürü düzeni sistemi üzerine

kurmuştur; ulaşım, haberleşme ve bilgisayar-robot ağı teknolojisi dünyayı küçültürken zayıflatmış sermayenin emrine sunmuştur. Kafası ve duyularıyla aynı noktayı takip eden insanlık asıl sorunlarından uzak baş döndürücü bir şaşkınlık içerisinde karşı koyma özelliğini yitirmiş, edilginleştirilmiştir. Bireyi ve bireyciliği savunan burjuva düzenler bireye zerre kadar saygı duymadan, onu kişiliksizleştirerek sürü yaratma amacını saçmıştır. Reklamlar aracılığıyla beynine dikte edilerek olgular sayesinde beyninin kıvrımları adeta düzeltilen, biçimlendirerek köşeli kafa yaratan bu mihrakların en çok tahrip ettiği kesim ise çocuklardır. Ucuz üretim maliyeti ile üretilen maddeler doğanın ve insanın tahribatı göz ardı edilerek çabuk tüketimini sağlamak ve yüksek karlar elde etmek amacıyla reklamlar aracılığıyla oluşturulan tüketim toplumunun açtığı yaraların tahribatı oldukça güçlü duruma gelmiştir.

Araştırmaya, incelemeye, doğruyu bulmaya mecali olmayan tek merkeze bağlı zavallı unsurlara yön vermek hatta eylem bile yaptırmak mümkün hale gelmiştir.

Demokrasinin olmadığı ülkelerde durum daha da vahim boyutlardadır. En etkin iletişim ve propoganda araçları resmi ideoloji denilen bir merkezin tekelindedir. İhtiyatı elden bırakmamak zorundaolan farklılıkların cılız seslerine bile yasakçılık uygulanmakta, cezayı yaptırımlar öngörülmektedir. Demokrasi ve insan haklarından dem vuran basın tekleri devlet güdümlü yayın paralelinde önceleri suya sabuna dokunmak görünümünü korumakta daha sonra varlığını korumak ve pekiştirmek için güdümü kabul etmektedir. Devletin yan kurumu veya doğrudan savunucusu rolünü üstlenmek bir yana yarışta geri kalmamak için her türlü hayasızlığı meşrulaştırmaktadır. Tüm bunlarla kitleleri öylesine soysuzlaştırmak mümkün ki kendisinden olan birine bile yapılan haksızlıklara alkış tutturulmak mümkün hale gelmektedir. Tarihten biliyoruz Romalılarda yönetim tarafından istenmeyen insanlar özel alanlarda arslanlara parçalattırılırken toplanan kitlelere sevinç naraları atılır ve giderek bu olay ritmik eğrengelere dönüştürülmüştü. O dönemlerde insandan insana doğrudan iletişimle nutuklar atılarak, kürsülerde ajitasyonlar çekilerek kitleleri etkilemek mümkündü. Ayrıca topluluk gruplarını belli bir yöne doğru çekmek bölgesel olarak mümkündü. Çağımızdaki gibi evrensel boyutlar kazanmamıştı. Bu ve benzeri olaylar tarihin kara lekeleri olarak kalmıştı sanılıyor. Günümüzde ise özellikle diktatörlüklerin hüküm sürdüğü baskıcı ülkelerde dev medyalar yedeğindeki uydu basın yardımı ile belli toplulukları aynı suçlara yöneltmektedir. "Güvenlik güçleri" veya devlet güvenlik birimleri adı altındaki canilerce savunmasız ve suçsuz insanlar katledilirken çeşitli

gruplarca aynı tezahüret, aynı çöşku yaşanmaktadır. Buna suçluluğu tespit edilmeyen, henüz masumiyeti ortada olan insanların canilerce linç edilmesi denilebilir. Medya tekellerinin insan üzerindeki tahribatına çarpıcı bu örnekleri çoğaltmak elinizdedir. Elbetteki biz diktatörlüklerin borazanlığını yapanlardan düşünce üretmesini veya farklılıklarını sunmasını beklemiyoruz. Burjuva anlayışında demokrasi geleneği yoktur, Kemalist diktatörlük onun "en çağdaş bilimsel" özelliklerini sergiler. Kemalist idolojinin etkinlik alanından kurtulduğunu zanneden bir avuç sivil toplumcu ise farklılığını koymak gücünden çok uzaklardır.

Buraya kadar sergilediğimiz kara bir tablodur. Peki ama kitleleri nasıl bu beladan kurtarabiliriz? Nasıl doğruluğumuzu onların bilgi ve değerlendirmesine sunabiliriz demeyelimde nasıl farklılıklarını, seçenek hakkını kendisine verebiliriz? Çünkü farklı sesler o kadar cılız ki bu hengamede duyulması oldukça zor görülmüyor. Çareler üzerinde yoğunlaşmak ve yoğun bir şekilde kafa yormakla karşılaşıyoruz. Dahası bu teknoloji ile nasıl rekabet edebiliriz. İletişim ağımızı nasıl kurabiliriz, bu tek sesi nasıl çok ses haline getirebiliriz?

Kendi dünya görüşümüzü kitlelere ulaştıramıyorsak yöntemimizde hatalar vardır. Yok biz ulaştırebiliyoruzda kitleler tarafından tasvip görmüyorsa o zaman yapılarımızda hatalar vardır. Evrensel doğrulardan emin olduğumuz kadar bilgi birikimimizde eminsek iletişim metodolojisi ile ilgili düşünceler üzerinde yoğunlaşabiliriz. Düşünce selinin barajlara takılması veya daha büyük düşünce selleri içinde kaybolması olasılığı her zaman vardır. Birikim olarak kalmasına, doğal seyre bırakılmasına kayıtsızlık doğru değildir. Hatlar kurmak, kanallar açmak zorunluluğu her zaman vardır. Birimden birime, bireyden bireye, ve bireyden kitlelere açılan kanallardan ifadesini bulan çöşku engellenemez bir güç haline gelir. Amaç bu gücü alternatifsiz bırakarak tekelleştirmesi ve giderek zayıflaması; yerini tekrar eski tekellere bırakması değilse dengeler zeminini iyi korumakta yarar vardır.

Medya tekellerinin en yanıltıcı yanı bir birine benzer sözde farklılıklarıdır. Sanırım ayakta kalmalarına neden de belli ağırlığı ile bu yanıdır. Ciddi bir rekabet öncelikle hepsinin ayrılıklarını ortaya koyar, farklı olma özelliğinden kaynaklanan rekabet şansını iyi kullanır. Aslında rekabet şans değil bizim için maddi imkanlar sorunudur. Günün koşulları ne ile etkinlik koymayı gerektiriyorsa ona ulaşmayı hedef haline getirme başarı için atılan ciddi bir adımdır. Bu da ileri teknolojik gelişme imkanlarından yararlanmaktan başka bir şey değildir. Alışagelmiş inkanların kullanılması alışagelmiş sonuçlarında gerisinde sonuçlarla başarısızlık getireceğinden tedrici olarak terk edilmesinde yarar vardır. Süreç içerisinde rekabet imkanları ancak sağlıklı yapılarda ortaya çıkar. Kendi içerisinde hastalığı ile uğraşan yapıların dışarı ile etkin bağlar kurmasının şartları yoktur.

Beyni ve yetenekleri tahribata uğramış "aydının" çağdaş teknoloji denilen canavarlaştırılmış bu deve karşı koymasını elbette beklenilmiyor; az zararlı kurtulanların elindeki araçlarla işe koyulma zorunlulukları vardır. Gerekli birikim ve donanımdan yoksun tarafın güç durumunda olduğu ortada, çünkü aralarındaki fark ateşli silahlara karşı taş ve sopa ile karşı koymaktan daha çoktur. Ne yazıkki çağdaş medyaların yanında ultra medyaları da hemen yaratamıyoruz. Baskı tekniğimiz dahi ileri boyutlarda değilken bu tekniğin ürünlerinin oldukça kısıtlı yayım alanı içinde kaldığı ortadadır. Öncelikle eşit koşullara ulaşmak için merdiveni tırmanmanın ön şartı önüne setler çekilse bile yükselmeye engel oluşturulamayan bilgi birikimlerine sahip olmaktır. Doğruları büyük bir inançla bıkmadan savunurken statik ve tekrardan başka birşey vermeyen yapılar oluşturulmamalıdır. Dinamik, diyalektik gelişmelere açık yapıların şansı beyni ve yetenekleri elinden alınmış aydın taslaklarına göre daha fazladır. Bu konuda ünlü Fransız sosyal Antropolog Jakob Bronowski "insanın yükselişi" adlı kitabının son sayfasında şöyle diyor: "İnsanın yükselişi sürecektir. Ama bunu sürdüreceğ olanın bildiğimiz Batı uygarlığı olacağını sanmayın. Şu anda kararsızlık içindeyiz. Eğer vazgeçersek diğer adım yine atılıcaktır ama bizim tarafımızdan değil. Asur'a, Mısır'a, Roma'ya verilmemiş olan güvence bize verilmiş değildir. Bizde birilerinin geçmişi olmayı bekliyoruz, zorunlu olarak kendi geleceğimiz olmayı değil". Unutulmaması gereken yürürken sonradan gelen ayak bir ileriki aydağın daha ilerisinde olması düşüncesidir.

Günümüzde Kürdistan'da halkımızı kendi benliğine yabancılaştırma çabasını aktif bir şekilde sürdüren sömürgeci güçlerin tekelindeki medyaların çabalarına bir yenisi ekleniyor. Özal tarafından ortaya atılan resmi devlet televizyonunun bir kanalında Kürtçe yayın önerisi Kemalist ideolojinin Kürtçe anlatımından başka bir şey ifade etmemektedir. Türkçe anlatamadıklarını Kürtçe deneyecekler; bununla hem görüntüyü kurtaracaklar hem de içerde hak verilmiş sayacaklar kendilerini. Halbuki Güney Kürdistan'da Halepçe katliamından önce bu tür haklar vardı, jenosidi-tehciri önleyemedi. Dili yasaklanan halkın ülkesini tarihi benzeri yutturmacalarla doludur. Parçaya bölünmüş Kürdistan'da sunni sınırlar esas alınarak aranan hak mücadelesi statükosu ve mevcut yapıları meşru saymak anlamına da gelir. Özgür halkın sesi ancak ülkesinin tam kurtuluşu ile mümkündür. Kürt aydının önde gelen görevi ulusal kültürünü Arap, Fars ve Türk kültürünün egemenliğinden kurtarmak olmalıdır. Çağdaş medyalarımızın temel ulusal kültür politikamız üzerine inşa edilir. Parçaladıkları ülkenin kültürünü parçalamayı başaramamışlardır. En büyük farklılığımız benzerliğimizdir, en büyük ayrılığımız ise aramızda çizilen sunni sınırlardır. Tarihsel olan aşıldığı ölçüde tarih nesnel olarak yazılabilir".

Devamı 80. Sayfada

KUZEY KÜRDİSTAN'DA İŞÇİ SINIFI İLE KÖYLÜLÜĞÜN DURUMU VE ULUSAL KURTULUŞ MÜCADELESİNDE OYNAYABİLECEKLERİ ROLLER - 3

S a i t A Y D O Ğ M U Ş

İŞÇİ SINIFI

Konuya, "işçi sınıfı" kavramına açıklık getirmekle başlamamız gerekiyor.

Bilindiği gibi kapitalizmin en temel ilişkisi, sermayeye dönüşen üretim araçları sahibi olan kapitalistin, sömürünün kaynağı olan artı değeri yaratmaları için, işgücünü satmaya muhtaç, "özgür" kimselerle karşılaşmasını gerekiyor. Bu açıklamada, kişinin işgücünü satmaya muhtaç olması, onun üretim araçlarından "kurtulmuş", mülksüz bir kişi olduğu anlamındadır. Kişinin "özgür" olmasından kasıt ise, toprağa "bağlı" serflik gibi, işgücünü serbestçe satmaya engel olan bağlardan kurtulmuş olmak anlamındadır.

Bu açıklamadan hareketle işçi sınıfını, "kapitaliste, işgücünün değeri olan ücret karşılığında artı-değer üreten, mülksüz, "özgür" kimseler" olarak tarif edebiliriz.

Kürdistan'da, kapitalist üretimde kullanılan teknolojinin görece geriliği, özellikle ileri kapitalist ülkelerde, devasa teknolojik gelişmenin gündeme getirdiği işçi sınıfı kavramıyla ilgili kimi tartışmalara, burada girmemizi gereksiz kılıyor.

Ancak çözümlerimizde, yukarıdaki tarife tıpatıp uymayan sağlık, eğitim, bankalar, kamu hizmetleri gibi üretken olmadıkları için artı-değer üretiminin oluşmadığı sektörlerde çalışan mülksüz, "özgür" kişileri de, ilgili tüm otoritelerin yaptığı gibi işçi sayacağız. Zira bu sektörlerde çalışan işçiler de, artı-değer üretimine bağlı olmamakla birlikte sömürülmektedirler. Bunların

yaptıkları görevler olamadan, işgücünün, toplumsal düzeyde yeniden üretiminin koşulları oluşmaz.

Belirtilen ve benzeri sektörlerde çalışan sözkonusu işçiler, üretken, yani artı-değerin yaratıldığı sektörlerde çalışan işçilerle diğer tüm bakımlardan aynı sömürü ve baskı koşulları ve dolayısıyla sınıfsal tepki ve davranışlara sahiptirler.

Yine konuyla ilgili tüm otoritelerin yaptığı gibi mülksüzleşmiş, "özgür" kimseler olup, işgücünü satma olanağı bulamayan işsizleri de işçi sınıfı kavramı içinde göreceğiz ve çözümlerimizi ona göre yapacağız.

Çözümlerimizde, ücretli olduğu halde işin teknik olarak örgütlenmesi ve dolayısıyla üretimin gerçekleşmesi bakımından gereksiz ve fakat kapitalist niteliğinin bir ürünü olan resmi görevi ve yöneticileri işçi sınıfına dahil etmeyeceğiz.

Kürdistan işçi sınıfının, günümüzde Kürdistan'daki faal nüfusun yarısına yakınına oluşturma noktasına erişmiştir. Oysa TC'de, 1927 yılında ilk olarak yapılan nüfus ve sanayi sayımlarında durum çok daha farklıdır. O dönemde, Kürdistan işçi sınıfı, hemen hemen yok denecek kadar azdır.

Aşağıdaki Tablolar 1927, 1960 ve 1985 Genel Nüfus Sayımlarına göre, faal nüfusun meslekler itibariyle dağılımını gösteriyor. (1927 ve 1960 Sayımlarında 15 ve daha yukarı yaştakiler faal nüfusun kapsamında sayılırken, 1985 Sayımı'nda 12 ve daha yukarı yaştakiler anılan kapsamda görülmüştür.)

Bakınız (Tablo 3)

Yukarıdaki işçi sınıfı kavramıyla ilgili açıklamalarımıza uygun olarak 1927 Genel Nüfus Sayımı'nda kullanılan meslek kategorilerinden "sınai"

TABLO 3- Nüfusun Meslekler İtibariyle İnkisamı (1927)

Zirai	Sınai	Ticari	Serbest	Memur	Hekimler	Ordu	PTT	Muhtelif	Toplam	Mesleksiz ve Mesleği Meçhul
66973	31875	31875	6347	9225	2047	49664	1068	24545	818152	1673407

Kaynak: DİE, 1927 Genel Nüfus Sayımı'nın illere ait verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. O dönemdeki idari bölünmeye göre Beyazıt, Diyarbakır, Elaziz, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Kars, Malatya, Maraş, Mardin, Siirt, Urfa illerinin verilerini kapsamaktadır.

nüfus ile "memurlar" ve "PTT"çiler, "işçi sınıfı" kavramı içinde görülebilir. Buna göre işçi sınıfı, toplam faal nüfusun yüzde 1,7'sini teşkil etmektedir.

Dr. Hikmet KIVILCIMLI'da aynı verilere dayanarak yaptığı bir analizde, "şehir proleterleri'nin oranını yüzde 1,5 olarak saptamaktadır. 9

1927 Genel Nüfus Sayımı'nda "işsizler" saptanmamıştır. Ancak, feodalizmin henüz dimdik ayakta olduğu dönemde, yukarıda belirttiğimiz anlamda "işsizler" in çok az olduğunu söylemek gerçeğe uygun olacaktır. Bu nedenle konuyla ilgili en iyimser tahmin bile yukarıdaki oranı fazla değiştirmeyecektir.

1960'ta, yani ilk sayımdan 33 yıl sonra, işçi sınıfının faal nüfus içindeki oranı çok fazla değişmemiştir. Tablo 3'deki "İstihraç", "İnşaat", "Elektrik, Gaz, Su İstihsal ve Sıhhi Hizmetler" kategorilerinin tümünü ve "Nakliyat, Ambarlama ve Muhaberat" kategorisinin 2/3'ünü işçi saymamız halinde, bunun toplamın faal nüfus içindeki oranı ancak yüzde sunulmaktadır. Daha değişik hesaplam yöntemleriyle bu oran birkaç puan oynatılabilir. Yine bu sayımda da "işsizler" saptanmamıştır. Feodalitenin çözülme sürecinin hızlanmakta olduğu o sırada konumuz bakımından anlamlı sayılabilecek kadar işsiz olduğu kuşkusuzdur. Bunun da yukarıdaki oranı bir miktar daha yukarı çekeceği açıktır.

Bakınız (Tablo 4)

1985 yılı Genel Nüfus Sayımı verilerine göre ise, ücretle çalışanların faal nüfus içindeki oranı yüzde 22,5'a ulaşmıştır. İşsiz olup iş arayanlarla beraber bu oran yüzde 26,3'ü bulmaktadır. (Tablo 5).

Kısaltılarak oluşturulduğu için bu Tablo'da belirtilmeyen verilerin diğer ayrıntılarına göre, "Ücretli"lerin yüzde 90'ı erkek, yüzde 10'u ise kadınlardan oluşmaktadır. Yine ücretlilerin faal nüfus içindeki oranı bakımından sırasıyla Elazığ, Antep, Erzincan, Diyar-

bakır, Muş, Maraş, Malatya ve Urfa başı çekmektedirler. Bu oranın en düşük olduğu iller ise Bingöl ve Adıyaman'dır.

Bakınız (Tablo 5)

1985 yılı Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları'na ait verilerde yaklaşık aynı sonuçları içermektedir. Anılan verilere göre, işçi sınıfının (İş sahibi ücretliler ve işsiz ücretliler), toplam faal nüfus içindeki oranı yüzde 28,4 civarındadır. Yine bu verilere göre işçilerin yüzde 43'ü kırsal ve yüzde 57'si ise kırsal yörelerde bulunmaktadır.

Bakınız (Tablo 6)

Kullandığımız istatistiklerin konumuzla ilgili önemli bir eksikliğini gözönünde bulundurup ve bunu hesaba katarak, işçi sınıfının faal nüfus içindeki oranını hesaplamak, bizi gerçek duruma daha yakınlaştıracaktır. 1985 Genel Nüfus Sayımı ile Hanehalkı İşgücü Anketleri'ne ait veriler, işsizleri, yapıldıkları sırada iş arayanlarla sınırlı tutmaktadır. Bu "Marjinal Kesim" veya "kent yoksulları" olarak adlandırılan işportacılık, ayakkabı boyacılığı, otomobil siliciliği vb. işlerden oluşan ve iş alanları bakımından örgütlenmemiş kesimler ile Kürdistan'daki köylülerin büyük bir kesimini oluşturan ve sahip olduğu toprak yetersiz olduğu için, toprakla uğraşısı geçim faaliyetlerinin temeli olmaktan çıkan yoksul köylü kesiminin, "kendi hesabına çalışan" veya "ücretsiz aile işçisi" gibi kategorilere dahil edilmesine neden olmaktadır. Böylece "işsiz olup iş arayan" veya "işsizler" kategorilerindeki veriler küçülmektedir. Nitekim devletin 1985 yılına ait resmi açıklamaları ve uluslararası ilgili kuruluşların belirlemelerine göre işsizlik oranı yüzde 25 civarında olmasına rağmen (ki bu, Kürdistan için daha yüksek oran anlamındadır), aynı yılın Genel Nüfus Sayımı'nda, bu oran yüzde 5, Hanehalkı , İşgücü Anketi'nde ise yüzde 12'dir. Görüldüğü

TABLO 4- Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kolları İtibariyle Dağılım (1960)

Ziraat ve Ormancılık	İstihraç Sanayii	İmalat Sanayii	İnşaat Sanayii	Elektrik, Gaz, Su, İstihsal ve Sıhhi Hizmetler	Tic., Banka, Sigorta, Gayri Menkul Satışları	Nakliyat, Ambarlama ve Muhaberat	Toplam
2101381	6334	82143	40988	1524	49206	26119	2512106

Kaynak: DİE, 1960 Genel Nüfus Sayımı'nın illere ait verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. O dönemdeki resmi idari bölünmeye göre Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Hakkari, Kars, Malatya, Maraş, Mardin, Muş, Siirt, Tnceli, Urfa ve Van illerinin verilerini kapsamaktadır.

TABLO 5- 1985'te Faal Nüfusun İşteki Durumuna Göre Dağılımı

Ücretli	İşveren	Kendi Hesabına Çalışan	Ücretsiz Aile İşçisi	Bilinmeyen	İşsiz Olup İş Arayan	Toplam
905662	14097	909672	2205457	173	210026	4245087

Kaynak: DİE, 1985 Genel Nüfus Sayımı'nın illerle ilgili verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bir önceki tabloda verilen 19 ilin verilerini kapsamaktadır.

TABLO 6- İş Sahibi ve İşsizler (1985)

	ÜCRETLİ		İŞSİZ		TOPLAM	
	Mutlak	Yüzde	Mutlak	Yüzde	Mutlak	Yüzde
Kentsel	389036	47	230740	30	619176	43
Kırsal	439634	53	384184	64	823818	57
Toplam	828670	100	614924	100	1443594	100

Kaynak :

1) DİE'nin 1985 Yılına ait "Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçları (Kırsal Yerler) ile Hanehalkı İşgücü Anketleri Sonuçları (Kentsel Yerler)" adlı yayınlarının "5.Bölge" verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2) Veriler, Antep ilininkileri kapsamazken, diğer 18 Kürdistan iline ek olarak Sivas ve Gümüşhane illerinkileri de kapsamaktadır.

gibi bu kalemler gerçek işsizlik oranını yansıtmaktan uzaktır.

İşsizlik oranını, devletin ve konuyla ilgili kurum, kişi ve uluslararası kuruluşların üzerinde mutabık oldukları oran olan yüzde 25 olarak almamız halinde, bunun iş sahibi ücretlilerle birlikte faal nüfus içindeki oranı yüzde 45'i aşmaktadır. Bu orana, ülke dışında yaşayan 4 milyonu aşkın Kürt nüfusun ücretlileri dahil değildir. Kürt nüfusun bu bölümüne ait faal nüfusunun tümüne yakının ücretli olduğu açıktır. Bu hususun da hesaba katılması halinde toplumumuzdaki faal nüfusun yarısını aşkın işgücü satarak veya satmaya çalışarak geçindiği ortaya çıkar.

Kürdistan'daki işçi sınıfının toplum içindeki niceliği, kent ve kır arasındaki dağılımı hakkında belli bir fikir veren bu verilerden sonra, sınıfın süreç içindeki gelişme özellikleri, sektörel dağılımı, kısacasanayi ve işyerleri sayımları ile Anketlerdeki verileri analiz etmek gerekmektedir.

1927 Sanayi ve İşyerleri Sayımı'na göre, Kuzey Kürdistan'da, tüm endüstriyi teşkil eden 8.960 işletmede, 14.706'sı ücretli olmak üzere, toplam 28.285 kişi istihdam ediliyor.

Bakınız (Tablo 7)

İşletmeler, bu işletmelerde istihdam edilenler ve ücretle çalışanlar, başta gıda olmak üzere dokuma, metal gibi sektörlerde yoğunlaşmıştır.

Tablo'dan da izlendiği gibi işletmelerin yüzde 88'inin 5 ve daha az kişi çalıştırması ve tüm işletmelerde çalışanların ancak yüzde 50'sinin ücretli olması, endüstrinin henüz manifaktür dönemde, işletmelerin ezici çoğunluğunun da ücretsiz aile fertleriyle işleyen aile işletmeleri olduğunu gösteriyor.

35 yıl sonra, yani 1963 Sanayi ve İşyerleri Temel Anketi'ne göre ise, Kuzey Kürdistan'da, imalat endüstrisindeki işyerlerinin sayısı 18.308'e ulaşırken, bu işyerlerinde çalışanların sayısı da, 33.618'i ücretli olmak üzere, toplam 59.025'e ulaşmaktadır.

Bu veriler, 35 yıl içinde işyerleri ile çalışanların yak-

laşık yüzde 100; çalışanlar içinde ücretli olanların ise, yüzde 130 oranında artışı anlamındadır.

Geçen süre içinde, işyerlerinin ve çalışanların sektörel dağılımında ise önemli değişiklikler olmuş; baş sırayı Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Endüstrisi Sektörü almıştır. Bu sektörde toplam 7.814 işyeri ve bu işyerlerinde 12.121'i ücretli olmak üzere, toplam 22.364 kişi çalışmaktadır. Metal Ana Sanayi ve Metal Eşya Sektörü ise, 5.032 işyeri ve 4.467'si ücretli olmak üzere toplam 11.288 çalışan ile ikinci sırayı almıştır. 1927'de baş sırada olan Gıda, İçki ve Tütün Sektörü ise, 2.295 işyeri ve bunlarda 11.174'ü ücretli olmak üzere 14.795 çalışanla üçüncü büyük sektör durumuna düşmüştür. 1927 yılına göre her bakımdan önemli bir gelişme kaydeden ve sektörler arasında dördüncü sıraya yükselen sektör, Kağıt ve Kağıt Ürünleri Basımı Sektörü'dür. Bu sektörde, 2.133 işyeri ve bu işyerlerinde 2.219'u ücretli olmak üzere, toplam 4.284 kişi istihdam edilmektedir.

Çalışanlar içinde ücretlilerin sektörel oranı bakımından ise, Gıda, İçki ve Tütün Sektörü, toplam çalışanlarının yüzde 75'inin ücretli olmasıyla baş sıradadır. Bu konuda, diğer sektörlerde eskiye oranla kayda değer bir gelişme yoktur.

İşçi sınıfının niteliğini ilgilendiren bir başka önemli husus da, işyerlerinin küçük ve büyük olmasıdır.

"1963 Sanayi ve İşyerleri Temel Anketi verilerinde devlet sektörüne ait büyük işyerlerinin sayısı 18 olarak tesbit edildi. Bu sayı daha da fazla olabilir, sayımda işyerleri büyüklüğe göre sınıflandırılıyor. Özel sektöre ait büyük işyerlerinin sayısı hiç verilmiyor. Devlet sektörüne ait işyerlerinde toplam 13.457 kişi çalıştırılıyor. İşyerlerinin üçü dokuma (Malatya, Erzincan, Diyarbakır), ikisi çimento (Antep, Elazığ), biri petrol (Siirt) endüstrisi ve dokuzu gıda alanındadır. Gıda alanındaki işyerlerinin dördü şeker fabrikası (Erzurum, Malatya, Elazığ, Erzincan), ikisi içki fabrikası (Diyarbakır, Elazığ) ve diğer ikisi ise Malatya Sigara Fabrikası ile Adıyaman'daki Tütün Bakım Evi'dir. Diyarbakır'daki

TABLO 7- 1927'de, Tüm Endüstride İstihdam, ve Çalışanlara Göre İşyeri Büyüklüğü Sektörel Dağılımı

Sektör	İstihdam		İşyeri Sayısı	Çalışanların Ortalamasına Göre İşyeri Büyüklüğü						
	Çalışanların Ortalaması	Ücretle Çalışanlar		1-3	4-5	6-10	11-20	21-50	51-100	101+
İnşaat Sektörü	1055	641	115	60	30	15	1	4	5	-
Madencilik	901	847	70	24	4	19	6	12	4	1
Makina, Maden İşletmesi	3920	1258	1608	1335	183	80	8	2	-	-
Diğer İmalat	40	-	9	7	1	1	-	-	-	-
Gıda Sektörü	14088	8024	4202	2795	736	562	92	13	3	1
Dokuma Endüstrisi	5708	2968	1886	1296	397	206	14	3	9	1
Kimya Endüstrisi	589	380	156	118	11	17	9	1	-	-
Kağıt ve Basım Endüstrisi	49	30	12	6	3	3	-	-	-	-
Orman Ürünleri	1935	558	901	792	82	23	1	3	1	-
Toplam	28285	14706	8960	6433	1407	926	131	38	22	3

Kaynak: DİE, 1927 Sanayi ve İşyerleri Sayımı adlı yayından düzenleyen Ö. Tuku, Kürdistan'da Türk Endüstrisi, Doz Yayınları, sf. 173

(Ergani Bakır İşletmesi-SA) Bakır Sanayi'inde 1.962 kişi ve Erzurum Madenler Ana Sanayi'inde 210 kişi çalışıyor.

"Şeker fabrikalarında çalışanların sayısı 979 ile 1774 arasında değişirken, üç dokuma fabrikasında çalışanlar ise 500 ile 3125 kişi arasında değişiyor. İki çimento fa-

brikasının her biri 300'ü üzerinde kişi çalıştırıyor.

"1963 yılında gıda sektöründe büyük işyerleri, devlet sektöründeki tüm işçilerin yüzde 48'ini (6.169) çalıştırıyorlar. Sonra dokuma geliyor. Üç dokuma fabrikasının tüm çalışanlar içindeki payı yüzde 31'e (4.180) ulaşıyor. Geriye kalanlar diğer sektörler arasında

TABLO 8- 1963'te, İmalat Endüstrisinde İşyerleri ve İstihdamın Sektörel Dağılımı

Sektörler	İşyerleri	İSTİHDAM	
		Ücretle Çalışanlar	Çalışanlar Ortalaması
Gıda İçki ve Tütün	2295	11174	14795
Dokuma Giyim Eşyası ve Deri End.	7814	12121	22364
Kağıt ve Kağıt Ürünleri Basımı	2133	2219	4284
Orman Ürünleri Mobilya	127	358	771
Kimya, Petrol Kömür ve Plastik	128	711	920
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	156	1611	1839
Metal Ana Sanayi Metal Eşya ve Tecb	5032	4467	11288
Diğer İmalat	682	179	1036
İMALAT ENDST.	18308	33618	59025

Kaynak: DİE, 1963 Sanayi ve İşyerleri Temel Anketi adlı yayından düzenleyen Ö. Tuku, Kürdistan'da Türk Endüstrisi, Doz Yayınları, sf. 74

1) 16 büyük işyerinde 6491'i ücretli olmak üzere 6506 kişi paylaşıyor. Küçük işyerlerinde ise 2279 işyeri var ve burada 4683'ü ücretli olmak üzere 8289 kişi çalışıyor.

2) 1963'te 10 ve daha fazla kişinin çalıştığı 4 işyerinin 3'ü Siirt ve diğerleri Erzincan'daydı.

dağılıyor." 10

1963 Sanayi ve İşyerleri Temel Anketi'ne ait veriler, 1927'ye göre geçen 35 yıllık süre göz önünde tutulduğunda, Kuzey Kürdistan' endüstrinin ve dolayısıyla

sektörlerinde çalışanların tümü ücretlidir. Buna karşılık "İmalat" endüstrisinde çalışanların yüzde 72'si ücretle çalışmaktadır. Aynı yılda "İmalat" endüstrisinde, ücretli çalışanların Türkiye ortalaması ise yüzde 79'dur. 12

TABLO 9- 1970 ve 1985 Yıllarında Tüm Endüstride Çalışanların Sektörel Dağılımı

ENDÜSTRİ DALLARI	YILLAR	
	1975	1985
Maden	7966	11065
İmalat	107495	150605
Elektrik, Gaz, Su	802	3100
İnşaat	60829	113804
TOPLAM	177092	278574

Kaynak: Ö. Tuku'nun Age'nin 12. Bölümü'nün 3. Tablosu'ndan yararlanılarak hazırlanmıştır.

işçi sınıfının gelişmesinde çok sınırlı bir ilerleme kaydedildiğini gösteriyor. Her şeye rağmen büyük işyerlerinin artıyor olması, işçi sınıfının nicel artışının, özellikle kendisi için sınıf olma yolunda nitel olarak da gelişme koşullarının olgunlaşmasının bir işareti sayılabilir.

Nitekim bu eğilimin yalnızca 25 ve daha fazla kişi çalıştıran büyük işyerlerine ait verileri kapsayan 1983 Yıllık İmalat Sanayi İstatistiklerinde hayli güçlenip neleştiği görülüyor. Sözkonusu verilere göre, 166 büyük işyerinin 69'u devlet ve 97'si özel sektörün mülkiyetindedir. Bu işyerlerinde toplam 36.657 kişi çalışıyor. İşçilerin yaklaşık 3/4'ü devlet sektöründe, 1/4'ü ise özel sektörde çalışıyor. Bu dağılım, en büyük işyerlerinin devlete ait olduğunu gösteriyor. 11

İşçi sınıfı ile ilgili genel bir takım sonuçlara geçmeden önce, 1970 ve 1985 yıllarında tüm endüstride çalışanlara ve bunların sektörel dağılımına da kısaca değinmek yararlı olacaktır.

1970 yılında tüm endüstride çalışanların sayısı 177.092 iken, bu sayı yüzde 57 artışla 1985'te 278.574'e ulaşmaktadır. İşçi sınıfının 15 yıl içinde sektörel artış oranları ise "Maden"de yüzde 39, "İmalat"ta yüzde 40, "Elektrik, Gaz ve Su"da yüzde 287 ve "İnşaat"ta ise 87 civarındadır.

Bakınız (Tablo:9)

Tablo'ya göre 1985 yılında, endüstride çalışanların sektörlere göre oransal dağılımı ise, "Maden" yüzde 4, "İmalat" yüzde 54, "Elektrik, Gaz, Su" yüzde 1 ve "İnşaat" yüzde 41'dir.

"Maden", "Elektrik, Gaz, Su" ve "İnşaat" endüstrisi

Bu analizlerden sonra Kuzey Kürdistan'da işçi sınıfı ile ilgili şu genel sonuçlara varılabilir.

-Kuzey Kürdistan'da faal nüfusun yüzde 45'i aşkını iş sahibi ücretli veya işsizdir. Bir başka ifade ile faal nüfusun yüzde 45'i işgücünü satarak geçinmektedir. (Metropole göçen veya Avrupa ve kimi Ortadoğu ülkelerinde çalışan 4 milyonu aşkın Kürt nüfusun ilgili verileri de hesaba katıldığında, bu oranı daha yükseltmek mümkündür.) Bu oran, 1985 yılında 10,6 milyon olan her yaştaki toplam nüfusun 2,3 milyonun (Bu veri, 1985 Genel Nüfus Sayımı ile Hanehalkı İşgücü Anketi'nin faal nüfusla ilgili farklı verilerinin ortalamasının genel nüfusa oranından bulunmuştur.) ücretli olduğu ve dolayısıyla işçi sınıfı kapsamında değerlendirilebileceği anlamındadır.

-Ücretli olarak çalışanların yaklaşık yüzde 90'ı erkeklerden, yüzde 10'u ise kadınlardan oluşmaktadır.

-1985 Yılı Hanehalkı ve İşgücü Anketlerine göre ücretlilerin yüzde 57'si kırsal, yüzde 43'ü ise kentsel alanda yaşamaktadır. Bu, Kürdistan işçi sınıfının çoğunluğunu kır proletaryasının oluşturduğu anlamındadır.

-Ücretlilerin faal nüfus içindeki oranı bakımından sırasıyla Elazığ, Antep, Erzincan, Diyarbakır, Muş, Maraş, Malatya ve Urfa başı çekmektedir. Bu oranın en düşük olduğu iller Bingöl ve Adıyaman'dır.

-İşçi sınıfının ancak yüzde 13'ü endüstride çalışmaktadır. Büyük ölçekli endüstrinin (25 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmeler), Kürdistan'daki endüstri içindeki payı giderek güçlenmektedir.

-Endüstride çalışan oranının düşüklüğü, kent proletaryasının büyük çoğunlukla hizmet, vb. gibi endüstri

sayılmayan alanlar ile ticaret sektöründe çalıştığını veya işsizlerden oluştuğunu gösteriyor. Bilinen nedenlerle işgücünün aşırı bir biçimde ülke dışına akması, işçi sınıfının bu niteliğini pekiştiriyor.

-Kürdistan'daki endüstrinin çoğu devlete aittir. Özel sektöre ait işletmelerin ise Antep, Erzurum, Elazığ, Malatya, Maraş gibi, Türk nüfusunun ve asimilasyonun görece yoğun olduğu, ulusal bilincin ve dolayısıyla ulusal hareketin de görece az geliştiği illerde yoğunlaşmıştır.

Kuzey Kürdistan'da, yaptığımız değerlendirmeye göre işçi sınıfına dahil edilmeyen ve fakat sayıları milyonla ölçülebilecek büyüklükte olup kent ve kır yoksullarından oluşan "yarı-proleter" olarak nitelendirilebilecek bir kesim de bulunmaktadır.

Kentte işportacılık, pazarcılık, ayakkabı boyacılığı, otomobil siliciliği gibi iş alanları bakımından henüz örgütlenmemiş işleri yaparak geçimlerini sağlamaya çalışan ve değişik çevrelerce "marjinal kesim" veya "kent yoksulları" olarak isimlendirilen geniş bir kesim bulunmaktadır. Bunlar, üretim araçlarından yoksun oldukları gibi, sürekliliği sözkonusu olmayan işlerinden sağladıkları kazançla da zar-zor geçinmektedirler.

Kırsal alanda ise yoksul köylülerin özellikle en alt kesimi, yarı-proleter bir niteliğe sahiptir. Köylüleri inceledikçe gördüğümüz gibi, Kuzey Kürdistan'ın 12 ilinin verilerine göre, toplam tarımsal işletmelerin yarısından çoğunu ve toplam yoksul köylü işletmelerinin ise, yüzde 71'ini teşkil eden ve ortalama 20 dönüm toprağa sahip olan yoksul köylü işletmelerinin en alt dilimi, ilgili bölümde açıklanan nedenlerle tümüyle yarı-proleterler olarak değerlendirilebilir.

Kapitalizmin, ülkemizde, doğrudan sömürgeci-sömürge ilişkileri içinde gelişmesi, işçi sınıfımızın açıklanan bu oluşum ve bileşimini belirleyen bir etmen olmuştur. Bu etmenin yarattığı özellikleri, işçi sınıfının ekonomik ve siyasal mücadelesini de etkileyerek, onun, toplumsal gelişmemizin önündeki görev olan ulusal kuruluş sürecindeki rolüne de yansımıştır, yansıyacaktır.

Şu ana kadar yaptığımız analizlerden de anlaşıldığı gibi, nicel olarak toplumumuzun neredeyse yarısını oluşturan Kürdistan işçi sınıfı, üretim birimlerinin niceliği ve niteliği anlamında nitel olarak çok zayıftır. Herşeyden önce işçi sınıfının yarısından çoğu kırsal alandadır. Ülkemizde, modern ve büyük endüstri birimleri çok sınırlıdır. Olduğu kadarıyla da büyük endüstri birimlerinin hemen tümü devlete aittir. (Büyük işyerlerinin en büyükleri kastediliyor). Bu nedenle işçi sınıfı, başlangıçta, sömürgeci devletin doğrudan kurduğu işyerlerinde oluşmaya başlamıştır ve halen de ücretle çalışan kesiminin büyük çoğunluğu, devlete ait işyerlerinde, ezici çoğunlukla kol emekçileri olarak çalışmaktadır.

Öte yandan, ücretle çalışanlar, sektörel olarak da büyük çoğunlukla, eğitim, sağlık, belediye hizmetleri, turizm vb. hizmet sektörleri ile ticaret gibi artı-değerin doğrudan yaratılmadığı sektörler ve tarım sektöründe çalışmaktadır.

Sömürgeci devlet, başından beri nerede, hangi alana

yatırım yapacağını ve buralarda kimleri çalıştıracığını, ekonominin bilinen normal ölçü ve tercihlerine göre değil; büyük ölçüde, sömürgeci ilişkileri ve sistemi kollayan, siyasal ölçü ve tercihlerle belirlemiştir, belirlemektedir. Sömürgeciler, ilk başlarda, bir taraftan bu ölçü ve tercihlere göre hesaplayıp kurdukları işyerleri için gerekli idareci, teknik eleman, usta ve ustabaşı gibi kadroların, çoğunlukla metropolden sağlanmasının ötesinde, bunların politik bakımdan da "özel eğitim"li olmalarına özen gösterirken; sıradan işçilerin de, mümkün olduğunca belirtilen türden ölçü ve tercihlere uygun olmasına dikkat etmişlerdir. Yoksulluğun kol gezdiği sömürgeci bir toplumda, düzenli olarak belli bir ücrete kavuşturulan bu insanlar, ilk zamanlar, devletin "ayrıcalıklı efendi"leri, konumunda göründüler. Bu, işçilerin bilincini çarpıttığı gibi, sosyalist geçinenlerin kimileri dahil, ulusal demokratik güçler arasında işçi sınıfının mücadeledeki rolüne ilişkin görüşlerin de çarpıklaşmasına neden olmuştur.

Yoksullukla sömür arasında genel olarak varolan ilişkinin esasını bilenler, bunlar arasında her zaman doğru orantı bulunmadığını, diğer bir ifade ile her zaman daha yoksul olanın daha çok sömürüldüğünün iddia edilemeyeceğini bilirler. Zira, kapitalizmin egemenliği koşullarında, sömürünün başlıca kaynağı, üretim sürecinde işçiler tarafından yaratılan artı-değerin bir kısmına burjuvazi tarafından elkonulmasıdır. Bu nedenle artı-değer yaratmayan bir köylü veya işsiz, daha yoksul olabilir, ama bu, onun daha çok sömürüldüğü anlamına gelmez. Ayrıca üretim süreci ve bu süreçte kurulan ilişkiler, uzun vadede doğru ve tutarlı bir siyasal kavrayış ve bilinç edinmenin de esas temelidir.

Tüm bunları bilen sömürgeciler, kurulan işyerlerinde, üretim sürecinin mümkün olduğunca "gevşek" ve çarpık olması için ellerinden geleni yaptılar, yapıyorlar. Bu amaçla ilk planda, daha çok kırsal alanlarda maden ocakları, tütün toplama ve bakım evleri, Devlet Üretme Çiftlikleri vb. projeler gerçekleştirerek, işçilerin köylülükle bağının kopmamasına ve dolayısıyla onların köylü niteliğini ve bilincini diri tutmaya özel önem verdiler ve bu politikayı mümkün olduğunca hala da devam ettirmektedirler. Kürdistan işçi sınıfının çoğunluğunun kırsal alanlarda olmasının önemli nedenlerinden birisi, bu bilinçli sömürgeci kapitalist politikadır.

Özel sektörün, çoğunlukla, Türk nüfusunun ve asimilasyonun görece yoğun ve buna oranla ulusal bilinçlenme ile ulusal hareketin kısmen daha az geliştiği Antep, Erzurum, Elazığ, Malatya ve Maraş gibi genellikle Türkiye ile sınırlı olan illerde yoğunlaşması da, anlatılagelen ve işçi sınıfının niteliğini olumsuz etkileyen sömürgeci politikanın hem bir parçası hem de sonucudur.

İşçi sınıfının çoğunluğunu, işgücünü satmaya çalışan işsizler oluşturmaktadır. Tüm geri bırakılmış ülkelerde kabarık olan bu kategorinin, ülkemizde, kabarıklığın ötesinde, sınıfın çoğunluğunu teşkil etmesinin başlıca nedeni de, hiç şüphesiz sömürgeciliktir. Kırdan, derin eşitsizlik temelinde gelişen kapitalist sömürü ve baskının neden olduğu kente yönelik yoğun göç, devletin, özellikle son on yılda azıtan sömürgeci baskı ve terörü tarafından da ayrıca beslenmektedir. Buna

karşın, sömürgecilerin ülkemizde izledikleri genel ekonomik politika, özel olarak endüstriyel yatırımların azlığı ve çarpıklığı, bu göçün çok az bir kısmını emebilmekte, bir başka ifade ile çok az bir kısmının istihdamını sağlayabilmektedir. Bu nedenledir ki, diğer bağımlı ve geri bırakılmış ülke kentlerine göre, Kürdistan kentleri, dahi bir "şişkin" ve çarpık oldukları gibi, Kürdistan'dan da, diğer bir çok ülkeye oranla, başta metropol olmak üzere, ülke dışına daha çok göç vermektedir.

Bu durum, genel olarak kapitalizmin yapısal bir unsuru olan işsizliğin, diğer bir ifade ile nisbi fazla nüfusun, Kürdistan'da da daha bir büyük olmasına; bu alandaki müzmin "hastalığın" daha da ağırlaşmasına neden olmaktadır.

Kürdistan işçi sınıfı içinde işsizler kategorisinin çokluğu da, gerçek işçi kültürünün ve bilincinin oluşması sürecini kısırlaştırıp çarpıtmaktadır. İşçi sınıfının "deklase" lumpen kesiminin de esas kaynağı olan bu kategorinin kabarcıklığı, belirtilen diğer negatif etmenlerle birlikte, işçi sınıfının kendisi için sınıf olmasını, kendi bilinci ve politik örgütüyle mücadeleye atılmasını geciktirmektedir.

KÜRDİSTAN DEVRİMİN NİTELİĞİ VE İŞÇİ SINIFI İLE KÖYLÜLÜĞÜN OYNAYABİLECEĞİ ROLLER

Kuzey Kürdistan'ın toplumsal-ekonomik formasyonuna, belirtilen nedenlerle zayıf ve çarpık da olsa, kapitalizm hakim olduğu için, Kürt toplumu, kapitalizme özgü tüm temel toplumsal güçleri, ilişki ve çelişkileri barındırmaktadır. Toplumumuzun gelişme dinamiklerini ve doğrultusunu, esas olarak kapitalizme özgü bu ilişki ve çelişkiler ile bu temelde oluşan güçler belirlemektedir. Ancak sömürgeci müdahale, kapitalizme özgü ilişki ve çelişkilere bariz özgünlükler kazandırmış; toplumsal sınıfların ve güçlerin yapısına da yansıyan bu özgünlükler, onların yakın siyasal gündemlerini değiştirmiş ve dolayısıyla onları farklı görevlerle karşı karşıya bırakmıştır.

Şüphesiz, her kapitalist toplum gibi bizim toplumumuzda da, gelişmenin dinamiğini esas olarak emek-sermaye çelişkisi etrafında oluşan mücadele belirlemektedir, belirleyecektir. Ancak, Kuzey Kürdistan'ın tekeli Türkiye kapitalizmiyle ve dolayısıyla kapitalist sistemle eklenmesi, içsel bir olgu değil, Türk sömürgecilerinin, Kürdistan'daki hakim sınıfların bir kesimiyle işbirliği yaparak, çıplak askeri işgalle olduğu için, siyasal egemenliği de doğrudan gaspe dayanan "dışsal" bir olgudur. Bu nedenle bütün ulus, diğer bir ifade ile bir avuç işbirlikçi dışındaki tüm sınıf ve tabakalar, sömürgecilerin baskı ve sömürüne muhataptırlar. Proleterya, köylüsü, diğer ara kesimleri ve burjuvazi ile tüm ulusal güçlerin önündeki acil ve öncelikli görev, sınıflar ve kesimler olarak kendi amaçlarından esasta vazgeçmeksizin, birlikte sömürgeci boyunduruğu kırıp bu gaspe son verecek olan ulusal demokratik devrim görevidir. Bu görev yerine getirilmeden, ulusun kendi kaderini serbestçe tayin edebileceği, kendi iradesiyle istediği ekonomik ve siyasal sistemi seçebileceği koşullar yaratılamaz. Sömürgeciliğin, gelişmenin önüne diktiği bu görev, kimin önderliğinde gerçekleştiğine bağlı olmaksızın özünde, burjuva demokratik niteliklidir. Ancak

bu ulusal görevi yerine getirilmeden, hiçbir sınıfın gelişmesi ve dolayısıyla, kendi sınıfsal amaçlarının yolunu açmasının şansı yoktur.

Zaten sömürgecilerin çarpıttığı bu yapıda, Batılı sanayi ülkelerinde olduğu gibi klasik şemaya uygun olgunlaşmış, net bir sınıfsal ayrışma da sözkonusu değildir. Aksine, kapitalizm öncesi güçlere ait birçok kalıntıyı da barındıran, kapitalizme özgü temel sınıfların zayıf ve çarpık, klasik şemaya uymayan kimi kesimlerle birlikte, ara kesimlerin ise hayli kabarcık olduğu, kompleks bir toplumsal yapıyla karşı karşıyayız.

Kürdistan ulusal demokratik devriminin, bugünkü nesnel koşullar bakımından en uygun çözüm biçimi olan bağımsızlıkla taçlandırılarak zafere ulaştırılması için, emperyalizme, sömürgeciliğe ve onların yerli işbirlikçilerine karşı, ulusu oluşturan tüm sınıfsal ve toplumsal güçlerin; yani aydınların, işçi sınıfının, ulusal burjuvazinin, esnaf ve sanatkarların, köylülerin, gençliğin, ülkemizde henüz kendi kimliğiyle bir hareket olarak belirgin bir biçimde ortaya çıkmamakla beraber, güçlü bir potansiyeli olan kadın hareketinin vb.'nin ittifakları zorunludur. Kürdistan'ın uluslararası sömürge statüsü, bu zorunluluğu daha bir dayatmaktadır.

Analizlerimizden çıkan sonuçlar, Kuzey Kürdistan'da, ücretli emekle sermaye arasındaki çelişkinin ve dolayısıyla mücadele potansiyelinin, toplumsal gelişme için çok önemli bir etken haline geldiğini ortaya koyuyor. Bu, aynı zamanda, ulusumuzla sömürgeciler arasındaki çelişkinin, diğer tüm çelişkilerin başına geçerek ulusal kurtuluş gündeminin başına oturduğu günümüzde, Kürdistan işçi sınıfının, ulusal kurtuluşta da çok önemli, hatta belirleyici roller üstlenmesinin nesnel olarak olanaklı olduğunu gösteriyor.

Ancak Kürdistan işçi sınıfı, ulusal kurtuluş mücadelesinin günümüze kadarki aşamasında, kendi ideolojisine ve bağımsız sınıf siyasetine dayalı mücadele pratiğiyle, bu nesnel olanağa uygun bir öznel konuma erişememiş, diğer bir ifade ile işçi sınıfı partisini yaratamamıştır. Kuzey Kürdistan'daki Kürt örgütlerinin, 1980 öncesinde hemen hemen tümü ve günümüzde de büyük bir kesimi, kendilerini "marksist-leninist", "komünist" veya "sosyalist" olarak nitelendirmeye, işçi sınıfıyla "bütünleştiklerini", onu "temsil ettiklerini" söylemelerine rağmen, bu böyledir.

Analizlerimiz, ulusal kurtuluşçu güçler arasında işçi sınıfının yanısıra diğer temel sınıfı oluşturan ulusal burjuvazinin durumunu doğrudan incelemeyi amaçlamıyor. Bununla beraber, bu analizler, Kürdistan'daki endüstrinin büyük ağırlıkla devlete ait olmasını ortaya çıkarmak suretiyle de olsa, bu sınıfın çok sınırlı ve zayıf bir temele sahip olduğunu dolaylı olarak ortaya koyuyor. Dolaylı da olsa bu sonuç, işçi sınıfı gibi, ulusal kurtuluş mücadelesinin bugüne kadarki aşamasında kendi bağımsız siyasetiyle ortaya çıkıp etkin bir rol üstlenemiyen ulusal burjuvazinin, kurtuluş mücadelesinin önümüzdeki sürecinde etkin bir siyasal role kavuşmasının nesnel olanağının, işçi sınıfına oranla çok daha kısıtlı olduğu anlamındadır.

Esasen dünyanın her yerinde, sosyalist bilinç işçi sınıfına, dışarıdan, sosyalist aydınlar tarafından taşınır ve sosyalist hareketle işçi sınıfı hareketinin bir veya bir-

kaç kanalda çıkışarak bütünleşmesi belli bir süreci kapsar. Kürdistan'da da bu böyle oldu, oluyor; ve bu süreç henüz tamamlanmış olmaktan uzaktır.

1980 öncesinde, Kürdistan'da sosyalizm adına yüzbinleri harekete geçirmeye kadar varan örgütlenmeler yaratan hareketlerin çoğu, sosyalist olmak'ın çok, devrimci-demokrat, popülist nitelikli örgütlerdi. Gerek devrimci-demokrat ve gerekse de sosyalist hareketlerin esas olarak örgütleyip sömürgecilere ve yerel işbirlikçilerine karşı harekete geçirdikleri toplumsal kesimler ise, daha önceki analizlerimizde, Kuzey Kürdistan'da normalin üstünde kabarık oldukları ortaya çıkan işsizler, yarı-proleterler (köy ve kent yoksulları), aydınlar ve öğrenci gençlikti. Özetle Kuzey Kürdistan'da, işçi sınıfının daha önce belirtilen özellikleri nedeniyle sosyalistler, işçilerin bilincinin, ideolojik politik anlayışının ve dolayısıyla gücünün kaynaklandığı üretimdeki konumunun temelleri olan üretim birimlerini değil, daha çok mahalleyi, kahveyi, köyü ve okulu örgütleyebildiler. (Şüphesiz bu hususun örgütlerin niteliğinin ve becerilerinin yanısıra esas olarak daha önceki analizlerimizde, uzun uzadıya ortaya koyduğumuz Kürdistan'daki endüstrinin ve dolayısıyla işçi sınıfının oluşum ve bileşimiyle de ilgili olduğu açıktır.) Üretimden kopuk olan bu emekçi kesimlerin sınıfsal çarpıklıklarına koşut olarak bilinçlerinin de çarpık olduğu/olacağı ve siyasal tutumlarının kararlılık ve istikrar arzemediği bilinir.

12 Eylül 1980 sonrasında, PKK, sosyalist kesimlere göre, gerek mücadeleci ve direnişçi karakteriyle ve gerekse de sözkonusu kesimlerin çarpık bilinçlerine, yaşam biçimlerinin daha rahat kıldığı hareket kabiliyetlerine, aşırı yoksulluktan kaynaklanan kin ve atılganlıklarına vb. özelliklerine çok daha uygun düşen popülist ve pragmatist politikasıyla bu kesimleri herkesten daha çok etkileyip örgütlemeyi başarmış durumdadır.

Böylece Kürt hareketlerinin tümü tarafından birlikte yaratılan birikim, 1984'te PKK tarafından başlatılan silahlı mücadele ile uyarılıp daha bir geliştirilmiş ve ulusal kurtuluş mücadelesinde hızlı bir gelişme sağlanmıştır. Bu gelişme Kürdistan işçi sınıfının üretim birimlerinde çalışan kesiminin, daha önce belirtilen nedenlerle çok sınırlı olan sendikal ve siyasal aktivitesini de önemli oranda etkilemiş, doksanlı yılların başında işçiler, ilk defa, yerel sendika şubeleri tarafından düzenlenen iş bırakma, yürüyüş, yemek boykotu vb. eylemlerde, kitlesel olarak doğrudan ulusal ve sınıfsal çıkarları dile getiren siyasal sloganlar atıp taleplerde bulunmuşlardır.

Kürdistan işçi sınıfının, bu temel ve doğrultuda siyasallaşması artmakta, bu süreç giderek derinleşmektedir. İşçi sınıfının anılan kesimindeki bu gelişme süreci, yukarıda belirttiğimiz türden güçlere dayanan PKK'nin, ulusal kurtuluş mücadelesinde kurduğu hakimiyetin ideolojik ve politik özelliklerinin belli başlılarıyla uyumlanacak nitelikler barındırmaktadır. Sözde Marksist Leninist bir söylemi kullansa ve adıyla da ifade etmek istediği gibi, kendisini "Kürdistan işçi sınıfının partisi" olarak görse de, PKK, ideolojik, politik ve örgütsel olarak sınıf gerçeğini kaale almıyor. Kendisini ve örgütlenmesini halkla, ulusla özdeşleştiriyor; ve bu-

nun içindir ki, kendisi dışında hiçbir ulusal siyasal gücü "meşru" görmüyor. Doğrudan kendisinin kurduğu, yönetmekte olduğu ve başkaca da kimseyi (siyasal güç anlamında) meşru görmediği için doğrudan kendisinden oluşan, kendisiyle çakışan bir kuruluşu "cephe" diyebiliyor. Ideolojik ve politik olarak gerektiği yerde ve zamanda "komünist", "dindar", "milliyetçi" vb. her şey olabiliyor. Marksist siyasal literatürde bu yapı ve anlayış, popülizme tekabül ediyor. Pratikte her sınıfı ve ideolojiyi temsile dayanan tutum, politik mücadelesinde şiddeti fetihleştirilen PKK'nin, aynı şiddeti sistemli bir biçimde, diğer ulusal siyasal güçlere de karşı kullanmasının ideolojik-politik temelinin ve dolayısıyla gerekçesini oluşturuyor.

Toplumsal ekonomik formasyonun gelişkinliği itibarıyla belirgin bir sınıfsal ayrışmayı bağrında taşıyan, kentlilerin ve işçi sınıfının neredeyse toplumun yarısını oluşturduğu Kürt toplumu, PKK'nin yaptığı ve dahasını da yapmak istediği gibi, hiçbir hükmü şahsiyeti olmayan bir takım "naylon" örgütlerin vasıtasıyla tek partinin, hatta tek kişinin hiyerarşi cenderesine sokulmamalıdır. Böyle bir anlayış ve yapıdan, halkı sömürden kurtararak, ona gerçekten özgürlük getiren sosyalizm değil, çıksa çıksa, Kürt kamuoyunun nemenem bir şey olduklarını çok iyi bildiği Saddam veya Hafız Esat'ın Baas rejimleri türü zapt-rapt sistemler çıkar. Ulusal kurtuluşumuzun böylesi bir sitemle sonuçlanmaması için en güvenilir ve kararlı çaba, yaşanan sosyalizm pratiklerinin yıkımına neden olan benzer yanlışlarla dolu deneyimlerden de yararlanıp, onları aşan gerçek sosyalistlerden gelmelidir, gelecektir. Ancak bu çabadan, PKK türü bir örgütün öncülüğünde kurtulmanın anlamsız olduğu türünden sözde bazı seçkin aydınların çıkardığı türden bir anlam çıkarılmamalıdır. 60'lı yıllarda ulusal kurtuluşlarını sağlıyan ulusların çoğu benzer örgütlerin öncülüğünde kurtulmuşlardır. Akıllı başında hiçbir insan, bu ulusların kurtuluşunun, taraflarını ulusların oluşturduğu dünya çapındaki demokratik gelişmeye katkısını görmemezlikten gelemez. Ancak sosyalistler, demokratik gelişmenin dünya çapındaki bu boyutunu, ülke çapında, tüm halka gerçek özgürlük tanıyan boyutla da tamamlamak misyonuyla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirebilenin ön koşuluysa hertürlü sömürüyü ortadan kaldırmak; bir başka ifade ile ulusal kurtuluşu toplumsal kurtuluşla da taçlandırmaktır.

Kuzey Kürdistan'ın toplumsal ve ekonomik formasyonun, işçi sınıfı için oluşturduğu nesnel olanağın yanısıra, sınıfın politik bilinç ve gelişme düzeyi, bu görevin başarılabileceğini ortaya koyuyor. Yeter ki, Kürt sosyalistleri, mevcut atalet ve parçalanmışlıklarını aşarak, bu işçi sınıfı hareketiyle birleşip, sınıfın partisini yaratmanın cesaret ve becerisini gösterebilsinler. ■

Devam Edecek

DİPNOTLAR

- (9) Dr. Hikmet Kıvılcımlı Age Sf. 88
- (10) Ömer Tuku: Kürdistan'da Türk Endüstrisi Gelişim ve Sömürü, Doz Yay. İst. 1991
- (11) Ö. Tuku, Age, 12. Bölümün 1 nolu Tablosu ile, 6 nolu ek - Tablodaki verilerin çözümlenmesinden.
- (12) Ö. Tuku, Age, 12. Bölüm

Ş i i R

KLAVUZUM BİR CEYLAN YAVRUSU

Ak köpüklerle çağıladı Fırat
Güvercin çığlıkları kuşattı tan yerini
Namluma kına yaktım
Yüklendim deryaları

Üç koyakta döğüşüm
Üç maviş karlı zirvede
Sol kolumda tatlı narın bir sızı
İlik ergüvani kan
Yanı kırmızı
Kıpkırmızı bir şarap gibi
İçti destanı vatan

Gözlerim newrozlaşmıştı
İnancım düşüncemi aşmıştı
Yürüdüm sonra
Uçurumlara yasladım anımı
Efkarımı tütünüme sardım
İnancım la ikna ettim yalnızlığı

Bir yanı kahrmandır şimdi
Bir yanı gece
Alım pırl pırl
Bacaklarım aluç dalından ince

Gözlerimde bahar pusu
Şirin seher uykusu
Şu boğazı geçeceğim
Klavuzum bir ceylan yavrusu

1990

Muzaffer Oruçoğlu

NEWROZ ATEŞİ EMEKÇİLERİNE

Yayın hayatınızdaki başarıları devamını dilerim. Kürdistan Kürt ulusunun anavatanıdır. Kürtler Kürdistan ülkesi ile anıldıkça bir ulustur. Emperyalistlerce ülke bütünlüğü parçalanmış ulusal bağımsızlığı yok edilmeye çalışılmış asimilasyonlarla başka kimliklere adapte edilmeye çalışılmış bir ulustur. Sömürgeciler şunu asla unutmazınlar ki Kürt halkı hiçbir zaman yılmamış ve yılmayacaktır. Kürdistan ve özgürlüğü için sonuna kadar mücadele edecektir. Kürdistan'da Arap, Türk, Ermeni, Acem, Azeri, ve Laz milletleri ile birlikte yaşamaktadır. Kürtler, Arap, Türk, Ermeni, ve Acem halkları kendi ülkelerinde ulus; hak ve özelliklerine sahiptirler. Ancak Kürdistan ülkesinde azınlık milliyet statüsüne tabidirler. Kürt halkı kadar başkaldırmış özgürlüğü ve bağımsızlığı için bu kadar kan akıtmış çok ender halk vardır. amacına ulaşamamasının sebebi bilinçsizlik, dağınıklığıdır. Kürt halkı sonunda birleşerek, bilinçli bir şekilde sömürgeçilerden hesap soracaktır. Kadın, erkek, yaşlı, çocuk demeden vahşice öldürülen

halkımızın kanları yerde kalmayacaktır.

Kürdistan topraklarında Kürt halkıyla birlikte yaşamak istiyoruz. Bunun içinde sonuna kadar mücadele etmeye hazırız. Newroz Ateşi gibi sorumluluk taşıyan, farklı bir dergiye kavuştuğumuz için çok mutluyuz. Dergiye emeği geçen tüm dostların başarılarının devamını dilerim.

Silal Polat
İstanbul / İstanbul

NEWROZ ATEŞİ EMEKÇİ VE OKURLARI

İzmir'in toplumsal yapısına -son yıllarda gelen göç dalgalarıyla damgasını vuran- ve olaylarda hep ön safta katılan Kürdistanlılar diğer metropollerde olduğu gibi daha da boyutlanarak süren UKM mücadelesiyle TC'nin dikkatlerini İzmir'e çekmekte gecikmedi.

Önce devlet bakanı, il valisi, emniyet müdürü gibi kişilerce sözüm ona yapısal düzenlemeler adı altında gelinen bugünkü duruma periyodik olarak bakalım.

1. Belediye gece kondu yıkımlarıyla ilk sinyallerini vermekte gecikmedi.

2. Basın ve özel olarak bölge gazetesi "Yeni Asır" ve "Aktüel" gibi yayın organlarıyla sürekli bir kargaşa ortamı yaratılarak Kürtleri toplumdan soyutlamaya adeta yemin etmiş gibi durmakta (Buna kaynak olarak bir kaç sayılarına bakıldığında ne yapmak istedikleri görülecektir.)

3. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde baskılar ve çeşitli bahaneler gösterilerek gözaltılar artmakta.

4. Emekçi Kürtlerin önemli bir bölümünün seyyar satıcılıkla geçimini sağlayanların hemen tümünün el arabaları; kimi gece ve gündüz polis, zabıta işbirliğiyle zorla ellerinden alınmış ya da depoları izinsiz kıralarak götürülmüştür. Her ne kadar tek tek başvurular yapılıyor olsa bile sonuç alınamayacağı gibi adeta tehdit edilmekte ve Anap'lı il yöneticisinin dediği şu: "Herkesin yurtlarına dönmesi kendileri için hayırlı olur".

Son olarak 1 Mayıs öncesi bilinen kişilerce İzmir'de dağıtılan bildiriyle işin boyutu artırılmış ve yurtseverlerce valiliğe böyle bir bildirinin kimler tarafından dağıtıldığını sorduklarında bilinen atıflar ve örtmeye yönelik cevaplarla geçiştirmişlerdir.

Diğer yandan Narlıdere semt sakinleri civarda sivil polis olarak görev yapanlarca dağıtıldığı tespit edilmiş. Ha keza Konak'ta sivil emniyet görevlilerince dağıtıldığı görülmesine rağmen inkar edilmiştir.

'92 Newroz katliamına benzer bir sendromun eşliğinde olan ve 3. İktisat Kongresinde bahane edilerek İzmir halkına dayatılan tetörize plan öyle görülmekteki yakın bir süreçte en azından kitle önder kişiliğine karşı sorgusuz infazlara değin bayutlanmakta gecikmeyecekler.

Y.D.
İzmir

MEKTUP

İZMİR'DE MALÜM SAHIŞLAR TARAFINDAN DAĞITILAN BİLDİRİYİ SUNUYORUZ

TÜRK HALKI VE SAĞDUYU SAHİBİ KARDEŞİM

Devlet ve insan düşmanı kişilerde seninde yapman gereken görevler var, ne yapman lazım.

1. Pazarda, çarşıda, komünist Kürt ile alış veriş yapma.
2. Evin varsa komünist Kürde kiraya verme, selami kes.
3. İşçi lazımsa bu memleketin öz evlatları var onları bul bu işini onlara yaptır, sağduyu sahibi olsun.
4. Evlilik olayında kızını, oğlunu komünist Kürde vermemiş olma.
5. Bu komünistlere karşı fiziki olarak güç kullan, güç kullanmazsan kullananlarla birlikte ol, onu da yapamazsan bunlara karşı buğuz et, buğuz etme ancak karşı gelmenin en zayıfıdır.

Sizlere yukarıda bu komünist Kürtlerle nasıl mücadele

edeceğiniz konusunda az da olsa aydınlattık. Çünkü bu Kürtler kendilerini Türk olarak kabul etmiyorlar, ideolojileri de marksist ve leninist görüşlüdürler. Din düşmanı kişileri aramızda barındırmamalı.

Bu bir avuç komünist Kürt İzmir'de senden kazandığı beş kurşun üç kurşunu memleketine göndermekte gerillasına ulaştırmaktadır. Senin verdiğin para senin asker oğluna memur evladına kurşun olarak hainler tarafından sıkılmaktadır.

Ülkemizin doğusunda senin memur oğluna bu hainler ev vermiyorlar.

Ülkemizin dış güçler ve içimizdeki beslenen hainler tarafından ülkemizde kargaşa yaratıp huzuru bozmak isteyen bu kişilere karşı tavırını göster, kurtuluş savaşında Yunanlı nasıl denize döküldü ise bu Ermeni dönmesi komünistlere de öyle yapılacaktır o gün çok yakındır.

İZMİRLİ YURTSEVERLER

Değerli NEWROZ ATEŞİ DERGİSİ

Bizler, İsveç-Kürdistan Dernekleri Federasyonu'na bağlı Tutuklular Komitesindeyiz (KOMİTEYA GİRTİYAN). Komitemizin amaçlarından biri; Kürdistan ve Türkiye cezaevlerinde yatan Kürt politik tutuklularıyla ilişkiye geçip, onlarla maddi ve manevi dayanışma içinde bulunmaktır. Diğer bir yanı da, cezaevlerindeki işkence, baskı ve her türlü insanlık dışı uygulamaları, İsveç ve Avrupa kamuoyuna, demokratik kuruluşlara anında iletmek ve Türk hükümeti üzerinde baskı unsuru artırıp, bu baskı ve işkenceleri durdurmaya çalışmaktır. Aşağıdaki ilanımızı derginizde yayınlarsanız, hem Kürdistan ve Türkiye kamuoyu hem de cezaevlerindeki tutuklu arkadaşlar okuyacaklardır. Böylece bizlerle ilişkiye geçmeleri sağlanmış olacaktır. En kısa bir sürede ilanımızı yayınlamanızı diler, saygı ve sevgilerimizi sunarız.

Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

KOMİTEYA GİRTİYAN

İLAN

Tutuklu Kürt Arkadaş!

Bizler, İsveç-Kürdistan Dernekleri Federasyonu bünyesinde oluşturulan KOMİTEYA GİRTİYAN'ız (Tutuklular Komitesi). Amacımız, sizlerle düzenli ve devamlı ilişkide olmak, maddi ve manevi dayanışmada bulunmak, üzerinizdeki; insanlık dışı baskı ve işkence uygulamalarını İsveç ve Avrupa kamuoyuna ve kurumlarına anında ulaştırmaktır.

Sizlerden mektuplar ve her türlü sorunlarınızı dile getirmenizi bekliyor, mücadelenizde yanınızda olduğumuzu belirtiyoruz.

ADRESİMİZ:Komiteya Girtiyan

Box: 490 90

100 28 Stockholm / SWEDEN

B A S I N A Ç I K L A M A S I D I R

Genelde Türk ve Kürt Halklarına; özelde ise tüm devrimcilere ve sosyalist basın mensuplarına yönelik devlet terörü tüm şiddetiyle devam etmektedir. Devlet terörünün eli kanlı bir gücü olan Kontra, Kürdistan'da cinayetlerine her gün bir yenisini ekleyerek eylemlerini sürdürmektedir. Yayın hayatına yeni başlayan "Özgür Gündem" Gazetesi Diyarbakır muhabirlerinden Hafız Akdemir 8.6.1992 Pazartesi günü sabah işine giderken alçakça uğradığı böylesi bir saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir.

Bu tür saldırıların hedefinin yarın kim veya hangi basın mensubu olacağı da meçhuldür. Bu tür kontra saldırıların arkasında devletin olduğu da bir gerçektir. Koalisyon Hükümeti'nin (DYP-SHP) ortakları, hükümet olma öncesi yaptıkları vaatlerin hiçbirini hayata geçirilmemiş, aksine Kürdistan'da devletin özel savaşını da daha da vahşileştirerek, bu kez de gündemine, gerçekleri kamuoyuna yansıtan basın emekçilerini almıştır. Daha dün 2000'e Doğru Diyarbakır muhabiri Halit Güngen, Yeni Ülke Batman muhabiri Cengiz Altun, Newroz Ateşi Bingöl muhabiri M. Sabri Kızıllan, Bursa'da yerel olarak yayınlanan "Körfeze Bakış"

Gazetesinin sahibi ve Yazışleri Müdürü olan Bülent Ülkü, Sabah Gazetesi muhabiri İzzet Kezer'i katleden güçler bugün de Hafız Akdemir'i katletmişlerdir.

Hergün İnsan Hakları, Özgür Basın nutukları atarak, ülke ve dünya kamuoyunun önünde demokrasi havariliği yapan hükümetin yaptıkları tüm çıplaklığıyla gözler önündedir. Buna rağmen burjuva basınının ve gazeteciler cemiyetinin bu katliamlar karşısında duyarsız kalmalarıyla bu tür cinayetlere ortak oldukları gibi, bundan sonra da olacak cinayetlere de prim vermektedir.

Biz aşağıda imzası bulunan sosyalist basın olarak, devletin bu katliamlarını kınıyor, faillerinin de ortaya çıkarılıp cezalandırılmalarını istiyoruz. Tüm basın organlarını ve kamuoyunu bu faşist saldırılar karşısında duyarlı olmaya çağırıyoruz.

**BARİKAT - DEVRİMCİ PROLETERYA - EMEĞİN
BAYRAĞI - İŞÇİLERİN SESİ - KURTULUŞ-MÜCADELE -
NEWROZ ATEŞİ - ÖZGÜRLÜK DÜNYASI - ÖZGÜR
HALK - YENİ DEMOKRASİ**

(ADANA)

KÜRT MİLLİYETÇİLİĞİ ÜZERİNE

Ülkemizde mücadelenin eriştiği düzey, kaçınılmaz olarak insanların bilincini de etkiliyor, insanları olgunlaştırıyor, beyinleri geliştiriyor, zenginleştiriyor. Fakat hiç kuşkusuz bu her zaman istenilen biçimde olmayabiliyor. Çok yanlış bazı fikirler halk saflarında, hatta komünist saflarda bile taraftar bulabiliyor. Buna karşı yapılması gereken o fikirleri yasaklamak değildir. O fikirlere karşı açık ideolojik mücadeleyle onları mahkûm etmek ve doğru fikirleri yerleştirip benimsetmektir.

Uzun yıllar Türkiye solu tartışmalarımızda Kemalizmin eleştirisini yaptık. Bugün bu konuda önemli bir mesafe alınmıştır. Devletin resmi ideolojisi çürümüş, terkedilmeye yüz tutmuştur. İrkçılık, inkarcılık, asimilasyon, soykırım politikaları çıkmazdadır. Tarihsel gerçekler eninde sonunda kendini kabul ettiriyor.

Burada Türk milliyetçiliği mahkûm edilirken onun yerine Kürt milliyetçiliğini koyma gibi bir yanlış içine düşülmemelidir. Milliyetçilik konusunda net ve doğru bir tavır almak çok önem kazanmaktadır. Ezilen ulus milliyetçiliği ilerici bir öz taşıyor. Aynı zamanda gerici yönü de vardır. Hem de bu koşullarda. Salt Kürt milliyetçiliği ile pekala Türk düşmanlığı yapılabilir, Kürdistan'da Kürt olmayan halklara manevi, fiili baskı yapılabilir. Bunun somut belirtileri hatta örnekleri vardır. Milliyetçilik bir burjuva ideolojisidir. Ezen ve ezilen ulus burjuvazisinin bir takım çıkarlarını ifade eder. Bizim burada yapmamız gereken Türk milliyetçiliğini acımasızca mahkûm ederken Kürt milliyetçiliğine karşı duyduğumuz hoşgörüyü bir sınır getirmemiz gerekmektedir. Bir yandan milliyetçilerle yurtseverlikleri, anti-sömürgeci ve anti-emperyalist yönleri ile birleşmek, o yönlerini geliştirmek, diğer yandan gerici, ilkel yönleri ile mücadele etmek gerekir. Yani hem dostluk, hem mücadele. Yalnız dostluk sağ, yalnız mücadele sol sapmaya götürür. Kendi bağımsız ideolojimizi kitlelere benimsetmek zorunludur. Milliyetçiliğe karşı enternasyonalizmi savunmak zorundayız. Bundan verilecek bir tavizin sonu felakettir. Kendi kendimizi inkardır. Hem Türk düşmanlığına karşı samimi olarak Türk-Kürt halklarının kardeşliğini savunmak, hem de Kürdistan'daki diğer azınlıklara karşı Kurmançi milliyetçiliğine tavır almamız gerekir. Bugün Kuzey Kürdistan'da Arap nüfusun önemli bir kısmı göç etmiştir. Bu hala sürmektedir. Süryani nüfus parmakla sayılacak kadar azalmıştır. Kurmançlarla Zazaların içiçe yaşadığı bölgelerde Zazaların aleyhine bir durum ortaya çıkmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların kaynağı milliyetçiliktir. Türk milliyetçiliğini mahkûm ettiğimiz gibi Kürt milliyetçiliğine karşı tavır almamız, onu frenlememiz gerekir.

Buna karşılık Kürdistanlılık bilincini geliştirmeli, burada yaşayan çeşitli milliyetlerden halkımızın kardeşliğini ve eşitliğini savunmalıyız. Her milliyetten insanlarımızın güvenini kazanmalıyız. Halkımızın birliğini sağlamalıyız.

Bu arada bazen karşılaştığımız bir "teorik" kılıf üzerinde durmak gerekir. Bilinçsizce ya da art niyetlice savunulan bir görüş vardır: "Marksist olmadan önce milliyetçi olmak gerekir." Herşeyden önce bu kaba ve kara bir cehalettir. Daha ötesi ukalalıktır, kendini bilmezliktir. Bazı Türk aydınlarından bu telkinlerin gelmesi aslında Kürtleri aşağılamaktır. Bunlarda Kürtlere acıma dalkavukluk başat gitmektedir. Bu sınıf bilinçli olan bizleri çok rahatsız ediyor. Hem marksist hem milliyetçi olunamaz. Marksizm sadece ulusal sorunu çözmekle kalmayıp sınıfsal sorunları da çözerek insanlığı sınıfsız, devletsiz, savaşızsız, baskısız, sömürsüz bir dünya kurmanın yoludur. En devrimci sınıf olan proletaryanın ideolojisidir.

Yine karşılaştığımız görüşlerden birisi de bazı milliyetçi kişiliklere duyulan aşırı hayranlıktır. Bunu daha çok Mustafa Barzani için görüyoruz. Mustafa Barzani'nin ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde önemli bir tarihsel yeri vardır. Fakat bu abartılmamalıdır. Onun otonomiciliği, anti-emperyalist olmak şöyle dursun ABD ile işbirliğine varan tutumları, partisi içinde marksizmi benimseyenlere karşı uyguladığı şiddet de onun olumsuz yönleridir. Bütün bunların gerek 1974 yenilgisinde gerekse IKDP'nin bugünkü sağlıklı yapısındaki rolünü kim yadsıyabilir?

Evet Barzani bir ulusal kahramandır. Halkımızın ulusal bilincinin gelişmesine katkıları olmuştur. Fakat biz onu fersah, fersah, kıyaslanamayacak kadar aşmış durumdayız. Ondan daha ileriye, daha ilericiye, daha yurtseveriz, daha demokratiz. Hiç bir marksist-leninist böyle bir aşırı Barzani hayranlığını içine sındiremez.

Nusaybin- A. YILMAZ

NEWROZ ATEŞİ DERGİSİ YÖNETİCİLERİNE!

NEWROZ ATEŞİ okuru olarak, derginizi ilgiyle okumaktayım hiç şüphesiz köklü bir geleneğin takipçisi olarak NEWROZ ATEŞİ'nden çok şeyler bekliyoruz. Günümüz karmaşık sorunlarının yaşandığı bir dönemde, böylesi nitelikli bir dergiye gereksinim olabileceğince vardı. Tabii derginin ilk bir kaç sayısında bütün sorunlara eğilmesi ve çözümler üretmesi beklenemez. Ama bu en kısa zamanda gerek dünyamız ve gerekse ülkemiz sorunlarını bilimsel bir temelde ele alıp yeni perspektifler sunması kaçınılmazdır. Her alanda kaos yaşanmaktadır. NEWROZ ATEŞİ'nin bir ışık olmasını bekliyoruz.

NEWROZ ATEŞİ'nin okuruyla bütünleşmesi yekvucut olması için bürolar açması ve aralıklarla okur anketi yapması gerekir. Çünkü NEWROZ ATEŞİ bir alternatiftir. Sapmalara karşı ideolojik mücadelesini verirken, aynı zamanda yeni alternatifler sunmalıdır, sunacaktır da. Yeni alternatifler sunarken kitlelerin sorunlarına çözümler getirilmeli ve bu çözümler doğrultusunda yönlendirilmelidir. Yayın hayatınızda başarılar dileyiyele.

**NEWROZ ATEŞİ'nin sıcaklığıyla AMED'den
Selamlar 17.04.1992**

NEWROZ ATEŞİ Dergisine

Ben ilkokulu daha yeni bitirdim. Evimize her çeşit sol dergi ve gazete geliyor. Ancak her nedense NEWROZ ATEŞİ'ni hepsinden çok seviyorum. Her ay yeni bir NEWROZ ATEŞİ'yle karşılaşmazsam bozuluyorum. Umarım bu süre zamanla 15 güne hatta haftada bir güne iner.

İleri Biçer ve Can yoldaşlarım ve yaşıtılarım çok güzel çiziyorlar. Ben onlar kadar güzel çizemediğim için bazen kendime bile kızdığım oluyor. Ama olsun onlar güzel çizsinler. Bende uğraşır ya güzel bir yazar ya da iyi bir peşmerge belki de doktor olurum. Bir gün bir hasta Kürdün yarasına derman sürerim. Aslında en güzeli hem peşmerge, hem doktor, hem yazar olmak en güzeli.

Televizyonda evvelki yıl Kürtlerin göçünü ve peişanlığını görünce çok üzölmüş ve ağlamıştım. Ancak daha bu yıl Irak Kürdistan'ında seçim yapıp hükümet kurduklarını öğrenince sevinmiştim. Kürt liderlerini ve videoda Kürtçe şarkıları, televizyonda dinleyip görünce heyecanlanıyorum. Bazen düşünüyorum, ne zaman Kürt liderleri gelip televizyonda açık oturum yapacak? Ama bunu yapmak için bizimde devletimizin olması gerekir. Yoksa olmaz, 32. günde M. Ali Birand'ın Kürt liderlerine sordukları sorular, babamın işkencede iken polisin soru sorma şeklini kafamda canlandırıyor. Çünkü babamda polisin yaptıklarını anlatmıştı. Aynısını onlar yapıyor.

Kürtçe türküleri kasette dinliyorum. Artık beni tatmin etmiyor. Televizyonda dinlemek istiyorum. Ancak o da yok.

Baştarafı 62. sayfada

Bu parti, belirtilen acil talepler için esasta bir ulusal platform görevinde görecektir. Bu bakımdan tek bir parti olması amaç bakımından daha efektif olabilir, ancak teklik zorunlu bir koşul değildir; birden çok legal partide olabilir. Önemli olan anılan amaç ve misyon için şu veya bu platformda ulusal demokratik güçlerin eylem birliği yapabilmeleridir. Parti veya partilerden oluşan ulusal bir platform dayandığı veya desteklerini aldığı ulusal demokratik güçler / kuruluşlar karşısında, örgütsel bağımsızlığına kısıncıklıkla sahip çıkmalı, politik olarak kendi amaç ve misyonunu aşmamaya özen göstermelidir. Aksi takdirde ulusal birliğin platformu olmayacak ve dolayısıyla varlığının sözü edilen politik neden ve anlamını yitirecektir. Parti veya partilerden oluşan ulusal platform, legalitesine uygun olarak kitlelere dayanan açık ve demokratik mücadele biçim ve yöntemlerini benimsemeli, ancak zorla gaspedilen ulusal demokratik hakları teslim edilmedikçe, tüm ezilen halklar için olduğu gibi, Kürt halkı içinde tüm mücadele biçimlerinin meşru olduğunu, bir prensip düzeyinde, açıkça ve ısrarla savunmalıdır.

Kurulan parti veya partilerin kapatılması halinde, -ki bu olasılık her zaman vardır- Kürt ulusal hareketi ulusal ve uluslararası güçlerin de desteğiyle legalitede zaten varolan fiili varlığını "resmîyet"e dönüştürene kadar hızlandırarak sürdürmelidir. Bu yol, mücadele temelinde ulusal birliği sağlayarak, kurtuluş mücadelesini geliştirip derinleştirmenin en emin yolu olduğu gibi, TC'nin "Kürt sorunu" ile ilgili yeni entegrasyon politikası ile mevcut koalisyondun demokratikleşme hareketinin sahteliğini açığa çıkarmanın ve "Yeni Dünya Düzeni"nin ne menem birşey olduğunu ortaya ser-

Bundan sonra okuma yazmayı Kürtçe yapmak istiyorum, okul yok. Köye gidip geliyorum. Babaannem Türkçe bilmediği için mecburen Kürtçeyi öğrendim, yoksa aç kalacaktım. Bir gün babam bana Bişar Norşin'in yazısını gösterdi. 5-6 yaşına kadar annesinden hangi dili öğrenmişsen o anadil, ikinci öğrenilen dil yabancı dil oluyormuş. Ben Kürtçeyi önce, sonra da Kürtçeyi öğrendim. Ancak ben hiç kabul etmem. Benim asıl dilim Kürtçedir. Türkçe zorunlu öğretilendir. Eğer şu anda Kürtçe ve Türkçe iki okul olsa ben kesinlikle Kürtçe eğitim yapan okula giderim. Bütün Kürt çocuklarıyla yan yana Kürtçe okuyup yazmak ne güzel, bir de öğretmen dersi Kürtçe anlatacak. Ben o derste kesinlikle hep pekiyi alırım. Belki bir sürü Kürt çocuğuda benim gibi düşünüyordur.

Daha uzun yazarım, ancak bu şimdilik yeter. Çünkü diğer arkadaşlarıma yer kalmaz.

**Newroz Ateşi'ne başarılar
Mehmet Brusik**

PEŞMERGE

Biz çocukların onuru
Büyüklerimizin umudu
Ülkemiz Kürdistan'ın kurtarıcısı
Bu ölümsüz direncin eşi görülmez fedekarlığın
Cesareti, atılımın
Sanki ben başaracağım gibi
Bu cesaret fedekarlığın, umut kaynağın
Bize verdiğin direnci ve ülkemiz için savaştığın için
Sana söz, senin takipçin olacağız

Çeko Azem

menin de en doğru ve etkili yolu olacaktır. ■

Dipnotlar

1- N. Tavlati, S. Yıldız, A. Utkan, S. Emrolu Apo'yla söyleşi V. Yay. Ank. 1992 s. 57
2- Age.

Baştarafı 67. Sayfada

Kürdistan askeri işgal kadar Elektromanyetik dalgaların işgali altındadır, bu istilalar yalnız dört sömürgeci devletin değil emperyalist kapitalist ülke medya teklerinin de payları vardır. Ağırlıklı yanı ile dört sömürgeci devlet içinden encok kendini hissettirenden başlayarak dalga dalga ulusal varlığımızı mozayığın bir parçası gibi yerine yerleştirmek görevi önümüzde duruyor. Medyaların yapısını oluşturan düşünce ürünleridir, düşünceyi de oluşturan maddi yaşam koşullarıdır. Sağlıklı bir yapı sağlıklı düşüncelerden, sağlıklı düşünceler ise sağlıklı yapılarda belirir ve gelişir. Kitabı, tiyatroyu, sinemayı, operayı ve görsel sanatları teknolojik gelişmelerin karşısında eskimiştir diye tarihin çöp sepetine atmaya zemin hazırlayan teknolojistlerin bu insanlığın ortak mirasına vurdukları darbelerle bindikleri dalı kestikleri dolayısıyla fazla yaşama şansları kalmadıkları bilinmelidir. Ulusal değerlerimizi sınıfsal bakış açısıyla ortaya çıkarmaya büyük bir inançla elimizdeki tüm imkanları kullanarak devam edeceğiz. Uzun erimli bu yolda kitlelere ulaşmak esastır. Halkımızdan isteyeceğimiz imkanlarımızı paylaşmaları kültürel zenginliklerinden yararlanmalıdır. Yazılı yayına renk, ışık ve hareket veremiyoruz içinde bulunulan devrimin ateşe ve ışığa dönüşüyor. KAWA'nın yaktığı NEWROZ ATEŞİ giderek netleşecek, ışıktan görüntüye oradan da elektromanyetik dalgalarla kitlelere görüntü aksettirecektir.

KÜRDİSTAN'IM BEN, KARŞI-DEVRİME DEVRİM

DR. ALİ KILIÇ

tüm direnişçilere;

Ozanım ben, şiirlerim silah tüter Devrim'e
Yenilgi'de zaferin çılgılığı
Utkunda barışın güvercinleri
Hindî Çin'den Himalya'ya, Munzurlarda Gerilla
Döverim mavzerimle kapılarını zindanların
Kızıl şafaktır peşmergelerim yeryüzünde evrensel
isyan

Napalm'ım Kimyasal silahlara meydan okuyan
Bin yılların zorbalıklarına başkaldıranlardanız
Düzenlerine, Osmanlılar'ın, Farslar'ın ve Araplar'ın
Saddam'ın, Khomeyni'nin ve Kenan'ın
Kızıl kan dolu hücreleri, zindanları Diyarbekir'in,
Ve darağaçlarında sallanırken kızıl bedenlerimiz
Bileklerimiz kelepçeli
Can verirken işçi liderleri Gülhane'de
Ama bir gün mutlaka geçireceğiz
Ölümün kemendini ezenlerin boynuna.

Kürdistan'ım ben, toprağında sürülen Filistin
Devrimim ben çağın karanlığına sıkılan kurşun
Dörtbin yıllardan bu yana isyan'ım ben,
Dört bir yanım duvar, dört bir yanım zindan,
Darağaçlarında ip, sürgünlerde sessiz ölüm
Tarihim ben, yeniden yazılmaya

KÜRDİSTAN'IM BEN, KARŞI DEVRİME DEVRİM

DİRENELİM YOLDAŞLAR,
MUTLAK DEĞİL HİÇ BİR ŞEY
FAŞİZMİN, EMPERYALİZMİN KARANLIĞINI SİLECEK
TEK ŞEY
KÜRDİSTAN KARŞI-DEVRİME DEVRİM...

21.03.1992

Azadiye, nêmedeniye!

Mektevde musayme ma nasyanalistune Tirku
zon û kulture "Mistê Kor'i"
eve zor sopay.
Amey badu komunistu Tirku
Ma kerdime dur millet u kulturê hora.
Hurminera ki Haq raji vo
Ma xelesnayme zon û kulture "gericira"
Kerdime medeni ma zon û kulturê Tirkde
Bi medeni pil û qiz
Kok ard
Qir kerdime
Ne verda az, ne verda azadiye!

Nika ki esto darê Zonê kulturê Seyid Riza'y
Taê hone ca nêverdanê cayilino ho
Dima sonê reça Seyid Riza'y
Anê wertê zonê Zazaki
Zonê Seyid Riza'y
Zonê Yilmaz Güney'y
Nibiyê medeni,
Nibiyê medeni
Hojivo tayine vo ke
Mara jêde baqiliyê
Tenena medeniye
Çike Tirkî qesey kenê
Mara vanê "gerici"

cike ma qesey keme zonê Seydê ho.
Medeniyet qir kerdi
Nê verda az, nê verda azadiye!

Qesey kenê xortê ma,
zonê medenide
Tern nêkenê zonê ho zonê hode
Qiz say kene zon û kulturê piline ho
Berz çênê zonê kulturê Tirku

Daznene kemugunê Seydê ho

Medeniyet qir kerdi

Nê verda az, nê verda azadiye!

Peyde mendê ji di kokimi
Ginene pa sonê ji ve ji
Ters do ve ci tufongunê eskerê Tirk
Coka paqo sio Pepuqê ma
Kes cino ke tirokero lawukunê Sairê Velê Isê Imam ma
Bêtêl mendo kemanê ma
Nunusneno kes derd û qule ma
Medeni zofiyê
Hama,
Kes say nêkenê ma,
Medeni
Terk kenê na dinalige
Khalu pirê ma
Beno vele derd û gule ho perê piya
Peyde nêverdo kes pelga ho
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiya!

Nika oncâ taê vanê:

Nu zon zon niyo
Beno ke bivo jidimocikê zonê bin
Wazene ke vindkere têde tewartede
Kes nêvano "Alla qutara"
Qir kerdime
Nê verda az, nê verda azadiye!

Nêwazeme diaspora
Weso marê zonê ma
Berzo marê koê ma
Kême têver eskerê fasisti
Verdiya dê goniya mileti
Wazeme isoneni
Nêwazeme medineyetê barbareni
Az do azadiye
Azgele beña
Yena,
yena
azadiye
Cineme kemanê ho.

Hüseyin Çağlayan 1.5.1992

KORAL YAYINLARI

1- III. Enternasyonal Konuşmaları	V. İ. LENİN	9.450 TL
2- Bürokrasi ve Sosyalist Demokrasi	MEHMET GÜNDÜZ	10.500 TL
3- Yunan İç Savaşında Direnen Kadınlar	ELENİ FOURTOUNİ	9.450 TL
4- I. Doğu Halkları Kurultayı	BELGELER	15.750 TL
5- İşçi Sınıfı Eylemlerinin Meşruluğu	HACAY YILMAZ	5.250 TL
6- Sosyalizmin Krizine Marksist Yanıt	MAKALELER	9.450 TL
7- Parti Okulu	İHSAN KUTLU	17.500 TL
8- Çin Mao'dan Tiananmen	CHARLİE HORE	9.000 TL
9- Mehabat Kürt Cumhuriyeti	W. AEGLETON	Bitti
10- Mervani Kürtler Tarihi	İBNÜL EZRAK	Bitti
11- Birlik mi? Rekompozisyonmu?	E. AYDINOĞLU-S. ERALP-D. KÜÇÜKAYDIN	15.000 TL
12- Uluslararası Ekonomide İkinci Kriz	ERNEST MANDEL	20.000 TL
13- Yıkık Evde Düş	NEJAT ELİBOL	14.000 TL
14- Dili Yasak Şiirler	LATİF ÖZDEMİR	8.000 TL
15- Kelebek Kanadında Özgürlük (Toplatıldı)	GÜNAY ASLAN	8.000 TL
16- Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyasit Ekonomizm	V. İ. LENİN	10.000 TL
17- Fransız Belgeleriyle Sevr-Lozan-Musul Üçkeninde Kürdistan	HASAN YILDIZ 2. Baskı	25.000 TL
18- Gülü Kim Kopardı	MUHARREM YERLİ	15.000 TL
19- Sözcüklerin Dili Tutulunca	MUSTAFA ASLAN	5.000 TL
20- Birına Reş	MUSA ANTER	7.500 TL
21- Çiroken Kurdan	SELAHADDİN MİHOTULÎ	15.000 TL
22- Yunus Emre ve Hümanizm	HÜSEYİN BAL	12.000 TL
23- Küçük Umutlar	ALİ ARSLAN	5.000 TL
24- Birlikte Olduğumuz Halklar	WELATÊ TORÎ	12.500 TL
25- Kımıl	MUSA ANTER	10.000 TL
26- Sultan Salahaddin Ü Malbata Eyyubi	TORÎ	10.000 TL
27- Kürt Kökenli Büyük Boylar	WELATÊ TORÎ-NÊRGİZA TORÎ	18.000 TL
28- Dîroka Kurd Ü Kurdistanê	AMED TÎGRÎS-ASO GERMİYANÎ	12.000 TL
29- Bir Barış ve Diyalog İnsanı Abdurrahman Kassemli		8.000 TL
30- Kürtlerde Sanat	NÊRGİZA TORÎ	25.000 TL
31- Gramera Zmanê Kurdi	QANATÊ KURDO	30.000 TL
32- Antik Kürdistan'da Dinsel Yapılanma Zerdüşî ve Öğretisi	DR. A. MEDYALI	8.000 TL
33- Berhevoka Kurdî	STİG WİKANDER	14.000 TL
34- Qeydan Kevn Kir Min Ji Hesreta Te	AHMET ARİF Wergere:FELAT DİLGEŞ	11.000 TL
35- Kawa Efsanesi	NÊRGİZA TORÎ	10.000 TL
36- Arya Uygarlığından Kürtlere	SELAHADDİN MİHOTULÎ	125.000 TL
37- Ferheng/Sözlük (Kürtçe-Türkçe/Türkçe-Kürtçe)	TORÎ	40.000 TL
38- Kula Dêrsimê	FELAT DİLGEŞ	25.000 TL
39- Özgürlük Mücadelesinde Kırk Yıl	ABDURRAHMAN QASSEMLU	15.000 TL
40- Alfabeya Kurdî	TORÎ	25.000 TL

SÖMÜRGE CİLERİN BARBAR NAMERTLİĞİ!

Silvan Devlet hastanesinde iç hastalıkları uzmanı olarak görev yapan Dr. Mehmet Emin Ayhan, 11. 06. 92 günü akşamı, TC'nin özel savaş araçlarından biri olan Kontgerilla faşistlerinin evinin çevresinde kurdukları alçak pusu sonucu katledildi. Mehmet Emin Ayhan, eşyle birlikte bir ziyaretten dönerken, "acil hastamız var, bakabilirmisiniz" denilerek ev kapısından dışarıya çağrılarak, sokak ortasında otomatik silahlarla taranarak katlediliyor. TC, Kuzey Kürdistan'daki barbar işgalin ömrünü uzatmak için, politik cinayetlere, teröre, katliama ve işkenceye sığınıyor. Özel savaş dünyada gözlemlenen en kirli, en barbar biçimiyle sürdürüyor. TC, gibi insanlık değerlerinden bütünüyle uzaklaşan başka bir karşı devrim gücü göstermek olanaklı değildir dersek, kesinlikle abartı olmayacaktır. Çağdışı faşist boyunduruğunu Kürdistan'da devam ettirebilmek için halkımıza karşı açtığı savaşta hiçbir kural ve sınır tanımamaktadır. Ayrıca TC'nin bir başka özelliği, düşmanlığın en namertçe örneğini sergilemesinde yatmaktadır. Dr. Mehmet Emin Ayhan, alçakça bir politik cinayet sonucu öldürülmesi yeni bir olay değildir. Vedat Aydın cinayetiyle kendisini açığa vuran, TC'nin kirli ve çağdışı yüzünü ortaya koyan sistemli politik cinayetler zincirinin ve de özel savaş siyasetinin bir halkası durumundadır.

Son iki yılda yüzlerce Kürdistan'lı yurtsever, devrimci aydın ulusal kurtuluş savaşçısı hain komplo ve tuzaklar sonucu katledildi. TC şimdiye kadar işlediği seri politik cinayetlerle, 17 şubat 1992'de Bingöl'de değerli arkadaşımız M. Sabri Kızıllan'ı kaçırıp, Norşin'de şehit etti, 26 şubat 1992'de Silvan sağlık memuru Şehmuz Akıncı arkadaşımız hain bir komplo ile fiziki olarak aramızdan ayrıldı, başta Yeni Ülke, Özgür Gündem gibi gazeteler olmak üzere Kürdistan'daki basın ve yayın kuruluşlarının muhabirlerine yönelik insanlık dışı saldırılarıyla birlikte, Kürt ulusu insanlık tarihinde bir eşine daha az rastalanabilecek bir imha hareketi yaşıyor. Bu çağdışı, çürümüş, yenilmeye mahkum sömürgeci siyasetin savaş çizgisinin sonucudur ki; gün geçmiyor Kuzey Kürdistan'da ön plana çıkmış politik şahsiyetler, aydınlar, işçi-emekçi halktan insanlar ve yurtsever esnaflar katledilmesin.

Ne var ki, bugün Kuzey Kürdistan'da politik cinayetler öylesine korkunç boyutlara ulaştırılmış bulunmaktadır ki, onları politik cinayetler düzeyiyle ifade etmek olanaklı değildir. Politik cinayetler öyle bir boyuttaki, artık katliamından daha fazla ölümlere neden olmakta, halkımıza ve ulusal kurtuluş davamıza daha da kapsamlı zararlar verip duruma gelmişlerdir. TC, sömürgeci terör, katliam politikasına; politik cinayetlerin bu akıl almaz korkunç düzeyiyle yeni bir sistem ve muhteva kazandırmıştır. Bu sessizce jenosittir. Bu, özel savaşın yeni ve son taktiği oluyor.

Kuzey Kürdistan da önce bizzat açıktan açığa kontgerilla eliyle katliamlar gerçekleştirildi. Vedat Aydın'dan Mehmet Emin Ayhan'a kadar uzanan bu katliamlar zinciri Kontgerillayı yeniden güncelleştirdi. Kontgerillanın devlet içinde ayrı bir örgütlenme olduğu, hükümetin bunu tamamiyle kontrol edemediği propagandaları yükseldi. Ne yazık ki, sol basından bazı kesimlerde, farkına varmaksızın ya da uzağı görmeyen yetersiz yaklaşımın sonucu bu yanlış probogandaya hizmet sundular. Oysa kontgerilla TC'nin, Türk devletinin ta kendisidir, onun ayrılmaz bir parçasıdır. Demirel - İnönü hükümeti de bunu yönetiyor.

Son dönemlerde Hizbullah denilen bir örgütlenme yaratılan TC, yada onun başına oturan TC, halkımızın dini değer yargılarını en iğrenç yöntemlerle istismar ederek, halkımızı bölme, birbirine kırdırma, neticede Ulusal Kurtuluş Mücadelesine darbe vurma yolunu denemektedir. Kendi kirli çağdışı sömürgeci emelleri için bu derece alçakan

TC'nin bu caniyane yöntemlerinin önüne geçmek gerekmektedir. Değil Kürdistanlı tüm siyasal güçler; Kürdistan'da bulunan her insan, bu karanlık oyun, terör, katliamın önüne geçmek için bir an dahi bekleme hakkına sahip olmamalıdır. TC, Kürdistan'da hayatı ölüme tercih ettiren cehennemi koşullar yaratmakta; anarşi ve terörü çekilmez duruma getirmekte, kargaşa yaratmaya çalışmaktadır. Devrim güçleri özel savaşın bu yeni manevrası karşısında siyasal uyanıklığı yükseltmeli; onu boşa çıkartacak mücadele ve yöntemleri geliştirmelidir. Devrimci eylem biçimlerinin seçiminin bu noktada oldukça önemi vardır. TC, bu faşist sömürgeci özel savaşın son karanlık saldırısında mutlaka durdurulmalı ve durdurulacaktır da! Her dara düşüğünde barbarlığın en negatif sınırında bulunan TC'nin bu sığınağında Kürdistan Ulusal Kurtuluş Devrimi tarafından mutlaka paramparça edilecektir. TC'nin umutları, çabaları geçicidir, boşunadır; beyhudedir. Barbarlığı artık sökmeyecektir.

Dr. Mehmet Emin Ayhan arkadaş 1954 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesine bağlı Dala (Akçatarla) köyünde 9 çocuklu yoksul bir ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokulu köyde, ortaokulu Nusaybin'de, liseyi Mardin'de bitirdi. Tıp fakültesinin ilk beş yılını Hacettepe de, son yılını Eskişehir'de okudu, hekim olarak ilk önce Ordu-Ünye'de çalıştı. Daha sonra İzmir Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde uzmanlık eğitimi gördü. Son birbuçuk yıldır Silvan Devlet hastanesinde iç hastalıkları uzmanı hekim olarak çalışıyordu.

Mehmet Emin Ayhan Arkadaşın devrimci-yurtsever fikirlerle tanışması aile çevresi ve lise yıllarına dayanır. Ancak üniversite yılları olan yetmişli yıllar, O'nun için Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bilinçli, kararlı militanca katılım ve yükselme yılları olur. Hacettepe ve Ankara'da devlet ve sivil faşist güçlerin ortak saldırılarının yoğunlaştığı bu zorlu yıllarda, O, anti-faşist mücadelede militanca yerini aldı. Aynı yıllar, Kürdistan devrimi için de önemli dönemeç yıllarıdır. Kürdistan'da aydınlar, ilerici-işçiler, işçi-emekçi önderleri, devrimci gençlik M-L bir akım ve örgütlülük arayışı içindeydi. Proletaryanın öncü devrimci örgütlülüğünü yaratmak için yoğun çalışma ve mücadele sözkonusuydu. Mehmet Emin Ayhan arkadaş, M-L ile revizyonizm ve küçük burjuva milliyetçi akımları arasındaki net ayrılıkları görerek, daha kurtuluş yıllarında devrimci ML hareketin saflarında aktif bir şekilde yerini aldı.

Mehmet Emin Ayhan arkadaş, gerek Ankara'da kaldığı dönemde, gerekse Kürdistan'da bulunduğu dönemde, özellikle Mardin-Nusaybin alanında devrimci harekete, KUKM'ne, çalışmalarıyla önemli katkılarda bulundu. Büyük bir araştırma yeteneği, olgunluğu ve kararlılığı kendisinde simgeleştirmesini bilen Dr. Mehmet Emin Ayhan arkadaş alçak gönüllü, gösterişten uzak sade kişiliğiyle çevresinde oldukça seviliyor örnek alınıyordu. Sosyalizmi ve yurtseverliği mücadelesi ve kişiliğinde birleştiren Mehmet Emin Ayhan arkadaş, Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesine büyük hizmet ve katkılarda bulurdu. Bugün Ulusal Kurtuluş Devrimimize en verimli ve yararlı bir döneminde, düşman, O'nu yoketmeye yöneliyorsa, bu, O'nun mücadelesi, emek ve ürünlerinin TC'nin yüreğine saldırdığı korkudan kaynaklanıyor.

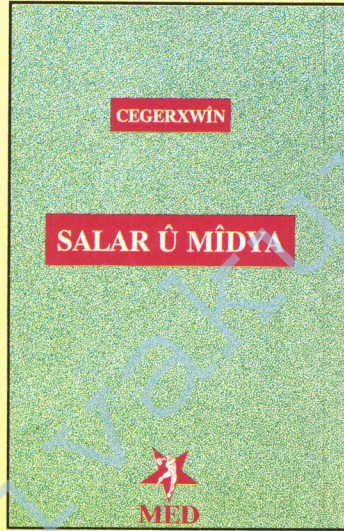
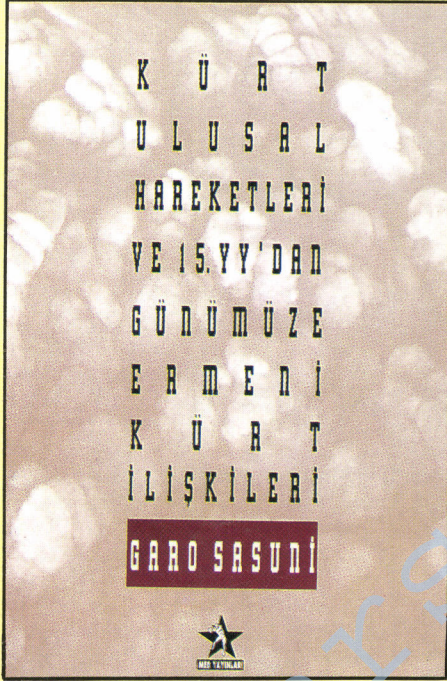
Kürdistan Bağımsızlık Şehitleri mücadelemizde yolumuzu sürekli aydınlatan meşalelerdir!

Dr. Mehmet Emin Ayhan arkadaş, halkımızın kalbinde ölümsüzleşecektir!

Ali Biçer, Fatın Kanat, İbrahim İncesu

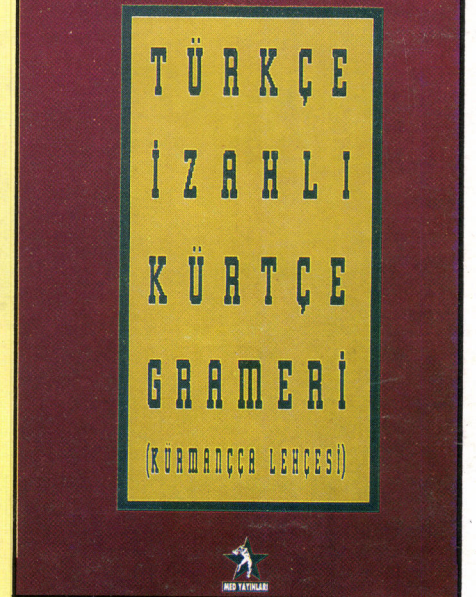
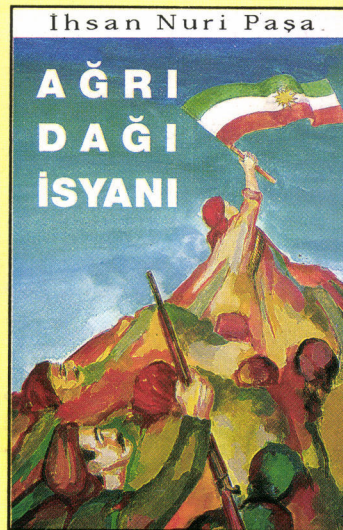
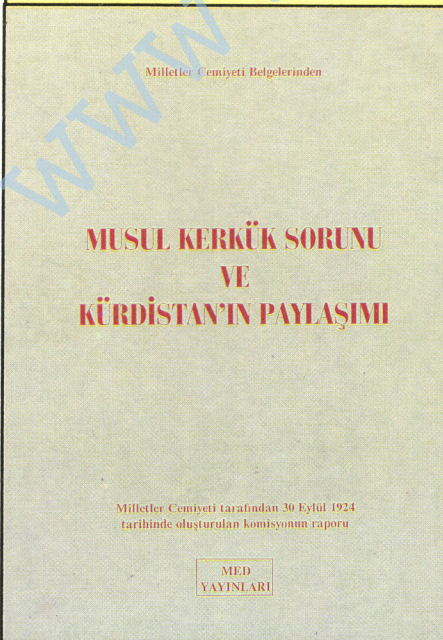

MED YAYINCILIKTAN ÇIKAN KİTAPLAR

T O P L A T I L D I

K E M A L B A D I L L İ

MED YAYINCILIK LTD ŞTİ.

Alayköşkü Caddesi Sıdika Batu İşhanı 12/5 Cağaloğlu / İSTANBUL

Tel.: 511 52 93 Faks: 513 60 41